BIJVOEGSEL

AAN DE

BIJDRAGE

TOT EEN

HAGELANDSCH IDIOTICON

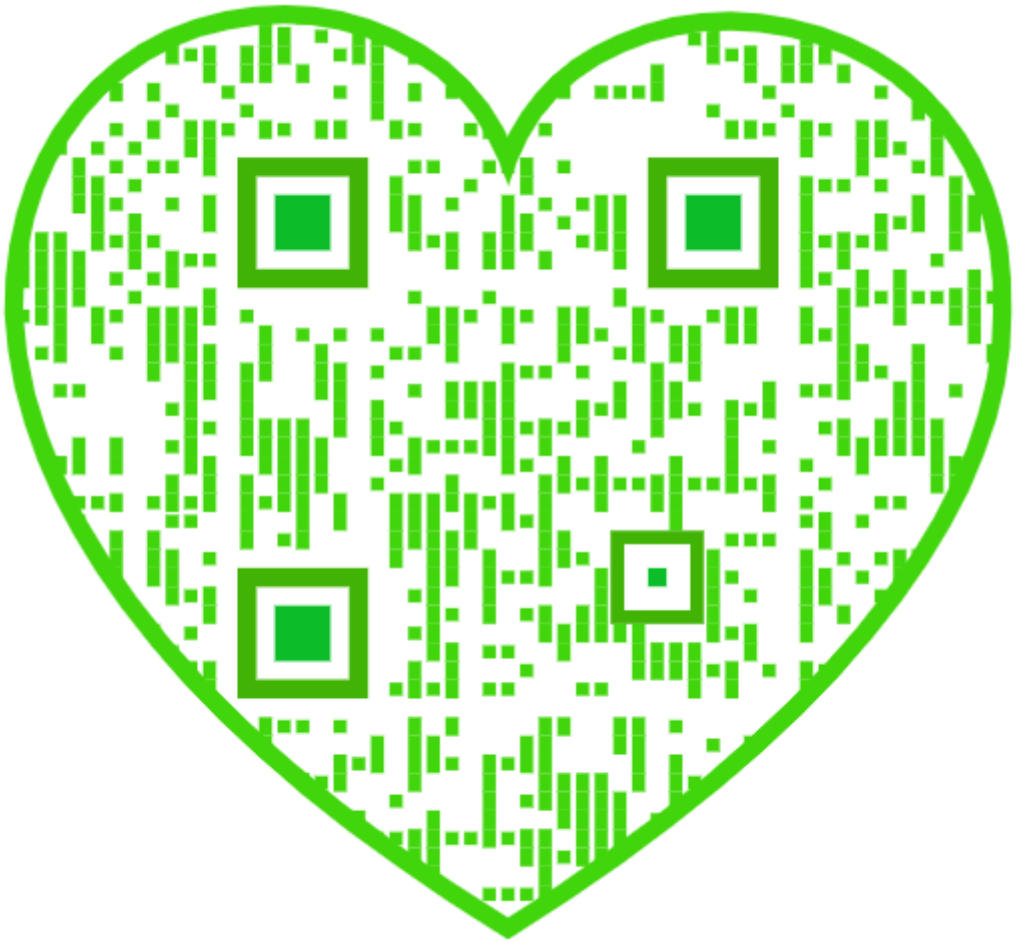

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE VOOR TAAL- & LETTERKUNDE

BIJVOEGSEL

AAN DE

BIJDRAGE

TOT EEN

HAGELANDSCH IDIOTICON

gedeeltelijk volgens onuitgegeven aanteekeningen van

J.-F. TUERLINCKX

DOOR

D. CLAES

WERKEND LID DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

—

1904

VOORWOORD.

Sedert de uitgave van zijne *Bijdrage tot een Hagelandsch Idioticon*, in 1886, tot aan zijne dood in 1900 liet mijn Vriend Tuerlinckx geene gelegenheid voorbijgaan om uit den mond van het Hagelandsch volk merkwaardige woorden en wendingen af te luisteren en er zijne verzameling mede te verrijken met het inzicht om later een Bijvoegsel aan zijne *Bijdrage* te laten verschijnen.

De familie Tuerlinckx had mij dezen schat toevertrouwd, dien ik, mijns inziens, niet beter kon doen gelden, dan met hem te laten waardeeren door de Koninklijke Vlaamsche Academie van Taal- en Letterkunde.

Op voorstel van hare Commissie voor Middelnederlandsche Letteren heeft zij besloten dit laatste werk van mijnen Vriend uit te geven, en mij gelast het voor den druk gereed te maken.

Volgens de indeeling van den Schrijver zelf bevat het :

« 1° Eene lijst van nieuwontdekte uitdrukkingen;

« 2° Eene reeks van uitdrukkingen door

Schuermans reeds opgegeven, maar hier bijgevoegd om de Hagelandsche spraak zoo volledig mogelijk voor te stellen ».

Het zal niemand verwonderen mij te hooren verklaren, dat die vereerende arbeid, hoe lastig ook, voor mij zeer opwekkend en genoeglijk was. Zoo menige uren had ik met mijnen Vriend aan zijne BIJDRAGE gewerkt! Het was mij ook nu weer, alsof wij nog te zamen waren, en nieuwe schatten ontdekten, en wikten en wogen. Doch onder het verwerken der stof kwam er menige Hagelandsche uitdrukking onder mijne pen, die evenzeer verdiende opgeteekend te worden. En toen ik die veelal ook bij RUTTEN (1), SCHUERMANS (2), CORNELISSEN EN VERVLIET (3), AMAAT JOOS (4) aantrof, heb ik het nuttig geacht de verzamelingen dier schrijvers nog eens regelmatig door te lezen, en tot mijn groot genoegen kwam ik daarin gansche reeksen woorden tegen, die in mijne geboortestreek algemeen gebruikt worden, en toch door TUERLINCKX niet werden opgenomen.

Ook de *Proeven van Bredaasch Taal- eigen* door J.-H. HOEUFFT en zelfs het *Woordenboek der Groningsche volkstaal in de 19de eeuw* door H. MOLEMA heb ik geraadpleegd om hen te

---

(1) Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon.
(2) Bijvoegsel aan het Algemeen Vlaamsch Idioticon.
(3) Idioticon van het Antwerpsch dialect.
(4) Waasch Idioticon.

laten getuigen, dat menige Hagelandsche uitdrukking ook in Noord-Nederland voortleeft.

Eindelijk heb ik KILIAEN nageslagen, en de woorden, die ook door hem aangehaald werden, met zijne naamletter gemerkt.

Sommige woorden, die reeds in het *Wdb. der Nederl. Taal* eene plaats vonden, werden hier nog opgenomen, hetzij om nader te worden toegelicht, hetzij omdat zij in het *Wdb.* als « Zuidnederlandsch », veelal gelijkstaande met « dialectisch en van minder allooi » opgeteekend staan. Hierdoor werd echter de omvang der ondernomen uitgave ruim verdriedubbeld.

Men zal het mij niet ten kwade duiden van deze gelegenheid gebruik te maken om de aandacht der belangstellenden op al die woorden in te roepen en deze, waar zij het zouden verdienen, in hun recht te helpen herstellen.

Doch ik wil mijnen Vriend voor mijnen persoonlijken arbeid niet verantwoordelijk maken ; daarom heb ik de artikels, welke geheel of gedeeltelijk tot zijn handschrift behooren, met een sterreken (*) geteekend. Indien de woorden, door hem behandeld, in een of meer der opgenoemde idiotica voorkomen, heb ik zulks, gelijk bij al de andere, achter zijne artikels aangeduid.

De woorden en voorbeelden door TUERLINCKX naar de volksuitspraak voorgesteld, heb ik met hunne Hagelandsche spelling bewaard, opdat de meest mogelijke overeenkomst besta

tusschen zijne *Bijvoegsels* en zijne *Bijdrage*. De voorbeelden, die, om de duidelijkheid te bevorderen, door mij bij zijne artikels gevoegd zijn, en die welke de door mij geleverde artikels ophelderen, zijn, op enkele uitzonderingen na, volgens de algemeen aangenomen uitspraak geschreven.

Het is mij aangenaam hier mijnen dank te betuigen aan mijnen eerw. Vriend en Collega Pastoor J. BOLS, die de goedheid gehad heeft de drukproeven na te lezen, en mij te dier gelegenheid bevestigd heeft, dat de negen tienden der opgenomen woorden ook te Werchter, zijne geboorteplaats, gehoord worden.

De gebruikelijke verkortingen zijn overeenkomstig met de lijst door TUERLINCKX aan het hoofd zijner *Bijdrage* geplaatst.

Als Inleiding en tot volledigiug van de *Inleiding* zijner *Bijdrage* geef ik de stof eener voordracht, door hem, had hij eenige dagen langer mogen leven, in de ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE te houden: **Eenige Eigenaardigheden uit de Hagelandsche Volksspraak.**

Moge onze gezamenlijke arbeid dienen om in zake van Dietsche taal aan Zuid-Nederland zijne natuurlijk rechten weer te doen geven.

D. CLAES.

Bijgevoegde lijst van gebruikte verkortingen.

DE BO, voorgesteld door	D.
RUTTEN, voorgesteld door	R.
CORNELISSEN EN VERVLIET, voorgesteld door	C.
AMAAT JOOS voorgesteld door	J. tot WAAR.
SCHUERMANS' Bijvoegsel, voorgesteld door	S. B.
HOEUFFT, voorgesteld door	HFT.
MOLEMA, » »	MOL.
KILIAEN, » »	K.
LIJST *van bij Kiliaen gebockte en in Zuid-Nederland voorkomende woorden, die in de hedendaagsche woordenboeken niet opgenomen, of onvolledig verklaard zijn,* — voorgesteld door	L.
HEREMANS' Woordenboek » »	HER.

N. B. Waar de Woordenlijst een ander geslacht opgeeft, staat dit in de artikels van TUERLINCKX, gelijk in de BIJDRAGE, tusschen haakjes, b. v. « GALON, z. (o.) m. », d. w. z. GALON, dat volgens de WDL. onz. is, is hier mnl.

EENIGE EIGENAARDIGHEDEN

UIT DE

HAGELANDSCHE VOLKSSPRAAK.

---

a) De namen der dagen, in eenen bepaalden zin gebruikt, nemen het bepalend lidwoord aan. *Hijen es de Zondag hie gewcëst.* (Hij is laatstleden Zondag hier geweest) — *Komt de gij nou den Dijstag?* (Welnu, komt gij aanstaanden Dinsdag?)

In sommige dorpen zegt men **e, en,** in plaats van **de, den.** *Wacht tot e Goĕinstag.* (Wacht tot aanstaanden Woensdag.) — *Het zal en Donnestag i jouër wodde...* (Het zal toekomenden Donderdag een jaar worden...)

b) MEERVOUD. De dubbele meervoudsvorm komt in merkelijke woorden voor. *Gemäntes* (gemeenten), *gewintes* (gewoonten), *hummes* (hemden), *ziktes* (ziekten), *hout, houtes* (stukken hout).

Een zeker getal woorden, die in geijkte taal hun meervoud op **n** of **en** vormen, vormen dit in 't Hageland op **s** of **es.** — *Berr(i)ĕ, berr(i)ĕs; brouĕ, brouës* (braai, braaien); *brocëd, brocës* (brood, brooden); *drouëd, drouës* (draad, draden); *huëd, huës* (hoofd, hoofden); *hocd, hočies; joĕffrouw, joĕffrouws* (juffrouw, juffrouwen); *kamizool, kamizoils; kää, kääs* (kei, keien); *koeë, koeës* (kooi, kooien); *kiel, kils,* ook *kiele(n)*; *lint, linnes; mää, määs* (mei, loovertak, meien); *mouw, mouwe* — ook *mouä; nouĕt, nouës* — ook *nouële* (naad,

naden); *rad, roas* — ook *roaze* en *roare; scha, schaas,* ook *schou, schous* (schouw, schouwen); *schää, schääs* (schei, scheien); *sprää, sprääs* (sprei, spreien); *schoeët, schoeës* (schoot, schooten); *wää, wääs* (weide, weiden); *zouëd, zouës* (zaad, zaden).

De woorden op **nd** en **md** verliezen in 't meervoud de **d**. *Band, banne* — ook *ban* en *baan; brand, branne: bömd, bömme* (beemd, beemden); *grond, gronne* en *gron; hand, hanne* — ook *han* en *haan; hond, honne* — ook *hon; kind, kinjere; pand, panne* — *pan* en *paan; pond, ponne* — ook *pon; rind, rinnes* — ook *rinjes* (rund, runders); *tand, tanne* — ook *tan* en *taan; wind, winne.*

Zulks is het geval niet met de woorden op **nt.** *Lint,* echter, wordt *linnes* naast *linte.*

Koei en *varke* veranderen niet in 't meervoud.

c) Vele werkwoordelijke stammen komen als man. zelfstnw. voor : *As ter oëp zijne klap es, en wit ter ni van uit te schië.* (Als hij op zijnen klap is, en weet hij niet van uit te scheiden.) *Ze es wier oëp heure groëm.* (Zij is wederom op haren grom.)

Sommige zulker stammen worden als vrouwelijke persoonsnamen gebezigd. *Da wijf es in iëste schriëf.* (Dat wijf is eene eerste schreeuwster.) *'t Es in' rächte schrab.* ('t Is eene oprechte schrabster.) *In' rammel, in' raddel, in' roëf* (die bij 't voederhalen uitroft, uitrukt, afrukt, ook wat ze niet mag), *in' kwääk* (kwaakster), *in' kroëës* (klaagster), *in' snëëp, in' sneuk* (snuffelaarster), *in' kräls* (krauwster), *in' schäär* (die bij 't voederhalen maar bijeenschart, of zij 't mag of niet).

d) De **b** verandert soms in **p** en omgekeerd.

Dippe (dubben); *dabber* (dapper); *flab* (flap); *grab* (grap).

De *d* gaat weleens in *t* over.

Blont, *inne blonte* (een blonde); *in' bruit, bruile* (bruid, bruiden); *glättig* (glad); *goetighäd* (goedheid) *hät, hätte, hättighäd* (hard, harde, hardheid); *koucëtighäd* (kwaadheid); *moat, moate* (meid, meiden); *noucët, noucëte, nouës* (naad, naden); *locët, locëte* (lood, looden); *moetig* (moedig).

Omgekeerd heeft men *bedodde* (bedotten), *alle hage schudde wind* (alle hage schutten wind). (1)

l verwisselt meermaals met **r** en omgekeerd.

Cijfele (cijferen), *döllepcr* (dorpel), *doënkel* (donker), *duker* (duivel), *genijvel* (jenever), *göllegere* (gorgelen), *hamel* (hamer), *(h)ällever* (armvol), *kellever* (kervel), *leper* (lepel), *melleger* (mergel), *mällever* (marmer), *öilleger* (orgel), *roal* (raar), *sleuter* (sleutel), *sulleker* (zurkel), *vleuger* (vlegel, vleugel).

n en **l** verwisselen weleens.

Anderheilige (Allerheiligen), *Anderziele, antroase* (alterasie), *antreere* (altereeren), *millcd* (midden), *reëgel, reëgele* (regen, regenen), *wagel* (wagen), *zächele* (zegenen), *västelouëved* (vastenavond).

Hetzelfde heeft plaats met **m** en **n**.

Ontrint (omtrent), hier en daar *beschand* (beschaamd), *vässem* (bij KIL. versene), *zääsem* (zeisen).

Ook met **m** en **l**.

Bliksem (belegsel, schouderstuk van een hemd of eenen kiel), *blutsel* (bloesem van graan), *breusem* (breuzel), *dääsem* (dissel eens wagens), *reeësem* (reesel).

r komt ook wel in de plaats van **n**.

Deëger (degen), *dcëker* (deken), *tiëker* (2) (teeken),

---

(1) Heïn van Aken, een dichter uit de 14e eeuw, schreef :

« Ende waer dats dïe heïïge kerke heeft noet, — Suldïse *beschudden*, ende staen in staden. »

(2) Een stokje om bij 't lezen de letters of woorden in het boek aan te wijzen.

tiëkere (ook *tiëkele*), *tiëkercër, tiëkering, aftiëkere, betcëkere*) *kärf* (kennef, kennewe).

k = **t** in *winkele* (wentelen).

k = **v** in *duker* (duivel).

g = **v** in *vrijge* (wrijven) (Tienen).

ng = **nd** in *linge* (lendenen); *ringes* (runders), *ing* (eind), *ting* (tiende), *vinge* (vinden), *winge* (winden), *zung* (zonde) in de uitdrukking : *'t Es zung!* 't is jammer!

De **g** is algemeen in 't Hageland een ruisch-medeklinker (fricatief) of verzachte *ch;* in sommige gevallen echter is zij slagmedeklinker of verzachte *k,* ja, gaat wel tot *k* over.

Palataal is de *g,* bij de zuidergrens, in eenige woorden, als *pag, zog, rug; seg* (*zeg,* imp. van *zeggen*).

In *k* gaat de *g,* als slotmedeklinker, veelal over achter *n : Dink* (ding), *dwank* (dwang), *gank* (gang), *hank* (hang), *jonk, junk* (jong), *lank* (lang), *linksel* (lengsel), *rink* (ring), *vank* (vang).

Ook heeft men *blouesbalk* (blaasbalg), *truk* (terug), *leksel* (legsel, plank in eene kast, een winkelgestel, schap, het Fr. *rayon*), *bleksem* (belegsel, lap op eenen kiel of op een hemd boven de schouders), *wak, kwak* (van waggelen, week, log, lilachtig).

De ww. op *ngen* verscherpen *ng* tot *nk* in den 2^{n} pers. en in den 3^{n} pers. enk. van den pres. en zoo 't werkw. sterk is, in heel den imperf.

Ich bring, ge brinkt, hije brinkt.

Ich dwing, ge dwinkt, hije dwinkt. Ich dwonk, ge dwonkt, hije dwonk, we dwonke...

Ich spring, ge sprinkt, hije sprinkt.

Ich spronk, ge spronkt, hije spronk, we spronke...

Ich gonk (ging), *ge gonkt, hije gonk, we gonke...*

Ich hang, ge hankt, hijen hankt.

Ich honk, ge honkt, hijen honk, we honke...

Het achtervoegsel *ing* wordt doorgaans in 't enk. *ink* uitgesproken. *Heërink, kcunink, grondelink, huurlink, pouëlink, rapclink...;* maar in 't mv. : *hcëringe, keuninge, grondelinge, huurlie, pouëlinge...*

De *r* valt regelmatig weg in de woorden op *rd, rt, rs, rst : köl* (kort), *bös* (beurs), *schös* (schors), *pcäd* (peerd), *stcät* (steert), *kötse* (koorts), *böst* (borst). — In andere woorden gebeurt dit zelden; evenwel heeft men : *bru* (broer), *bon* (bron), *douë* (daar), *hie* (hier), *ma* (maar, als tusschenw.), *mocë, wocë* (waar), *ni wä?* (niet waar?), *vannië* (wanneer).

e) In samenstellingen hoort men dikwijls eene *s* als verbindingsletter, waar in de boekentaal ófwel geene verbindingsletter, ófwel *e* of *en* voorkomt.

Eädsbojem (aardbodem), *eädsväl* (aardveil), *wicrocëksdocës* (wierookdoos), *wieroeëksvat* (wierookvat), *pcädskop* (paardekop), *peädspoeël, pcädstand, pcädsleër,... hondsnaam, hondsnest... schopsleër* (schapenleder), *schopsvliës, schopsmelk* (schapenmelk),... *kaksbeën* (kaakbeen).

f) Het achtervoegsel *er* vormt namen van vrouwelijke wezens of zulke, die zoowel vrouwelijk als mannelijk kunnen zijn. Die namen zijn echter van 't mannelijk geslacht.

Da masken es inne goeie liëder. (Dat meisje is een goede leerder.)

Dij koei es inne gocie groazer. (Die koe is een goede grazer.)

Dij vrouw cs inne felle koatspelder. (Die vrouw is een felle kaartspeler.)

Dij koei cs inne goeie melkgeëver.

Raper is een persoon, mannelijke of vrouwelijke, die tijdens den aardappeloogst de uitgesteken aardappels opraapt. *We gouën oan os peläte met drij stck(r)s en zes rapc(r)s.* (We gaan aan onze patatten met drij stekers en zes rapers.)

Strouëllocëper (straatlooper, straatloopster.)

Vočierhälder (iemand die, in bosschen, velden of weiden, voeder gaat zoeken voor 't vee); *vočierplukker, voeiërsteker.*

g) Het achtervoegsel *rij*, bij den naam van sommige eetwaren, beteekent de hiervan bereide spijs. *Kuëlerij, melkerij, pänserij, potäzerij, papperij.* (Spijze bestaande uit koolen, melk, pens, groenten, pap.)

h) *Biesem, zääsem, piering, roesel,* staat voor bies, zeis, pier, roest.

i) Zonderlinge uitdrukkingen.

Wij werke bij deze kliëmaker, schoenmaker, smid,... wij laten dezen kleermaker,... voor ons werken.

Wij bakke bij N.; N bakt voor ons.

Wij blääke bij Jäfke; Wij laten ons linnen op Jetkes bleek bleeken.

Ich en wou nog vör gin rijf frang, dat 't vandaag reëgelde, zoeë gäären as ich gäld zien. (Ik en wilde nog voor geene vijf frank, dat het vandaag regende, zoo geerne als ik geld zie — hoe geerne ik ook geld zie, hoeveel ik ook van geld houde.)

We en hämme wel ginne groeëlen cuverschot, ma we koëinne toch zoeëwel meedoen as inander, zoeë en es het ni. (Wij en hebben wel geenen grooten overschot, maar wij kunnen toch zoowel meedoen als eenander, zoo en is het niet, dat wij zulks niet zouden kunnen doen.)

Ich, in mijn onnuëzelighäd hum gezeed, wa da'ch van de zaak wiët, en gouët ter 't achter mijnen rug ni vrumbabbelen! (Ik, in mijne onnoozeligheid — eenvoudigheid — zeg hem, wat ik van de zaak weet, en gaat hij 't achter mijnen rug niet weerom — terugzeggen! — Ik heb de eenvoudigheid van hem te zeggen, wat ik van de zaak weet, en achter mijnen rug gaat hij 't overbrieven.)

We wœrc zoeë van 't iën en 't ander oan 't spreke, en ich hum gezeed, moëveul da'ch vör da peäd geboien ha, en da'ch 't zeker pääsde te hämme; gouët ter 't mich achter mijnen rug ni onderkoeëpe! (Wij waren zoo van 't een en 't ander aan 't spreken, en ik hem gezegd, hoeveel ik voor dat peerd geboden had, en dat ik het zeker peinsde te hebben; gaat hij het mij achter mijnen rug niet onderkoopen!)

't Brandt toch ni, da de gij zoeë hëstig zijt, och moëit de gij nouë 't hoeë gouën? ('t Brandt toch niet, dat gij zoo haastig zijt, of moet gij naar 't hooi gaan? — Gij zijt zoo haastig (om te vertrekken), alsof brandde; of moet gij misschien gaan in 't hooi werken?)

Iet van niks (Iets van niets), zeer weinig.

Ze hämme zoeë i bekke land, ala, iet van niks. (Ze hebben zooal een beetje land, maar 't is zeer weinig.)

Was ter nog al volk? — Iet van niks.

Es ter nog al ärg zik? — 't Es iet van niks. (Is hij nog al erg ziek? — 't Beteekent niets.)

j) Dubbelspreuken.

Hals euver kop, — huëd euver gat, — hoppele-kop(pele) — den trap afvalle. (Hoofd over kop.)

Ze en hee niks um och oan. (Ze en heeft niets om of aan.) Zij heeft schier geene kleeren aan 't lijf.

Ich zou schudden en beven, as ich het zien.

Ka en älländen uitstouën. (Koû en ellende uitstaan.)

Van toeten och blouëze wiëte. (Van toeten of blazen weten.) Van iets geheel onkundig zijn.

Zin och moed hämme. (Zin noch moed hebben.) Moedeloos zijn.

Ni mië koëinnen härmen och gedure. (Niet meer kunnen hermen of geduren.) Ten hoogste onrustig zijn. Een onweerstaanbaar verlangen naar iets hebben

Van iemand, klein en verneuteld, zegt men : *'t Es mär kop en gat. 't Es noch gette* (gegeten) *noch mcê-genomen.*

Van iets, dat men gansch niet begrijpt, zegt men : *Ich en kain ter kop och stcät oan krijge.*

Eene groote verbazing drukt men uit door : *Han en voet slouë.*

't Was altijd i vies krouëm gewcëst; alle man slocg han en voet, toen ze huëde dat ter gink Trappist wodde. ('t Was altijd een vies kraam — een guit — geweest; alle man sloeg handen en voeten, toen men hoorde, dat hij ging Trappist worden.)

Däät ins hand och vinger oan mich steke! Durf eens hand of vinger aan mij steken!)

Hölp en mouët schriëve. (Hulp en moord schreeuwen.)

Iemand deur kääs en stiëne prijze (door keien en steenen prijzen), is hem bovenmatig loven.

Om te ontkennen, dat men van iets getuigen geweest is, of dat men iets gedaan heeft, zegt men : *Ich en zijn ter oan och ontrint gewcëst!* (Ik en ben er noch aan noch omtrent geweest!)

Eene volledige onverschilligheid omtrent iets wordt uitgedrukt door :

Ich en häm ter kaad och wärm van. (Ik en heb er kou noch warm van.)

Dat en hodt och en bingt ni, (dat en houdt noch en bindt niet,) dat hangt niet aaneen.

Van iemand, die niet in toom te houden is, zegt men : *Douë en es houven och bingen oan.* (Daar en is houden noch binden aan.

Douë en es huëren och verbiën oan, (daar en is hooren noch verbieden aan,) — *douë en es huëren och zeggen oen,* (daar en is hooren noch zeggen aan,) — *douë en es zeggen och doen oan,* (daar en is zeggen noch

doen aan,) zoo klaagt eene moeder over onwillige kinderen.

Doa (*daar*) wodt zoëveul gezeed moeë (*of* doa, *waar*) köster och pastoor gin (*geene*) ting (*tiende*) van hee(t) (*heeft*), waar geen schijn van is.

Ziet dije douë inne kiër be kniën en ellebogen oëp de touëfel ligge! roept eene moeder haren zoon toe.

Na en gierig zijn, zeer spaarzaam.

Douë en es schijn och appränce van! (Daar en is schijn of apparencie van!) verdedigt zich een betichte.

Da klää masken es in' ärg dink : zij zou heur grocët bru verrouëen en verkocëpe en levere dat ter me zijne neus ter bij stouët. (Dat klein meisje is een erg ding : zij zou haar grooten broer verraden en verkoopen, en leveren, dat hij er met zijnen neus bij staat.) Zij is veel slimmer dan haar broeder.

Ich en wil het onder stoelen och banken steëke, ik en wil het niet verduiken.

Nou moëit te gij kiezen och dääle (nu moet gij kiezen of deelen), nu moet gij eene besluit nemen.

Da männeken es wel zeve kiëre kroëmp en schiëf! (Dat manneken is wel zeven keeren krom en scheef.)

Ze en doen ni annes as pakken en steële, as pakken en schüüre, as stëlen en roëve.

Ze en doen ni annes as doëffen en slouë.
toëkken en slouë.
pitsen en slouë.
vächten en slouë.
krabben en schüüre.
krabben en krätse.
pitsen en krabbe.
bijten en krabbe.
stampen en slouë.

k) Alliteratie in zegswijzen en spreekwoorden.

Bakken en brouen en lukt of *lökt ni altijd ëve*

goed, wordt gezeid, als 't brood niet goed gelukt is.

Mocë de brouer es, kain de bäkker ni zijn, (waar de brouwer is, kan de bakker niet zijn), die veel drinkt, eet niet veel.

't Močit bästen och buëge.

't Es inne bisboëil, een geharrewar.

Beëter benijd as beklaagd.

Behoat en benijd wodde.

Begroëmd en begrousd wodde. (Begromd en begrauwd worden)

Deur dik en dun loeëpe, — deur moos en mocras.

Van duvel och doeëd wiëte.

Drib-drab, — trip-trap, getrappel.

Dobbel en dik, overvloedig.

Hinger en hij (ginds en hier). *Douë stouët hinger en hij mär in houër ni mië oëp zijne kop.* — Ook *hinger en doa.*

Hot en häär, rechts en links. — Uit de voermanstaal.

Ich häm den hiëlen dag hot en häär gcloëpen, en 't en es oan niks geköt.

Klagen en krocëze, klagen en kruëne (kreunen).

Gibberen en gabberen, aanhoudend lachen.

Zijn klikken en klakke bediënpakke.

Kringele-krangele; — krungele-krangele, in kronkels.

Lijf en lee genoëg hämme, kloek zijn van ledematen.

Lijf um leëve (lijf om leven), geweldig. *Hije stree lijf um leëve,* hij ontkende het met kracht.

Dij lui es močit loeës zijn.

Kruis en kras. Da hout lee kruis en kras deuriën. Hij lupt alle kante kruis en kras deur. — Zegswijze : *Hokus-pokus-pas! Boer, doe(d) oer goar* (sluitboom) *open, och ich loëp kruis en kras deur oer boëkwää* (boekwei).

Kip-kap, gehakt vleesch.

Laf en leuzig weër.

Inne mins moëit de ganschigen dag slääpen en sleure, klaagt eene werkvrouw.

Nikken en nääge, herhaaldelijk en overdreven beleefd groeten.

Piepelepa, tuimeling over het hoofd. Ook *hoëppelentijs.*

Hijen en doet den hiëlen dag ni annes as pääzen en prakkezeeren.

Pikken en pakke.

Rotsen en rijen.

Rond-rink, rommeldom.

Rinkranke. Ik hem doa wel iet van huëre rinkranke, ik heb daar wel iets van hooren fluisteren.

't Es al wa räppig en ruig is (fr. *poyeux*).

Snuffelen en sneuke.

Zonder toal och tiëker.

Wier en wäg, ook *wëg en wier.*

De wind doet de boëme wiewoué.

Da es al zoë aad en stijf, en toch den hiëlen dag werreken en woule.

Ziëk en zuchtig zijn.

't Es zak noué zouëd, — 't es soëp noué 't kummeke, — 't es zoer kuëlen en ka pap, de eene is niet beter dan de andere.

l) Berijmde uitdrukkingen.

Drinken en schinke.

Drinken en klinke.

Groëmmen en broëmme.

Gerekt en gestrekt ligge.

Genutst en geblutst.

Haps-snaps, in groote haast. *Hije pakte haps-snaps intege beten, en douëbij eweg.*

Douë en bleef hälder och spälder ni mië euver.

Hobbel sjobbel.

Hokkelokken, hossebossen.

Houen en krouc, bedektelijk verwijtingen doen.

Bÿ hulten en bulte, oneffen.

Hodderen en boddere.

Hodderen en schoddere. — Freq. van hotten en schudden.

Kliën en rië. Eig. iemand aankleeden en gereed maken.

Moëiten es bedwank, en huilen is kingerezank, wordt in de kinderwereld gebruikt om aan te duiden, dat zeker iets moet verricht worden, en geen tegenstribbelen kan dienen.

Poëffen en stoëffe, pochen.

Röchelen en böchele.

Stank vör dank.

Schrijven en wrijve.

Vodden en klodde, kleeren.

Vöddekes en töddekes, beuzelarijen.

Ruren och trure, verroeren. — *E kind moët ruren och trure,* een kind dat geen leven maakt, is ziek.

Läk het douë wouët en drouël. (Lijk het daar waait en draait.)

Läk het douë gouët en drouët.

Gouën en stouën.

m) Vergelijkingen.

Hije schrieft och ter in e mäs honk. (Hij schreeuwt alsof hij in een mes hing.)

och ze hum de keël afsneë.
och ze hum leëftig het vel afdeë.
och ze hum rabrakte.
och ze hum doeëd deë.
lak i mager värreke.

Vloëke läk inne ketter.

Drinke läk innen tempelier.

Zoc bliëk as in' doeëd.
as 'nen doëk.
Zoeë blaat (blauw) *as in' schailder* (schalie).
Zoeë bruin as in' kastaing.
Zoeë stil — braaf — as i lämmeke.
Zocë blij as inne zot.
Zoeë blind as inne mol.
Zoeë bot as in' hak.
Zoeë doënkel as 'ne balk.
Zoeë druëg as baint, as poeier.
Zoeë fijn as zij.
Zoeë gauw as inne wind, — as de bloare (*dij*) *wouë.*
Zoeë rap id.
Zoeë gruun as groas, as poor.
Zoeë grijs as in' duif.
Zouë klcër as den dag.
Zoeë kouët as in hüks, as inncn duvel.
Te lillik (leelijk) *vör doeëd te doen, — vör höllepe te dondere, — vör veur den duvel te danse.*
Te stoëm vör in de grond te slouë.

A

AAK of **HAAK,** tus. Uitdrukking van walg. *Aak! dat is vuil! Aak! blijf daar af.*

***AAN** (*oan*), bijw. *Oan och ontrint,* noch dichtbij noch omtrent. *Ich en wiët ter niks van, ich en zen ter oan och ontrint geweëst.* Ik weet er niets van, ik ben er noch dichtbij noch omtrent geweest. — C.

***AANDOEN** (*oandoen*), bed. onr. sch. ww., zie V. D. (ook *Wdb.*) — Wed. ww. Zich kleeden. *Wat hedt de gij toch lank wärk vör oëch oan te doen!* Wat hebt gij toch lang werk om u aan te kleeden! — K.

***AANDRAGEN** (*oandrage*). Wed. st. sch. ww. I. *Oëch iet oandrage,* u om iets bekommeren, belang in iets stellen, u door iets laten roeren, u iets aantrekken. *Ich en draag mich oer* (uw) *geklap nie(t) oan. Ich en draag mich van al dij* (die) *vodden en todden niks* (niets) *oan.* — JAN-L[s] D'ARSY, in zijn *Grand Dictionnaire* (1663) geeft *Aendragen; ick drage my des aen, Je prens cète cause à moy* ou *cela me touche.* — C., J., K.

AANDRAGEN. II. Zich bedroeven. *Hij draagt zich de dood van zijn kind zoo fel aan, dat hij er ziek van wordt.* — C., R.

***AANEEN** (*annië, alnië*), bijw. Bezig. *Wat doet de gij annië?* Wat zijt ge bezig met doen? *Toen ich*

cwegkamp (wegkwam) *reëgelde 't annië* (regende het bij tusschenpoozen). *Ze zijn annië bezig me(t) vächte,* ze beginnen telkens opnieuw te vechten. *Da(t) es alnië te doen,* dat gebeurt dikwijls en met korte tusschenpoozen. — C. AANEENAAN.

***AANGAAN** (*oangoën*), bed. sch. onr. ww. (zie *Bijdrage*). Iemand te lijf gaan, in fig. zin. *Wa wilt de gij mich doveur oangoën? ich en hem* (heb) *doë gin uitstoans bij.* — C.

AAN met het verl. deelw. van een ww. en het hulpw. *komen* beteekent : aankomen op de manier door dat deelw. uitgedrukt. Aldus : *aangedrabd, aangepikkeld, aangesjaffeld, aangespord, aangestooten enz. komen.* — R., C., J.

***AANHALIG** (*aanhalend*), bijv. Besmettelijk. *In* (eene) *oanhoalige zikte.* — C.

***AANHOOGEN** (*oanhuëge*), bed. zw. ww. sch. Aanaarden. *Biëte* (be(e)ten), *kuële* (koolen) *oanhuëge.* Ook in Limb., zie SCHUERMANS.

***AANKLAPPEN,** bed. sch. zw. ww. Aanpraten. Uit *klappen* en *aan* in den zin van aanhechting. *Iemand iets aanklappen,* iemand door klappen bewegen om iets te koopen of te nemen. *Hijen hee* (hij heeft) *mich da lijvaid* (dat lijnwaad) *aangeklapt. Dij mocier zou hum gäären heur dochter oanklappe.*

***AANLADEN** (*oanloa*), onz. sch. onr. ww. Uit *laden* in den zin van *kleven* en *aan* in den zin van aanhechting. Aankleven, vastkleven. *De kaffeemeule loadt oan, 't zal doeë,* het koffiegruis kleeft aan den molen, 't zal dooien. *De kaffee loadt oan,* kleeft aan de wanden van het bakje. *De*

moeër (koffieketel) *loadt oan,* wordt langs binnen met kalkstof overdekt. *Oer* (uwe) *maag en es nie goed, oer tong es fel oangeloa. Deë* (die) *wijn loadt oan. Dij fläsch es oangeloa.* — R., C., J. — AFL. *Aanlaadsel,* alles wat aan potten of pannen, ook aan de tanden kleeft : zetsel, bezetsel.

***AANNEMER,** z. m. Schertsend voor *bedelaar. Er staat een aannemer aan de deur.*

***AANPEINZEN** (*oanpääze*) of *napeinzen,* bed. en onz. sch. ww., alleen in den pres. en in den imperat. gebruikelijk. Uit *peinzen* en *aan* in den zin van : richting naar een doel. Nadenken. *As ge da mär oan en pääst! da hee twië koei en gin voor land : moeë hoale ze doë eëte veur, as ze 't ni en steële?* Als gij dat maar nadenkt! Dat volk heeft twee koeien en zij bezitten geene enkele voor lands : waar halen zij er eten voor, als zij 't niet stelen? *Pääst inne kiër oan!*

AANPLAKKEN, bed. sch. zw. ww. Schuld aanzetten. *Hij heeft mij vijftig frank aangeplakt.* — C., J.

***AANSCHEUT,** znw. m. De twee eerste voren van eenen pand bij het ploegen of *aanschieten.* — R., C.

***AANSCHIETEN,** bed. sch. st. ww. « Op eenen akker twee sneden ploegen, die tegen elkander staan en eenen rug vormen ». J. Zie *Wdb.* I, 294. — R., C.

AANSCHIETEN, onz. sch. st. ww. Beginnen te branden, ontvlammen. *Het vuur schiet aan.* — C.

AANSMOREN, aanrooken, onz. sch. zw. ww. *Hier staat een huisken, we zullen eens gaan aansmoren.*

— Bedr. *Hij zegde, dat hij kwam om zijne fijp aan te smoren, maar het was vör* (om) *binnen te geraken.*

AANSTOOTEN, bed. sch. st. ww. Aardig, vreemd aankleeden. *Wie heeft dat kind zoo aangestooten?*

AANSTRIKKEN (kousen). Bed. sch. zw. ww. De voeten er afsnijden en er nieuwe aanbreien. — C.

***AANTREK** (*oantrek*), z. m. Aftrek, vertier. *Sint dat da bier zoeë verslapt es, en heet het ginnen oantrek ni mië.* Sinds dat bier zoo slap gebrouwen is, wordt het niet meer gewild. *Da maske zou wel oantrek hämme, as ter mär euat achter zat.* Dat meisje zou wel ten huwelijk gevraagd worden, indien zij maar wat fortuin had. *Wdb.* I, 410. — C.

AANTREKKEN, bed. sch. st. ww. Vriendelijk bejegenen. *Hij wordt van niemand meer aangetrokken.* — C.

***AANZIEN,** onz. sch. onr. ww. Uitstellen, wachten op hoop van betere omstandigheden. *We hoalen os grään nog ni in, we zulle nog i wat oanzien.*

AAN (iemand) **ZITTEN,** hem aanzetten, aansporen tot iets. *Ze hebben genoeg aan mij gezeten om mij nog eenen dag te houden....* Kwellen. *Ge zit al veel te veel aan dat kind; laat het gerust.* — C.

AARD, z. m. — ZEGSW. *Den aard* (*niet*) *kunnen krijgen,* (niet) kunnen gewoon worden. *'t Is daar heel goed, maar hij kan er den aard niet krijgen.* — Hft.

AARDIG, bv. Vreemd, eigenaardig, wonder. — Zie MOL. op OARIG. — K.

AARDIG, bijv. Ongesteld. *Ik kon niet langer in de kerk blijven, ik werd zoo aardig. — Toen ik eenen lepel van dat fleschje genomen had, werd ik heel aardig, heel aardig aan mijn hert.* — R., C., J.

AARDIGHEID, z. v. Vreemdheid, eigenaardigheid. *Dat muziek is niet schoon, maar alleen voor de aardigheid moet gij er eens gaan naar luisteren.* — R., C., J.

***ABBERDAAN**, znw. (v.) m. — C., J.

A-B-C, z. m. *Hij heeft twee jaar op zijnen a-b-c gezeten,* hij heeft twee jaren noodig gehad om zijnen a b-c te leeren. — C., J.

***ACHTERBLIJVEN**, onz. sch. st. ww. Verachteren, van een uurwerk gezegd. *Mijn uurwerk (arlözze) blijft wat achter met de kou, — is sedert gisteren vijf minuten achtergebleven.* — J.

ACHTERDEEL, z. o. Nadeel, *schade* « Verouderd » zegt het *Wdb. Het verlies van dat proces heeft hem veel achterdeel gedaan.* — R., C., J.

ACHTEREEN (uitgespr. *astreen*), bijw. Meteen, dadelijk, straks. *Hij zal achtereen komen. — Hij is achtereen hier geweest.* — Komt ook in het *Wdb.*, maar zonder voorbeelden. — J., C.

ACHTEREERGISTEREN, bijw. Den dag voor eergisteren. Het *Wdb.* heet het « verouderd en thans door *vooreergisteren* vervangen. » — C., K. — Het woord is gevormd gelijk *achterovermorgen.*

ACHTERGAAN, onz. sch. onr. ww. Afgaan.

***ACHTERHELP** (*achterhölp*), z. v. (Zadelm.) Lederen tuig over het kruis van het berriepeerd en dienende om er de kar mede tegen te houden of

achterwaarts te stooten. Heet ook *achterhaam* en *achterlap*. — R.

*ACHTERNAGELOOP (*achternoëgeloeëp*), z. o. Daad van achternaloopen, moeite. *Aan die zaken is veel achternageloop.* — J.

*ACHTERRUG (— ⏑ ⏑́), bijw. Voorbij. *Dij zikte ha mich fel ongeröst gemakt, ma da's weal achterrug.* Die ziekte had mij fel ongerust gemaakt, maar dat is weeral (alweder) voorbij. — In iemands afwezen. *Ich en zeg het ni achterrug, ich zeg het in oer prezänse.* Ik zeg het niet in uw afwezen, ik zeg het in uwe tegenwoordigheid.

ACHTERSTAAN, onz. sch. onr. ww. Wijken, zwichten, onderdoen *voor. Hij is zeer bekwaam en hij moet voor u niet achterstaan. — Als hij geld had, stond hij voor niemand achter.* — R., C.

*ACHTERSTEL, z. (o.) m. Het ten achtere zijn. *As 't wärk pressee(r)t, es in uur verlet säffe(n)s inne groeëten achterstel. — In achterstel zijn :* ten achter zijn, in tegenoverstelling van *op voordeel zijn, op avans zijn :* werk op voorhand gedaan hebben. — *Wdb.* I, 716.

ACHTERSTEL, z. m. Achterstal, achterstallige schuld. *Den achterstel betalen. Ge hebt den achterstel van verleden jaar nog niet betaald.* — C., J., K., *Wdb.* I, 713.

*ACHTERUIT, z. (o.) m. — C, J.

ACHTERWAARTSOP, bw. Onheusche weigering (zie BIJDRAGE, ACHTEROP). *Mag ik meegaan? Achterwaartsop. — Zal ik er ook een deel van krijgen? Achterwaarts op, gelijk de hennen krabben.*

ACHTERWAARTSOVER, bw. Achterover. *Hij viel achterwaartsover.* — C., J.

***ACHTUREMIS**, z. v. Mis die om acht uren begint. *Hij gaat altijd naar de achturemis.* — Eveneens zegt men *de vijf-, zes-, zeven-, negen-, tien-, half elf-, elf-, half twaalf-, twaalfuremis.* — Zie ook : *acht-, negen-, tien-, elfurelijk of -dienst.* — C., J.

***ACTIE**, z. v. Guitenstreek, onbezonnen daad. *Hod oĕp met oer akses.* Houd op met uwe streken. — *Hij heeft daar weer eene actie aangevangen.* — C.

AFBAARDEN, bedr. sch. zw. ww. (De schooven) uit den ruwe dorschen, zonder ze los te maken. Zie *Wdb.* op *afbaarden*, 3. De uitdr. is echter veel algemeener, dan daar wordt opgegeven. — R., C. — Zie *Baardslag.*

AFBIEDEN, onz. sch. st. ww. Afdingen. *Hij kan niet koopen zonder afbieden. In dien winkel moet ge altijd de helft afbieden.* — Bedr. *Iemand afbieden :* meer bieden dan hij, hem afhoogen. *Ik heb drij stukken land ingezet en drij keeren heeft hij mij afgeboden.* — R., C.

***AFBLOTTEN**, onz. sch. zw. ww. Afschilferen, het vel, de schors verliezen. *De leemen muur blot af. De verf is afgeblot. Zijn gezicht blotte af. Dij patatten zijn va(n) buiten afgeblot en van binnen zijn ze ni mörf* (murw). — C, S. B.

***AFBOKEN**, bed. sch. zw. ww. Uit *boken*, beuken, en *af* in den zin van 1° Naar beneden. Afslaan. *Ge mečit de neute* (noten) *schoon afboke.* 2° Ten einde toe. *Ze hämme dije joĕng(en) doë schručmelijk afgebokt.*

*AFBOLLEN, bed. sch. zw. ww. Door *bollen* (slaan) doen (dood)vallen. *Hij bolde hem af met 'nen kegel. Daar gaat er geene kermis voorbij, of er wordt iemand afgebold.* — R.

AFBRANDEN. Zie *Wdb.* Spreekwijzen : *hij is al tweemaal afgebrand* (zijn huis nml.) — *Drij keeren verhuizen is één afbranden.* — Fig. *Iemand afbranden :* met veel vrienden en kennissen in zijn huis vallen en alles opeten en afdrinken. — HFT.

AFDOEN, bed. sch. onr. ww. Afmaaien, -pikken, -plukken, -scheren, -snijden, -stroopen. *Hooi, graan, den baard, fruit, de schors, het vel afdoen.* — R., C., J.

AFDOPPEN, bed. sch. zw. ww. Al doppende afdrogen, afvagen. *Hij dopte het bloed van zijn gezicht af.* — C., J.

AFDRAGEN, bed. sch. st. ww. Verantwoordelijk blijven voor, instaan voor. *Schiet zijne hennen maar dood, ik draag alles voor u af.* — R.

*AFDREIGEN (*afdrääge*), bed. sch. zw. ww. Met de dood of minstens met iets zeer ergs bedreigen. *Ze hämmen hum afgedrääged, as-t-er nog däät doë kome.* Zij hebben gedreigd hem dood te slaan, indien hij nog durft daar komen. — Door bedreigen trachten te ontnemen. *Ze dräagde(n) mich me gäld af.*

AFDRINKEN, bed. sch. st. ww. Leegdrinken. *Wij drinken alle veertien dagen een vat bier af.* — *Ze hebben zijn kermisvatje glorieus afgedronken.*

AFFIGGELEN, AFFIKKELEN, bed. sch. zw. ww. Onbehendig afsnijden. *Wie heeft die snee brood zoo afgefikkeld?* — R., C., J. AFVIGGELEN.

AFGAFFELEN, bed. sch. zw. ww. Met de gaffel ontladen. Eene kar (die met hooi of schooven geladen is) afgaffelen, ontladen. *Help die kar koren eens afgaffelen.* — C.

AFGEZET, bijv. *Afgezette heiligdag.* Heiligdag, waarop men, na de Conventie van 1801, werken mag en niet meer verplicht is Mis te hooren. — C. — Elders *afgestelde heiligdag.* — J.

AFGREFFELEN, bed. sch. zw. ww. Afenten. *Een boomken afgreffelen*, het onder de cel afsnijden en er eene of meer andere soorten op enten. — S. B.

AFHOOGEN, bed. sch. zw. ww. Zie *Wdb.* Effenen, slechten, afvoeren, Fr. *déblayer. Eenen vroon, eene straat, eene weide afhoogen.* — C.

***AFKALVEN**, onz. sch. zw. ww. Afvallen, afschieten met groote brokken. *Doë es in hiël wal* (daar is eene gansche brok) *van dijë gracht afgekalfd.* — C., J. — Bij R. *afkalveren.*

AFKEREN, bed. sch. zw. ww. Al kerende zuiver maken. *De zolder moet afgekeerd worden, eer ge daar ander graan opbrengt.*

AFKLADDEREN, bed. sch. zw. ww. Afkletsen, slordig, vuil afmaken van schrijfwerk. *Hij heeft zijn werk gauw afgekladderd vör* (om) *te kunnen gaan spelen.* — K.

AFKLETSEN. Zie BIJDR. — ZEGSW. : *Een pater kletsaf*, een priester, die op korten tijd veel volk kan biechten.

***AFKRABBEN**, onz. sch. zw. ww. Schertsend gezeid voor vertrekken. Ook *opkrabben* (zie *Wdb.*). *'t Was*

tijd dat hij afkrabde, want hij ging slaag krijgen. — C. — Ook *betalen. Kom kom, gij hebt verloren, krab maar gauw af.*

AFKRIBBELEN, bed, sch. zw. ww. Al kribbelend, d. i. slecht, afschrijven. *Wdb. afkrabbelen. Gij gaat straf krijgen, als gij uw werk zoo afkribbelt. Hij heeft dat met de gauwte afgekribbeld.* — C., J.

AFLAPPEN, bed. sch. zw. ww. Met der haast (ook slecht) verrichten. *Gij kunt dat goed, lapt dat eens gauw af. Dat is weer afgelapt; het zal niet veel beteekenen.* — C., J.

***AFLEIDEN** (*aflää*), bed. sch. zw. ww. Uit *leiden* in fig. opvatting, en *af* in den zin van verwijdering. Afwijzen. *Iemand aflää*, zijn verzoek afslaan, zijn voorstel, zijne meening verwerpen, hem logenstraffen. *Hijë vroeg vör zijne wärkman de pläk van gairde* (veldwachter), *ma hije widde* (werd) *fijn afgeläädd. Hije prilendee(r)de, dat de gemänte* (gemeente) *da most betoale, ma hije was gauw afgeläädd. Hije mände* (meende) *be leuge(n)s veur den dag te kome, ma ze läädden hum subiet af.*

AFLEZEN, bed. sch. zw. ww. Het tegenovergestelde van voordragen. *Hij heeft zijn sermoen niet gepreekt, maar afgelezen.* — J.

AFMAKEN, bed. sch. zw. ww. Door eenig schutsel afsluiten. *Hij heeft zijne wei met eenen tuin afgemaakt.* — C., J.

***AFPRANGELEN** (*afprängelen*), bed. sch. zw. ww. Uit *prangelen*, freq. van *prangen*, en *af* in den zin van vermindering. Met drang afdingen. *Dij pees* (gierigaard) *moëit altijd ewat afprängele.* (Zie *prangelen.*) — C.

AFREENEN, bed. sch. zw. ww. In reenen zetten, met reensteenen (grenssteenen) afbakenen, Fr. *limiter. Dat stuk grond is verdeeld, maar 't is nog niet afgereend.* — R.

AFREGELEN, bed. sch. zw. ww. Lijnen, aflijnen. *Een blad papier afregelen.* — C., J.

AFRIJZEN, onz. sch. st. ww. Afvallen, losgaan en nedervallen. *Het graan rijst van de kar af.* (Zie *Wdb.* I, 1289) — C., J.

AFSCHALMEN, bed. sch. zw. ww. De oneffen deelen (van eene gracht, eenen dijk, eenen schoen) met de schup, het mes wegnemen. — J.

AFSCHIETEN, onz. sch. st. ww. Losschieten, afglijden. *De zak was te vol graan en de koord schoot af. De riem is van het rad afgeschoten.* — C., J.

AFSCHRAFELEN, bed. sch. zw. ww. Aftruggelen uit schraapzucht. *Hij heeft nooit niet anders gedaan als werkliê en arme menschen hun geld afgeschrafeld.* — C. — FIG. Betalen, afdokken. — S. B. (?)

AFSLIDDEREN, onz. sch. zw. ww. Afslibberen, afglijden. *Met den sneeuw, die aan zijn klompen plakte, is hij van den vonder afgeslidderd en hals over kop de beek in.* — J.

AFSNEUKEN, bed. sch. zw. ww.

AFSNUFFELEN, bed. sch. zw. ww. Met schuldige nieuwsgierigheid onderzoeken, doorsnuffelen. *Terwijl ik uit was, heeft iemand heel mijn commode afgesnuffeld. Als ik de sleutels niet alle kanten aftrek, sneuken en snuffelen de meiden alles af.* — C. — J. heeft *afsnuffelen* en *afsnuisteren.*

AFSPANNEN, bed. sch. zw. ww. Afsluiten door het spannen van koorden, ijzerdraad. *De merkt was (de straten waren) met zeelen afgespannen.*

AFSPIONNEEREN, bed. sch. zw. ww. Afspieden. *Hij meende, dat niemand hem zag; maar door de haag had de garde hem afgespionneerd.*

AFSTEKEN, bed. sch. st. ww. Peerden, koeien uit reden van ziekte afmaken. *Zijn veulensmerrie had de miserere; hij heeft ze moeten afsteken.* — K.

AFSTRIJDEN, bed. sch. st. ww. Betwisten, loochenen. (Zie *Wdb.* I, 1601.) VAN DALE, DE BO, C., J. — « Niet algemeen in gebruik, meest in gewestelijke spraak, *ook* in Vlaamsch België » zegt het *Wdb.* Uit dat woord *ook* schijnt te blijken, dat het woord *afstrijden* = *betwisten* in N.-N. geen vreemdeling is.

AFSTUIKEN, onz. sch. zw. ww. Schielijk, het hoofd voorover, ergens afvallen. *Hij stuikte van de leer af en viel morsdood. Hij is van de kar afgestuikt.* — C., J.

AFTEKKEN, bed. sch. zw. ww. Slaan, afranselen, afrossen, aftakelen. *Ze hebben hem ongenadig afgetekt.* — R., C.

AFTREIFELEN, AFTRUFFELEN, bed. sch. zw. ww. Op eene listige wijze afhandig maken. *Ge moet dat kind zijn speelgoed niet aftreifelen (aftruffelen).* — C.

***AFTREK**, z. m. Slot eens koeplets, Fr. *refrain. Da lički hec(f)t inne schoonen aftrek.*

AFVIJZEN, bed. sch. zw. ww. Afschroeven, losmaken met vijzen los te draaien, *Wij hebben het slot afgevijsd* (hier en daar *afgevezen*). — C., J.

AFVLIEGEN, onz. sch. st. ww. Losgaan, afgaan. *Raakt niet aan den trekker, of het geweer vliegt af.* — J.

***AFVRAGING**, (*afvroëging*). z. w. Notarieele sommatie van meerderjarige kinderen aan ouders, die de toestemming tot hun huwelijk weigeren; Fr.: *acte respectueux, sommation respectueuse. Ze en wilden hun dochter be hum* (met hem) *ni loëte trouë, ma hyën heet hun den notaris geschikt vör afvroëging te doen.* — J. — *Wdb. Akte van eerbied.*

AFWASCH, z. m. Het afwasschen (van keuken- en tafelgerief.) *Als de meid aan haren afwasch is, moet ge ze gerust laten, anders krijgt ge de schotelvod in uwen nek.* — C, J.

AFWIJZEN, bed. sch. st. ww. Afkeuren, bedillen. *Hij weet overal iets op af te wijzen. Er is op dat meisje niets af te wijzen. Wijs daar eens iets op af, als ge kunt.* — C., J. (Zie *Wdb.*)

***AFZIEN**, bed. sch. onr. ww. *Iet afzien met iemand, met iet,* er veel leed mee hebben. — C., J. — Doen vallen door starrelings te bezien. *Innen hond kain in' kat van inne boëm afzien,* door starrelings bezien doen van den boom vallen.

AFZIEN. Lijden, uitstaan, verduren. *Hij heeft veel afgezien, eer hij dood was. Die vrouw heeft in haar leven veel afgezien. Zij ziet wat af met die deugnieten.* — C. J.

AGNUS DEI (der Mis), z. m. — Al de deelen der Mis met eenen vreemden naam benoemd zijn mannelijk : *Den Kyrie, den Gloria, den Introïtus, den Tractus, den Credo, den Sanctus, den*

Canon, den Pater noster, den Agnus Dei, den Domine, non sum dignus, den Ite Missa est. — *Collecte* is echter vrouwelijk.

Ook de namen der kerkzangen zijn mannelijk : *Eenen Ave verum, eenen Adoro te, eenen Ave regina, eenen Ave Maris stella, eenen Regina Cœli, eenen Ave Maria,* enz. enz.

AHOE, AWOE, tus. (⌣ —). Kreet om iemand uit te jouwen. *Weg met den deugniet! ahoe! ahoe!* — C., J.

AJUIN, z. m. Smaadnaam aan eenen persoon gegeven. *Die N. is maar een ajuin; in mijn gezicht geeft hij mij gelijk en achter mijnen rug spreekt hij mij tegen.*

***AKKERSCHOENEN** (*akkerschoen*). Schoenen die men aanheeft om te akkeren. Zeer zware schoenen.

***AKKERSTOK** (*akkerstäk*). z. m. Stok met eene vork aan het dunne eind om de ploeg van de aanklevende aarde te zuiveren; *ploegstok.*

AKT, z. m. Akte. *De notaris heeft den akt al gemaakt. Verwek eenen akt van geloof, hoop, liefde, berouw.*

ALFERES, z. m. Vaandrig bij eenen optocht, eene gilde.

ALLENTHENES, bijw. Allenthalve, overal.

ALLERKINDEREN, (*alderkinderen*), z. m. Onnoozele-kinderendag. *Allerkinderen komt drij losse dagen na kersmis.* C. – Waar men onverwacht veel kinderen bijeenvindt, zegt men weleens : *O! 't is hier allerkinderen.*

— **Volksgebruik.** Op allerkinderen gingen (en gaan wellicht nog) de boerenzoons in de huizen, waar

jongedochters waren, om die *op te kinderen*. Dat *opkinderen* bestond in met vroolijk geweld de meisjes te dwingen eene druppel likeur te geven. Dat ging luidruchtig toe. De meisjes vluchtten, vluchtten van de kamer naar den stal, van den stal naar den schelf, de struischten het meest, onder het uitbundig gelach van al de huisgenooten, en eindigden altijd met het schenken van den verlangden drank, — dien zij al dagen te voren in hare *kist* bewaarden!

ALLES END ALLES, bijw. Versterking van *alles*. — C.

***ALLEWIJL**, bijw. Thans, tegenwoordig. *'t Geld es allewijl dier.* — Ook in Limburg, zie S.

***ALOM** (*alum*), bijw. Versterking van *om. Dije wäg es alum*, die weg is een omweg. — Samenst.: *alomdrijven, — gaan, — loopen, — rijden.*

ALVERMANNEKEN, z. o. Kabouter, kaboutermanneken. *Voor een schotel pap deden de alvermannckens al uw werk af.* — Dwerg. *'t Is maar een alvermanncken.* C.

AMBROK, z. m. Aanvangslijn, meet, bij 't knikkerspel. *Hij ligt* (met zijnen knikker) *tegen den ambrok. Van aan den ambrok kunt ge hem gemakkelijk doodschieten.* — Bij R. *abrok, ombrok.* — S. B.

AMMELAKEN, z. o. Niet verouderd — C., J. HFT., K.

ANDIJF, z. m. Andijvie. — C., J.

ANG, z. v. Angel van de bieën, wespen. *Daar heeft mij een bie in mijnen vinger gestoken, en de ang is er in gebleven.* — C.

ANKER, z. m. *In den Anker* (veel gebruikt als uithangbord). — R., C. — N. B. *Anker* wordt hier 't meest gebruikt om te beteekenen wat KIL. *Ancker in den timmer* noemt. Vandaar

ANKEREN, bed. zw. ww. Van muurankers voorzien. *Die muur beweegt, ge zult hem moeten ankeren.* — C., K. — Wederk. Al zijne (lichaams)krachten inspannen. *Ankert u! Hij zal hem* (zich) *mogen ankeren om met die vracht t'huis te komen.*

ANKERGAT, z. o. Gat in den muur, waar de anker door steekt. *Er woont eene musch in dat ankergat.* — R., C., J.

***ANTRASIE, ALTRASIE**, z. v. Verschriktheid. *'t Es d'iën altrasie oëp d'ander; inne minsch en kain ni gezond blijve.* — C. — *Ik vroeg een glas bier om mijne alteratie af te drinken.* — J. — Vandaar het ww. *Antreeren, altreeren,* verschrikken.

APOSTEL, z. m. — ZEGSW. *Een vieze apostel,* een aardige, grillige mensch. — R., S.

***APPELBIER**, z. o. Appeldrank, appelwijn, cider.

APPELBLOEM = appelbloesem. — C., J. — Eveneens *perebloem, pruimebloem,* enz.

***APPELFRUT**, z. m. Appelmoes. — S., C.

APPELPLAMEI, z. m. Appelmoes, dat bij gebraden vleesch geëten wordt. — C.

APPELSIROOP, z. m. Siroop van appelen gemaakt. — C.

***APPELSPIJS**, z. v. Appelmoes om taarten te bakken. — R., C., J.

*APPELVLAAI, z. v. Vlaai, vlade met appelspijs op. — C.

*APPELVRAAG, z. v. Uit *vraag,* kernhuis eener vrucht, en het bep. *appel.* Klokkenhuisje van eenen appel.

APRILZAAD, z. m. Ingebeelde zaad, dien men iemand op 1ⁿ April doet gaan halen om hem *op den dril* te zenden, gelijk men hem zou zenden om gemaakte knopsgaten, of voor vijf centen maak mij zwart enz.

ARDUIN, z. m. als stof- en als voorwerpsnaam. — C., J.

ARE (⌣ —, *ärä*) tus. Daar, neem aan. *Are! daar is 'ne cent.* — R., C.

*ARMOEDE (*ärremoĕi*), z. v. Zie V. D. Een nietsweerdig ding, ellende. *Zijn meubelen en biësten en al wat ter heet en es niks as ewat ärremoĕi. 't Es ärremoĕi stoë mich bij!* — C.

— *Van armoede* = de guerre lasse. *Ge wilt in dien grond bloemkoolen kweeken? ge zult van armoĕ moeten uitscheên,* d. i, ge zult verloren moeite doen. — R., C., J.

AS, vgw. Als. — Spreekwijze : *Assche is verbrand hout.* Wordt gezegd als iemand gewaagde onderstellingen doet of luchtkasteelen bouwt. — C., J.

*ASTREEN, zie ACHTEREEN.

*AVANS, z. o. Het Fr. *avance.* Voorhand. *Ich zeg het oĕch oĕp avans.* — Voortgang. *Doë en es gin avans bij da wärk. Doë en es gin avans bij deë joĕng.* — Voorbaat. *As gij 's mörges vrug oan 't wärk zijt, zijt de gij den hiëlen dag oĕp avans.*

***AVERECHTSCHE,** z. v. Eene oorveeg (met het averechtsche, het buitenste van de hand toegedeeld). *Laat mij gerust, of anders krijgt ge van mij eene averechtsche* (*everechtsche*).

***AVERON**. z. m. Averoen, averuit. — R.

***AVOND** (*oëved*) z. m. Spreekw. *De vrouwlië maken den noen, ma onze Lieven-Hiër makt den oëved.* De vrouwlieden kunnen wel den middag verschuiven met het noenmaal later gereed te maken, maar den avond niet. — Zegsw. : *'s Oëves groeëte minsche, ma 's mörges klääân kingerc.* 's Avonds zitten zij geerne laat op, en 's morgends kunnen zij niet uit hun bed.

***AVONDSTOND** (*oëvestond*), z. m. Avondmaal. *Den oëvestond eëte.*

AWEL (⏑ —), tus. Welnu. — C., J.

B

*__BAALKATOEN__ (*boalekatoen*), z. m. Wit grof ongekeperd katoenen weefsel, Fr. CALICOT. *Boalekatoen vör hummes* (hemdden). — R., C.

— Een kale jonker. *Fiske boalekatoen. Notoaris boalekatoen.* — *Les calicots :* zoo heet men de Fransche *commis-voyageurs.* — Vandaar :

__BAALKATOENEN__, bijv. *Een baalkatoenen hemd.* — C.-V.

__BAAN__, z. m. spreekw. *Iets uit den baan zetten,* terzijde zetten. *Iets in den baan zetten,* den weg met iets belemmeren. FIG. Misdoen. *Heb ik u iets in den baan gelegd? Ik weet niet, wat ik hem in den baan mag gelegd hebben.* — *'t Is goede baan,* de weg is niet slijkerig. *Wanneer komt ge mij eens bezoeken? Als 't goede baan is.*

*__BAARD__ (*boad*), z. m. Zegsw. *Iemand in iets den boad afdoen, den boad maken,* hem in iets overtreffen, beter doen dan hij. *In 't schrijven en zal hum niemand den boad afdoen.* — C., J.

__BAARDKRABBER__, z. m. *Wdb.* Baardschrapper. Misachtend voor : baardscheerder, onhandige barbier. — C., J.

__BAARDSLAG__, z. m. Graanschoof, die maar eens even overdorschen is, terwijl de band er om bleef. *Geef het peerd eenen baardslag.*—Als stofnaam gebruikt. *In den winter krijgen de schapen baardslag* (*te eten*). — R. — Bij C. *Baarslag.*

BAAST, z. v. Wisschen mand. — R., C. — SAM. : *Kleerbaast, sluitbaast.* R. — *Baastenmaker.* — Een *naaitääsken* is eene *naaimand;* een *muiltääsken* is een korfje, dat men de koeien voor de muil bindt, als men ze door velden of weiden drijven moet, om ze te beletten te grazen; — ook de melkkalveren om ze te beletten iets anders te eten dan melk. — R. *Koebaasken.*

BAAT (*boat*), z. m. Nut, voordeel. — ZEGW. : *Alle baten helpen, zei 't begijntje, en zij piste in de zee.*

***BABBELES**, (*babbeläs*), z. v. Babbelaarster. — C.

BABBELKONT, z. v. Babbelaarster. — C.

BABBELKOUS, z. v. Babbelaarster.

BABBELWATER, z. o. Jenever of sterke drank. *Hij heeft babbelwater gedronken,* hij praat gelijk iemand die *hoofdvluchtig* is, die bedronken is. — R., C.

***BABOE**, (⌣ –), z. m. Bietebauw. — R.

BAFFER, z. m. Gulzige eter. (Zie *Wdb.*). — R., C., J.

***BAK**, z. m. Baksel. *Es oere* (uw) *bak goed gelökt?* — Het bakken. *As de vrouwlîe oan hunnen bak zijn, en zijn ze nit oan te spreëken.* — C., J.

***BAKBERST**, z. v. Berst in eenig aardewerk door het bakken veroorzaakt. — C. Bij J. *bakbo(r)st.*

***BAKHUIS**, z. o. klein gebouw, van 't woonhuis afgezonderd en waar gebakken wordt. In 't Fr. *fournil.* — C., K. — De plaats, waar de bakker zijn ambacht uitoefent, heet *bakkerij.*

***BAKKERSBROOD** (*bäkkesbroeëd*), z. o. Brood dat men bij den bakker gaat koopen, in tegenstelling

van *huisbakkenbrood. Ich goan zelver bakken; van da bäkkesbroeëd zijn ze noeët verzoad.* — C.

***BAKPEER**, z. v. Late harde peer, die meer geschikt is om gebakken of gestoofd, dan om ongebakken geëten te worden. — C., J.

BALEIN, z. altijd v.

BALK, z. m. Zie *Wdb.* — Vergel. *Zoo donker als een balk,* zoo donker dat men niets voor zijne oogen ziet. — C. Bij MOLEMA **Balkeduuster.** — FIG. *Er steken papieren balken in dat huis,* het is belast, gehypotheekeerd. — J.

BALROOS, z. v. Pioen. — Bij R., C. en J. is de *balroos* de *viburnum,* die in 't Hageland en aan de Geet *sneeuwbal* heet.

***BANKBOER**, z. m. Ruwe kerel. — VERG. *Vločke läk inne bankboer.* — Zie *Wdb.* op *bankboef,* bij KIL. en in *Dict. Germ.-Lat.-Gal.* vertaald door *Potator, ivrogne qui est tosiours sur le banc à boire.* — L.

BANKBOEREN, onz. zw. ww. Teren en tieren in de herbergen. *Ze hebben in den Hert weer den halven nacht gebankboerd.* Ook gezegd van dwaas gerucht, dat spelende kinderen maken. *Ze zijn weer aan 't bankboeren.* — L.

BARBEL, BERBEL, eigenn. Barbara. — C., J. — Bij klankverplaatsing ook *Belleber. Den 4ⁿ Decemher is 't Sᵗᵉ-Belleber.* Vandaar de kleine naam *Bel, Belleken.*

***BARST** (*bäst*), z. v.

***BARTHOLOMEUS** (*bättelemuës*), z. v. Alleen in 't mv. *bättelemučze.* Koolzaadplanten, die omtrent

St-Bartholemeus (24 Oogst) gezaaid, en later niet verplant worden. — Het verplanten heet *slooren leggen.*

***BASTAARD** (*bastoad*), z. m. *Bastaard maken*, onterven. (V. D.), maar bij uitbreiding : uitsluiten. *Hie en wodt niemand ginne bastoad gemakt,* hier krijgt ieder zijn deel. — J. — Zegsw. *Zijn gat bastoad maken,* overgeven, braken.

BEBRADDELEN, bed. en wed. zw. ww. Bezabberen, bekladden. *Het ammelaken bebraddelen. Dat kind kan nog niet met den lepel eten, het gaat zich bebraddelen.* — S. B. — Zie BIJDR. op **Braddelen.**

***BED,** z. o. Spreekw. *Deë ze bed verkoëpt lee* (ligt) *me ze gat oëp 't stroeë,* men mag zich van 't noodzakelijke niet ontdoen. — ZEGSW. *Ge kočint ter oer bed ni bij make,* gij kunt daar toch niet gedurig blijven op waken. — *Van 't bed oëp 't stroeë hölpe,* den toestand verergeren. — R., C., J.

BED. Nageboorte bij vee. — Bij vele boeren staat het nog vast, dat men het bed van de merrie op eenen boom moet hangen, anders zal het veulen met den kop langs den grond loopen. — R., C., J. — SAMENST. *Bedmelk,* eerste melk na het kalven, biest.

BEDABBEN, bed. zw. ww. Overdabben. Al dabbende den grond omwoelen. — C.

BEDEEN(EN), bw. Aanstonds. *Ik zal u bedeenen helpen.* — S. B.

BEDEL, z. m. Zie *Wdb.* — Daad van bedelen. *Hij is weer op zijnen bedel,* hij gaat weer (uit gewoonte) vragen wat hij zou kunnen koopen. — R. — Zie ook *Bijdr.*, Inleiding XVIII.

BEDELAAR, z. m. — ZEGSW. *Een oude jonkman, een oude bedelaar,* de man die ongetrouwd blijft, heeft in zijnen ouden dag zijnen oppas niet. — R.

BEDELERS (*bedeles*), z. v. Bedelares. — S. B., K.

BEDERVEN, bed. st. ww. Ten onder brengen, verderven. *Met zijne twee zoons te verliezen is hij een bedorven man.*

BEDIENEN, bed. zw. ww. Berechten, de laatste HH. Sacramenten toedienen. « In België niet in gebruik; daar zegt men *berechten* », zegt het *Wdb.*, dat hier verkeerd is ingelicht. *Bedienen, bediend worden, eene bediening doen* wordt hier ruim zooveel gehoord als *berechten, berecht worden, eene berechting doen.* — C., J. — *Hij heeft zijne volle bediening gekregen. Hij is ten volle bediend.* — Zie HFT. op **Bedienen.**

BEDOEN, wed. onr. ww. Bekakken. *Dit kind heeft hem* (zich) *bedaan. Als ge hem ziet taffelen, ge zoudt u bedoen.*

BEDPAN, z. v. Pan, die de zieke menschen in het bed gebruiken. Zie *Wdb.* (Zie D. B., R., C., J.) — Het *Wdb.* geeft *beddepan* met drie, slechts drie voorbeelden, en in alle drie heet dat voorwerp, dat nog tot iets anders dient dan om het bed te warmen, kortaf eene *bedpan.* — K. **Bed-panne.**

***BEDRETSEN** (*bedrätse*), bed. zw. ww. Bespatten. *Met in dijë plas te treë* (trappen) *es mijn heel broëk bedretst.*

***BEDROEFLIJK** (*bedrufeläk*). bijv. en bijw. Bedroevend, bedroefd. *Bedrufelijk weer. Een bedrufelijk gezicht trekken. Bedrufeläk klappe.*

***BEDRUIPEN** (*bedröppe*), wed. zw. ww., alleen in de onbep. wijze gebruikelijk. Zich behelpen. Toekomen mits overleg. *We en hämme* (hebben) *wel gin pältätte genoëg vör met de volle sloëf te gebruiken, ma we zullen ous al zien te bedröppe.* — De beteekenis van : aan zijn kostje komen, bij V. D., kent de Hagelander niet. — Zie *Wdb.* II, 1ste stuk, 1243.

BEE (spr. uit *bää*) z. m., tus. Het geluid van schapen en geiten. *Hij kan zoo schoon de bee van een schaap nadoen!* — KIL. *Bee, bae.* Vox est ovium. — SAM. *Beelemme,* z. m., schaap.

BEEËN (*bäën*), onz. zw. ww. *Bleten* gelijk de schapen. *Hij beede gelijk een schaap.* — KIL. *Been, baen,* Balare.

BEEN, z. o. Knook. Meerv. *beenen,* niet *beenderen. Ge moet de beenen laten uit het vleesch doen. Hij vindt daar geen beenen in. Hij is maar vel over de beenen meer.* — R., C., J.

BEENHOUWERSGANG, z. m. Nuttelooze reis; eene reis, waar men zijn doel bij mist, gelijk dat met den beenhouwer dikwijls gebeurt, als hij uitgaat om slachtvee te koopen. *Ik heb 'nen beenhouwersgang gedaan.* — R. — Bij C. *Beenhouwersreis.*

***BEESTERIJ**, z. v. Domheid, dwaasheid. *Wat een beesterij van zoo goedkoop uw land te verkoopen. 't Is beesterij van zoo door 't koren te loopen.* — Schandelijkheid, beestigheid. *Daar steekt niet anders in hem als beesterij.* — R.. C., J.

***BEËWEGEN**, onz. zw. ww. Op beêweg (bedeweg), ter beêvaart gaan. *Zij beëweegde overal, zij heeft*

overal gebeëweegd, maar het heeft niet geholpen. — S., B.

***BEGIJNEDAGHUUR**, z. v. Eene speld, die men vindt, is eene begijnedaghuur.

BEGREZEN, bijv. Betraand, bekreten. *Zij kwam binnen met een begrezen (dikbegrezen, natbegrezen) gezicht.* — C.

BEGRIJP. z. o. Begrip. *Volgens mijn klein begrijp heeft de man goed gedaan.* — S. B.

***BEGROUZEN**, bed. zw. ww. Begrommen, begrauwen. *Ich en wil zoeë den gronzigen dag niet begrousd wodde. Dije močit zijn wärklie altijd begrommen en begrouze.*

***BEHAAT** (*behoat*), lijd. deelw. van *behaten*, en dit uit *haten* en *be* in den zin van *uitstrekken over, voorzien. Inne goeie garde* (veldwachter) *wodt dek* (dikwijls) *behoat.* — *Wdb.* II, 1ste stuk, 1477.

***BEHANGEN**, bijv. Afhankelijk. *Hije močit noë mich löstere, want hyën es oan mich behange : ich häm hum duzed frang verschote.*

BEKENNEN, wed. ww. Zich om reden van voorgaande aanwezendheid ergens niet vreemd gevoelen. « Se reconnaître. Se remettre dans l'esprit l'idée d'un lieu. *Eene plaats, waar men vroeger is geweest, herkennen.* » (HEREMANS.) — *Ik beken mij daar nog goed. Alles is hier zoo veranderd, da ge er u niet meer zoudt bekennen.* — C., J.

***BEKEUREN**, bed. zw. ww. Van *keuren*, beoordeelen, onderzoeken, en *be* in den zin van versterking en uitbreiding over het gansche voorwerp. *Hedde gij da kleed nou bijkans genočg bekeud?* — Men zegt ook wel *overkeuren.*

BEKLETSEN, bed. zw. ww. Bekladden, bevlekken. — S. B.

BEKORT, bijv. In gebrek van hetgeen de bepaling uitdrukt. *Ik zou u die som geerne leenen, maar ik ben op dezen oogenblik zelf bekort van geld.* — C. — Van daar :

BEKORTEN, bed. en wed. zw. ww. *Ge zijt wel goed van mij dien salaadzaad te geven, maar zal ik u niet bekorten. Ge moet u voor mij niet bekorten.* — R.

BEKUISCHEN, bed. zw. ww. Doen, uitrichten. *Wat heeft hij nu weer bekuischt?* — S. B. — *Hij moet weer iets bekuischt hebben, want hij durft niet binnenkomen.*

BEKWAAM, bijv. In staat (ook in eenen slechten zin). *Als hij een druppel opheeft, is hij tot alles bekwaam.* — R., C.

BENDE, z. v. Strook stof in hare oorspronkelijke breedte. *Hoeveel bendes moet gij hebben voor dien rok?* — Ook **Pand.**

BEPEIZEN, wed. ww. (Zie *Wdb.* op *bepeinzen.*) *Ik moet mij nog bepeizen, eer ik hem antwoord. — Is hij vertrokken? Neen, hij heeft hem* (*zich*) *bepeisd.* — C., J.

BERMHERTIG, bijw. Zeer, uitermate. *Hij kan bermhertig liegen. Hij was bermhertig* (*godsbermhertig*) *zat.* — C., J.

BERMHERTIGHEID, z. v. *Zatte bermhertigheid.* Gevoeligheid, edelmoedigheid, dwaasheid uit dronkenschap voortkomende. *Zijne droefheid moet u niet bekommeren, 't is maar zatte bermhertigheid.*

In zijne z. b. heeft hij alleman getrakteerd. In zijne z. b. heeft hij zijnen schoonen overjas voor vijf frank verkocht. — C., J.

BERSTEN. (Zie BIJDR.). SPREEKW. *Beëter den buik gebästen as spijs verloren,* lachenderwijze voor : wat opgediend is moet opgeëten worden, ook zonder honger.

BESCHEELIJK, bijv. en bijw. Klaar, duidelijk. — C. — (Zie *Wdb.* op **Bescheidenlijk.**)

***BESCHRIJF,** z. o. Daad van beschrijven. *Het beschrijf van dij dääling* (deeling) *kost dättig frang.* — Beschrijving. *We hämme thuis e beschrijf van den Fransen tijd.* — R. — (Zie *Wdb.*)

***BESSEMGELD,** z. o. Van een stuk geld, dat op den vloer valt en dat men niet dadelijk terugvindt, zegt men : *'t is bessemgeld,* d. w. z., 't is voor de meid, die den vloer zal keren. — R., C., J. — Zie HFT. op **Bessem.** Zie ook MOL.

***BESSENMANNEKEN** (*bezemänneke*), z. o. Geest, die de beziestruiken beschermt en de kinderen straft, die er zouden afplukken.

***BEST,** z. o. (Zie V. D.). — VERG. *Zijn best doen, läk i kind, dat in zijn dočke kakt.*

***BESTEL,** z. o. Drukte, beweging. *Da's doë* (dat is daar) *i bestel in dat huis! Voader en moeder eweg, en de kingeren oan 't kijven en tarnicre* (tieren) *dat het gocie gank geft.*

BESTIEVEN, onz. ww. Met *stief, stiefregen,* d. i. *stofregen* overdekt worden. Ook *uitslaan,* d. i. vochtig worden en beginnen te verroesten. *Mijne kleederen waren bestiefd. Laat de messen niet buiten liggen, ze zullen bestieven.*

***BESTOFFEN** (*bestoëffe*), bed. zw. ww. Zeer prijzen. *Hijë bestoëfte ze pead* (peerd) *vöte* (al te) *hät* (hard, zeer), *ich en betrouwde hum ni wijd.* — C., J.

BETOCHTEN, bed. zw. ww. Het vruchtgebruik hebben. *Dat goed is zijn eigendom niet, hij betocht het maar.* Zie K. Be-tochte goeden.

BEURS, z. v. — SPREEKW. *Ijl* (ijdele, ledige) *beurzen, ijl zinnen.* Als 't geld op is, komt er licht twist in 't huishouden. — Bij R. *Ijl beurzen, kranke zinnen.*

BEURZEN, bed. zw. ww. Alles afwinnen. *Ze hebben hem gebeursd.* — Bij R. beteekent het *geld sparen.*

***BEVRAGEN** (*bevroëge*), wed. zw. ww. Inlichtingen inwinnen. *Ië* (eer) *dat ich dij moat* (die meid) *huur, wil ich mich inne kiër goed euver heur bevroëge.* — Bij J. : *Ik zal mij verder op die zaak bevragen.*

« Bevragen komt in het Nederlandsch van vroeger of later tijd niet voor met *zich*... ook niet... in de Zuidnederlandsche volkstaal, waarin bevragen zelfs heelemaal onbekend is. » (W. DE VREESE, *Gallicismen in het Zuidnederlandsch*, bl. 319-320.) Zie *Zich bevragen. Wdb.* II, 2de stuk, 2355.

BEWAREN, onz. ww. Goed blijven, bewaard kunnen worden. *Steenfruit bewaart niet lang. De appelen bewaren dit jaar slecht.* — C., J.

BEWEEGLIJK, bijv. en bijw. Roerend, treffend. *Ze hebben een beweeglijk lied gezongen. Hij kan zoo beweeglijk vertellen.* — J. — (Zie *Wdb.*).

BEWERKEN, bed. zw. ww. Door werken verkrijgen. — SPREEKW. *Beter betrouwd dan bewerkt,* 't is lichter fortuin te bekomen met te trouwen dan met te werken.

BEZELAAR, z. m. Beziënstruik. — C., J.

***BEZIEKTHEID** (*bezikthäd*), z. v. Vallende ziekte. *Hij krijgt de beziektheid.* — (Zie *Wdb.*).

***BEZILVEREN**, bed. zw. ww. Duur betalen. *Hijën heet doë i schocë peäd* (een schoon peerd) *gekocht, ma hijën heet het moge bezilveren.* (Sch) — R , C., J.

***BIECHT** (*bicht*), z. v. *Goët doë mär bij te bichte.* Gaat daar maar mee te biechte. Daarmee zijt ge niet geholpen.

BIECHT. ZEGSW. *Geen vodden in de biecht.* Wees ernstig. Geene misplaatste aardigheden. Niet liegen. – C., J.

BIECHTPUNT, z. o. Iets wat men biechten moet. — C., J.

***BIEHAL**, z. v. Overdekte plaats waar de biekorven staan. — R., C., J.

BIEKAAR, z. m. Biekorf, bieënkorf. — K., C.

BIER, z. o. Zie BIJDR. op **Bier**. — ZEGSW. *Dat is geen klein bier* (– – –). dat is de moeite weerd, dat is veel, schoon enz. *Zes koetsen bij dien trouw! dat is geen klein bier.* — R. (die *kleinbier* spelt, hetgeen misschien beter is, als men de uitspraak, – – –, in acht neemt), C.

***BIJDERHAND**, bijv. Vlijtig, ervaren. *Da's e pront maske en* (ze es) *bijderhand.* — Bijw. In handen. *In poar* (een paar) *duzed frang most ich bijderhand hämme.*

BIJS, z. v. Bui, voorbijgaande vlaag. *Meertsche bijzen.* — C., J., K. — Het *Wdb.* kent alleen **Bijzen** en heet dat « thans nog bekend in Zuid-Nederland en ook in Limburg. » — Vandaar :

BIJSACHTIG, bijv. Buiig, buiachtig. — Bij T. K. *bijzig*.

***BIJTIJDEN, BIJTOEREN**, bijw. Bijwijlen.

BIJZEN, onz. ww. Met vlagen of bijzen regenen.

BIJZONDERSTE, bijv. Voornaamste. *De bijzonderste deelen der Mis.* Zelfst. gebr. *De bijzondersten van de gemeente.* — C. — Zelfst. o. Voornaamste. *Het bijzonderste is dat gij een goed examen doet.* — Het *Wdb.* heet dit Zuidnederlandsch.

BIK, z. m. Kost, eten. *'t Zal hem varen dat hij alle dagen geenen goeden bik meer heeft. De bik zal hem varen.* Van *bikken,* eten. — R. — Het *Wdb.* heet het Zuidn.

BIM-BAM-BEIEREN, tus. Nabootsing van het klokgelui. — Zie *Wdb.* **Bim-bam**. — *Kinderrijmpje :*

Bim-bam-beieren!
De koster eet geen eieren.
— Wat eet hij dan?
— Spek in de pan.
— 't Is nog wel 'ne lekkere man. — J.

BINDEL, z. m. Lint, snoer, om eene muts, eenen voorschoot, eenen zak te binden. — R., C. — Bij J. *binder.*

BINNENDOEN, bed. onr. ww. Inhalen, binnendragen of -voeren. *Den wasch, den oogst binnendoen.* — C., J.

BINNENSCHIETEN, onz. st. ww. Haastig, binnenloopen. *Hij kwam hier binnengeschoten, en recht den trap op.* — C., J.

BINNENSLIBBEREN, onz. zw. ww. Insluipen. — C., J.

BINNENSNAPPEN. Zie **Binnenschieten.** — C., J.

BINNENSPELEN, bed. en onz. zw. ww. Lustig en smakelijk eten. *Hij kan goed binnenspelen. Toen hij goed gegeten had, speelde hij nog een half kieken binnen.* — C. — Het *Wdb.* heet het Zuidn.

***BISBOEL** (*bisboëil*, — —) z. m. Verward iets. *Dij reëkeninge, da's inne bisboël mocëdat de gij kop och* (noch) *stcät kočint oankrijge.* — C.

***BITTEREN,** z. m. Gebrande bitterwortelen (suikerij) tot surrogaat van koffie. — C.

BITTERWORTEL, z. m. Bitterpeen, chicoreiwortel. — R.

***BLAAS,** z. v. Misslag, mislukking. *'t Is weal* (weeral) *in bloës met de pätätte : de zikten es ter al oan.* — C., R.

***BLAUW** (*bla*), z. v. ZEGSW. : *Da's in bla!* dat is eene leugen (blague?) — Vergelijk : *Iemand blauwe bloemekens op de mouw speten.*

***BLAZEN** (*bloëze*), onz. onr. ww. Zie V. D. — Spreekw. *Stijf gebloëzen es gauw kaad* (koud), wat al te zeer opgevijzeld wordt valt dra in minachting.

***BLEKKEN,** zie **Blikken.**

***BLIKKEN** (*blekken*), bed. zw. ww. Keeren, toonen, blootleggen, in het kaartspel. *Wat is troef geblekt? Ge hebt vergeten troef te blekken.* — Onz. *Hergevens! mijne kaarten hebben geblekt.* — R., C., J.

BLINDE, z. m. *Met den blinde spelen,* in het kaartspel; wordt gezegd, als bij een onvoldoend aantal spelers een man voor twee speelt. *We zijn maar*

gedrijen; we zullen mitsen spelen met 'nen blinde. — C. — *Een blinde frank,* is een afgesleten frank.

***BLINKDOOS**, z. v. Doos voor blink. — C.

***BLOED**, z. o. ZEGSW. *Iet in oer bloed hämme,* iets in uw achterdenken hebben, een voorgevoel van iets hebben. *Ich ha het in mij bloed, dat ter ni gink kome.* — SPREEKW. : *Goed zukt* (zoekt) *bloed,* eigendom, fortuin wil in de familie blijven.

BLOEDBLEIN, z. v. Eene blein, waar bloed in is. — C., J.

***BLOEDIG**, bijw. Zeer, in uitdrukkingen van medelijden. *Dij minse* (die menschen) *zijn bloedig ärm. 't Es bloedig kaad* (koud). — J.

BLOEDLATEN, bed. st. sch. ww. Aderlaten, ook *laten. Ze hebben hem drij keeren bloedgelaten, gelaten.*

BLOEDZUIPER, z. m. Ingebeeld wezen om de kinderen bang mede te maken. Bij R. *bloedslurper,* bij C. *bloedzuiper* en *bloedpater.*

BLOEMBOT, z. v. Bot of knop waar de bloem uitkomt. — S. B. — *Die botten met zes blâren zijn bloembotten tegen toekomend jaar.*

BLOEMEN, o. zw. ww. Bloeien. — Ook : meelachtig koken. *De aardappelen bloemen dit jaar niet.* Men zegt ook *melen.* — S. B. — HFT.

***BLOK**, z. m. Stuk hout. *Holblok* of *holleblok, kapblok, lichtblok* (lichtstander) enz. zijn ook m. — FIGUURLIJK : goede zak : *eene goede blok,* m. — *Blok,* ingesloten stuk land naast de woning is. o. 't Is zooveel als *belok, beluik.*

*__BLOOT__, bijv. Mager, van een dier gezegd. *Da pead es ewa bloot,* dat peerd is wat mager. — R.

__BLOTTEN__, onz. zw. ww. Afschilferen, het afgaan van de bovenhuid. *De kalk is van den muur geblot. Hare wangen blotten van in den wind te loopen.* — S. B.

__BOBIJNTJE__ (*bobeinke*), z. o. Druppel, borrel in het volkslied : *O Mieke Pijpekop, Geef mich nog e bobeinke, Liever e groeët as e kleinke, As-t-er maar jenever en is!* — C., J.

*__BOERENHANDEL__, z. m. Gading voor eenen boer. *Parasols, fijn bottinen en dijen hiëlen duvel en es ginne boerenhandel.*

__BOERENROOS__, z. v. De gewone groote rozeroode hofroos, — S. B.

__BOERENSTIEL__, z. m. Boerenbedrijf. — S. B.

__BOERENTEEN__, z. m. Voor den maaltijd gereedgemaakte versche dikke (gepeulde) labboonen. *Boerenteenen met hesp is sterke, maar zware kost.* — S. B., R.

__BOET__, z. altijd mv. De gebeden en voorwaarden, die eene bedevaart met noveen meebrengt. *De boeten onderhouden.* — Zie S. B.

__BOKSBOON__, z. v. — Zie *Wdb.* — ZEGSW. Vr. *Wat zullen wij vandaag, dezen namiddag... eten?* Antw. *Boksboonen en veldkeien,* d. w. z. 't is mij onverschillig. — Bij R, *Boksboonen en kempstelen.*

__BOMMESCHE MAAT.__ Overloopende maat. Als een glas te vol geschonken wordt, zegt men : *Dat is bommesche maat.* — Bij R. *Bommersche maat.* — Zie BIJDR. op **Boomsche.**

BONJOUR, z. m. Vertooning, kaal beslag. *Veel bonjour maken. Ze moet hier zooveel bonjour niet komen maken, de menschen kennen haar genoeg.* — Last. *Als ge nog wat bonjour maakt, vliegt ge de deur uit.* — R., C.

BONT. ZEGSW. *Van boven bont, van onder str...* wordt gezegd van eene kale juffer.

BOONEN VAN GENUCHTEN, « Soort van groote boonen, wit of gekleurd, die overvloedig bloeien, maar in evenredigheid niet veel opbrengen ». C. — Vandaar de rijmspreuk :

't Zijn boonen van genuchten,
Veel bloemen, maar luttel vruchten.

— Ook bij R.

***BOOR**, z. o. Werktuig om te boren. — Zie C.

***BOOT**, z. m. — C., J.

BOOVIJST, z. v. Wolfsveest, Fr. Vesse-de-loup.

BORSTEL, z. m. — ZEGSW. *Met den ruwen* (groven) *borstel*, op onzachte, grove wijze.

BORSTELEN, onz. zw. ww. Vechten. *Ze hebben te nacht weer geborsteld.*

***BORSTELING** (*bösteling*), z. v. Een pak slaag. *Hijën heet doë in färm bösteling meegekregen.* — C., J.

***BOSCHNOOT**, z. v. Gewone hazelnoot. — R., C. — *Wdb.* III, 1ste st., 645.

BOSCHSNEP, z. v. Houtsnip. — C., J. — Zie *Wdb.* III, 1ste st., 645.

BOTERDOEK, z. m. Een doek, om over den boterklont te leggen, dien men in eenen *boterkorf* naar de merkt brengt. — C.

BRANDEN, bed. zw. ww. — ZEGSW. *Daar is niets te branden als havcrestroo, en dat is nog* (zelfs) *nat.* 't Is daar armoede. — S. B.

BRANDGEVEL, z. m. Trapgevel tusschen twee huizen. — HFT.

***BREE** (*zachtl.* E), z. v; mv. *breën.* Snede *verschgeslacht* mager verkensvleesch, rundvleesch, kalfsvleesch. Onderscheiden van *brâ, brade* gezouten spek of hesp. (Sch.) R. — Zie *Wdb.*, Brade (I).

***BREI** (*brää*), z. v. Eene laag graan- of zaadgewas, die men in eenmaal uitdorscht. *As we nog iën brää gedossen* (gedorschen) *hämme, wanne(n) wij oëp.* — R., C. — Verwant met *breede.* Zie *Wdb.*

***BREM**, z. (v.) m. — C.

BRIESEN, onz. zw. ww. Met lichte heldere kleuren in de oog springen. *Zij draagt altijd kleuren die briesen, briesende kleuren.* — R.

***BROED**, z. (o.) m.

***BROEDERSCHAP**, z. (v.) o. — C., J.

***BROEKAARDIG** (*broëkoadig, -tig*). bijv. Broedsch. — S. B. — Bij R. **Broedgarig.**

***BROODSCHAP**, z. o. Broodkast, broodschapraai. — R., C.

BROODSNOOD, z. m. Dringend gebrek, broodsgebrek. *Hij heeft uit broodsnood zijne koei verkocht.* — J. — Bij C. *Broodnood.*

BROUWKUIP, z. v. — VERGELIJKING : *Honderd frank! Dat is bij hem zooveel als eene vlieg in eene brouwkuip,* zooveel als niets. Ook: *in eenen brouwketel.* Zie BIJDRAGE.

*BRUISTIG, bvn. Bronstig, tochtig, van eene zeug gezegd. — R., C., K.

BUTEN, bed. zw. ww. Lubben, snijden, van verkens, honden en kleine dieren gezegd. De meestgebruikte vorm is echter *snijden*. *Eenen kater buten, eenen hond buten. een kurre* (speenvarken) *snijden* of *buten*. — Afhoogen (eenen grond), en de bovenste grondlaag, de teelaarde bovenlaten. *Die wei lag heel ongelijk; wij hebben ze gebut. — Aardappelstruiken buten,* is : de dikste knollen er uit nemen en de struiken laten groeien. — FIG. *Gebut zijn* is ontmoedigd zijn door tegenslag. — R., C. — Vandaar : *Kurrebuter,* varkenslubber; — *kurrebutersfluit,* panfluit, aldus genoemd, omdat de kurrebuters hunne aankomst in het dorp door het spelen op dat instrument plachten aan te kondigen. — *Buteman,* lubber, doch meest in den zin van kinderverschrikker en zweemende naar *boetcman, boeman*. Zie *Wdb.*

C

CADEE, z. m. Iemand die zich onderscheidt (meer in 't goede dan in het slechte). *'t Is een cadee!* hij doet goed wat hij doet. *Een felle cadee,* is een sterke man of wordt spottender wijze gezegd. — *Een gemeene, leelijke, slechte cadee.* — *Dat bier is cadee* of *dat is cadee van bier.* — R., C., J.

CAFÉ (koffiehuis), z. m. — J.

CAGNE (*gn* als in 't Fr.). z. m. Lorejas, iemand die niet veel achting verdient. *Laat hem loopen, hij is maar een cagne.* — R.

CAHIER (schrijfboek), z. m. — J.

CALENGEEREN, bed. zw. ww. (*g* als *zj*). In contraventie slaan. *Ik calengeer u* of *ge zijt gecalengeerd in den naam van de wet :* formule van de veldwachters. — R., C., J.

CALICOT, z. m. — J.

CANAPÉ, z. m. — J.

CANON (der Mis), z. m.

CARESSEEREN, onz. zw. ww. Vrijen, verkeeren. *Na 't lof gaat hij wat caresseeren. Dat lang caresseeren is niets weerd. Hij* (of *zij*) *caresseert met N.* — R., C.

CARNAVAL, z., m. —.

CASINO, z. m. — J.

CHAMPETTER, z. m. Veldwachter. — J.

***CHOCOLAT**, z. (v.) m. — C., J.

CHRISTELIJK, bijv. Godvruchtig. — J.

CHRISTUS, z. m. Kruisbeeld. — J.

CIBORIE, z. v. — C., J.

COLERE, (zware *e* in *le*), z. v. Gramschap. — R., C., J.

COLERIG, bijv. Kwaad, gram. — C., J.

COLERIEK, bijv. Opvliegend. — R., J.

COMMISSIE, z. v. Boodschap. — C., J.

COMMUNIE (de Heilige), z. v. *Te communie gaan*, tot de H. tafel naderen. — C., J.

COMPLEMENT, z. o. Eerbiedige toespraak. — J.

COUPON, z. m. — J.

CRAWAT, z. m. — J. C. (krawat.)

CREDO, z. m. — J.

CRIMINEEL, bijv. Dronken. *Hij is crimineel.* — Bijw. In eenen hoogen graad. *Hij was crimineel zat.* — Fel. *Hij kan crimineel vloeken!* — R., C., J.

D

DAARTEVOREN (*doëterveure*), bijv. Daarvoor, te voren. *Den* 1sten *December is hij zijn bed ingegaan; eenen dag of drij daartevoren had hij grooten kou gehad.* — J.

DABBEN, onz. en bed. zw. ww. Met handen of voeten aarde wegkrabben. *Het peerd staat daar te dabben. De hond heeft een konijn geroken; ziet hem eens dabben. Hij heeft een diep gat gedabd.* – R., C.

***DAGEMENT** (*dagemänt*), z. o. Dagvaarding. Fr. *citation. Zijn proces komt binnen kort voor; de getuigen hebben hun dagement al gekregen.* — R., C.

***DAGMAAL**, z. o. Landmaat, ook *zil* geheeten = 32,49 aren in 't Hagel.; bij R. (Haspeng.) 25 aren. *Het dagmaal is het vierde deel van het bunder.* — K.

***DAK**, z. o. ZEGSW. *In 't dak zijn*, van een nieuw gebouw gezegd, waar het dak opgelegd wordt. — *Iet oëp 't dak wörpe*, met een woord bedektelijk naar iets vernemen. — R. — *In 't dak blijven steken*, niet voortgaan. — C., J.

***DANTELACHTIG** (*dantelächtig*), bijv. en bijw. Onvast op de beenen. *Ge goët doë zoeë dantelächtig, läk iëne dije zat es.*

***DANTELEN**, onz. zw. ww. Wankelend, struikelend gaan. *Ich zijn zoeë fla, da' ich ni en doen as dan-*

telc. — AFL. : *Dantelaar, gedantel.* — SAM. : *Af-, tchenedantelen.*

DEES, aanw. w., onz. Algemeen gebruikt voor *dit. Dees moet ik u nog zeggen... In dees huis zijn wij allen geboren.*

DEESTIJD (⏑ —) = op deze uur. *Gisteren deestijd was ik nog te N. Morgen deestijd ben ik al ver van hier. Vandaag veertien dagen deestijd...* — SCHERTSEND : *Hoe laat is 't? Zoo laat als gisteren deestijd.* — R.

DEISEM (*dääsem*), z. m. Dissel, disselboom van eenen wagen.

***DEK**, bijw, Dikwijls. — R., C. — *Dik. Hij komt dek te loat.*

***DEKSTERWIJLE**, bijw. Meestentijds. — C. **Diksterwijl.** — *As de gij 't wit* (weet), *es 't deksterwijle te loat.*

***DEKWISCH**, z. v. Twijg waar het dakstroo mee aan de dekgeerden of dekroeden gebonden wordt. — Zie C. op **Dekgeer.** — J.

***DESSER**, z. m. « Eene soort van holle bijl » (*Kuipers.*) Dissel. — J. **Dessel.**

DESTREWEEREN, bed. zw. ww. Verwoesten. — Fr. détruire. — C., J.

DEUGDELIJK (van stoffen gezegd), bijv. Zeer goed. — C.. J.

DEUGNIETENBOEL, — goed, — streek, — volk. Zie C., J.

DEURSTIJL, z. m. — ZEGSW. *Met den deurstijl deelen*, kind alleen zijn, geene medeërfgenamen hebben.

Mieken N. is eene goede partij; hare ouders zitten er warm in, en zij heeft maar met den deurstijl te deelen.

DEVOOREN, z. mv. Plichten, al het mogelijke. *Hij doet goed zijn devooren.*

***DIEF**, z. m. Het vrouwelijk is *dievin.* SPREEKW. *Ik keb liever 'nen dief aan mijn klink, als een luistervink,* ik word liever bestolen, dan afgeluisterd. — R., C.

DIEFTE, z. v. Diefstal, dieverij. *Hij is voor zijne eerste diefte niet gehangen,* hij heeft er meer bedreven. — C., J.

***DIEMIT** (*demet*, — ⏑), z. (o.) m.

***DIESTENAAR**, z. m. Inwoner van Diest. Vr. *Diestenerse.* — Zeker bier, dat te Diest gebrouwen wordt. *Zoeë i goe gelas aën* (ouden) *diesteneer hodt* (houdt) *de knoken aaneen.*

DIESTERSCH, bijv. Van Diest. *Diestersch bier, Diesterschen azijn.*

Rijmpje : Diestersch bier
Is ons plezier,
En faro is ons leven.

***DIETSCH** (*Duts*), z. o. Vlaamsch. — *Plat Duts,* vlak af, zonder omwegen. *Dat heet ter oëch doë in 't plat Duts gezeed.* — *Innen Dutse, in Dutse,* een Vlaamsche man of vrouw.

DIEVENWEDER, DIEVENWEER, z. o. Nachtelijk tempeest, waar de dieven gebruik van maken. — Zie **Tempeesten.**

DIK, br. — ZEGSW. : *Een dikke boer,* een rijke landbouwer. — MOLEMA. — *Hij zit er dik in,* hij is rijk.

*DIKSTEEL, z. v. Soort van vroege bergamot. — J.

DINER (middagmaal), z. m. — C., J.

*DINGEN, z. o. Kleedingstukken. *Makt oer goei dingen ni vuil. Ich moĕit het dingen ŏĕp de bläăk* (bleek) *leggen.* — R., J., C. — Hartzeer. *Ich häm miër dinge van dije boĕk, dijë ze mich doë bedorven hämme, dat het ni te zeggen en es.*

DIPLOOM, z. m. — C., J.

DIPPEN, DIBBEN, onz. zw. ww. Dubben. — S. B.

*DISGOĔSTING, z. v. Tegenzin. Zie Tegengoĕsting.

DISTEL, z. m. — C.

*DJANTER, z. m. Duivel. *Zoeë i wärk, dat heet den djanter gezien. Loĕpt noë den djanter!* — Vandaar:

*DJANTERSCH, bijv. en bijw. Duivelsch. *Een djantersche deugniet. Dat es djantersch moeilijk.* — C., J.

DJU ZIJN, JU ZIJN. Weggeloopen zijn. *Als hij naar zijn geld ging vragen, was de notaris dju. Zoo gauw als er van geven spraak is, is hij ju.*

*DO, tus. Slaap! *Dodo doen, dodokes doen,* slapen (in de kindertaal). — R., C. — Zie NA. — J.

*DOBBEL, bijv. Dubbel. — VERG. *Zoeë dobbel as i gat* (in 't kaartsp.), volstrekt dubbel.

*DOBBEL, zie BIJDR. — *Iemand dobbel euverhoëp-steëke,* iemand doodsteken.

*DOBBEL-GEVRUCHT (gewricht), z. o. Knobbelziekte, Engelsche ziekte (waardoor de kinderen gebogen beenen krijgen, en lang blijven eer ze gaan kunnen). — R., C.

DOBBELEEREN, bed. zw. ww. Verdubbelen. *Als ge nu den prijs ook al dobbeleerde, dan kreegt ge mijn peerd nog niet meer.* — J.

***DODDEL**, z. m. Daad van doddelen, stamelen. *Wie kain uit dijën doddel wijs wodde* (worden)?

***DODDELAAR**, z. m. Stamelaar. — R., C.

***DODDELACHTIG**, bijv. en bijw. Onderhevig aan stamelen, stotterachtig. *Hijën es doddelächtig. Hijë klapt zoeë e wat doddelächtig.* — C.

***DODDELEN**, bed. en onz. zw. ww. Stamelen. *Wat doddelt de gij doë? Hijë doddelt nog al.* — R., C. — AFL. *Gedoddel.* — J. *Dodderen.*

DOEK, z. m. — SCHERTS : Begijntjesbelofte :

Ik neem aan dezen doek,
Totdat ik kan krijgen een broek.

DOEL, z. m. — C., J.

DOELSCHIETERIJ, z. v. Het schieten naar den doel.

DOELSCHUTTER, z. m. Die naar den doel schiet. — J.

DOF (*dočf*), z. m. Kleine slag met de vuist op iemands rug. *Zij speelden voor doffen.* — Erfdeel. *Met de dood van Trezemoeitje heeft hij weer eenen goeden dof gehad. Ik zou ook zoo 'nen dof willen krijgen.* — C., J.

DOFFEN (*dočffen*), bed. zw. onz. zw. ww. Doffen geven. *Gij doft te hard. Ge moet dat kind zoo niet doffen.* — J.

DOENVRIJ (*zijn*). bijv. Mogende doen wat men wil. *De kinderen zijn daar doenvrij. Die N. verveelt me; hij meent dat hij hier doenvrij is.* — C. — Bij R. *doenvrij hebben.*

DOKTOOR, z. m. Geneesheer. — ZEGSW. *Ik draag mijn geld liever naar den beenhouwer, als naar den doktoor.* — C., J.

DOKTOREN, onz. zw. ww. Onder de behandeling van den geneesheer zijn. *Die valling duurt te lang; ge moet absoluut doktoren. Die menschen hebben hun eigen arm gedoktoord.* — C., J.

DOL, z. m. Spitsmuis. — C., J.

DOL, DOLVLIEG, z. m. Groote donkerblauwe vlieg, die al vliegende sterk gonst en hare eieren in het vleesch legt. — C.

DONDER, z. m. — SPREEKW. *Als de donder in de ijl boomen* (die nog geene bladeren hebben) *slaat, teeken van een schraal seizoen.* — Vergelijk hiermee :

> De(n) donder op de(n) blooten doren,
> De melkkruik verloren. — C.

Zie ook J.

***DONDERBEESTJE** (*donderbiëske*), z. o. Zeer klein zwart insect, dat ons bij donderachtig weder in menigte komt lastig vallen. — R., C., J.

DONDERDAG (uitspr. *Donnestag*), z. m. — *Vette Donderdag.* De laatste Donderdag vóór den vasten, wanneer men beter eet, hanen laat vechten, vrienden bezoekt en andere dorpsfeestjes houdt — en minder werkt. — K.

*DONDERROEDE (*donderroci*), z. v. Donderscherm — S. C., J.

*DONDERTOREN, z. m. Dondertorens zijn witte wolken, die een voor een aan den blauwen hemel verschijnen en als voorloopers van donderweder beschouwd worden. — R., C., J.

*DONK, z. m. Pakje ineengerold werk (van vlas of kemp) om gesponnen te worden. — C.

DONNESTAG, z. m. Donderdag. — *De donnestagsche mis, het donnestagsch lof, de donnestagsche wei,* eene weide te Neerlinter, die aan de kerk gelaten werd mits alle Donderdagen eene hoogmis en een lof te laten zingen ter eere van het Allerheiligste Sacrament.

*DOOD, z. v. — ZEGSW. *Iemand de dood op 't lijf jagen,* hem hevig verschrikken.

*DOOD, bijv. — ZEGSW. : *Hijë zou oëp innen halve cent doeëd bijve (valle)*, hij is zeer gierig. — C.

DOODBEULEN, bed. zw. ww. Zoodanig beulen of mishandelen, dat er de dood op volgt. *Hij kan geen een peerd houden; hij beult ze altemaal dood.*

DOODGEREN, bijw. Zeer geerne. *Hij zag zijne moeder doodgeerne.* — C., J.

*DOODKOETS (*doeëdkoëits*), z. v. Lijkkoets, lijkwagen.

DOODMARTELEN, bed. zw. ww. Zoodanig martelen of mishandelen, dat er de dood op volgt. *Hij heeft zijne eerste vrouw ook doodgemarteld.* — C., J.

DOOF, bijv. Dof, mat, glansloos. *Eene doove stem. Doove ruiten. Mijn koperwerk is heel doof geworden.* — Slee (van de tanden gezegd). *Van zure appelen te eten worden de tanden doof.* — C. — Zie J.

***DOOLEEG**, z. m. of **DOOGELEEG**, z. o. Kleiachtige waggelende grond, waar men door zou zinken, wilde men er overgaan. In 't Haspeng. *duleër.* — Zie Rutten op *Duleer.* — K. **Doodlaeghe, dood-laeck.**

DOOLHOF, z. m. — C.

DOOPKAPJE (*doopkapken*), z. o. Doopmutsje.

DOOR- beteekent *zeer* in: *Doorbraaf, doorchristelijk, doorklein, doorvet, -zat, -ziek.* — J.

DOORBOEREN, wed. zw. ww. Arm worden. *Op vijf jaar tijd heeft hij zijn eigen er zuiver deurgeboerd.* — Ook bijvoeglijk: *Hij is heel deurgeboerd.* — J.

***DOORGANG**, z. m. Reeks van drij of vijf scheuten of worpen. In prijskampen van boog- of kegelspel heeft elke speler voor éénen inzet drij- of vijfmaal te spelen: dat heet een doorgang. *Het getal doorgangen is vastgesteld; niet meer dan 150, 200...* — *Hoeveel doorgangen zijn er nog? Ik ga nog een koppel doorgangen riskeeren?* — R., C.

DOORKRIJGEN, bed. st. ww. Doorleven. *Als onze zieke niet herpakt, krijgt hij den Meert niet door.* — C., J.

DOORLIEGEN, onz. st. ww. Ten einde toe liegen. *Als ge begint te liegen, moet ge doorliegen.* — J.

DOORLIGGEN, als lijd. deelw. gebr. Wonden hebben door het lang liggen veroorzaakt. *Hij was op 't laatste heel doorgelegen.* — J.

*DOORNEUKT (*deurnökt*), bijv. Doortrapt. *Innen deurnökte schälm. Ze en zullen hum ni gemäkkelijk bedotten, hijen es te deurnökt.* — R., C.

DOORLOOP (*deurloop*), z. m. Slappe koffie.

*DOORNUFT (*deurnuft*), bijv. Vernuftig in den hoogsten graad. *Ze en zullen hum ni gemäkkelijk verneuke; hijën es te deurnuft dovcur. De minse zijn tegenwoordig deurnuft in alles te vinge* (vinden). — C., J.

DOORSCHIETEN, onz. sch. st. ww. Van kruiden gezegd : in zaad schieten. *Mijne koolen schicten door, zijn doorgeschoten.* Ook van beeten en rapen. — Men zegt dat de aardappelen doorschieten, als, na lange droogte, de nieuwe eetbare knollen ook kruid krijgen. *De patatten schieten door, zijn doorgeschoten.* — J., C., S.

*DOORTREKKEN, bed. sch. st. ww. Uit *trekken* en *door* in den zin van *doorheen. De(n) wasch deurtrekken,* het gewasschene door blauwselwater trekken. *Zijn de lakens doorgetrokken?* — C.

DOORTRENEN, onz. sch. zw. ww. Doordringen. — J.

DOORVALLEN (er-), onz. sch. st. ww. Mislukken op een examen, in eene voordracht. — J.

DOORWEG, z. m. Doorvaart. — S., C., J., K.

DOORWINTEREN, — Zie **Uitwinteren.** — S., R., C., J.

*DOOT, z. v. Gift. Het Fr. *dot. Hijen heet doë in goei doot gekrege.*

DOORZJEREN, onz. zw. ww. Doorgaan, weggaan, wegvluchten. — J. **Deurzeren.**

DOORZETTEN, bed. zw. ww. Voortzetten. *Hebt gij de klok doorgezet?* — C., J.

DOPPEN, onz. zw. ww. Met den dop (top) spelen, toppen. — C. — Zie HFT. op **Dop**. — SAMENST. *IJsdopken, dopkoord, doppentijd,* tijd in den winter, als de jongens met den dop spelen. Vergelijk den *klitsentijd,* den *reepentijd,* den *bogentijd,* den *flikkentijd*... die bij onze jongens zoo geregeld terugkomen, als de zwaluwen in de lente. — C.

DORP, z. o. Niet alleen landelijke gemeente, maar ook de dorpskom rond de kerk. *Wij woonden te N. op het dorp.* — C., J.

***DRAAD** (*droëd*), z. m. ZEGSW. *Droëd koste,* veel moeite kosten. *We zijn deur de stroët gerakt, ma 't hee droëd gekost. Hijen hee ze* (zijn) *consent* (toestemming) *gegeëve, ma da hee droëd gekost.* — C.

DRAAIACHTIG, bijv. Duizelig. *Ik werd ineens draaiachtig, draaiachtig in mijnen kop.* — C., J.

DRAGEN, z. o. — ZEGSW. *Met iets, met iemand, geen dragens hebben,* er geen uitstaans mee hebben. *Daar hebt gij geen dragens bij,* of ook : *daar hebt gij geen boonen bij.* — R.

***DRAVIK**, z. (v.) m. — C. — Bij J. **Dravid**.

DREUTELEN, onz. zw. ww. Talmen, drentelen. — AFL. : *Dreuteleer,* drentelaar. — R., S. B., MOL.

***DRIJDUIM**, z. o. Drijduimplank, z. v. Berd van drij duimen dik. — J.

DRIL, z. m. *Iemand op den dril zetten,* hem den 1ⁿ April op gang zetten om eene of andere inge-

beelde zaak, b. v. aprilzaad (z. d. w.), de vloerpers, gemaakte knopsgaten... te gaan halen. Vandaar het rijmpje :

Den eersten April
Zetten ze de zotten op den dril.

— Zie J., K.

***DRINKELIJK**, bijv. Drinkbaar. *Da bier es ni drinkeläk.* — C., J.

DRINKEN. — VERGEL. *Drinken dat de lever in 't lijf zwemt.*

DROGE, z. m. en v. Iemand die terughoudend, weinig van zeggen is. — R., C., J.

***DROOMEN**. (Zie BIJDR.) ZEGSW. *Dat was mich lötter* (luttel) *gedruëmd,* dat kon ik niet voorzien.

***DROP, DRUP** (*dröp*), z. (m.) v. Borrel. *Zij houdt veel van in goei dröp, van in dröpke.*

***DROPPEL, DRUPPEL** (*dröppel*), z. (m.) v. Borrel. — R., J.

DROPPELEN, DRUPPELEN, onz. zw. ww. De gewoonte hebben van borrels te drinken. *Hij druppelt nog al sedert eenigen tijd.*

DUËL, tweegevecht, z. m. — S. B.

***DUIM**, z. m. ZEGSW. *Den duim in de hand houden,* gierig zijn. *Het vingerken naast den duim bij iemand zijn,* zijn vertrouweling, zijn boezemvriend zijn. *Den duim leggen,* toegeven, ook betalen. *Den duim voor de melk houden,* afgelaten melk gebruiken of verkoopen voor goede. Melk *aflaten* is den duim in de tuit van de teil zetten en er de dunne

melk laten onder doorloopen, terwijl de zaan (de room) in de teil blijft. — *Hij heeft den duim niet noodig*, hij kan goed drinken. (Vergelijking met jonge kalveren, die men somtijds moet leeren drinken door hun den duim in de muil te steken. — SCHERTS. *Tel ins oëp oer vingeren, hoeveul duimen da ge hedt,* reken dat eens uit. – R., C., J.

***DUIMBERD** (*duimbäd, doumbäd*). z. o. Berd ter dikte van eenen duim. Zoo heeft men ook *halvenduim, onderhalvenduim, tweeduim, drijduim.* — R., C., J.

***DUISTERING**, z. v. Duizeling, bedwelming. *In* (eene) *duistering krijgen. Iemand in* (in) *duistering sloë* (slaan).

DUIT (oordje, centiem), z. v. — C., J.

DUITSCH, z. m. Duitscher. *Zijn vader was 'nen Duitsch. De Duitschc(n) zijn voor 't vet.* — C., J.

***DUIVELEN** (*duvelen*), onz. zw. ww. Zie BIJDR. Groot geraas maken. *As de wärklie mär vijf minuten euverstiel* (na de bepaalde uur) *beginnen, zit ter* (zit hij) *doë te duvelen en oëp te spele, dat het grellig es.* — R., C., J.

***DUIVELSHAAR**, z. o. Het eerste haarachtig dons van jonge vogelen. Eerst zijn deze *paddebloot,* dan krijgen zij *duvelshoër,* vervolgens *stoppelen* of *stoppelveêren,* en eindelijk *pluimen;* dan zijn zij *vlug.*

— Eerste baard bij jongelingen. *Hij laat zijn duivelshaar al scheren.* — R., C., J.

***DUIVOOR** (*dovoeër,* — —́), z. m. Duiver, doffer, manneken van de duivin. — J.

DUL, bijv. Duizelig; dol. *Hoort ze daar maar bankboeren; ge zoudt er dul van worden. Hij was dul van colère.* — C.

DULLIGHEID, z. v. Duizeling. *Ik moest gaan zitten; ik kreeg opeens eene dulligheid in mijn hoofd.*

DUNSEL, z. o. Uitgedund, afgekapt of uitgesneden hout of groenten. *Dennen dunsel te koop.* — C., J.

DUO, z. m. Duet. — J.

***DUTSCH**, zie **DIETSCH**.

DWAZERIK, z. m. Persoon die dwaas is. — C., J. — Zie BIJDR. op **Dwerzerik**.

E

***ECHEL,** z. (m.) v. — R., C. — Bij J. m. en v.

***ECHO,** z. m. — J.

***EEGALIG** (iëgoalig, — ⏑ ⏑), bijv. en bijw. Egaal, gelijk, gelijkmatig, effen. *De takke van inne lääboeëm* (leiboom) *moëite va weäskanten* (weerskanten) *iëgoalig zijn. As de gij pikt, moëiten oer geleggen iëgoalig zijn, en ge moëit ze froa iëgoalig legge. Ze zinge ni iëgoalig genoëg.* — S., C., J.

***EEKEL,** z. (m.) v. C. — Eikelvormige oorbel. *Gouë* (gouden) *iëkele.* — J.

***EEN,** onb. telw. *De iën deur d'ander,* door elkander, dooreengenomen. *Dij boeëme zijn d'iën deur d'ander* (*den iëne deur den andere*) *dättig frang weäd. De profijte zijn hum 'd ië joër deur 'd ander honded frang weäd.*

***EENDER,** bijv. en bijw. Eenerlei. (Zie V. D., die het als gew. opgeeft.) *Dat zijn twee eender huizen. Het is mij eender, of hij blijft of vertrekt.* — C., J.

EENIG, bijv. en bijw. Eenzaam, alleen. *Hij woont daar eenig.* — Onbewoond. *Eene eenige streek.* — Naar. *'t Is daar eenig, bij nacht in die kamer.* — C., J. — AFL. **Eenigheid.** — C. **Eendig** en **eenig.**

EENIGSTE, z. o. Het eenige ding. *Het eenigste wat ik u vraag is dat ge mij gerust laat.* — J.

*EENSCH (*iëns, ins*), bijv. Gelijk. *Twië iënse kingere met iënse kliëren oan. Hedde gij zeleëven twië minse gezien bet iënse neuze?* hebt gij ooit twee menschen gezien met gelijke neuzen? — R., C, J. — Zie **Eender.**

*EENTIG (*intig*), telw. Eenig. *Intig geld. Intige boëinders land.* — Elders *Eenigte.* C., J.

EERDEWEG, z. m. Aardweg, die niet gekasseid is. — J.

*EERSTELING (*iëstelink*), z. o. Vaars, voor de eerste maal bevrucht zijnde of geweest zijnde. — Jonge zeug in 't zelfde geval, die men ook wel *eerstelingszeugsken* heet.

*EET (*eët*), z. m. Eetlust. *Terug oëp oeren eët komen,* weer smaak in 't eten vinden. *Van den eët afgoën, geraken,* den eetlust verliezen. — Maaltijd. *'s Mörges es mijne besten eët.* — Voedsel, lievelingsspijs. *Gruunselsoëp! dat es mijnen eët.* — R., C. — Zie J.

*EETSCHAP (*eëtschap, ëtschaproë*), z. o. Etenskas.

*EETWEIDE (*ëtwää*), z. v. Weide, die door het stalvee afgegraasd wordt in tegenstelling met eene *hooiweide,* die gemaaid wordt, en met eene *vetweide,* waar het vetvee nacht en dag *op blijft.*

*EFFEN (*äffe*), z. o. Komt voor in de ZEGSW.: *Oëp zen äffe zijn,* vereffend zijn, terug in goeden staat zijn. *'t Zal nog al ewat oanloeëpen, iëdat dij dääling* (het verdeelen dier erfenis) *zal oëp heur äffe zijn.* — *Ich en zijn nog oep mijn äffe ni,* ik ben nog niet geheel hersteld van die ziekte, dien sobrik dat verlies. *Hij gerabt zeleëne ni*

miĕ oĕp zijn äffe. — AANM. Men zegt ook *oĕp zijn ässe.* — J. Zie ook C.

EGEN, bed. en onz. zw. ww. Eggen. — C., J.

***EIGEN** (*ääge*), bijv. Nauw verwant. *Ge en kočint oer bru* (uwen broeder) *ni tegespreëke : da's te ääge.* — Nauw bevriend. *Ich däär hum da gemäkkelijk vroëge; ich zen hiël ääge be* (met) *hum.* — ZEGSW. *Da sprekt van ääge, van ääges,* van zelf. — R., C., J.

***EIGENDOM**, z. (o.) m. in den zin van *bezilting.* — R., C., J.

EIGENMONDIG, bijv. Met eigen mond. *Hij hecft het mij eigenmondig gezegd.* — C., J.

EIGENSTE, met het bep. lidw. beteekent *zelfde. Ik vind op mijn dorp nog wel de eigenste huizen, maar niet de eigenste menschen.* — C., J.

EILICHT, z. o. (te Thienen *Aarlicht,* bij C. *Heilicht*). Licht, dat bij zwarte zomeravonden ten noord-westen opwalmt, niet ongelijk aan verwijderden bliksem zonder donder. Fr. *aurore boréale,* noorderlicht. — AFL. : *Eilichten,* onz. zw. ww. (Is denkelijk afgeleid van *licht* met het bep. *ei*=water).

***EINDELING**? (*ängelink*), z. m. Tweede zwerm van eenen bijenkorf. — C. **Endeling.**

EKSTEROOG, z. v. Likdoorn. — C., J.

***ELF-URENLIJK**, z. o. Lijkdienst te elf uren. — C., J. — Zoo ook **Elf-urenmis.** C., J.

ELVER, z. m. Armvol, elders *ervel. Een ervel klaveren, een elver hooi.* Ook vracht : *een elver kleeren, boeken.* — S. B. — In de BIJDR. **Helver.**

*EMBARRAS (*ambras*), z. o. 't Fr. *embarras,* moeilijkheid, bezwaar, beslag. *Hij komt ons wat ambras aandoen. Maak al dat ambras niet!* — Z. m. Beslagmaker. *Ze hämme dïjen ambras doë färm oan ze gezicht gegëve.*

EN in plaats van *aan* om eene opeenvolging of verbinding aan te duiden. *Twee en twee. Hand en hand. Arm en arm.* — R., C., J.

*ENGEL (*ingel*), z. m. ZEGSW. *Inne gelökkigen ingel gebid hämme,* gelukkig een gevaar ontkomen zijn. *Hïjen heet inne gelökkigen ingel gebid, da ich ni doë en was; het zou ter* (er) *gestoven hämme.* — Bij C. *Ne(n) goeien engel gediend hebben.* Ook bij J.

ENGELKENSMIS, z. v. Eene mis bij de begrafenis van een klein kind. — C., J.

ENKEL GELD, ook *kleingeld.* Pasmunt. — Zoo ook *enkel centen.* Voor eenen frank enkel centen. — *Enkel franks,* stukken van éénen frank. — R., C., J.

*ENSELEN, onz. zw. ww. Bedeesd pogingen aanwenden om een doel te bereiken. *Hij enselde om binnen te komen. Ik heb hem al lang rond mijne zuster zien enselen, maar hij durft ze niet aanspreken.*

EPISTEL, z. m. — C.

ENTREE, z. m. — C., J.

*ERF. Zie V. D. *In huis ten erf,* een eigen huis op gehuurden grond.

*ERG (*ärg*), bijv. Gram. *'t Es inne goeie zak van inne mins; ma as ze hum ärg make, es ter läk inne leëftigen duvel.*

ERGERWEEREN, onz. zw. ww. Twisten, kijven, harrewarren. *Ze zijn geen tien minuten bijeen, of ze zijn aan 't ergerweeren.* — C. **Argueeren, argeweeren.** J. **Ergeweeren.**

ER(W)TENTELLER, z. m. Iemand, die zeer langzaam in zijne bewegingen en handelingen is; *kom ik vandaag niet, dan kom ik morgen; een muggenzifter; een zemelknooper.* — C.

***ER(W)TRIJS**, z. (o.) v.

***ESTAMINET** (*stäminee*), z. (o.) v. — C.

***ETELIJK**, bijv. Eetbaar. — S., C., J.

***EUT**, z. v. Wordt slechts van eene vrouw gezegd : onnoozel, braaf, maar dom vrouwmensch. 't Is alsof men zeide : ledig van verstand. *Hij kan met die vrouw niets aanvangen, 't is eene eut.* — K. **Uut, ijdel,** d. i. ledig.

EVEL, ALEVEL, ALEVER, bijw. Echter, toch, nochtans. *Ge moet van malkanderen al iets verdragen, hij is evel (hij is toch evel) uw gebuur. Dat is alevel ni' waar! Ge hadt het mij evel beloofd.* — C.

EVENVEEL. ZEGSW. *Iemand voor evenveel laten loopen, staan, zitten,* er zich niet om bekommeren. — Onverschillig. *'t Is hem altemaal evenveel, of hij werk heeft of niet. Hij zegt mij goeden dag voor evenveel.* — C., J.

EVERECHTSCH, EVERECHTS, bijv. en bijw. Averechts(ch). — *Eene everechtsche* is eene oorveeg, met den rug van de hand toegediend. Doorgaans blijft zij tot eene bedreiding beperkt. *Houd op met mij te plagen, of gij krijgt eene everechtsche.* — C., J.

EVIE, z. v. Soort van lichte haver. K. — SPRW. Als in een gezelschap het gesprek opeens stil is gevallen, dan zegt iemand, om het herop te wekken : *'t Is stil weêr, 't is goed vör evie te zaaien.* — J. **Heve.**

EWEG, bijw. Weg, henen. *Hij is al lang eweg. Op eenen wip was hij eweg. Die lenstekant!* (langs den kant?) *er is werk tot over 't hoofd, en hij* **is** *eweg en hij* **blijft** *eweg.* — HFT, S., C.

EWEL, AWEL, bijw. Welnu. *Ewel, wat nieuws? Ewel, dat zal ik onthouden.* — C., J.

EZEL, z. m. Vouwbed. *Op 'nen ezel slapen.* — R., C., J.

F

***FABRIE** (— ⏑), z. v. Bakkebaard. Fr. FAVORI. *Onder Leopold I droegen de meeste burgers fabrieën, omdat de keuning er droeg.* — C., J.

***FAFOELIE** (*fafoëil*), z. m. Bedrog. *Doë es fafoëil onder gebrökt* (gebruikt). — Beslag. *Da maske* (meisje) *makt heur belachelijk be heure fafoëil altijd. Ge en moëit doë zoeëvcul fafoëil ni va make.* — FIG. Beslagmaker. *Wat inne fafoëil van inne joëng(en)!*

FALIE, z. v. Overkleed van vrouwen : eene strook zwarte zijde of stof, die hoofd en bovenlijf bedekt en over de armen nederhangt. C., J. — *Eene zijden, eene stoffen falie.* — Fr. *faille.*

FARS, z. v. Pert (part), grap, poets, klucht. *We zullen hem eene fars spelen, bakken. 't Was maar voor de fars.* — C., J.

FATSCH, bijv. en bijw. Weepsch. *Die appelspijs is fatsch, smaakt fatsch, heeft eenen fatschen smaak.* — R.

***FATSOEN**, z. o. ZEGSW. *Het fatsoen betoale,* het moeten uitboeten. — R., C.

FAZEL, z. m. Flauwe praat. — J. — Bij R. **Vazel** en **Fazel**.

FAZELAAR, z. m. Die flauwen praat vertelt.

FAZELEN, onz. zw. ww. Fazel, flauwen praat vertellen. — J.

***FIEZELEN**, onz. en bed. zw. ww. Fluisteren, feziken, vezelen. *Ze zen altijd bc makanderen oan 't fiezelen. Iemand iet in zijn ocër fiezelen.* — R. — Bij C. Fezelen. — AFL. *Fiezel, gefiezel, fiezeleër, fiezeläs* (fiezelerse), *fiezelächtig.*

***FIEZEL-FAZELEN** (*fiezelfoazelə*), onz. zw. ww. Versterking van *fazelen.* — Vandaar : *Fiezelfazel,* z. m. IJdele praat.

FIJN OLIE, z. m. Olijfolie. — C, J.

FIJT, z. o. *Hij heeft het fijt aan zijnen vinger gehad. Hct was gee(n) fijt, het was maar 'ne witte vinger.* — R., C.

***FIKFAKKEN**, onz. zw. ww. Zie V. D. Speelswijze met iets bezig zijn. *Gij zult doë zoeëlank mec fikfakke, totdat het zal gcbroke zijn. Ze zijn zoeëlank oan 't fikfakken geweëst, totdat er kätteke(n)sspel van gekomen es.* — AFL. : *Gefikfak.* — C., J.

***FIKKELEN**, onz. zw. ww. Waggelachtig gaan, vooral van kinderen gezegd. *Moeë* (waar) *fikkelt da kind henc?* AFL. : *Fikkeleer, fikkelächtig, gefikkel.* — SAM. : *Oan-, achternoë-, af- deur-* (*voorbij-*), *in-, mee-, noë* (na) *oëp-, rond-, tege-* en *ontege-* (te gemoet), *truk-* en *vrum-* (terug-), *eweg-.* — Zie DE JAGER, FREQ. — Vergelijk *pikkelen.* Zie BIJDR.

FIS, VIS, z. o. Eene soort van kleine bunzing. — R., C. VERGL. *Oogen gelijk een fis,* vlugge zwartbruine oogen.

***FISKEN**, z. o. Lieveling. *Dijen es doë 't fisken.* In groote families kreeg de jongste zoon dikwijls den bijnaam *fils,* en was ook dikwijls een *fisken,* d. i. een modejonker en meer. — *Het fisken*

spelen is het schoon manneken spelen, trachten te behagen uit belang. — C., J.

***FLAMBEEUW** (*flambie*), z. v. Flambauw. — C., J.

FLAMBOOS (*flamboeës*), z. v. Framboos. — J.

FLANEL (*fernel*), z. m. — R., C., J.

***FLATSGANG**, z. m. Logge gang, waarbij de heupen links en rechts draaien en de beenen waggelend neergezet worden.

FLEER (*flèèr*), z. v. Meisje, vrouw, die streelt en fleemt. — C., J.

FLEEREN (*flèèren*), bed. zw. ww. Streelen en fleemen. — C., J.

FLESCH, z. v. — ZEGSW. *Op flesschen trekken* (ook *op stoopkens trekken*), voor den aap houden. *Hij zou uit eene flesch eten*, hij is graatmager. — C., J.

***FLETS**, z. v. Fleemster. — Overdraagster. — Zie BIJDR. op **Fleit**.

***FLETSEN**, bed. en onz. zw. ww. Overdragen met de bedoeling van daardoor in gunst te stijgen. *En betrouwt dije mär ni; hije goët alles oan de miëster flätse.* — Onz. Fleemen. *Hije goët bij ze moëike altijd flätse, ma 't en zal hum toch ni höllepe* (helpen). K. — AFL. *Fläts, flätsächtig, flätser, flätserij, gefläts.*

***FLETSKOEK**, z. m. Dank voor 't overdragen. *Goët het mär zegge, dan krijgt der inne flätskoëk.*

FLETTER, z. v. Viooltje, vioolbloempje.

***FLEURUS**, z. o. Pleuris, zijdewee. — C., J.

***FLEUS, FLEUSKENS**, bijw. Straks. *Ik zal fleus komen. Komt ge fleuskens?* — S., R., C., J.

FLIER, z. v. Violier, Fr. *giroflée. De flieren staan in bloem.* — C. — SAM. *Steenflier, winterflier, zomerflier.*

FLIEREFLUITER, z. m. Lichtzinnige gast, pronker. *Ge moet naar dien fliereſluiter niet luisteren. Smijt dien fliereſluiter aan de deur.* — S., R., C., J.

FLIKKER, z. m. Luchtsprong bij het dansen, de dans zelf. — *Eenige flikkers maken. Eenen flikker afleggen.* — C., J., HFT. — VOLKSLIEDJE :

Jan, uit m'ne weg da'k dans
Inne flikker oëp ze fransch.

FLIKKEREN, onz. zw. ww. Flikkers maken, dansen. — C., J.

***FLINK**, slag in 't aangezicht, z. (m) v. — C., J.

***FLOEKSCH**, bijv. Kloek, gezond, flink. *Inne floëkse kadee van inne joëng.*

***FLOER**, z. m. Fluweel, Fr. *velours. Zijden floer, katoenen floer.* — *Eene floeren broek.* — C., J.

***FLORANSE**, z. v. Bloei, welvaart. *As de boer ärremoëi heet, en es ter och gin floransen in de stad.* — Vreugdebetoog. *'t Hiël dörp was in florancen, as dij teng* (tijding) *kamp* (kwam). — J. heeft **florant** en **florantig**. « Rijk, weelderijk ».

***FLOREEREN**, onz. zw. ww. Zie V. D. Vooruitkomen, voorspoedig zijn. *Die menschen floreeren, sedert dat hunne kinderen groot zijn. Die winkel floreert. Zijne zaken floreeren.* — Pronken. *Zij floreert met haar nieuw kleed.* — Roem op iets dragen, zich in iets verheugen. *Hun broer is rijk getrouwd, daar floreeren ze geen klein beetjen* (niet weinig) *in. Ge moogt zelcëven* (nooit) *in een andermans leed niet floreeren.* — R., C., J.

FLOUSKEN (bij J. **Flauwsken**), z. o.
Leugen in eenen vergoêlijkenden zin. *Flouskens vertellen.* — Zie MOLEMA en HFT op **Flouzen.**

FOFFELAAR (*foëfeleër*), z. m. Iemand die foffelt. C., J.

FOFFELACHTIG, bijv. Genegen om te foffelen.

FOFFELEN, onz. zw. ww. In 't spel en kleine zaken bedriegen, Fr. *tricher.* — C., J.

FOETEREN, onz. zw. ww. Sakkeren, morren. *Hij zal foeteren, als hij hoort, dat zijn peerd geenen prijs heeft. Hij liep al foeterende weg.* — C.

FOETSEN, onz. zw. ww. Onhandig met den marbel schieten. — Zie SCH. B. op **Futsen.**

FOKKELEN, bed. zw. ww. Treden (van vogels gezegd, vooral van hanen). TEN KATE. — R. K. **Vochelen.**

FOOR, z. v. als jaarmarkt, kermis; (C. J.) maar m. als geschenk. *Als ik naar Tienenkermis ga, zal ik u eenen foor meebrengen.* R.

FOP (*foëp*), z. m. Kracht. *Er zit geen fop in dat bier.* — Vette. *Er is geen fop in dat land.* — Groeikracht. *Er is veel fop in die tarwe.* — Moed, werklust. *Er is weinig fop in dien jongen.*

FORKET (*ferket*), z. o. Tafelvork. — S., R., C., J., HFT.

FORNEIS, z. o. Fornuis. — K., C., J.

FRANSCH, bijv. — *Fransche colère. Fransche muur* (een binnenmuur van bepleisterde latten). *Fransche klaver. Fransche zonbloem. Fransche keuken. Fransch brood. Fransche mode. Fransche wind. Fransche rat...* — R., C., J.

FRANSCHE, z. m. Brandewijn, *eau de vie.* — Ook *fransche brandewijn.* — R., C., J.

FRICADEL (— ⏑ –), z. v. Bol van gehakt vleesch. — J. — SAM. *Fricadellevleesch.*

FRICOT (uitspr. *friko*, — –), z. m. Eten, spijs met het bijdenkbeeld van afkeer. *Zij kan eenen friko gereed maken! Ge kunt dien friko zelf eten.* — J.

FRIP, z. m. Het Fr. *fripe*, maar eenigszins gewijzigd. Spijzen met het bijdenkbeeld van goed, lekker. *'t Was vandaag frip. Hij heeft alle dagen goeden frip.* — S. B.

FRUITJAAR, z. o. Een jaar dat het fruit goed lukt. — C., J.

***FRUITPLUKKER**, z. m. Persoon, die zijn brood verdient met fruit te plukken. — FIG. *De fruitplukkers zijn gekomen*, een hevige windt schudt het fruit van de boomen.

FRULLEKEN, z. o. Troetelkind, lieveling. (Thienen). Van **freule.** — C.

G

*GAAF, z. v. Hoedanigheid. *Dÿe mins hee veul koë* (kwade, slechte), *ma lutter goëi gave.* — R., C., J.

GAAN. — SPREEKW. *Waar gaat ge naartoe?* — Antw. *Mijnen neus na.* J. — Zie NEUS.

GAANSTOK, z. m. Wandelstok. — C., J.

GAARGAT, z. o. Toegang eener weide. — R. — Zie BIJDR.

GAAS. Gas. Z. v. — C., J.

GADDER, z. m. Kapoen, guit, bengel. — C., J.

GADS, z. v. Slag. — R. Gats.

GADZEN, bed. zw. ww. Slaan. — R. Gatsen. — K. Ghedsen.

GAJOOL, z. o. Vogelhuisje.

*GAL, z. (v.) m. — ZEGSW. : *Iemand zijnen gal roeren,* hem allengskens kwaad maken.

GALANT, bijv. Wel besneden van lijf. *Een galante jongen, een galant meisken.* — Ruim, aangenaam. *Eene galante kamer.* — Bijw. Gemakkelijk. *Daar kunnen galant 1000 man in dien zaal.* — J.

*GALON, z. (o.) m.

*GAM, z. v. Hoop opeengetaste ongebakken karcelsteenen, die te drogen staan. — R., C., J.

*GAMMEN, bed. zw. ww. Halfdroge kareelen in eene gam zetten. — R., C., J.

GANG, « doorloop, overdekte weg, waarlangs men van eene bepaalde plaats naar eene andere bepaalde plaats kan komen; een afgesloten pad door het huis, waarlangs men, van de voordeur, verschillende vertrekken kan bereiken ». KUIPERS. Z. m. en niet v. *Een huis met eenen marmeren gang, eenen breeden gang. Nevens het huis hebt gij eenen smallen gang, die in* (of *op*) *de N.-straat uitkomt.*

— *In gang* = in beweging, doende. *In gang blijven, -gaan, -komen... -zetten.* — J.

***GANGER** (*gänger*), z. m. Ook buiten samenstelling gebruikt. *Da 's 'ne goeie gänger, inne slächte gänger.* Het wordt zoowel van eene vrouw en een kind, als van eenen man gezegd. — R. — Zie WDB.

***GANGIG** (*gängig*), bijv. Tot gaan of bewegen geschikt. *Ich goën mijn biënen ewa gängig make,* ik ga mij wat oefenen in 't gaan. — Lenig. *Mijnen ärm es wel genëzen, ma hijen es nog ni gängig. Dij leën* (scharnieren) *en zijn nog ni gängig; ge mocit ze smëren.* — Zie MONDGANGIG.

***GARS** (*gäs*), bijv. Garstig, ransig, alleen van verkensvleesch gezegd. *In da pachthof loëte ze het vleesch gäs wodde, dan eëte de boië* (dienstboden) *ter ni feul* (veel) *van.*

GARNADIER, z. m. Garnadiers zijn « blinden, planken terzijde van de schietdoelen » om de misgeschoten pijlen tegen te houden. R. *Aan onze doelen zijn zes garnadiers. Zijn pijl vloog in den tweeden garnadier rechts.* — Hadden die blinden oorspronkelijk misschien den vorm van eenen grenadier op schildwacht? — Bij C. *weegbord.*

GATSNIJ(D)ER, z. m. Beslagmaker, stoffer, kale jonker.

GE, pers. vnw. Men. Dit laatste wordt hier nooit gebruikt. *Ge moet kunnen hooren, zien en zwijgen.* Als men *ge* niet verkiest, zegt men *'ne mensch* of in 't mv. *de menschen* ofwel *ze*. *'Ne mensch kan toch den heelen dag niet werken. De menschen zeggen zooveel, waar koster of pastoor geen tiende van heeft. Ze zullen u nog doen gelooven, dat de piepelen hooi eten.* – R., C., J.

***GE-,** voorvoegsel, dat van telw. zelfstandig gebruikte bijvoeglijke naamw. vormt. *De zjandärmen rije gemäänelijk* (gewoonlijk) *getweeën uit. Gijle mocit getweeë goan,* twee en twee. *Ze ginge geachten in de root. We weëre* (waren) *wel gefeftige.* Zoo ook : *gedrijen, gevieren. . getienen... gedertigen... gesterken,* met velen, *gevelen.* – R., C.

***GEBAKKEN,** bijv. *Half gebakken,* half gek, Fr. *timbré. 't Es innen half gebakke, in half gebakke.*

GEBASTERDEERD, bijv. Uit twee soorten gekweekt. *Een gebasterdeerde dog. Gebasterdeerde koolen.* — R., C, J.

GEBETEN, bijv. Verbitterd, verstoord, vergramd. *Sinds ik hem eens zijne acht zaligheden opgezegd heb, is hij fel op mij gebeten.* — R., C., J.

***GEBOD,** z. o. Bod, aanbod. *Ik sta hier al eene uur met mijne waar en ik heb nog geen gebod gehad,* er is nog niemand komen naar vragen. *Wie had het laatste gebod op den eersten zitdag?* — IRON. *De vijf geboden,* vlakke hand. *Ze legde hem hare vijf geboden op zijn gezicht,* zij gaf hem eenen kaakslag. — *Met zijne vijf geboden eten,* zonder vork. — C., J.

*GEBOORTENAAR (*geboirtenceër*), z. m. *Geboirtenceër van..*, geboortig van. *Joos van Craesbeeck was inne geboirtencër van Neerlinter.*

*GEBUISD, bijv. Mislukt in eenen prijskamp, examen, kiezing. *Hije studee(r)t vör doktoor, ma hijen es al twië kiëre gebuisd geweest.* — C.

GEBUUR, z. m. — SPREEKW. *'t Is beter een naë* (dichte) *gebuur as een wije* (verre) *vriend.* — J. —SAM. *Gebuurman,* buurman, *gebuurvrouw,* buurvrouw. — J.

GEDACHT, z. o. Gedachte, denkbeeld, inval, voornemen, meening, inbeelding, geheugen. — Zie C., J. Zie ook HFT.

GEDOEN, z. o. Hofstede, werkhuis met aanhoorigheden, fabriek. *Hij woont op een groot gedoen.* — S. B., C. Zie ook Wdb.

*GEDOOG, z. o. Toelating. *Hije redt doë mär me gedoeëg.* Hij rijdt daar slechts mits uitdrukkelijke toelating, zonder dat hij dit later als een recht kunne inroepen. — In 't Fr. *à titre précaire.* — J.

GEEF, bijv. Gaaf. *Een geve boom, eene geve peut.* Men zegt ook *geefsch* en *gelfsch.* — C., J.

GEEFDAG, z. m. Dag waarop men aan de bedelaars de wekelijksche of maandelijksche aalmoes geeft. *'t Is vandaag geefdag op 't kasteel; alle bedelaars van de ronde zijn op de been.* — C., J.

*GEEN, telw. *Gin iën,* geen enkel. *Gin ins,* niet eens. — R., C. — Zie *Wdb.* — SPREEKW. *Ins en es gindins,* eenmaal is geenmaal.

GEERAARD (*Giräd*), z. m. — ZEGSW. *Er op zitten, slaan... lijk de duivel op Geeraard,* fel slaan of mishandelen. — J.

GEERD, z. v. Gard, garde, roede. — J. *geerde*. Zie MOL. **Gar**. — *Met de geerd drijven ze de katten uit den heerd.*

***GEERSCHAAF**, z. v. Gewone groote schaaf om fijn te schaven.

GEESELING, z. v. SPRW. : *Eene kermis is eene geeseling* (ook *een nat gat*) *weerd.*

G(E)ETEN, verl. deelw. van *eten*. — C. : door heel Vl.-België. — R. Van een heel klein manneken of vrouwken zegt men : *'t Is noch geten noch meegenomen.*

GEGEVELD, bijv. Geneusd. — SCHERTS. : *Wel gegeveld zijn*, eenen grooten neus hebben. — C., J.

GEHOPPELD, bijv. Gevlekt, vooral wit en zwart, van hoornvee gezegd. *Eene gehoppelde* (*eene hoppel*) *koe. Gehoppelde patatten* of *hoppelcers*. — R., C.

***GEHULT EN GEBULT**. Vol hulten en hobbels, zeer oneffen. *Ziet inne kiër, wocs dije muur gehult en gebult es.* — AANM. Men zegt ook : *Vol hulten en bulten.* — C.

GEKABBELD, bijv. Gekappeld, geschift. *Gekabbelde melk.* — S., C.

GEKALFD, verl. d. bijv. gebr. Onlangs gekalfd hebbende. *Eene gekalfde koe.* — R., C.

GEKOE, z. o. Herhaald *kocën, koe* of *koehoe* roepen. — C.

GELADEN. — SPRW. *Geladen, goed geladen zijn*, een glas te veel ophebben. — Zie C. en J.

GELAMEER, z. o. Daad van *lameeren*. Zie WDB. — C.

***GELEDDER** (*geläddər*), z. o. Windvrije plaats. — AANM. Men zegt algemeeen *gelouw*, zie dit w.

***GELEEG**, z. o. Landbouwerswoning met de omliggende landerijen; in engeren zin : de afgesloten plein bij eene landbouwerswoning, waar de mesthof deel van maakt. *Hÿen heet doë e schoeë geleëg gekocht. As de gÿ nog oëp ons geleëg däät* (durft) *kome, zet ich den hond achter oëch.* — R., C.

***GELEEG**, z. o. Belang, aanbelang. *As ter geleeg oan es, zal ich kome,* indien er veel aan gelegen is, zal ik komen. *Hÿe leëft be dÿe boek, alweël dat ter gi geleëg oan en was,* hij behandelt dat boek, alsof het geene weerde had. — R., C.

GELEERD, bv. Kunnende lezen en schrijven en wat rekenen. *Mÿn man is niet geleerd, maar mÿn broer de schoenmaker schrÿft de brieven voor hem.* — R, C., J., K., HTF. — AFL. *Geleerdheid. De geleerdheid is een schoon ding.*

***GELEG**, z. v. Hoopje afgepikte graanhalmen los op de stoppelen gelegd, (pikkeling).

Twee geleggen saamgebonden maken eenen schoof. — C., K.

GELEVERD, verl. deelw. Gefopt, bedrogen. *Als 't zoo blÿft regenen, dan zÿn de boeren geleverd. Als ge naar hem luistert, dan zÿt ge geleverd.* — C., J.

GELD. — Zie NAPOLEON.

GELIJKEN. Voegen, passen. *Die stok zou mÿ gelÿken.* — C., J. — Wel bekomen. *Kermis houden gelÿkt mÿ niet.* — C., J. — Zie *Wdb.*

GELUL, z. o. Gezanik. — S. B. **Gelil, gelul.** — *Wdb.* **gelol.**

***GELOUW**, z. o. Windvrije plaats, ook *gelodder* geheeten. *Da 's in goci peër, ma ze močit zocë iwa* (wat) *in 't gelouw stoën; ze valt gemäkkelijk af.* — R.

GEMAAID, bijv. Wormstekig. *Gemaaide vruchten, appelen. Gemaaid fruit.* — Men zegt ook *maaisteek. Maaisteke appelen; die appelen zijn maaisteek.*

GEMAAKT MANNEKEN. Voorwendsel. *Hij is zoo bedroefd niet als hij het schijnt; dat is maar een gemaakt manneken,* of *dat zijn maar gemaakte mannekens.* — C., J.

GEMAAR, z. o. Daad van *maren,* aanhoudend vragen en zagen. *Laat mij gerust met uw gemaar.* — C.

***GENEUZEL**, z. o. Kleine verneutelde waar. Van zeer kleine noten, appelen enz. zal men zeggen : *Wat i geneuzel es da!* — Zie C. op **Neuzelen**, II. — R.

GENEVEN, z. m. Neven. *Die twee zijn geneven.* — C., HFT.

GENICHTEN, z. m. Nichten. *Dat zijn geneven en genichten onder elkander.* — C., HFT.

GENIPT, bijv. en z. o. Geniepig of geniep. *Een genipte, een genipte deugniet.* — *In 't genipt.* — C., J.

***GENOEG**, bijw. Gaar. *'t Vliës(ch) es genocg.* — Algemeen in België. — C., J. — Zie *Wdb.*, IV, 1557.

*GENOFFEL (uitspr. *zjenoffel*), z. v. Anjelier. Fr. *Œillet.* — C. **Genoefel.** K. **Ghenoffel.** — Zie *Wdb.*

GEPAKT, verl. deelw. van *pakken* (zie dat w.). Getroffen, aangedaan. *Zij scheen heel gepakt, toen haar vader binnenkwam.* — C., J.

*GEPERMITTEERD (*gepermetcerd*), bijv. Van **permitteeren**, zie dat w. — Geoorloofd. *Es da nou gepermetced van inne mins(ch) zocë af te vange!* Is 't toegelaten iemand zulke poets te spelen, te leur te stellen! — AFL. : *Ongepermitteerd*, ongeoorloofd. *'t Es ongepermeteed läk ter doet!* 't Is ongeoorloofd zoo als hij doet! — *Ongepermitteerd* wordt ook bijw. gebezigd. *Wa kain ter* (wat kan hij) *ongepermeteed liegen!* — Zie ook *Wdb.*, waar *ongepermitteerd* **onbehoorlijk** beteekent.

GEPERSTE KOP, z. m. Toebereide verkenskop. — R., C.

GEPLADDER, z. o. Geplas, geploeter van *pladderen*, plassen. — Zie C., J. op **Geplodder.**

*GEPRINT, z. o. Soort van oude druk met cursieve gothische letter. *Heë* (hij) *leëst het geprint läk 't gedrukt.* — Bijv. *Den halve geprinte* (boek), *den hiële geprinte*, een paar schoolboeken over drie kwart eeuw nog in zwang.

*GEPUCHEL, z. o. Gepuffel, gepeupel, janhagel. *Als 't gepuchel eens meester wordt, dan zal de kat de koor(d) op gaan.* — C.

GERAADZAAM, bijv. Raadzaam. — C., J. — « Men kan (zegt HŒUFFT) hetzelve (d. i. *geraadzaam*), naar mijn oordeel even goed zeggen als *geraden.* » Zie *Wdb.*, K., C., J.

GERAAK, z. o. *Op 't geraak*, op goed valle 't uit. *Op 't geraak schieten.* — S., R., C., J.

GERIEVEN, bed. zw. ww. Iemand de winkelwaar geven, die hij vraagt. — S., C., J. — Zie *Wdb.*

***GERSTEN**, z. (o.) m. Gerstebier. — C.

***GERUCHEL** (*geröchel*), z. o. Gerochel. Daad van *ruchelen.* Zie dat w. — C.

GERUSTIG, bv. — ZEGSW. *Eenen gerustige* (verkort uit *Ik wensch u eenen gerustigen nacht*), zeggen de geburen, als zij na hun avondpraatje huiswaarts keeren om te gaan slapen. — HFT.

***GESCHAKELD** (*geschoëkeld*), bijv. Wordt van eene graan-, bijzonder van eene roggeaar gezegd, waarvan de korrels afgewisseld zijn met ledige plaatsen. *Het koren es dees joër fel geschoëkeld, doë* (daar, er) *en zal ni veul gedos* (gedorsch) *zijn.* — K., S., C.

GESCHIJMEL, z. o. Het schemeren, van *schijmelen,* schemeren. Zie BIJDR. **Schijmel**. — C.. J. **geschemel**.

GESCHILDERD, bijv. Volmaakt schoon. *Een geschilderd peerd. 't Is alsof het daar geschilderd stond.* — R., J.

GESLAGEN VLEESCH. Het eetbaar vleesch van een geslacht dier, de afval niet medegerekend. *Die os zal 400 kil. geslagen vleesch geven.* C., J. — — **Geslagen** beteekent *vol* in *Eene geslagen uur.*

***GESLEPEN**, bijv. Verlangend, loerend. *Oëp da huis es ter geslepe; läk het te kocëp komt, es 't zijn. Heë es al lank oëp deë post geslepe,* hij loert al lang op die betrekking. — R., C., J.

GESPRAAKZAAM, bijv. Spraakzaam. C., J. — Zie *Wdb.*

***GESTAAN** (*gestoën*), deelw. *Ter gestoën hamme*, zich in eenen hopeloozen toestand bevinden, in zijne verwachting bedrogen zijn. *As het nog innen toer blijft reëgele, hämme de boere ter gestoën be' hunnen oëst. Heë mände doë in goei doot te trekke, ma heë hee ter gestoën (be zijn zwicëtvoeten) : alles es eweg gemakt* (alles is per testament vermaakt). — R., C., J.

***GESTAMPT**, bijw. als versterking bij *vol. De zak es gestampt vol. De kerk was gestampt vol volk.* — C., J.

***GESTERKEN**, bijv. en bijw. Met velen. *Om slooren of bockweit te dorschen moet men gesterken zijn.* — C.

GESTOORD, bijv. Kwaad, boos, verstoord. *Hij is seffens gestoord. Ge moet op mij niet gestoord zijn.* — J. — Zie *Wdb.*

***GET**, z. v. Slopkous, Fr. *guêtre. Getten oandoen vör deur de moos de boä* (om door 't slijk te waden), *vör wärm voeten te hemmen.* — C., J.

GETAMP, z. o. Geklep van klokken (niet te verwarren met *gelui*). *Langzaam galmde 't getamp der beeklok over de velden.* (VAN BEERS) — C.

GETATER, z. o. Gebabbel. — C., J. — Zie *Wdb.*

GETUIG, z. o. Gereedschap. — SPRW. : *Een slechte werkman beticht altijd zijn getuig.* — C., J., HFT.

***GETUIGEN**, bed. zw. ww., zie V. D. ZEGSW. *Mijn hät en kain het ni getuige,* mijn hert kan het

niet getuigen, mijn gemoed verzet zich daartegen. *Zou oer hät koinne getuige, dat oer oas* (ouders) *gebräk lijë?*

***GEUDELEN** (*geuëdele*), bed. zw. ww. Slaan, afrossen. — S. geeft **geuden, gedden,** in denzelfden zin, als gebruikt zijnde in Brab., en brengt het in betrekking met **ghedsen**, bij KIL. **flagellare.** *Geudelen* is blijkbaar een freq. van *geuden.* — Sam. *Overgeudelen* (onsch.). (Is het *gordelen,* met den *gordel,* de *gecselkoord* slaan?)

GEUS, z. m. Mensch zonder godsdienst. *Dat is een geus, cene geuzin. Sint dat hij in dat gezelschap is, is hij heelegansch geus(ch) geworden.* — Somtijds ook *jood.* — Het gekend opschrift op de kruisen : IHS. (de 3 eerste letters van het Griecksche woord IHSous) wordt door de kinderen gelezen : *Joden, heete schelmen, hebben Jesus gekruist.* — Zie C., J. en *Wdb.*

Op een briefje in mijnen HŒUFFT gevonden staat in potlood opgeteekend : « *Geus,* van *Huss,* gelijk *Loeder* van *Luther.* » Als 't niet waar is, 't is toch wel gevonden!

***GEUSCH,** bijv. Afgemat van vermoeienis en flauwte. *Ich zijn zoeë geus gegoën, da 'ch ni mië vočits* (voort) *en kain.* — R. — Zie *Wdb.*

GEUT, z. v. Hoeveelheid vocht, die ineens ergens in- of uitgegoten wordt, — scheut. *Eene geut, een geutje azijn. Hij kreeg een geut water op zijn lijf.* — Bui. *Het heeft een goei geut geregend.* — S., R., C., J. — Zie *Wdb.* **goot.**

GEUZELAMBIK, z. m. Eerste klas van lambik. (Lambik wordt, gelijk men weet, te Brussel gebrouwen, en is de vader van den **Faro.**) — Volgens

EM. HIEL komt *geuze* hier van *gieten,* en is *geuze-lambik* de eerste *geut* de *voorloop, le surmoût* van dien lekkeren drank. — C.

GEVELEN. Met velen, velen te zamen. Zie *gesterken.* — C.

***GEVENS**, bijw. Voor niets. *Da ze mich da wouë geëves geëve, ich en zou het nog ni wille.* — Bij andere ww. dan *geven* zegt men ook *geëves-geëves. Gij krijgt da geëves geëves va mich.* — S., R., C.

GEWASSIG, bijv. Groeizaam, den groei bevorderend. *Gewassig weder. Gewassige regen.* — C.

***GEWENTE** (*gewinte*), z. v. Gewoonte. — C., J. — Zie *Wdb.*

GEWERZEL (*gewezzel*), z. o. Daad van werzelen. Zie dat w. — C.

GEWRUCHT, z. o. Gewricht. *Het dobbel gewrucht hebben,* een misvormd bekken hebben. — J.

***GEZET**, bijv. Niet jong meer. *Een gezette mensch. Eene gezette jonge dochter.* — *Een man van gezette jaren. Een meisje van eenen gezetten ouderdom.* — Vast. *Gezet weder.* — Gevorderd. *De ziekte is wijd gezet.* — R., C., J. — Zie *Wdb.*

***GEZICHT**, z. o. ZEGSW. : *Iet eëp gezicht doen,* iets op eigen hand, volgens eigen gedacht doen. — C. geeft : *Op zijn gezicht naar huis komen,* d. i. zonder toelating (van soldaten gezeid).

GEZOLDERD. Van iemand, die niet snuiven kan zonder niezen, zegt men : *Zijn neus is nog niet gezolderd.* — J.

GEZWAAD, z. o. Eene strook afgemaaid gras of graan, — zwade. — C. — Zie *Wdb.* op **gezwaai**, AANM.

GIELES, z. m. Maag (in gemeenzame spraak). *Hij kan iets in zijnen gieles slaan!* hij kan veel eten. — S. B.

***GILDE** (*gul, göi*), z. (o.) v. — Bij J. o. en vr. *Eene gilde* (*en göl*) wordt ook gezegd van eenen hoop kleine, spelende kinders.

GISTEREN ACHT DAGEN = van gisteren acht dagen geleden. *Hij is gisteren acht dagen vertrokken.*

GLITSEN, onz. zw. ww. Schuiven, glijden. — Zie BIJDR. op **Glitsig**. — AFL. *Afglitsen, uitglitsen.* — K.

GLORIA (IN EXCELSIS), z. m. *Hij kwam na den Gloria binnen.* — J.

***GOBBELEN** (*göbbele*), onz. zw. ww. Zie V. D. — VERG. *Heë sloët doë inne klap uit, dat de hon(den) ter zouë van göbbelen* (zoo vuil, dat de honden er zouden van braken). — FIG. en BED. *Het göbbelt grään, de schoeëve göbbele grään.* Er komt bij 't dorschen veel graan uit de schooven. — Zie ook DE J. *Freq.* en SCH. op **Geubelen**. — C.

***GOED**, bijv. ZEGSW. *Iets goed maken* (— ⏑́ — ⏑), iets bewijzen, zich wegens iets verantwoorden voor 't gerecht. *Ge hedt gezeed da'ch inne schälm zen; da zult de ge goed make.* — *Iets goed houden* (— ⏑̄ — ⏑), iets houden staan. *Ich häm gezeed, dat het inne sloëber es, en da houf ich goed.* (Ik heb gezegd, dat hij een nietweerdige is, en dat houd ik staande). — *Hiërc va gocleëve* (⏑̄ — ⏑ ⏑), menschen die leven zonder werken. — C.

GOED, z. o. Eigendom. — SPRW. : *Zwart goed,* goed voortkomende van kerk of klooster in tegenstelling met *patrimoniëel goed. Hij is rijk geworden met zwart goed te koopen.* — C., J. — Goedgezindheid. *In zijnen goede zijn.* — C., J.

GOELE, z. m. Gendarm, groote borrel. — J.

GOENSDAG. Woensdag. — R., C.

GOM, z. m. — C., J.

GORDIJN, z. v. — C., J.

GRAAT, vischbeen, z. m.

GRACHT, z. m. — J. — Zie C.

***GRAM** (gewicht), z. m. — C., J.

***GRAMOETS** (*gramočits*), z. v. Koddig gebaar. *Wa zit de ge doč achter iemand zijnen rug gramočitse te maken?* — Zie ook KIL., SCH. en C., die *gramats* en *grametş* geven.

***GREMEL**, z. v. Kruimel. — C.

GREMELEN, onz. zw. ww. Kruimelen, brokkelen. *Dat brood gremelt fel.* — C. Bij J. grimmelen, grummelen.

***GREMELING**, z. v. Kruimel. — C.

GRENADIER, z. m. Blinde, scherm van eenen doel. (Zie **garnadier**).

***GRICHTEN**, onz. zw. ww. Eenen gracht (dijk) opmaken of herstellen. *Na den winter, als de boomen gesleend zijn, gaat men aan 't grichten.* — R. — SAM. **Opgrichten**.

***GRINGEL**, z. m. Grendel. J.—C. **Grengel**. – Vandaar:

***GRINGELEN**, bed. zw. ww. Grendelen. J. — C. **Grengelen.**

GROEI, z. m. Pijn, die de kinderen in de beenen krijgen, en die aan het groeien wordt toegeschreven. — SCH. B., C., J.

GROEN, bijv. — ZEGSW. : *Da 's in gruun.* Dat is eene logen. — R.

***GROENIGHEID** (*grunigheid*), z. v. Groente. — R., C. — Zie *Wdb.*, V, 846.

GROFFEL(S)NAGEL, z. m. Kruidnagel. — R., K.

GROLPOT (*grollepot*), z. m. Brompot. — S., C., J.

***GRONDSIG, GRONZIG, GRONDIG**, bijv. Gansch. *Hije groĕmt en grolt de gronzigen dag.* — C., J. — Zie *Wdb.*, V, 997.

GRONDSMAAK, z. m. Eigenaardige smaak van visch, die in stilstaande, moerassige waters gegroeid is; id. van sommig putwater. — C., J.

***GROOTBROEK**, z. v. Beslagmaker. *Dij grootbroek makt veul van zijnen neus.* — Bij C. **Grootebroek.**

***GROOTSCHIG** (*grutsig*), bijv. Grootsch in den zin van trotsch. *Ze es te grutsig da ze iemand bcziet.* R. — C. en J. hebben **Grootschigaard**, z.

GROOTTREKKEN, bed. sch. st. ww. Opvoeden, grootbrengen. *Als ge ze grootgetrokken hebt en ge meent er iets van te hebben, dan trouwen ze.*

GUANO, (eene meststof), z. m. — R., C.

GULDEN, z. m. — Zie WEEK.

GUSSENHOVEN. Parochie onder Orsmaal. — S. B. zegt verkeerd : « dorp in 't Hageland ». Het ligt niet in 't Hageland; wij zeggen : *Het ligt over de Geet.*

H

*__HAAG__, z. v. SPREEKW. *Alle hage schödde;* — *alle hage schutte;* - *alle hage vange wind,* elk eischt zijn deel en vermindert daardoor het geheel. *Dije nieve winkel zal de ander al weal koëd doen : alle hage vange wind,* (die nieuwe winkel zal de andere weeral kwaad doen...). J. — *In ijl haag,* eene bladerlooze, eene die niet wel gevuld is.

__HAAGLAT__, z. v. Lange lat, die tegen de haagpalen genageld wordt, en dient om er de posten van eene jonge haag tegen te binden. — C.

__HAAK__, z. m. — ZEGSW. : *In zijnen haak schieten,* gram worden. — C.

*__HAAM__, z. (o.) m.

*__HAAR__, z. o, *Pijn in zijn haar hebben,* hoofdpijn hebben van drinken. — *Haar op de tanden hebben,* zich durven verdedigen. — C., J.

__HAARKLIEVER__. Haarkloover. — C., J.

__HAARKLIEVERIJ__. Haarklooverij. — C., J.

__HAARKRABBENS__. Attributief gebruikt met zijn. *'t Is, 't was haarkrabbens,* 't is, 't was te laat beklaagd. *Zij wilde naar geenen goeden raad luisteren, en nu is 't haarkrabbens.* — R.

*__HAARZAK__, z. m. Bedrog in 't spel, bedrieger in 't spel. *Den hoërzak schijnt,* het bedrog blijkt. *Ge zijt innen hoërzak.* — SPREEKW. : *Hoërzak*

en gebenedijdt ni. — AFL. *Haarzakken, haarzakkerij.* — S., C., J.

***HACHEL** (korte *a*), z. m. Hagel, in den zin van ijsbollen. In den zin van schiethagel zegt men *hagel.*

***HACHELEN** (korte *a*), onz. zw. ww. Hagelen.

***HACHT**, z. v. Ongeval. *Ich häm be dijen in hacht gehad! — Doë häm ich bekans (pekans) in hacht oan de hand gehad : ich gink achter i peäd deur, en zoeë na as 't rude sloeg het mich dobbel euver huëd* (... en 't scheelde weinig, of het sloeg mij dubbel overhoop). — Zie *Wdb.*

***HAKKEBAKKEN**, onz. zw. ww. Harrewarren, oneenig zijn. *In da huishouven hee het al lank gehakkebakt. Het hakkebakt ewa tösse dij twieë.* — R.

***HAKKER, HAKKERTWEE, HAKKERLOOT, HAKKONE, HAKKONETWEE**, tus. Vloekwoorden, verbasterd uit *sakker,* Fr. *sacré.* — *Hakkers kaad, hakkertwieës hieët, hakkerloeëts mocielijk, hakkones dier,* zeer koud, heet, moeilijk, duur.

HALEN, ww. Halen, eene gemeente bij Diest. — WOORDSPELING : *Een man van halen,* een bedelaar. — De bedelaar heet ook wel *koopman in kanten, in paternosters.*

***HALF**, bijv. en bijw. In samenst. met grondtelw., om halve uren aan te duiden, zegt men *halver. Halver een, halver twee, halver zes...* met het onveranderd grondtelwoord. — Zie *Wdb.,* V, 1596. — R., C.

HALFACHTMIS, z. v. Mis die te halfacht begint. Zoo ook halfzes-, -zeven-, -negenmis enz. — J.

HALFDEUR, z. v. Deur uit twee deelen bestaande, waarvan het bovenste in den dag openstond; op het onderste leunde men, als men tijd had, om te zien, wat er op de straat omging. Dat noemde men : *Over zijne halfdeur liggen.* R., C., J. — Zie *Wdb.*

HALF-EN-HALFBIER, z. o. Goed bier verlengd met millebier. BIJDR. **Halfbier.** — R., J.

HALFGEBAKKEN, z. m. en v. Half onnoozele. — R., J., MOL. — Zie *Wdb.*

***HALFHAAS** (⏑ –), halfwant, z. v. Vuisthandschoen. Fr. *Mitaine.*

***HALFKOUS** (⏑ —), z. v. Korte kous, sok.

***HALFMAAN** (— ⏑), z. v. Raagbol. — C.

HALFMEERT. Zie MEERT.

***HALFMOUW** (— ⏑), z. v. Mouw, die alleen den voorarm bedekt.

HALFOOGST. Half Augustus. — O.-L.-V. Halfoogst. O.-L.-V. Hemelvaart. — C., J. — Zie *Wdb.*

***HALFOOSTING**, z. m. Kleine appelsoort, die in Augustus rijpt. — Ook in Vl., zie S.

HALFVASTEN, z. m. De Zondag van *Laetare.* Zie *Wdb.* — *O.-L.-V. Halfvasten,* O.-L.-V. Boodschap, 25 Meert. — J.

HALFWAS, bijv. Halfvolwassen. *Een halfwasse hond. Die hond is nog maar halfwas.* — J. — Zie *Wdb.*

HALVEREEN, -twee, -drij, -twaalf. Halfeen, halftwee enz. — R., C., J.

HAMELENBOUT, z. m. Hamelbout. — J. — Zie *Wdb.*

***HAND**, z. v. ZEGSW. : *Ievcrans in hand, in hänke van hämme* (ergens eene hand, een handje van hebben), in iets ervaren zijn. *Liege, dcë heet ter in hänke van.* — Zie *Wdb.* V, 1794.

HANDSCHOEN, z. v. — C.

HANEKUL, z. m. Vrucht van den wilden rozelaar. — J. Het hout zelf. *Een wilde kant vol sleenen* (sleedorens) *en hanekullen.*

HANESCHREE (*hoaneschrää*), z. m. Dit woord heeft in den geest van ons volk niet de beteekenis van *haneschrede*, maar van *hanenschreeuw*, die namelijk 's morgens bij stil weder eene halve uur ver gehoord wordt. Aldus afstand en duur verbindende, legt het volk de uitdrukking : *Dric-koningen zijn de dagen eenen haneschree gelengd* uit door : de dagen zijn dan reeds eene halve uur langer geworden. Zie S. B. — Zie ook *Wdb.* bij **haneschrede.**

HANG, tus. Bootst het gerucht na bij 't gretig bijten. *Hang! kwam de hond en beet hem in zijn bloot been.* — C. Vandaar *hangen*, bijten, happen.

***HANGBERLANG**, z. v. Snulachtig en slordig vrouwspersoon. — Bijw. Onordelijk. *Da goët doë mär hangberlang.*

HANNEGAT, z. o. — Einde van een materspel of telliedje :

Hannegat,
Spannegat,
Gootgat,
Af!

Zie S. B. op *Annegat.*

HANNE(N), z. m. Ekster. — FIG. Lichtzinnige, onverstandige mensch. — C., J. — SAM. *Hannekorf*, wijmen eksterkooi.

HARDEZAAITIJD (— ⏑ – –), z. m. Tijdstip, waarop het *hardgraan* gezaaid wordt, van acht dagen vóór tot acht dagen na Ste-Nijs (St-Denijs, den 9^den^ October).

HARDGRAAN, z. o. Graan, dat vóór den winter gezaaid wordt, als : wintergerst, rogge, tarwe. — Ook *wintergraan*. — Zie *Wdb.*

HARMONIUM, z. m.

***HARST, HERST**, z. (o.) m. Hars. — VERG. *Da pläkt läkt häst,* dat kleeft gelijk hars. — Ruggraat van een geslacht verken. — *Iemand färm euver zijnen häst kappe, trekke, gočidze,* iemand afrossen. — J. — Zie *Wdb.*

HARU (⏑ —), tus. Achteruit. Bij voerlieden in gebruik om het paard te doen achteruitgaan.

HASPENGOUW (*häspegou*), z. o.

HAVERBEL, z. v. Aar, rist van de haver; elk afzonderlijk klokje met twee korrels.

***HEBBEN** (*hämme*). (Zie BIJDR.) — *In oëch hämme* (in u hebben, klemt. op *in*), een voorgevoel hebben van. *Ich häm al lank in mich gchad, dat er zocë inne kir goënk voare,* ik heb al lang voorzien, dat hem zoo iets zou overkomen.

HECHT (steel, heft, handvat), z. m. — C., J. — Zie BIJDR. en *Wdb.*

HEEDOORN (*hicëdeuën*), z. m. Kruidachtig doornstruikje, dat ook wel in de weiden groeit en in

Augustus blauw-purperachtige bloempjes draagt. — R. heeft « *Heerdoorn*... Waarschijnlijk van *heidoorn.* » — Zie *Wdb.* op **Heede** (II).

***HEERDIJ** (— ⏑), z. v. Heerlijkheid. *De heerdij van Neerlinter. Die gemeente was eene heerdij.*

HEEZIGHEID, z. v. Heeschheid, schorheid, stemverdooving. — J.

HEFFEN, onz. zw. ww. Drinken. *Hij kan goed heffen.* — J.

HEIKNEUTER, z. m. Kneuter, vlasvink. — C. VERG. : *Zingen 'lijk 'nen heikneuter.*

HEILICHT, z. o. Weerlicht zonder donder, gelijk men er bij warme zomeravonden waarneemt. Noorderlicht. — Te Tienen *aarlicht.* De schrijfwijze *cilicht* = waterlicht, ware wellicht beter? — C. Deze geeft ook het ww. *heilichten,* « weerlichten zonder donder ». — Zie **Eilicht.** — Het *Wdb.* meldt *heilicht* onder de samenstellingen met *hei,* maar zonder het uit te leggen.

HEILIG. Zie VAT.

HEILIGDAG. Zie AFGEZET.

HEIMELIJKE, z. m. en v. Die iemand in 't geheim zoekt te hinderen. *Ge moet hem niet betrouwen, 't is maar 'nen heimelijke.* — C.

HEKEL, z. m. Zie *Wdb.* — ZEGSW. Als kinderen iets mispikkelen zegt men : *De pastoor zal u in den hekel* (*met uw gat in den hekel*) *zetten.*

HELDER NOCH SPELDER. Niets. *Daar blijft geen helder of spelder meer van.* — C. — Zie *Wdb.* op **heller.**

HELLEGAT, z. o. Plaats waar een felle windtocht is. *Het waait daar, gelijk in een hellegat.* — J.

HENNE, z. m. Onnoozelaar. *'t Is 'nen henne.* — Met klankverwisseling van *Hannes, Hans;* echter niet te verwarren met *hanne,* babbelaar.

***HENNE VAN PAS**, ook **JAN VAN PAS**, z. m. Jongeling, die een meisje zou aanstaan als bruidegom. *Zij zegt, dat zij niet trouwen zal! Laat Henne van pas (Jan van pas) maar eens afkomen, we zullen malkanderen spreken.*

HERING, z. m. Eene kruisplant met gele bloem en stekelachtig blad, die veel in de jonge haver groeit. *De hering is in mijne haver geslagen.* — Ook in sommige streken *dering* en *hederik.* – J. Zie *Wdb.* op **Hederik.**

***HERKRIJGEN**, bed. st. ww. Bewegen, doen bewegen, van plaats veranderd krijgen. *Da hout en kočint de gij ni herkrijge, dat es te zwoër.* — Verbeteren. *'t Is moeilijk eenen geneverdrinker te herkrijgen. Ik heb alle moeite gedaan vör dien bosch, dat land te herkrijgen.* – R., C. — Zie *Wdb.*

HERSTEN, bed. zw. ww. Roosteren, op of tegen eene heete plaat laten roosten. Wordt vooral van brood gezegd. *Gherst brood.* — In *Dictionarium Germanico-Latino-Gallicum* staat ook zoo : **Hersten.** Panem torrere. *Rostir du pain.* — K. Zie *Wdb.* op **Harsten.**

***HERT**, z. o. Lichaamsdeel. — ZEGSW. *Het hert in zijn,* ten smertelijkste ontroerd zijn. *Ze močit noë den trubenoal gočn; ze es ter hieëlegans het hät van in.* — C.

***HERT**, z. (o.) m. Viervoetig dier. — J., S. B. Overal ziet men herbergen en afspanningen met het opschrift : *In den Hert.*

HESPEMERG, z. v. — C.

HEUK, z. v. en tus. In 't kegelspel : worp, die ongeldig is, omdat de bol de *heukplank* (zie *Bijdr.*) niet geraakt heeft. *Hij heeft den eersten keer eene heuk geworpen. Die scheut* (worp) *is heuk geweest.* — *Heuk!* wordt geroepen, wanneer de bol de plank niet raakt. — Bij R. **neuk.**

HEULENTEER, z. m. Vlierboom, vlierhout. — R., K.

HEULENTEREN, bijv. Van vlierhout. *Eene heulentere vlegelgeerd.*

***HIN**, z. v. Hen. SAM. : *Hinnebees* (hennebezie), *hinnendärm* (grove murik), *hinää* (henei), *hinnegat* en *hinnekont* (vreesachtige persoon), *-körf, -kot, -mest,* o., *-pluim, -poeët, -priester* (leek met eene kerkelijke beneficie), *-stront, hinnentaster, -vlieës* (-vleesch), *-vos* (vos), *-wind* (wind, die 's morgens vroeg opkomt en 's avonds weer liggen gaat).

HINKELBERD, z. o. Vierkant houten plankje, dat de kinderen in 't hinkelperk al hinkelende voortschoppen. — C. Ook **Hinkelsteen.**

HINKELPERK, z. o. Perk, waar de kinderen in hinkelen. Bij J. ook **hinkelberg.** — C.

HINKELSPEL, z. o. Het hinkelen. — J.

HINKELSTEEN, z. m. Plat steentje of plankje, dat de kinderen al hinkelende voortstooten. — Zie **hinkelberd.** — J., S. B.

***HIPPEN**, onz. zw. ww. Reppen, gewagen van iets. *Van icts hippen,* met een enkel woord aanroeren. *Ich en mag ter ni van hippen, och hijen es oëp ze pëäd. Hij heeft er geen woord van gehipt.* — C.

***HOB** (*hoëb*), tus. Klanknabootsing van 't geblaf eens honds.

HOBBELACHTIG, bijv. Hobbelig. *Eene hobbelachtige straat.* — C.

***HODDEL**, z. m. Iets onordelijks. *Uit dijen hoddel en kain niemand hum verstoën,* uit die toedracht kan niemand wijs worden.

HOETELEN, onz. zw. ww. Knoeien, werken zonder kennis van zaken. *Hij hoetelt jaar in jaar uit, en hij is den eenen dag zoo rijk als den anderen.* — R., C., HFT. — Verdachte onderhandelingen of betrekkingen hebben. *Dat hoetelt daar al lang,* daar gebeuren sedert lang vreemde dingen. — In dit geval zegt men ook : *Dat is daar een viese hoetel.*

HOF, z. m. In Holland *tuin.* — *Tuin* wordt hier slechts gebruikt voor *afsluiting.* En niet alleen in België; « Buitengewoon zelden (zegt HOEUFFT, « *Proeve van Bredaasch Taaleigen*) hoort men « hier het woord *tuin* anders bezigen, dan voor « eene omtuining. Het gebruikelijke woord is « hier *hof,* ook in de samengestelde woorden, « als *moeshof, bloemhof,* ofschoon men ook wel « eene enkele reize *bloemtuin* hoort. Dagelijks « ziet men te huur of te koop aangekondigd « *een huis, hof, plein en erve....* Dat de Bijbel- « overzetters overal *hof* hebben, zie bij FRANS

« BORMAN, *eenige aanmerkingen de Nederduit-*
« *sche taal aangaande,* blz. 74 en vlgg. »

« De landlieden in deze provincie (zegt H.
« MOLEMA, *Woordenboek der Groningsche Volks-*
« *taal in de 19de eeuw*) maken onderscheid tus-
« schen *tuin en hof.* De *tuin* is voor bloemen
« en heesters : de *hof* voor vruchtboomen en
« groenten. »

HOFGROND, z. m. Grond, die geschikt is voor den hofbouw. — C.

***HOKKE(R)NOOT** (*hokke(r)neut*), z. v. Okkernoot. — SOORTEN : *Kroabäk* (kraaibek), *pampierenеut* (papierennoot), *peädsneut* (peerdsnoot).

***HOMMEL,** hommelbie, z. (m.) v. — C.

***HOMMELEN,** onz. en bed. zw. ww. Mompelen, vooral in den zin van binnensmonds knorren. *Wa zit de gij doë altijd te hoëmmelen en te groëmmele? Zekt wat da' de gij wilt hämme.* Wat zit ge daar altijd te hommelen en te grommelen? Zeg wat gij hebben wilt. *Hijen hoëmmelde doë iet tössche zen taan* (tanden).

***HOND,** z. m. In sam. zegt men doorgaans *honds-* en niet *honde(n)-* : *hondshoër* (hondshaar), *hondskäär* (-kar), *hondsmoeier* (slechte moeder), *hondsnest* (ZEGSW. *Het profijt in 'nen hondsnest zuke,* voordeel zoeken waar 't niet is), *hondsweer* (leelijk weder). — Zie ook BIJDRAGE.

***HONDSGOEDKOOP,** bijv. en bijw. Zeer goedkoop. *Da huis es hondsgoeiekoop. Hijen heet da stök land hondsgoeiekoop gekocht.*

HONDSSTIEL, z. m. Zeer lastige stiel of arbeid. *Zoo van 's morgens tot 's avonds in water en moos* (slijk) *werken is maar een hondsstiel.* — C., J.

***HOOG**, z. o. Hooz getal in sommige spelen, als het boogspel, kegelspel enz. *Doë zijn drij prijzen in 't hoëg en drij in 't liëg* (laag).

HOOG, bijv. — SPR. *Onthouden van twaalf uren tot hoog noen,* lichtzinnig zijn, niet onthouden kunnen. — J.

HOOGDE, z. v. Hoogte. — C., J. Eveneens zegt men : *de breedde, de dikde, de grudde* (de grootte), *de lengde* enz.

***HOOGTIJD**, z. (m.) o. *Ik wensch u een zalig hoogtijd.* — C. — *Zijn hoogtijd houden,* tot de H. Tafel naderen. — Zie J., S. B., HFT., K.

HOOGWEERDIG, z. o. H. Sacramentsdag. *Hoogweerdig ging hij nog met de processie meê.* — Bij J. **Hoogweerdigdag.**

***HOOI**, z. o. ZEGSW. *Moeten naar 't hooi gaan,* zeer haastig zijn (echter niet in den 1sten persoon). *Močit de gij öech zoë presseere? ge en močit toch ni noë 't hoë goan.* — C.

HOOIGRAS, z. o. Gras, dat moet **afgehooid** (d. i. *gehooid*) worden. *Hooigras te koop.* — C.

***HOOISCHELF**, z. (v.) m. Plaats, zoldering boven eenen stal om hooi te bergen. — C., J. — Ook *hooitas.* — N. B. *Schelf* = hoop, stapel, is hier onbekend.

HOOISTAL, z. m. Stal, gebouw naast eene weide, en waar hooi in geborgen wordt. *Hooischuur.*

***HOOIWEIDE** (*hoëwää*), z. v. Weide, waarvan het gras gehooid wordt. — Vergelijk *vetweide* en *eetweide* (zie d. w.).

HOOPELING (uitspr. *huëpelink*), z. m. Hoofdpeuluw, Fr. *traversin.* — J.

HOREN, stofnaam. — VERG. : *Zoo droog als horen,* zeer droog. — J.

HOPRANK, z. v. Hopperank. — J.

HOPSTAAK, z. m. Hoppestaak. — J.

HORENDUL, bijv. Dol, van hoornbeesten gezegd. — Woedend, van menschen gezegd. *Plaag hem niet met zijne dochter, want dan wordt hij horendul.* — ZEGSW. *Hij is horendul, dat is zeven keeren erger als zot.* — R., C., J.

HORLOGE, z. v. — C., J. — SPR. : *Hoe na* (nauw) *eene horloge! en nu is 't maar eene ketting!*

HORLOGEKAS, z. v. Spotnaam voor eene lange magere vrouw of dochter. — J.

***HOTTIG**, bijv. Gezwind. ZEGSW. *Iemand hottig maken,* iemand achter de hielen zitten. — SCH. schrijft **hortig.**

***HOUDEN** (*houve*), zie BIJDR. — Wederk. Zonder bederf blijven. *Het vrug* (vroeg) *fruit en hodt hum ni.* — Zie BEWAREN. — *De witte vloa en houven hun ni,* de vladen met witte marmelade (zie BIJDR. op ZAANVLAAI) bewaren niet lang.

***HOUTBREKER**, z. m. Houtbewerker, alle stielman, die hout bewerkt. *St Joseph es de patroën van de houtbrekers.*

HOUTKLIEVER, z. m. Houtkloover. — J. — VERG.: *Eten kunnen gelijk een houtklievcr.*

HOUTVIJS, z. v. Houtschroef. — J.

***HOUVAST**, z. (o.) m. — R., C.

HOUVASTIG, bijv. Gierig. — AFL. *Houvastigheid.* — R.

***HOUWELIJK** (*houelijk*). *Ten houclijk gcëve, ten houelijk krijge,* wordt van eene dochter gezegd, doch meer van eene huwelijksgift. *In koci ten houelijk krijge.*

HOVENIERDERIJ, z. v. Daad, stiel, kennis van te hovenieren. — J.

***HUIBEN**, z. m. Boomuil, toetuil (huibeken). — FIG. Botterik, dommerik, uil. Dit woord is in 't Hageland nog springlevend. — C., J.

HUIBRECHTS-BROOD (SINT-), z. o. Het brood, op St-Huibrechtsdag in alle kerken gewijd en door de katholieken genuttigd, die er ook van aan hunne huisdieren geven om tegen de razernij bevrijd te zijn. — HFT.

***HUILBAKKES**, z. o. Iemand die veel huilt, weent. — R. — Ook wel **huilmuil.**

***HUIS**, z. o. — ZEGSW. *Oech van den huis maken,* doen alsof men t'huis was. *Ieverans van den huis zijn,* vertrouwelijk in een huis omgaan.

***HUKSEL**, z. m. Jeukte. — ZEGSW. *Huksel tusschen zijn tanden hebben,* honger hebben. *Huksel naar icts hebben,* naar iets verlangen.

***HULP** (*hölp*), z. v. (GAREELM.) Lederen tuig, waarmee het peerd de karberrie draagt. — SAMENST. : *Onderhulp.* (Zie d. w.) — Bandelier om den kruiwagen te helpen dragen.

HULPMAN, z. m. Medehelper in het kaartspel. Wie in het Mitsenspel *roept,* mag eenen hulpman mederoepen, b. v. : *Herten troef met klaveren*

aas. Wie dan klaveren aas heeft is *hulpman* of *helpman.*

***HULT,** voorkomende in : *hulten en bulten,* holten en hobbels. *Die grond ligt met hulten en bulten.* — C.

HUS, z. v. Vrouwelijke kabouter. — VERG. *Zoo zwart als eene hus.* — Iemand die hust. Zie *hussen.*

HUSSEN, bed. zw. ww. Hitsen, aanhitsen. *Hij huste zijnen hond op mij.* — Aansporen, opwekken, aanhitsen. *Als die maar kan hussen* (twist stoken), *dan leeft hij. Hoe meer gij hem hust, hoe minder zal hij trouwen.* — R., C.

***HUTS,** z. m. — ZEGSW. : *Met den huts,* in overvloed, met den hoop. *Dees jaar zijn er patatten met den huts.*

***HUURGROND,** z. m. Grond dien men huurt. — Zie BIJDR. **Huurgoed.**

***HUURWEIDE,** z. v. Gehuurde weide.

I

***IEGEL,** z. m. Egel, stekelverken. — VERG. *Oëch iniëntrekke läk innen icgel.* Zie BIJDR. op *iniëntrekken.*

***IEMAND,** onb. vnw. Als gezegde bij persoonsnamen drukt *iemand* iets min of meer ongunstigs uit, waarvoor men eenigszins toegevend gestemd is. *Dïje jočng, da masken es iemand!* Die jongen is een snaak, een guit, een zonderlinge kerel; dat meisken is los, koddig, zonderling. — **Iemand** krijgt soms den aard van een pers. vnw. *Lot* (laat) *iemand gerust!* Laat mij met vrede! *Wa zit dïjen deugniet altijd iemand noë te roepen!* Wat roept hij mij, u, dien mensch altijd na. — R., C., J.

IESEGRIM, in de *Wdbb.* IJzegrim. R., C. — Tenger, ziekelijk kind, meest met den verkleiningsuitgang. *'t Is een iezegrimmeken van een kinneken.*

IJL, bijv. IJdel. *IJl boomen,* bladerlooze boomen. — SPR. : *Als de donder in de ijl boomen slaat, 't is een teeken van een schraal seizoen.* — Z. m. ZEGSW. *'t Is 'nen ijle,* 't is mislukt. *'t Zal op eenen ijlen uitloopen,* er zal niets van komen.

IJS, z. o. — LEERSPREUK uit het *Kruisken A-B :*

De man is niet wijs,
Die zijn huis bouwt op het ijs;
Want als het ijs komt te ontvriezen,
Dan moet de man zijn huis verliezen.

Vergelijk C.

IJSBEER, z. m. Bullebak, barsche mensch. *Wat een ijsbeer is dat!* — C.

***IJSSTOEL**, z. m. Kleine ijsslede, waar men op zit en zichzelven met twee prikstokken voortstoot. *Met den ijsstoel rijden.* Veelal *ijsstoelken.* — C.

IJZELACHTIG (*hijzelächtig*), bijv. IJzel vertoonende. *Het is ijzelachtig,* als de regen, naarmate hij neerviel, aan de straat vastgevrozen is. — J.

IJZERDRAAD, z. altijd m. — C.

IJZERENWEG (— ⏑ ⏑ —), z. m. IJzeren spoorweg. — C., J.

IJZERMAAL, z. o. IJzerroest in lijnwaad. — C., J.

***IN**, voorz. en bijw. *In 't eerste van drij dagen niet,* niet spoedig. *Dijen en zult de gij in 't iërste van drij dagen ni mië(r) hie(r)zien.* — *Er dik inzitten,* zeer welstellend zijn. — *Er diep inzitten,* diep in schulden steken. — *Er diep in zijn,* ontegenzeggelijk verloren zijn in 't spel. — *De school is in,* is begonnen. — *Hij is in,* in huis gegaan. — *Student in 't seminarie.* — *Iets in honderdduizend stukken slaan.* — *Zich ziek eten in fruit.* — *Honderd frank in bankbriefjes.* — *In zijnen goede, in zijnen vieze zijn,* goed, vroolijk geluimd zijn. — *In den tijd,* eertijds. — *In en uit klappen,* niet rechtuit zijn, ook raaskallen. — Zie C. en J.

IN als versterkend bw. komt voor in : *indroog* en vele andere.

INDOEN, bed. onz. sch. ww. In den winkel leggen of nemen. *Men moet tegenwoordig kunnen in 't groot indoen. Wij doen geen ellegoed meer in.* — C., J.

INEGEN, bed. zw. ww. Ondereggen. — J.

INGEBORENHEID (*ingeborendhed*), z. v. Wat aan- of ingeboren is. *Het muizenvangen is eene ingeborenheid bij de katten. Sommige honden jagen uit ingeborenheid. Die kinderen leeren allemaal goed; dat is daar gelijk eene ingeborenheid.* — C., J.

INHALEN, onz. en bed. sch. zw. ww. Den oogst in de schuur halen. *Als het weêr droog blijft, halen wij morgen in. Ze zijn al aan 't inhalen. Ik heb vandaag mijne laatste terf ingehaald.*

INHEBBEN, bed. ww. Moeite kosten. — SPREEKW.: *Dat zal nog veel haken en oogen inhebben eer het effen is.* — Bevatten : *Een vat geeft uit wat het inheeft.* — S. B.

INKOSTEN, bed. zw. sch. ww. Kosten bij den aankoop. *Dat goed kost mij zeven frank den meter in. Ik laat het u onder den prijs, dien het mij inkost.*

INLUIDEN (*inluien*), onz. sch. zw. ww. Voor de tweede maal met de klok (en op vele plaatsen met de klokken) luiden om het volk naar de kerk te roepen. *Heeft het al ingeluid voor de hoogmis? Neen, ik heb daar seffens eerst den eersten keer hooren luiden.* — R. — Vgl. C.

INSLAAN, BINNENSLAAN, bed. en onz. sch. onr. ww. Binnenspelen, eten. *Die Jan kan goed in-, binnenslaan. — Hij kon twee teilen pap in-, binnenslaan.* — Vandaar :

INSLAG, z. m. Kost, voedsel. *De (dienst)boden hebben daar goeden inslag.* — C., J.

INSPANNEN, bed. sch. onr. ww. Van 't noodige voorzien om een ambacht te beginnen. *Een kleermaker is gauw ingespannen,* heeft niet veel noodig om zijn ambacht uit te oefenen. *Die smid is slecht ingespannen,* heeft de noodige werktuigen niet. *Zij hebben hunne kinderen goed ingespannen,* zij hebben hun het noodige gegeven voor hun huishouden. – *Kort ingespannen zijn,* opvliegend zijn. — *Een proces tegen iemand inspannen,* hem een proces aandoen. Het tegenovergestelde is *uitspannen. Iemand uitspannen* is zijnen boel doen verkoopen. — R., C.

INSPETEN, bed. sch. zw. ww. Zwachtelen, bakeren. *Ge moet het kind niet meer inspeten. Het is te vast ingespe(e)t.* — C., J.

INSTAAN, zie INKOSTEN. — C., J.

INSTAMPEN, bed. sch. zw. ww. Met groote moeite leeren of doen verstaan. *Als hij niet leeren wilt, ik kan het hem toch niet instampen. Door den langen duur heb ik hem toch de vier hoofdregels kunnen instampen.*

INSTEKEN, bed. sch. st. ww. Van een proces gezegd : beginnen. *Hij gaat de andere week een proces tegen de gemeente insteken.* — **Terug insteken, Herinsteken** is **in beroep gaan.** *Hij heeft zijn proces verloren, maar hij heeft het terug ingesteken (heringesteken).* — S. B.

***INTREK**, z m. Ontvangst. *Den intrek en de uitgaaf opteekenen.*

IN TREKKEN (zich er —), sch. st. ww. In de loting een slecht nummer trekken. *Hij heeft er zich in getrokken. Ik trok er mij midden in.* — Het tegenovergestelde is : *zich er uit trekken.* — J.

INVALLEN, onz. sch. st. ww. Gedenken. *De klets, die ge mij gegeven hebt, zal u invallen,* zult gij bezuren, zal u opkomen. — *Er in vallen* is in 't lot vallen. R., J.

INZETTEN. — ZEGSW. *Niet veel, weinig in te zetten hebben,* niet veel fortuin, niet lang meer te leven hebben. *'t Zal gaan o-p op zijn bij N.; hij heeft niet veel meer in te zetten. De zieke heeft niet veel meer in te zetten.* — R.

IVOOR, z. m. — C., J.

J

***JA** (*joa*), bijw. (Zie BIJDR.) — *Kost dije boëk mär 'ne frang? Joa. — Kost ter ni miër as 'ne frang? Nië* In westelijk Brab. en in 't Haspeng. zal men op de eerste vraag **neen** antwoorden, in Vl., evenals in 't Hag. en in noord. en oost. Brab., **ja**.

JA, z. m. *Hij antwoordt altijd met eenen ja of eenen neen.* — C., J.

***JAAR,** z. o. — Voor *zeer lang* zegt de Hagelander niet *jaar en dag,* maar *jaren en dagen. Ich en häm hum in joëren en dage ni mië gezien. Inne mins(ch) moeit er joëren en dagen hene* (naar) *wachte. — In zijn drij, vier, vijf... jaar zijn,* in zijn derde, vierde, vijfde... jaar zijn. — *Tegen 't jaar,* toekomende jaar. — C. — *In 't jaar één, als de uilen preeken,* nooit. — R., C. — SAMENST.: Appeljaar, beetejaar, boterjaar, fruitjaar, hooijaar, kemp-, klaver-, koren-, muizen-, noten-, patatte-, pere-, regen-, sneeuw-, spurrie-, sneeuw-, tarwe-, vlas-, wijnjaar.

JACHT, z. v. Gejaagdheid, onrust. *Ik voelde zoo 'n jacht in mij, ik kon niet blijven zitten. — Jacht in 't vuur* (ook *trek*), tocht. Vandaar *jachtstoof.* R., C., J.

***JACHT.** Bende, vooral kinderen. *Hier zit altijd in jacht te spelen en lawäät te make.* Zie BIJDR. op **Tilkensjacht.** — R., C.

JAGEN, bed. zw. of onr. ww. Zie **Vastenavond.**

***JAGER**, z. m. Wambuis. *Hij droeg altijd eenen jager met diepe tesschen.* — R.

JAKNIKKER, z. m. Persoon, die altijd het gevoelen van iemand waar hij mede spreekt, bijstemt. Ook *knikker. In alle vergaderingen zijn jaknikkers* (of *knikkers*). — C.

JAN VAN PAS. Zie **Henne van pas.** — J.

JASSEN, bed. zw. ww. Wegjagen, de deur uit jagen. *Laat hem eens den voet in mijn huis zetten, ik zal hem jassen. Jast hem de deur uit* (*aan de deur*). — C., J.

JEUGD, z. vr. Vleeschnat, in Holl. *jeu.* — C., J.

***JOCHTEN** (*joĕchten*), onz. zw. ww. Klanknabootsing om het zachte geluid aan te duiden dat men maakt om botvinken tot zingen aan te zetten; nabootsing van den korten, afgebroken slag der botvink, door te schuifelen met de tong tegen de voorste tanden te stocten. — FIG. : *Bedektelijk* op iets zinspelen.

JODEZALF, z. v. Iodezalf. Fr. *teinture d'iode.* — Ons volk denkt hier echter niet aan *iode,* maar aan *Jood,* en verstaat daardoor : eene straffe bijtende zalf, gelijk de Joden er zeker verondersteld worden te gebruiken.

JOEB (uitspr. *zjoeb*), z. v. Goedige, eenvoudige vrouw. *'t Is eene goede joĕb.* — Zie J. op *joeben* en KIL. op *jobbe* en *joole, soole.*

JONKMAN (*jongman*), z. m. Zie **Bedelaar.**

JOOD, z. met vrouwelijke geslachtsaanduiding. *'t Is een jood. O dij jood* (in 't mnl. zou het zijn : *dĕ jood.* — J.

JOUW (*zjouw*), tus. Uitroep bij het doelspel gebruikt, wanneer eene partij eenen pijl dichter bij de roos schiet dan de andere. — Zie verder BIJDR. en R. — Bij J. *ja.* — K. **Jouw, io.**

JU, tus. ook **DJU.** Dient om het peerd te doen voortgaan. — *Ju zijn,* vertrokken zijn. *N. was ju met de kas.* — Ten onder zijn. *N. is wijd ju,* er schiet hem niet veel meer over. — R., C., J.

JUBILÉ, z. m. *Hij heeft zijnen jubilé gevierd van vijftig jaren priesterschap.* — C., J.

JUDAS, z. m. Treiteraar, plager. — C.

JUDASSEN, bed. zw. ww. Treiteren, plagen. — C.

JUDASSERIJ, z. v. Plagerij, valsche handelwijze. — C., S. B.

JURY, z. m. — C., J.

K

KAAI (*koë*), z. v. doorgaans in 't mv. Hard uitgebraden stuk vet vleesch, vooral van de verkensveer. *Wdb.* KAAN. — C. V.

KAAK, z. v. — ZEGSW. *Iets op zijn kaak slaan.* Het op onkiesche, onrechtveerdige wijze verkrijgen. *Met dien gast moet ge oppassen; hij rekent altijd meer dan den verkoopprijs, en 't verschil slaat hij op zijn kaak.* — R., C., J.

KAAKSBEEN, z. o. Kakebeen. J.

KAAS, z. altijd m. — J. *Zijnen kaas* (keës) *aan iets laten,* er bij dood blijven. — S. B.

KABBERDOES (— ⏑ –), z. v. Kabberdoeske. Gemeene herberg, *kavits, kavitske* (zie BIJDR. **kaveet**). — R., C., J.

***KADASTER**, z. (o.) m.

***KADEE** (— –), z. m. Kerel. *'t Es inne kadee van inne joëng* (*van i maske*). — *Inne kadee läk inne boeëm.* — *'t Is e kadeeke,* 't is een kapoen. — Puik, lekker, uitmuntend. *Kadee van wijn, van bier.* — Zie **Cadee**.

***KAFFOOR**, z. o. Komfoor.

KAFZAK, z. m. Mensch zonder wilskracht. *'t Is maar een kafzak.* — ZEGSW. *Er op slaan gelijk op 'nen kafzak,* bovenarms, zonder genade. — C., J.

KAIKEN, z. o. Kleine kraai, die rond de torens

en steenrotsen vliegt. In Holland *torenkraai.* — In gebr. te Thienen. — Bij MOL. *torcnka.*

KALANDIZIE, z. v. Klandizie. — C., J.

KALANT, z. m. Klant. — C., J.

KALIBER, z. m. — C., J.

***KALK,** z. (v.) m. — R., J.

***KALKOEN,** z. (m.) v. — R., J.

KALVEN, onz. zw. ww. — ZEGSW. *Als 't lukt kalft de(n) os,* zegt men, wanneer iemand eene onwaarschijnlijkheid als mogelijkheid verdedigt.

KANEEL, z. m. — C., J.

***KANOEL** (⏑ –), z. v. Kornoelje.

***KANOELENBOOM,** -haag, -hout.

KAPBERD, z. o. HEREM. **Kapberd, kapbord, hakberd, hakbord.** — R., C., J.

***KAPOT,** z. (v.) m. — C. **Kapoot,** z. m.

***KAPOT,** bijv. *Kapot maken,* vermoorden. — ZEGSW. *Het kapot maken (doen),* de zaak bederven. *Dïe joëng doet hcl oëp school lillijk kapot met zijn koppigheid.* — J.

KARAKOL, z. v. Huisjesslëk.

KARDEEL (uitspr. *kadeel,* ⏑ —), z. o. Leizeel, leireep, Fr. *guide, rêne.* Het zeel of touwtje, dat aan de leibanden van den toom vast is en dat de voerman in de hand houdt om zijn span te richten. — Bij R. en C. **kordeel;** bij J. **cordeel.**

***KARHUIS** (*käärhuis*), z. o. Wagenhuis.

KAROTTENTREKKER, z. m. Fopper, bedrieger. — R., J. **carotentrekker.**

KARREBOER (*käärboer*), z. m. Een boer, die maar één peerd heeft. — J.

***KARTON**, z. (o.) m. Bordpapier.

KARWAT, z. m. Halsdoek. -- J.

***KARWEI** (*karwää*), z. v. Onbezoldigde arbeid, vooral ten dienste van den heer (oudtijds), de gemeente of eene andere openbare inrichting. — Arbeid, die kosteloos verricht wordt om iemand dienst te bewijzen. *Die man zijn peerd is ziek. Ge moest voor hem eens eene karwei* (*een karweike*) *doen en akkeren zijn patatteland om.* — AANM. In den zin van « harden arbeid » zegt men *korvee*. — Zie R. — Zie C. **Krawei.**

***KARWEIEN** (*karwää*), onz. zw. ww. Karwei doen (zie **karwei**). — Zie C. **Kraweien.** — J.

KAS, z. v. Houten kistje, met eene schuif gesloten, waar de leerlingen, voor dat de lessenaars in de scholen in gebruik waren, hun schoolgerief in borgen, en dat zij op den schoot hielden om daarop hun schrijfwerk te maken. In Oostvl. *lade, laai.* Zie S. B.

KASSEIER, z. m. Man die kasseit, « kasseienlegger ». — C.

KATTEKEN SPELEN (*käkke sp.*). Kinderspel. Wie *er aan* is, *de kat,* loopt de anderen achterna; als hij een kind met de hand kan aanraken en *kat* (*käkke*) zegt, wordt dit de kat. Enz. — R.

KATTEKENSSPEL (*kättekespel*), z. o. Twist, krakeel dat dikwijls uit luidruchtig spel tusschen kinderen ontstaat. *Gijlie moet uwe handen bij u houden; daar zal kattekensspel van komen.*

KATTEKIND, z. o. Jong der kat in het volgende merkweerdig VOLKSRIJMPJE :

Negen dagen jagen,
Negen weken dragen,
Negen dagen blind
Is een kattekind.

KATTIN (⌣ —), z. v. Wijfjeskat. — R., C.

***KAZAKKEN**, bed. zw. ww., zie BIJDR. — Wederk. Zich te goed doen. *Dïjen heet hum doë očp dat traktement gekazakt.* — R., C. — SAM. *Očpkazakke.*

KAZEL (*koazel*), z. m. Beuzelarij, flauwe praat. *Hij is hier wat kazel komen vertellen. Schei uit met dien kazel!*

***KAZELEN** (*koazele*), onz. en bed. zw. ww. Onduidelijke klanken voortbrengen, van jonge kinderen gezegd. *Da kind zal gauw koëinne klappe; het koazelt fel.* — Van jonge vogelen : beproeven om hunnen natuurlijken zang te laten hooren. *Die vink, die leeuwerik begint te kazelen.* — Van eene ekster of anderen vogel, die leert praten. *Ik heb mijn hanneken 't spanhoar* (de spanader) *laten snijden, en sedert begint het al te kazelen.* — FIG. Beuzelpraat vertellen. — R. — AFL. *Kazelaar, kazelrij, gekazel.* — SAM. *Kazelkont, kazeltrien.*

***KEER**, z. m. (V. D.) — ZEGSW. *Dat zal očch 'nen diere kiër zijn,* dat zal u rouwen.

KEERSBRANDING, z. v. — *Bij keersbranding verkoopen.* De notaris zette op 't einde van den laatsten zitdag vier, vijf spinlichtjes ter dikte van een lucifertje en ter lengte van twee centimeters op de tafel recht. Plechtig werden die aange-

stoken, en wie dan nog hoogen wilden, moesten zich spoeden. Wie het laatste gebod gedaan had, voordat het laatste keersken uitging, was kooper. — C. — De notarissen zegden ook wel : *verkooping bij branding der kcersen.*

KEERSRECHT (— ⏑), bijv. en bijw. Recht als een keers. *Hij is al achter in de zeventig, en hij is (hij gaat) nog keersrecht, hij houdt hem nog keersrecht.* — C., J.

KEEZEMEES (uitspr. *kiëzemiës*), z. v. Mees. — VOLKSWETENSCHAP : *Hee(ft) da(t) hee(ft), zegt de keezemees,* zooveel als : *Hebben is hebben en krijgen is de kunst.* — S. B. : **kaasmees, keesmees, keesmusch.** — J. **kee(r)sgat, keesmusch.**

***KEMPAART** (*kempoad,* — ⏑), z. m. Zaaddragende kemp, de vrouwelijke plant. — R., C. — Bij J. **kempaan.**

***KEMPIN** (— ⏑), z. m. De mannelijke kempplant. — R., C., J.

KE(N) is hier de verkleiningsuitgang; **je** kent men er niet. — Ook zoo te Breda, zie HFT, en in Groningen, zie MOL. op ke.

KENNIS (*kinnes*), z. v. — SPR. *Iets doen in kennis nemen,* door getuigen doen vaststellen, om iemand in rechte te kunnen vervolgen. *Er zaten twee koeien van Jan N. in mijn koren; ik heb dat doen in kennis nemen, hij moet mijne schade betalen. — Gijlie hebt gehoord, dat hij mij voor 'nen dief uitmaakt? Neemt dat in kennis.* — R.

***KERK**, z. v. ZEGSW. : *Zörge dat de kerk in 't dörp blijft,* zijne eigen of ook andermans belangen behertigen, niet verwaarloozen. *De Vlamingen*

moeten zorgen dat de kerk in 't dorp blijft. — *Ge zodt er in kerk oëp bouë,* er een onbepaald vertrouwen in hebben. — *Al dij innen nagel in de kerk heet, en kain gi koëd* (wie eenen nagel in de kerk heeft om er zijnen hoed aan te hangen, kan geen kwaad), alwie kerkbediende is, heeft geenen nood te vreezen. — *'t Kain beëter oan (van) in kerk af as oan (van) in kapel,* een rijke kan beter betalen dan een geringe. — *Onze-Lieven-Heer en hee gin kerk, och den duvel heet er in kapel neëve.* EIGENL. : eene herberg. FIG. Naast het goede treft men altijd het kwade aan. — *Van kerk noch kluis weten,* zonder godsdienst leven, goddeloos zijn. — *Ge zijt gewoon naar de kerk te gaan,* zegt men tot iemand, die bij het binnenkomen de deur vergeet toe te doen. — Zie R., C. en J.

***KERKBAAN** (*kerkboan*), z. m. Kerkweg. — *Onder de kerkbaan* (op den weg naar de kerk) *wordt er al veel verteld.*

KERKEBROOD, z. o. Brood, dat na eenen lijkdienst of na een jaargetijde aan de armen uitgedeeld wordt. — R.

***KERKERECHTEN** (— ⏑ ′ ⏑), z. o. altijd mv. Sacramenten der stervenden. ZEGSW. *Onder zijn kerkerechten liggen, zijn volle kerkerechten gehad hebben,* bediend zijn, de Sacramenten der stervenden ontvangen hebben. — R., C., J. — HFT, *Kerkregten,* zie ald. **kerkelijke geregten.**

***KERKLIJK**, z. o. Zie **Lijk.**

KERMIS, z. v. — ZEGSW. *De kermis moet haar volk hebben,* zegt iemand, die naar de kermis gaat.

— De kermis eener stad, gemeente, wijk, straat wordt aangeduid met het woord *kermis* voorafgegaan door den naam der plaats : *Brusselkermis* (⏑ ⏑ — ⏑), *Neerlinterkermis, Stokkermis, Langstraatkermis.* — R. — *Voor eene lekkere groentesoep zou ik naar de kermis gaan,* ik houd daar zeer veel van. — AANM. Kermis is somtijds mann. *Van den heelen kermis heeft hij geenen cent opgedaan.* (Zie **opdoen.**) — *Zij heeft dat kleed gehad voor haren kermis.* (Zie **Foor.**)

***KERMISETEN**, z. o. Lekker eten, lekker genoeg voor eene kermistafel. *Jonge erwten met wollevoddekens* (jonge labboomen) *en hesp : dat is kermiseten.*

KERMISKALF, z. o. Kalf, dat opgezet (zie *opzetten*) wordt om met de kermis geslacht en verorberd te worden. *Het kermiskalf komt goed aan.*

***KERMISKAPRIS**, z. o. of

KERMISLIEF, z. o. Waar men alleen bij gelegenheid meê danst en vrijt, kermisvrijer, kermisvrijster. — R., C.

***KERMISKOST**, z. m. Zie **kermiseten.**

***KERMISTAFEL**, z. v. Disch op eenen kermisdag. *Op de kermistafel moet niets te kort zijn.* — Welvoorziene tafel. *Wel, nichteke, ge dient ons veel te goed! dat is een rechte kermistafel.* — C.

***KERMISTARWE**, z. v. Tarwe bestemd voor de kermis (in streken waar rogge de broodvrucht is).

***KERMISVLAAI**, z. v. Zie BIJDR. op **vlaai.**

***KERMISVLEESCH**, z. o. Vleesch voor de kermisdagen. *Hebt gij al voor kermisvleesch gezorgd? Ja ik slacht een half kalf met mijne zuster.*

KERMISVOGEL, z. m. Iemand die geerne naar de kermis gaat, die geene eene kermis overslaat. *Die Jan, die Mie is een kermisvogel.* — C., J.

***KERMISVOLK,** z. o. Genoodigden op de kermis, kermisgasten.

***KERMISWEER,** z. o. Schoon weder, gelijk het met kermistijd gewenscht wordt, gewenscht weder. — J.

***KERS** (*kiës*), z. v. Mv. *kerzen* (*kiëzen*). — C.

KERS (*käs*), plant, Fr. *cresson,* z. m. — C., J.

KERSMEES (uitspr. *kiëzemiës*), z. v. Koolmees. — Bij C. **kèèsmees.**

KERSTENBOEK (*kästeboëk,* ⏑ ⏑ —), z. m. Doopregister.

KERSTENPEET (*kästepeët,* ⏑ ⏑ —), z. v. Doopmeter. — Zie ook **vormpeet.** — S. B.

KERSTENPETER (⏑ ⏑ — ⏑), z. m. Dooppeter. — Zie ook **vormpeter.** — S. B.

KERSTMIS, z. v. De eerste mis op Kerstdag, ook *nachtmis* geheeten. Uitspr. *kästmès* (⏑ —), terwijl de feestdag zelf *käsmes* (— ⏑), *kässcmes* (— ⏑ ⏑) heet.

***KERTELDERIJ** (*kättelderij, kättelrij*), z. v. Verzameling van *kertels* (zie BIJDR.). *Ich en zou ni gäre zoeë in kättelderij willen. Laat al dic kettelrij maar t'huis, ik zal u ander kleeren geven.*

KESTEREN (*kästere*), onz. en bed. zw. ww. Kissen, hevig braden. *Dat spek kestert te fel. Ge moet dat spek zoo niet laten kesteren. De veer* (*van het verken*) *kesteren.* — C.

KETTEREN (*kètteren*), onz. zw. ww. Bij KUIPERS « kettermenten, vloeken, razen ». Meest in verbinding met vloeken. *Vloeken en ketteren.* VERGL. *Vlocken gelijk een ketter.* — C.

KIEKEN, z. v. Jonge hen of haan. — ZEGSW. Iemand die op eenen koopdag niets gekocht heeft zal zeggen : *Ik heb kiekens gekocht* (woordspeling op *kieken*, Fr. *poulet* en *kijken*, Fr. *regarder*). Dat heet bij J. : *'nen gaapstaak koopen.* — Zie HFT, die **kieken** voor beter houdt dan **kuiken.**

KIEKENVLEESCH KRIJGEN. Eene prikkelende gewaarwoording gevoelen ten gevolge van plotselingen schrik, afkeer. In de *Wdbb. kippenvel krijgen.* C., J. — *Meedoen* (medespelen) *voor kickenvleesch,* medespelen zonder in aanmerking te komen. *We spelen gezessen baar, en Pecke* (Pietje) *zal meedoen voor kickenvleesch.* — C. — Bij J. **Veur kiekebil** en **veur kieks spelen.**

KIEKHOEST, KIJKHOEST, z. m. Kinkhoest. — C., J.

KIJVEN, onz. st. ww. — SPR. *Kijven en doet geen pijn en sleëg, slaan, en duurt niet lang.* Wordt gezegd om iemand te doen besluiten niet naar het voorschrift der ouders te handelen. — R., J. — *'t Is kijvens,* ze zijn aan 't kijven.

KIK, z. m. Ziekte der hoenders, waarbij zij van tijd tot tijd den kop schuddende een scherp gerucht laten hooren, — pip. *Mijne hinnen* (*hennen*) *krijgen altemaal den kik.* — *Kich* is bij C. « kuch, korte hoest ».

***KIKSDOOD**, bijv. Morsdood (*motsdood*). *Hij kreeg eenen slag met de blaaspijp op zijn hoofd, dat*

hij kiksdood viel. Hij kreeg de blaaspijp uit de schouw en hij sloeg hem kiksdood. — C., J.

KILO, m. — J.

KILOMETER, z. m. — J.

***KIND**, z. o. (zie BIJDR.). ZEGSW. *Het kind spelen, het kind uithangen,* doen als een kind. — *Voor moeders kind* (voor zichzelven) *zorgen.* — *'t Kind moet toch 'nen naam hebben,* als men geene geldige reden geven kan, komt men met eene uitvlucht voor den dag. — J.

***KINDERAGE** (*kingeräzze,* — ⏑ ⏓ ⏑), z. v. Kinderachtigheid. *Wat ge daar zegt is maar kinderage. Houd op met die kinderages.* — R., J.

KINDSKORF (*kinskörf*), z. m. Kinderkorf, luurmand, al wat voor een pasgeboren kind noodig is. *Zij moet voor den kindskorf zorgen. Zij heeft haren heelen kindskorf van haar moeitje gekregen.* — R., C., J.

***KIPKAP**, z. m. Ondereengehakte ingewanden van geslacht vee (lever, longen, hert enz.). — FIG. Onsamenhangende praat. *Hij vertelt niets dan kipkap.* — R., C., J.

***KISSEN**, onz. zw. ww. (Zie V. D.) Een sissend geluid maken, gezegd van vleesch, dat braadt (vergelijk kiskassen), van bier of ander gistend vocht, dat tusschen de duigen van het vat of den stop der flesch naar buiten werkt. — VERG. *Smoren dat oere leëver kist,* fel smoren. — R.

KISKASSEN, onz. zw. ww. Versterking van *kissen. De ribben staan daar te kiskassen, en niemand ziet er naar om.* — Ook vette keuken doen.

Ze kiskassen daar van den morgen tot den avond. — C., J.

KLABATS, KLABAATS (⌣ —), tus. Van *klats!* Klanknabootsing van eenen slag voortgebracht door den val van een voorwerp, van het toeslaan eener deur of venster, het vallen van eenen persoon. *Daar kwam een wind en klabaats! sloeg de deur toe. Klabaats! daar lag hij zoo lang als hij was.* — Bij C. ook **klavats, klavets.**

KLABETS (⌣ —), z. v. Van *klets,* klap, lodder (z. d. w.), lichte oorveeg. Vooral door kleine meisjes en vrouwen gebruikt. *Kom niet aan mij, of gij krijgt een klabets.* — Bij R. ook **klabedder.** — Vandaar:

KLABETSEN, bed. zw. ww. Klabetsen, kletsen, klappen geven.

***KLABODDER, KLABOTS**, z. m. Geruchtmakende val. *Hijc gink doë inne klabodder van de trappen af.* — Tus. Klanknabootsing van eenen zwaren val. *Hij viel doë, klabots, zoo lank as ter was, in de moos,* plons, daar viel hij zoo lang als hij was in 't slijk. — C. **klabots** versterking van *bots,* harde en doffe slag. Ook **klabotter** en **kabotter.**

***KLABODDEREN,** onz. zw. ww. Geruchtmakend vallen. *Hij klabodderde de kelder in.* — C. **Klabotteren, kabotteren.**

KLABOTSEN, onz. zw. ww. Smakken, nedersmakken. Hij slidderde mij in de assche (zie BIJDR. op **asch**), *en ik klabotste met mijnen kop op 't ijs.*

KLAMMIGHEID, z. v. Klamheid, vochtigheid. — C., J.

KLAPPEN, onz. zw. ww. Spreken, zoowel van menschen als van vogels. — C., J.

***KLAUW**, z. (m.) v. — C., J.

KLEED, z. o. — ZEGSW. *De zwarte kleeren aanhebben, aankrijgen,* den toog aanhebben of aankrijgen, in 't groot seminarie gaan en het priesterkleed aantrekken. — J.

KLEEDEN, bed. zw. ww. — De lijd. vorm *gekleed worden* beteekent : de geestelijke kleederen aantrekken. *N. heeft de philosophie gedaan en met October (met Bamis) wordt hij gekleed, krijgt hij de kleeren, den toog aan. Dezen morgen zijn er bij de zusterkens twee postulanten gekleed en drij novicen geprofest.* (Zie **professen**.) — C., J., HFT. — FIG. Van eene misleide dochter zegt men : *zij is gekleed.*

KLEEDSEL, z. o. De geheele bovenkleeding, costuum, wat in 't Fr. *costume complet* heet. *Ge moest u een nieuw kleedsel, zomer-, winterkleedsel koopen.* — Bij uitbreiding : de kleederen. *Gij hebt geen kleedsel genoeg.* — C., J.

KLEERAGE (Fr. *g*, — ⏑ ⏑), z. v. Kleederen. *Er gaat veel geld aan kleerage.* — C., J.

KLEERMAKER. — SPOTRIJM op den kleermaker :

Dat 't alle dagen zondag was
En kerremes in de week;
Dat eten en drinken een ambacht was,
Ik stak geenen eene(n) steek.

***KLEERSCHAP**, z. o. Kleerkas(t). — *Uw jas hangt in 't kleerschap.* — R. (op **schap, schapraai**).

KLEERTE, z. v. Klaarte, daglicht. *Als ik nu wegga, ben ik nog met de kleerte* (voor *den* donker) *t'huis.* — Zie C. en J.

KLEIN, bijv. — ZEGSW. *Dat is geen klein bier* (' —). Zie **bier.**

KLEIN, z. o. — SPR. *Dat is een klein,* dat is eene kleinigheid, die geene moeite kost. — R., C., J.

KLEP (uitspr. *kläp*), z. v. Tong. *Zij heeft eene goede klep,* zij kan goed haar woord doen. *Zij heeft eene venijnige klep,* eene vreeselijke tong. — Snapster, overdraagster. *'t Is eene (eerste) klep van een wijf. Die leelijke klep kan niets zwijgen.*

KLEPPEN (uitspr. *kläppen*), bed. zw. ww. Overdragen, verklappen, verklikken. *Ja, ge moest dat weer seffens gaan kleppen!*

KLEPPER (uitspr. *kläpper*), z. m. Overdrager. *Gij moet hem niets vertellen; 't is maar een klepper.* — Tong, klepel. *Hij steekt zijnen klepper alle kanten in.* — R.

KLEPPER, KLEPPERKOEK (uitspr. *klèpper*), z. m. Knapkoek. — R., J.

KLETS (*kläts*), z. v. — ZEGSW. *De kletz weghebben,* eene ziekte opgedaan hebben, verleid zijn. R., C. — *Geene klets in zijn gezicht weerd zijn,* zonder moed zijn. Ook : zonder weerde zijn. *Ge moet niet bang van hem zijn, hij is geene klets in zijn gezicht weerd. Steek uw handen niet aan hem, hij is geene klets in zijn gezicht weerd. — Ik meende, dat ik eene klets in mijn gezicht kreeg,* ik stond verbaasd. — C., J.

KLETSEN, bed. zw. ww. Oorvegen geven. *Hij kletste hem op zijne kaak, dat het vuur uit zijne oogen sprong.* — C.

***KLETSKOP**, z. m. Kaalhoofd, (volle maan). Iemand

die een kaal hoofd heeft. — R., C., J. — Een zeerhoofd, een zeerhoofdige heet hier een **dennekop**. (Zie BIJDRAGE.)

***KLEUTEREN**, onz. zw. ww. Kleinigheden timmeren of herstellen zonder van het vak te zijn. *Hij kleutert aan een gajool. Zijn liefste werk is kleuteren.* — AFL. *Kleuteraar, gekleuter.* SAM. *Aaneenkleuteren, kleuterwerk.* — Zie ook DE JAGER, *Freq.*, en SCH. — C. — Vergelijk **kloteren** in de *Wdbb.*

KLIEFBEITEL, z. m. Beitel die dient om hout te klieven. — *Wdbb.* **kloofbeitel.**

KLIEFHAMER, z. m. *Wdbb.* **kloofhamer.** VERG. *Een kop gelijk een kliefhamer,* een dikke kop. — R., C., J.

KLIEFHOUT, z. o. Gekloven brandhout.

KLIESTER, z. m. Knol (van lelieachtige planten), Fr. *bulbe.* — S. B.

KLIEVEN, bed. en onz. st. ww. Wij kennen *klooven* niet. — C., HFT.

KLIK, z. m. Samenraapsel van personen, bent. Fr. *clique.* — *Wdbb. kliek.*

KLIKKEN, bed. zw. ww. Twee planken vergaderen met den tand van de eene in de groef van de andere te voegen. — C.

KLIKKEN EN KLAKKEN. Pak en zak, bed en bult, roerend goed. *Hij vloog met zijn klikken en klakken de deur uit. Ze hebben hem met zijn klikken en klakken de straat op gezet.* — C., J.

***KLIKSCHAAF**, z. v. Schaaf om *klikken* te maken. Ploegschaaf. — C.

*KLINKSNOER, z. o. Koordje, dienende om de deurklink op te lichten. — C.

KLOCHE, CLOCHE, z. v. Laken vrouwenmantel met eene kap (gelijk de Brugsche vrouwen er dragen). In 't Fr. *cloche.* — De *cloche* is in laken wat de *mantil* in katoen is. — C. **klos.** — J. **clos.**

*KLOKHUIS, z. o. Kerkportaal, waar de klok of de klokken geluid worden. *De pastoor heeft gepreekt op die in 't klokhuis* (ook *onder 't klokhuis*) *blijven staan.* — Bij C. **klokkenhuis.** — HEREM. zegt : **klokhuis,** *clocher.*

KLOKZEEL, z. o. Zeel, waarmee de klok geluid wordt, klokreep. — KUIPERS zegt : « zeel waaraan de klok hangt ». — C.

KLOKZOLDER, z. m. Verdiep in den toren, waar (gewoonlijk) de groote klokken geluid worden. — C.

KLOMP, z. m. Houten schoeisel. — ZEGSW. : *Dat heb ik nog nooit op eenen klomp hooren spelen,* dat is te zeer ongerijmd. — N. B. Kinderen spannen weleens snaren over eenen klomp zonder schelp en spelen daarop, gelijk op eene viool. — Zie C. op **kloon** en **kloonviool.** — Zie **klooster.**

*KLOMPKEN (*klumpke*), z. o. Kleine, zeer harde roode of donkerblauwe baksteen, klinkerd. — Ook in Oost-Vl., zie SCH. — R., C.

KLOMPLEDER (*klompleer*), z. o. Lederen riempje, dat over den klomp genageld wordt en den wrijf (« de wreef, het bovenste deel *der* voet », zegt KUIPERS) drukt. — J.

*KLONT, z. (v.) m. Zie V. D. — *Een klontje suiker.* — Boter *bc de klont* (met den klont) verkoopen

is al zijne boter, in éénen klont vereenigd, verkoopen, in tegenstelling van *met de stukke(n)* verkoopen, d. i. ze verkoopen in klontjes van 250 gr. (half ponden). — J., MOL.

KLOOSTER, z. o. — ZEGSW. *In 't klooster gaan van St Aliaan, waar twee paar klompen onder één bed staan*, trouwen. — C. — Zie FR. DE CORT, **Zingzang**.

KLOOSTERHEER. — ZEGSW.: *Doen gelijk de kloosterheeren : eten dat ze zweeten en werken dat ze koû krijgen.*

***KNOB** (*knoëb*), z. v. Homp. *In knoëb brood*, eene homp brood.

***KNOBBELAAR** (*knoëbeleër*), z. m. Knobbelachtige stok. — C. **knobbelstok.**

***KNOP** (van een kleedingstuk), z. m. Holl. **knoop.** — ZEGSW. : *Ich geëf ter de knoppe van*, ik bekommer er mij niet over; ik zal het niet doen. *Geëf ich dc knoppe van hum ni!* geef ik den brui niet van hem! *Werke? doë geft ter i wa schoeën de knoppe van.* — *Noë de knoppe zijn*, bedorven, weg zijn. *Dat hoeë es noë de knoppe. Zijn gezondheid es noë de knoppe. Weal* (weeral) *in pläk* (een stuk) *land noë de knoppe* ('t zij verkocht, 't zij door den eigenaar aan den huurman ontnomen). *Loëpt noë de knoppe, as dc gij ni en wilt huëre* (hooren). Zie ook SCH. — C., J. — 't Is eene zachtere uitdrukking dan : *naar den bliksem, naar de weerlicht, naar den djanter, naar den duivel.*

KNOPPEN, bed. zw. ww. (Een kleedingstuk) knoopen. — J.

KNOPSGAT, z. o., mv. *knopsgaten*. Knoopsgat. — Zie **Dril.** — C., J. **knopgat.**

KNOTS, z. m. Bots van harde voorwerpen. — C., J.

KNOTS, z. m. Knor, knorbeen, kraakbeen.

***KNOTSEN**, onz. en bed. zw. ww. Klanknabootsing van 't geluid, dat veroorzaakt wordt door 't eten van knots, appelen, peren, rauwe peën, rapen enz. *Hije knotst deur dij zoer* (zure) *appele, alweët* (al ware 't, alsof het) *suiker was.* Men zegt ook *knatse,* wat een diminutief is van *knotsen.* — *In flesch knotse,* eene flesch wijn drinken. — SAM. : *Oëp-, leeg-, uitknotsen* (SCH.) — R., C. — Het laatste voorb. (*eene flesch knotsen*) hoort misschien tot het volgende

KNOTSEN, onz. zw. ww. Tegen elkander stooten van harde voorwerpen, tokken (zie BIJDR.). *De azijnflesch knotste tegen den ketel. Ze knotsten met de koppen tegeneen.* — C., J.

KNUDDEL, z. m. Knoedel, gekookte deegbal. — C. — Kind, jonge mensch, die niet uiteengaat, niet omhoog wil, ook wel **pook** geheeten (z. d. w.).

KNUIFELEN, bed. zw. ww. Knuffelen, Fr. *masser. Ge moet uwen arm laten knuifelen, dan zal de pijn er wel uitgaan.* — R. — AFL. : *knuifelaar, geknuifel.* SAM. *Overknuifelen* (onsch.).

KNUTSEN, bed. zw. ww. Versterking van nutsen (in BIJDR.). Blutsen, kneuzen. *Dat glas, die ei is geknutst.* — *Ze knutsten met de koppen tegeneen.* — HFT. — Zie **knotsen.**

KOEHEERDEKEN (*koeiheëteke*), bij R. **koeheeterken**), z. o. Kwikstaartje, Fr. *bergeronnette.*

KOEKELOERELOE, tus. Klanknabootsing van het hanengekraai. — J. **koekeloerekoe.**

KOEKELOERENHAAN, z. m. Naam van den haan in de kinderwereld. — C., J.

KOEKEN, z. v. In het kaartspel : *ruiten.* — C., J.

KOEKETEL (*koeiketel*), z. m. Groote ketel om veevoeder in te koken. — C., J.

KOES, bijv. Stil, bedaard. *Houd u maar koes of ik zal u vinden. Hij was op eens zoo koes als een lammeken.* — *Wdb.* **koest.**

KOETER, z. m. Kleine knecht, die op 't pachthof alle soorten van klein werk doet. — C. — R. heet hem ook **sopper.** — *Een kleine koeter* beteekent ook een kleine (boeren- of dorps-) jongen. — C., J. Bij dezen laatste ook **koeier, koejongen.**

KOFFETUUR, z. o. Papier, dat den omslag van een boek beschut. *Doe een koffetuur rond uwen boek, anders wordt hij vuil.* — R. **koffetorie**, S. B. **kafetuur.** Fr. *couverture.*

KOFFIE (*kaffee*), z. m. — *Zwarte koffie,* koffie zonder melk. *Koffie opgieten, opschenken,* koffie zetten. C. *Koffie waar een kater kan op dansen,* zeer sterke koffie. R.

***KOFFIEBEURS** (*kaffeebös*), z. v. Koffiezakje. — C.

***KOFFIEBLAAS** (*kaffeebloës*), z. v. Onmatige drinker of drinkster van koffie. — C.

***KOKEN**. Zie BIJDR. — ZEGSW. *Dat zij 't koken gelijk ze 't eëte wille,* dat zij hunnen zin doen. — C. — *Koken moet kosten.* R., C. — *Koken en stoken* bij R. en C. **koken en smoken.** — *Als 't op is is 't koken gedaan.* Vergelijk : *Eens weelde is, altijd geene armoê.*

'**KOLERE** (*koläärе*), z. v. Toorn. 't Fr. : *colère.* — Vandaar *kolerig,* gramstorig; *koleriek,* oploopend. — ZEGSW. *Zijn kolääre ni miëster koeinne,* zijne gramschap niet kunnen bedwingen. — R., C., die ook **colère, colèrig, coleriek** schrijven.

'**KOLK**, z. v. Groote teug. *In kolk drinke* (⏑ — ⏑ ⏑).

'**KOLKEN**, onz. zw. ww. Met groote teugen drinken. *Ziet deën* (dien) *inne kiër kolken!*

'**KOMAF** (— ⏑), z. m. Einde. — ZEGSW. *Komaf van iet maken,* iets afdoen. *Daar moet een komaf aan zijn,* daar moet een einde aan gemaakt, die zaak moet geëffend worden. *Hije belooft altijd te betoale, ma doë en komt ginne komaf van.* (SCH.) — R. — C., J.

KOMEN, onz. onr. ww. — ZEGSW. *Ergens aan komen,* er aan raken. *Iemand zien komen,* hem te duur laten betalen. *Op iets komen,* het zich herinneren. *Noch aan noch bij komen,* ontoereikend zijn. *Er uit komen,* schoon of in de oog vallend gekleed zijn. — R., C., J.

KOMERSCHAP. Zie BIJDR. op **komenschap.** — C. — Bij J. **kommerschap.**

KOMMA, z. m.

KONIJNENPIJP, z. v. Konijnenhol. — J.

KONINGSWENSCH, z. v. — ZEGSW. : *Dat is een koningswensch,* nml. twee kinderen, een zoontje en een dochtertje. — C., J.

KONT, z. v. Uitvindsel, leugen. Fr. *conte. Konten vertellen. Ge maakt mij konten wijs.* — C., J.

KOOK, z. v. Vrouw die uit koken gaat. *Als zij traktement houden, nemen ze altijd eene kook.* — C.

KOOP, z. m. Kavel. Fr. *lot. Een koop hooi, koren, hout.* — C.

KOOP-, gevolgd van een naamwoord beteekent : op den koop gemaakt. Zoo hebben wij, behalve *koopgoed,* dat ook in de *Wdbb.* opgenomen wordt : *koopbrood* (zie *bakkersbrood*), *koopbroek, koophemd, koopkleederen, koopkousen, kooplijnwaad, koopschoenen,* in tegenstelling van dezelfde dingen, die men laat meten, bestelt of zelf maakt. — R., J.

***KOP**, z. m. Zie BIJDR. — ZEGSW. : *Met oere kop spelen,* eigenzinnig zijn. C. — *Oëp de kop,* een juist, vooral rond getal. *In dees school zitte zjust, gust, djust honderd kingeren, oëp de kop. Dije boeëm kost dättig frang, zjust, djust oep de kop.* C. — *Met den kop tusschen de beenen zitten,* het hoofd laten hangen, zeer neerslachtig zijn. R., C. — *Van kop zijn,* koppig zijn. R. — *Met 'nen lossen kop iets doen,* zonder nadenken handelen. C. — *Iemand eenen kop kleiner maken,* onthoofden. C. — *Kop of letter spelen,* kruis of munt spelen, berlikken (zie BIJDR.).

KOPBREKERIJ, z. v. Hoofdbrekerij, hoofdbreking. — C. **kopbreeksel.**

KOPKEN, z. o. Postzegel. — C., J.

KOPPEL, z. v. Opnaaisel. *Die rok is te lang, ge moet er eene koppel in leggen. Dat kind zijn kleedjen is te kort, ge moet er die koppel uitdoen, ge moet die koppel uitlaten.* C.

KOPPEL, z. v. Ameel of hameel (zweng- of haamhout) met twee kettingen, waar het peerd aangespannen wordt om de slede met landbouwgereedschap, met de egwis (zie BIJDR.) daaraan vastgehaakt, voort te trekken. — Zie R.

KOPPIGAARD, z. m. Koppige mensch. — C., J.

***KORENMANNEKEN** (*koremänneke*), z. o. Ingebeeld manneken, dat in 't koren zou zitten om de kinderen te pakken, die het koren doorloopen om bloemen te plukken. *Loop zoo niet door dat graan, het korenmanneken zou u pakken.* — Te Werchter **korenpater.**

KORENPIJP (*korepijp*), z. v. Strot, gorgel. *Iemand de korenpijp toenijpen, toepitsen.* — R., C.

***KORENVOS**, z. m. Groene vlasvink, Fr. *Bruant.*

KORINTEKOEK (*karintekock*), z. m. — ZEGSW.: *Er maar vier en 'nen korintekoek hebben,* simpel zijn, zijn volle verstand niet hebben. — C., J.

KORT (*köt*), bijv. en bijw. — ZEGSW.: *Kort van memorie,* vergeetachtig. *Zich kort houden,* voorzichtig zijn in spreken en handelen. *Houd u kort of ik zal u spreken. Als hij zich niet kort houdt, zal ik hem eenen tel leeren.* — HFT. *Het kort maken,* zich spoeden. *'t Is altijd te kort of te lang,* 't is nooit wel. *Kort van stof,* gauw geraakt. *Kort mest,* verteerd mest. *Kort nat,* sterke drank. *In 't kort,* binnen kort. — Zie R., C.

KORTBIJ, bijw. Dichtbij. — C.

***KORTMEEL** (*kötmeël*), z. o. Meelsoort tusschen de bloem en de zemelen. — J., C. — Bij R. **kortzemelen.**

KORTS DAARNA (*kötsternoë*), bijw. Welhaast. *'t Zal kötsternoë tijd zijn,* 't zal gaan tijd worden. *'Ne mins* (een mensch, iemand) *en zal kötsternoë ze gedacht ni mië moge zegge,* zou het dan zooverre gekomen zijn, dat men zijn gedacht niet zou mogen zeggen!

***KORTSTEERTEN** (*kötsteate*), bed. zw. ww. Den staart korten. — ZEGSW. *Ge zodt ter de padde bij kötsteate!* 't Is verbazend!

***KORTZAAG** (*kötzeëg*, ⏑ —), z. v. Groote zaag, dienende om boomen in rollen te zagen.

KOST, z. m. Spijs, voedsel, onderhoud. — ZEGSW. *Den kost winnen* (vandaar de *kostwinner* = *broodwinner* en de *kostwinning* = de *broodwinning*). *Voor den kost werken,* niets verdienen dan eten en drinken. *Op zijnen eigen kost werken,* bij den persoon, waar men werkt alleen eene daghuur verdienen, maar er niet in den kost zijn. — C.

***KOSTER,** zie BIJDR. op **tiende.** — Zie **Bim-bambeieren.** — ZEGSW. *Er gebeurt zooveel, waar koster of pastoor geen tiende van heeft,* dat niet openbaar wordt of niet wordt nagespoord.

KOSTERIJ, z. v. Kostersambt. *De kosterij bracht hem meer op als de school.* — C., J.

KOT, z. o. Slecht huis. Gevangenis. Stal. — Hooge hoed, buis. — ZEGSW. *Hond verkocht, kot op den kop* of *hij heeft zijnen hond verkocht,* om te lachen met iemand die eenen hoogen hoed draagt.

KOU, z. m. — ZEGSW. *Eenen kou pakken,* eene verkoudheid opdoen. — *Geenen kou hebben,* welstellend zijn. R. — *Groote(n) kou hebben,* niet bij kas zijn.

KOU KEUKEN. Koude keuken, waar geen vuur gemaakt, dus niet gekookt wordt, waar bijgevolg niets ten beste is. *'t Is daar kou keuken, 't is daar kale jabocus.* Zie BIJDR. op *kaal.* — R.

KOURIJZIG, bijv. Kouwelijk. — R.

KOZIJN, z. m. Neef. — ZEGSW.

Kozijn en nicht
Vrijt licht,

omdat zij veel gelegenheid hebben om elkander te zien.

Nicht en kozijn
Dat mag zijn,

mogen samen trouwen. — R. — Zie J.

KOZZEN, z. m. Kozijn, neef. — C., J.

KRAAI, z. v. Zie **lichtemis.**

***KRAAIBEK** (*kroabäk*), z. m. Goede soort van spitstoeloopende okkernoot.

***KRAK**, z. v. Oud, nietsweerdig ding. *In krak van in ärlözze,* eene oude versleten horloge (Fr. *patraque*) C. — Leugen. *Wat dat de gij doë vertelt es in krak. Hij heeft u weer eene krak opgebonden,* hij heeft u weer eene leugen doen gelooven. (Fr. *craque.*)

Ook van personen in het **rijmpje** :

De krakken loopen overal,
Maar de goei blijven op stal.

Wordt gezegd om de jonkmans aan te zetten om geene vrouw te zoeken onder de meisjes, die veel naar kermissen en vergaderingen loopen.

KRAK, KREK, bw. Juist. — C., J.

KRAKER, z. altijd in 't mv. : krakers. Dikke rood en witte kers met hard vleesch. — J.

***KRAMER** (*kreëmer*), z. m. Zie V. D. Een deloyale persoon. *Ich en wil be dije kreëmer ni te docn hämme.*

KRAMERIJ (*kroëmerij*), z. v. Snakerij, deugnieterij. (Zie BIJDR. op **kraam.**)

KREE (*krcë*), bijv. en bijw. Krap, nauwelijks, weinig. *In kreë moët,* maat, die krap gemeten is. *Hij heeft maar kree* (nauwelijks) *genoeg om van te leven. Ze lieten hem kree binnenkomen. 't Heeft maar kree gescheeld, of we zagen hem niet meer terug.* — R., C.

KREK, bijw. Juist. *Hij is* (*was*) *krek vertrokken. Hij komt* (*kwam*) *krek binnen.* — C. **krak.**

KREMPER, z. m. Kwijnende mensch. Zie BIJDR. **krempen.** — J.

KRETSEL, z. o. Verdriet. *Die vrouw heeft veel kretsel van haren jongen. Hij doet zijne moeder groot kretsel aan.* — S. B.

KRETSERKEN, KRETSKEN, z. o. Fosfoorken. — S. B.

KRIEBELEN, onz. zw. ww. Krieuwelen, krevelen, jeuken. — J.

KRIEZELEN, onz. zw. ww. Van de tanden gezegd, als men iets zandachtig eet. — S. B.

***KRINSEN,** z. mv. Afval van graan, onvolkomen graankorrels, veelal nog met de kafpel omringd. *Krinse te spukken, sputsen* (zwellen) *zetten vör 't peäd.* S. — R., C., K.

***KRINSEN,** bed. zw. ww. Wijze van wannen : door het heen- en weerbewegen der wan de krinsen en andere onreinheid naar boven doen komen en die vervolgens met de platte hand of eene pluim verwijderen. *Tärf krinsen. Klaverzoëd krin-*

sen. — SAM. *Afkrinse.* — Zie S., DE BO, LOQUELA, 1884, n° 4.

KRIPSES, z. mv. Allerlei klein zeer, ook kinderkwalen; kwaad in 't algemeen. *De kripses moeten ieverans uitbreken. Hij zal niet gezond worden, voordat al die kwade kripses uit zijn lijf zijn.* — Vgl. MOL op **Schripsie.** — Zie **Krupsie.**

KROD, z. v. Klein vernepen wezen (mensch of dier), bij KUIPERS *krot. Een klein krod. Een krod van een manneken, van een wijfken. Een kroddeken van een kind, van een verksken.* — R., C. — Zie BIJDR. **krots.**

KROEZELEN, onz. zw. ww. kroezen, krullen. *Zijn haar kroezelt fel, is fel gekroezeld. De blaren van die plant kroezelen.* — J. Uit een oud **kinderliedje :**

Wat zullen wij N. (Janneken, Marieken) geven
Voor zijnen (haren) nieuwejaar?
E(en) kinneken in e(en) wiegsken
Met rood (ros) gekroezeld haar.

AFL. *Verkroezelen.* SAM. : *Kroezelhaar, kroezelkop, kroezelkool.* — C.

KROKODIL, z. v. — C.

KROL, z. v. en m. Het Holl. *krul. Zij legt heur haar in krollen.* — Daad van krullen, groeikracht. *Er is geen krol in dat haar* (dat haar krolt niet). — ZEGSW. : *In kröl oan hämme, -krijge, -zette,* dronken zijn, -worden, -maken. — R., C., J., HFT. — SAM. *Krolhaar, krollekop, krollebol.*

KROMMIGHEID, z. v. Kromheid, kromte. — J.

***KROP,** z. (v.) m. Gekropte salade of kool.

KROP, z. m. Vleezige keelontsteking, kroep.

***KROPKOEK**, z. m. Boekweitkoek in melk gezwollen.

KROT, z. m. Schuld, slechte zaken. *In de krot zitten*, slechte zaken doen, schulden hebben. — *'t Is daar maar krot*, zij zitten er daar maar slecht voor. — C. — Gemeen goed. *Hij verkoopt niets dan krot.*

KRUIMELING, z. v. Gremeling (zie hooger), kruimel. — C.

KRUIN, z. m. — R. — SPR. :

Kruintje geschoren,
Wijntje geboren. D. i. :

De weerdigheid van priester brengt welstand mede.

KRUIPIN, z. m. Klein, arm huis, kleine (en veelal niet aan te bevelen) herberg. *Wie zou in zoo 'nen kruipin willen wonen? Hoe kunt ge u in zoo 'nen kruipin amuzeeren?* — R. — C. *Kruip-in.*

KRUISBAAN, z. m. Kruisweg, viersprong. — C.

KRUIS EN KRAS, bijw. uitdr. In alle richtingen. — Vroolijke ZEGSW. : *Hokus-pokus-pas; Boer, doe uwe gaar open, of ik loop kruis en kras door uwen boekweit!* — R.

KRUISGEBED, z. o. Gebed, dat met uitgestrekte armen gedaan wordt. — C., J. — HFT. geeft **kruisgebeden**, maar hij « weet van bereisde Roomschen, dat zij van dezelve nergens dan hier gehoord hebben. » Intusschen spreekt de H. Schriftuur van de kracht van het kruisgebed van Mozes.

KRUIS VAN EER. Eerekruis. *Hij heeft het kruis van eer gekregen.*

***KRUPSIE, KRIPSIE**, z. v. altijd in 't mv. : *krupsics, kripsies.* « Bederf, lijfsgebrek (Vlaand.) » zegt S. — In 't Hag. ook in fig. zin : kwellingen, bekommeringen. *'t Zijn ni annes as krupsies dade gij tegekomt. 'Ne mins zit den hiëlen dag vol kripsies in zijne kop.*

KRUUN (*kruën*), z. v. Vrouw die veel klaagt. — R.

KUCH, z. m.

KUIPERSKATOEN, z. m. Soort van schalieblauw diemit om kleedingstukken te voeren. — R., C.

KUISCH (*kös*), z. m. Schoonmaak. *Op zijnen kuisch zijn,* bezig zijn met schoonmaken. — C., J. Zie HFT.

KUL, z. m. Sul, onnoozele bloed, *Een kul van een vent. Een onnoozele kul. Een flauwe kul.* — *Een zattekul* (⏑ ⏑ –). — *Kul* is ook flauwe praat en *zatte kul,* (– ⏑ ⏑) zattemansklap. — C., J.

KULKOEK, z. m. Fopperij. BIJDR. *Kuldeboo.* — R., C., J. — Ook

KULKOEKERIJ. — J.

KURRE, z. o. Jong van het verken. — R., C. — Bij C. *kurric.* — SAM. *kurrcbuter,* lubber, — *kurrcbutersfluit.* (Zie **buten** hooger.) — *Kurresstal.*

KWAAD (voor —), bw. uitdr. Niet ernstig, niet om geld. *Voor kwaad spelen.* — Tegenovergestelde van *voor goed.* — S. B.

***KWAADDOENERIJ**, z. v. Daad van kwaaddoeners. *Zoeë inne mins zijn boeëme den hals breëken es koëdoenerij.*

KWAADZOT (— ⏑), bijv. Met gevaarlijke zinneloosheid geslagen. *Hij is ineens kwaadzot geworden.* C.

— Z. o. *Oudzot* (aadzot) *is kwaadzot* (⏑ —), hetzelfde als : *eene oude schuur brandt het felst.*

***KWAJONGERIJ**, z. v. Guiterij, kwajongensstreek.

KWAK, z. m. Jenever, borrel. — C., J.

***KWAKKEL**, z. (m.) v. — R., C.

KWALIJK VALLEN. In bezwijming vallen. — R., C., J.

KWALIJKTE, z. v. Kwalijkheid, misselijkheid, bezwijming. *De zieke viel van de eene kwalijkte in de andere.* — R., C., J.

***KWANT**, bijv. *Iemand te kwant zijn,* iemand te slim zijn, hem in den nek zien. — C.

***KWAPOETS** (*koepoëits,* ⏑ —), kwapert, z. v. Guit, snaak, kapoen. — C., J.

***KWAPOETSERIJ**, z. v. Guiterij, snakerij. — C.

KWATS, z. v. Kwabachtig gezwel of aanwas. *De kwats in zijnen hals wordt aanziender ooge dikker. Hij krijgt eene kwats onder zijn kin.* — R., C.

KWEKEN (zware *e*). Kwaken. — Huilen (van kinderen gezegd). — Luid en scherp spreken. — R., C., J.

KWEKER, z. m. Die kweekt. C., J. — Spotnaam aan de Thienenaars gegeven.

KWESTIE, z. v. — 't Is te zien, misschien. *Kwestie of 't waar is! Kwestie staat hij ons nict af te luisteren.* — C.

KWIJTEN, bed. st. ww. Volbrengen, vervullen. *Zijne plichten kwijten.* — C., J., K.

KWIK, z. m. Komt voor in : *Dat is dobbele kwik*, dat is dubbel voordeel. *Hij betaalde mijne reis en hij deed mijn werk : dat was voor mij dobbele kwik.* — R., J.

KWINTEN, z. m. Kwibus, halve zot. — C., J.

***KWIST**, z. in de uitdrukking : *te kwist gaan*, verloren gaan. *Da wijfken en zal nog gi stäksken hout laten te kwist gaan. Wat daar te kwiste ging is ongeloofelijk.* — J.

KYRIË (*cleison*), z. m. *Wij zingen eenen Kyrië van Al. de Smet. De Mis was aan den Kyrie, toen hij binnenkwam.*

L

LAAR (ook *Laura*), z. v. Kinderachtig meisje of vrouw. *Oä* (*o*) *die groote laar! Hÿ is er mee geschoëpt* (bedrogen) *met zoo'n laar!* — C., K. — Elders **lanjel.**

***LAAT** (*loët*), z. o. De gevorderde tijd van den dag, den nacht, het jaargetijde. *Dÿen es altÿd in 't vrug en in 't loët bezig,* die is altijd bezig van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. — *In dÿe grond moëit de haver in 't loët* (*van 't seizoen*) *gezoëd* (gezaaid) *wodde.*

LABBOON, z. v. Tuinboon (zeggen de *Wdbb.*). Fr. *fèves des marais,* in 't midden der Limb. Kempen *laakboon.* — Labboonen, die met de schaal geëten worden, heeten *wollen voddekens;* als de schaal te hard geworden is en de dikke boonen alleen geëten worden, heeten deze *boerenteenen.* — SAM. *Labboonkruid* (ook *boonkruid*), keule (hier onbekend), Fr. *sariette.* — C.

***LABENDIG** (– ⏑ ⏑), bijv. en bijw. Fel, uitermate. *Een labendige deugniet. Hÿ kan labendig liegen. Het vriest labendig. 't Is labendig heet.* — R., C.

LABEUR. Zie BIJDR. — SAM. *Labeurgrond, labeurland, labeurpeerd.* — C., J.

LAK, z. o. Gebrek. *Dat peerd heeft eenen rattensteert; dat is een groot lak. — Arm zijn is geen lak,* onteert niet. — R. — Zie *Wdb.*

LAMBIK, z. m. Brusselsch bier. Bij V. D. en KUIPERS heet dat Zuidnederlandsch! Nog al wonder, dat zij *faro, uitzet* enz. ook niet Zuidnederlandsch heeten!

LAMEER (⏑ –), z. v. Vrouw, die haren tijd verpraat, klapei. — R., C., J. — Zie *Wdb.*

LAMEEREN, onz. zw. w. Zijnen tijd verbeuzelen met praatjes te houden. *Ze hebben daar wel eene uur staan lameeren.* — R., C., J. — AFL. : *Gelameer, lameerachtig, lameerderij.* — Zie *Wdb.*

LAMME, z. m. Willem. — C.

***LANDOUW**, z. (v.) o.

***LANG**, bijv. en bijw. — *Ten langeleste,* eindelijk, op den duur. *Ten langeleste, als ik eene uur gewacht had, kwam de meid zeggen, dat mijnheer uitgegaan was. Gij zult ten langeleste nog gaan zeggen, dat het mijne schuld is.* C. — *In langes niet,* in langen tijd. *Gij zult hem in langes hier niet meer zien. Hij is in langes niet meer t'huis geweest. Het werk is in langes nog niet af.* R., C. — ZEGSW. *Van den langenberg komen,* traag komen. *Hij trekt fel geern in* (hij ontvangt geerne geld); *maar als ge van hem iets moet hebben, dan komt het van den langenberg.* C. — SPREEKW. *Van geven krijgt ge lange vingers,* van geven wordt men arm. *Het duurt lang, dat zelcëven niet* (nooit) *en komt,* 't zal toch wel eens komen. *Die 't lang heeft, laat het lang hangen,* eigenlijk op een kleed doelende, maar iron. gezegd van iemand, die met waren of ingebeelden rijkdom praalt. C.

***LANGBAKKES** (⏑ — ⏑), z. o. Langtong.

*LANGS-DEN-KANT (*länstekant*, ⏑ ⏑ —), z. m. Iemand waar men niet kan op tellen. *Waar blijft die länstekant nu weer? Laat hem loopen, dien länstekant!* — Ook : kwajongen, met een ruim begrip van verschooning. Zoo zal eene moeder, tot haren zoon, die eene guitenstreek uitgericht heeft, zeggen : *Docën iëste länstekant, ich zal oëch bediënen höllepe!* — R.

LANTEERN, z. m. Zie BIJDR., C., J.

*LAP, z. m. Zie V. D. — Zool. *De lappen van mijne schoenen zijn altijd eerst versleten.* — SAM. *Voor-* en *achterlappen, half-, stootlappen, lapleder.* — BEENH. : Buikstuk. — SPREEKW. : *Op de lappen gaan,* op zwier gaan in plaats van te werken. — R., C.

LAPLANDER (*laplender*), z. m. Deugniet, schelm, bedrieger. *Die leelijke laplender heeft mij eene oude hen voor eene jonge verkocht.* — C., J., MOL.

LAPPEET (⏑ —), z. v. Eene vrouw, die bij het doopsel of het vormsel de meter vervangt. *Trienemoeitje is mijne peet niet, zij is maar mijne lappeet.* — C.

LAPPETER, z. m. Een man, die den peter vervangt.

LAT, z. v. — IRON. : Sabel. *Onze garde* (veldwachter) *had vandaag zijne lat* (*zijn zeepmes*) *aan.* — ZEGSW. *Er zijn latten aan 't huis,* als iemand iets wil ter sprake brengen, wat kinderooren zou kunnen kwetsen, of wat al de aanwezigen niet mogen hooren.

LATSTOK, z. m. Den of spar, wat dikker dan een boonstok, bestemd om in twee latten doorgezaagd te worden.

LATZAAG, z. v. Zaag in eenen vierkanten houten raam gevat, waar de latstokken mee doorgescherpt of doorgezaagd worden.

LATZAGER, z. m. Ambachtsman, die latten zaagt. — C.

***LAWEIT** (*lawäät* — ⏑), z. o. Lawaai. V. D. — ZEGSW. : *Groecët lawäät in e klää strökkc,* groot lawaai in een klein straatje, veel geschreeuw en luttel wol. — *I groecët lawäät,* iemand die veel beslag maakt. — R., C.

***LEE** (zachte *e*), z. v. Hengsel voor deuren en vensters, scharnier. — R., C., K. **Lede.**

LEË voor *leden, geleden,* voorbij. — R., C.

LEED, z. o. Last, kommer, verdriet. *Ik heb veel leed gehad met dat kind. Zij heeft veel leed van haren man.* — C. — Zie *Wdb.*

LEEFTIG, bijv. Levend. *Leeftige ratten, leeftige planten, leeftige kleuren. — Leeftige kalk,* ongebluschte. — *Leeftige pluimen,* van levende vogels geplukt. — *Geen leeftig hert, geene leeftige ziel,* niemand. — R. — Bij C., **leefdig.**

***LEEG** (*liëg*), z. o. Laag getal. *Doë zijn drij prijzen in 't hoeëg en drij in 't liëg tc winne.* (Zie **Hoog.**)

LEEN (*leën*), *leuning,* z. m.

LEENSTOEL (*leënstoel*), z. m. 't Is geen *leunstoel* of *armstoel,* maar een stoel met eenen hoogen *leen* of *rugleuning,* ook *kerkstoel* of *bidstoel* (Fr. *prie-Dieu*) geheeten. — S. B.

***LEER** (*leër*), z. o. Lederen riem. *De bandstäk hankt bed i leër in den ärm,* de bandstok hangt met

een leêren riempje aan den arm. — *Dij leërc* (ook *leërcs,* leêren riemen) *zijn te köt.* — ZEGSW. Als iemand op eene dunne snede brood veel boter krijgt, dan zegt men :

Dun van leer
En dik van smeer
Laadt aan de veer,

d. w. z. : daar wordt men vet van. — R., C.

LEERZENMANNEKEN, z. o. EIG. De haan van eene zeer kleine hoendersoort met pluimen tot aan de teenen. Ook die hoendersoort zelve. *De leerzenmannckens kunt ge gerust in den hof laten loopen; zij pikken slekken en wormen op zonder den grond om te krabben.* — FIG. Kleine, maar flinke persoon, man of vrouw. *Zij is heel groot, en hij is maar een leerzenmanneken. Een leerzenmanneken van een vrouwken.*

LEEUWERIK (*leewerk*), z. m. — VOLKSWETENSCHAP : Als de leewerk opstijgt, zegt hij :

Zjeezeken, ik zal niet vloeken!
Zjeezeken, ik zal niet vloeken!

maar nauwelijks ziet men hem dalen, of men hoort :

Sakerdië, sakerdië, sakerdië!

***LEGSEL,** z. o. Plank in een winkelgestel, in eene kast, dienende om er iets op te leggen; het Fr. *rayon. Onder, in ons klcerschap hämme weë doen i leksel zette.*

LEGTIJD, z. m. Tijd dat de hennen leggen. — R., C. — Zie *Wdb.*

LEIPEER, z. v. Peer die op eenen *leiboom* wast. — *Dat zijn leiperen* wordt ook gezegd voor : dat is een leiperenboom.

LEKKEN (uitspr. *läk-*), **LEKBAARDEN, LEKPOT** worden uitsluitend gebruikt voor *likken, likkebaarden, likpot,* die hier onbekend zijn.

LEPELGIETER (*lepergieter*), z. m. Rondreizende ambachtsman, die met een komfoortje en eenen korf met werktuigen over 't land liep om uit oud tin nieuwe lepels te gieten of om keukengereedschap te vertinnen. — R. — Bij C. « **Lepelgiet,** vertinder ».

LESSCHEN, bed. zw. ww. De bladeren der graanhalmen aftoppen om den al te weelderigen groei te stuiten. Bij S. B. **Afvlimmen.**

***LESTENS** (*lestes*), bijw. Laatst, laatstmaal. *Ich häm hum lestes tegegekome, ma ge zodt hum inne cent gegeëven hämme.* — C.

***LEUBBE** (*löbbe*), z. m. Sul, lummel, maar in verzachtenden zin en geenszins een *imbécile, lourdaud,* gelijk HEREM. *lobbe* en *lummel* vertaalt. *Een gocie leubbe. 't Is zoo 'ne leubbe van 'nen jongen, hij is van moeders rokken nict af te schudden.* — R., C.

***LEUGEN,** bijv. gebruikt in : *Leuge biëst* (bij C. **leugenbeest**), — ⏑ –, *leugen ezel, leugen hond, leuge prij, leuge schälm, leuge zoëg,* groote leugenaar (leugenaarster). — *Van de cerste leugen niet gebersten zijn.* Nu en dan ook liegen. — S. B.

LEUGENERS (*leugenes,* – ⏑ –), leugenaarster.

LEUZIG, bijv. Drukkend warm. *Een leuzig weer.* — Zie R., C., J.

LEZENDE MIS. Gelezen mis, ook *klcine mis* genoemd.

LICHTEMIS, z. m., ook O.-L.-V. Lichtemis. Feestdag van 2^den^ Februari, nu *lichtmis* gespeld. — Laat ons dat woord, overeenkomstig met de uitspraak in België, *lichtemis* schrijven, om dien schoonen feestdag niet te verwarren met eene plichtvergeten *lichtmis,* te meer, daar *lichte* waarschijnlijk voor *lichten* gebruikt wordt. — *'t Was op 'nen lichtemis. Lichtemis zijn de dagen twee uren gelengd. Als (te) Lichtemis de zon op den misboek schijnt, dan bindt de Kempenaar zijne oirten* (zie *oorten.* R. zegt *zijn stroo*) *op.* Als 't Lichtemis schoon weder is, zal de winter nog lang duren. — *Lichtemis leggen de kraaien hunnen eersten balk,* beginnen zij hunnen nest te timmeren.

LICHTMAAI, z. v. Glimworm. — C.

LIEREMAN, z. m. Klein krom knipmes gelijk er te Lier gemaakt werden, lierenaar. — J.

LIEVEVROUWMEISJE (uitspr. *lievrouwmaske*), z. o. Jongedochter, die in de processie het beeld van O.-L.-V. helpt dragen. — C., J.

LIJFLUIS, z. v. Luis, die op het lichaam van den mensch leeft. — C., J.

***LIJK**, z. o. Uitvaart. (V. D.). C., J. Staat de lijkbaar op de koor, dan is 't een *koorlijk,* staat ze vóór de koor, dan is 't een *kerklijk;* de daaropvolgende klassen heeten *burgerslijk* (*tienurenlijk*), *negenurenlijk* enz. — SPREEKW. *Wij zullen het laten zinken voor een kerklijk,* wij zullen er niet meer van spreken.

LIJKEN, bed. zw. ww. Afleggen. *Eenen doode lijken,* hem van het sterfbed afnemen, wasschen, hem het doodshemd (doodskleederen) aandoen en hem

op een bed of eene andere plaats neerleggen. — R., C.

LIJKOOP, LIJKOP, z. m. Eene bepaalde hoeveelheid bier, door den kooper op eene openbare verkooping ten beste te geven. — R. — C., KIL. *Lijfkoop.* (Zie *De Vlaamsche Kunstbode*, 1902 (32ste jaarg.) blz. 128 : *Merkwaardige Woorden en Uitdrukkingen...*) Zie HFT. *Opheldcringen.*

LIJKPOORT, z. v. Te Tienen de onderste zijdepoort rechts der St-Germanuskerk, langs waar de lijken in- en uitgedragen worden.

***LIJM,** z. m. C., J.

***LIJNING,** z. v. Hengelkoord.

LIJZEMEEL, z. o. Lijnzaadmeel. — J. — SAM. : **Lijzemeelpap.**

LIJZEN, onz. zw. ww. Traag spreken. Zie BIJDR. en C. op **Lijsachtig.**

LIJZESMOUT (*lijzersmout*), z. o. Lijnolie. *Teerstokjes* (*lijmstokjes*) *worden met lijzesmout gemaakt.*

***LITS,** z. o. Zie BIJDR. — Zelfkant van laken. — AANM. Daar zulke lits vroeger veel gebruikt werd om er bretellen (broekgalgen!) van te maken, wordt de bretel zelve *lits* genoemd. *Eene broek met of zonder litsen.* — R.

LOBBEN, z. m. (uitspr. *löbbe*). Sul, eenvoudige bloed. — R. — J. **lubben.** (Zie **leubbe.**)

LODDER, z. v. Oorveeg.

LOEDER, z. m. Heimelijke deugniet. — C., MOL. — Zie **Geus;** zie ook *Wdb.*

LOET, z. v. meestal in 't mv. Buien, vlagen, luimen, koppigheid, stuurschheid. *'t Is een goed meisje,*

maar ze krijgt zoo hare loeten. Als hij zijne loeten heeft, dan mag hem niemand niet aanspreken. — Zie *Wdb.*

LOMMERHUIS, -ken, z. o., ook zomerhuisje. Priëel, tuinhuisje. — C.

LOMPERIK, z. m. Lomperd. — C. — Zie *Wdb.*

***LONKEN**, onz. zw. ww. In zeker kinderspel, *ewegsteëke spele* en ook *lonke spele* geheeten, te Antw. *ajonkaart—*, in Br. *lonkaard—*, in Vl. *piepenberg spelen.* (Zie SCH.). Met den arm of de handen voor de oogen blijven staan, tot de anderen zich verborgen hebben, hetwelk zij te kennen geven door den roep : *'t Es gedoën* (*'t is gedaan*), waarna de lonker de verborgenen opzoekt. Wie van hen de eerste gevonden wordt, moet in 't volgende spel *lonken.* — Bij R. *lonkenspelen.*

LOODSEL (*ludsel*), z. o. Verglasel op aardewerk. *Al het lutsel gaat van die teilen af.* — R.

LOOK, z. m. — C.

LOOPER, z. m. Verken van « vijf tot acht maanden ». — R.

LOOPKEN, z. o. Kleine afstand. *Op een loopken ben ik daar. Oplinter is maar een loopken van Neerlinter.* S., R., C., J.

LOOPMERKT, LOOPMERKTERIJ, z. v. Drukte, beslommering. *Gij gaat een proces insteken? Dat gaat u veel loopmerkt kosten, en 't zal niets uitbrengen.* — S., R., C., J.

***LOOS** (zachtl. *o*), z. v. Verwachting, hoop. *De doktoor geeft den zieke goede loos. Hij is nog niet aangenomen, maar hij heeft goede loos.* — Ook zoo *slechte loos.* — C.

LOOS (scherpl. *o*), z. v. Long van mensch en dier. *Hij heeft het op de loos.* — SAM. *Loospijp,* longpijp. *Uwe loospijpen zijn verstopt.* — Zie *Wdb.*

LOSSCHE HOOFDZWEER, z. m. Schele hoofdzweer, half-hoofdpijn. Van *losch,* d. i. scheel en *hoofdzweer* d. i. hoofdpijn. — K.

***LOTEREN**, onz. zw. ww. Zie **lotten.** — Vandaar *loterij.*

LOTTEN, onz. zw. ww. Loten. *Vroeger lotten (loterden) de jongens van achttien jaar.* — AFL. *lotting,* loting. — R., C.

LUI, bijv, — ZEGSW. *De vier bijzonderste hoedanigheden van eenen kleermaker zijn : lui, lekker, kaal en hooveerdig.*

LUIK. Zie **Patros.**

LUKKEN. Zie **Kalven.**

LULLEMAN, z. m. Die lult. — S., J. — Zie *Wdb.*

LULLEN, onz. zw. ww. Zaniken, zagen. Vgl. *lollen.* — S., J. — Zie *Wdb.*

M

*MAI, z. m. ook *mellever*. Marbel.

MAAIGAT, z. o. Gat, door de made in het hout gemaakt. *Die boomen, die planken zijn vol maaigaten.* — C.

MAAISTEEK, z. m. Wormsteek (in vruchten). *Die appelen zijn vol maaisteken.* — C., J.

*MAAISTEEK, z. m. Wormstekige vrucht. *Hijen heet het kind doë al dik* (hoop en al) *intige* (eenige) *moasteke gegeëve.* — J.

MAAISTEEK, bijv., bij R. *maaistekig*. Maaiig, wormstekig. *Er is veel maaisteek fruit dit jaar.* — S., J.

*MAAIWEIDE (*moëwää*), z. v. Weide, waarvan het gras gemaaid en gehooid wordt. Ook *hooiweide*.

*MAALZAK, z. m. Zak, waarin men het graan laat malen. — Zie **Malaaizak**.

MAAND, z. v. De kleine maand (bij R. *de kleinmaand*). Februari. — ZEGSW. *Wanneer klappen de vrouwen het minst? In de kleine maand.* — Zie R. op kleinmaand en J. op **maand**.

MACHINE, z. o. — C.

MACHOCHEL, z. v. Zwaarlijvige vrouw of meid. — C. — Zie *Wdb.*

*MAGER, b. v. — VERG. *Die grond is zoo mager, dat hij schreeuwt.*

***MAGERE(N) DAG.** Dag, waarop het door de Kerk verboden is vleesch te eten. 't Is niet *vastendag*, gelijk sommige wdb. het uitleggen.

MALAAIZAK (*maloëzak*), z. m. Zak, waarin de *malaai* (zie BIJDR.) naar den molen gebracht wordt.

MANDEL, z. m. Verzameling van tien, twaalf, vijftien graanschooven, kegelvormig op het veld bijeengezet om te drogen, en niet *eene hoeveelheid graan* gelijk sommige woordenboeken zeggen. R., C., J., K. — GEBRUIK. *Te mandel pikken*, graan pikken, binden en verzorgen, mits den twintigsten mandel als werkloon te bekomen. — Zie *te vat dorschen.*

MANKEEREN (uitspr. *mangkeren*), onz. zw. ww. Ontbreken, afwezig zijn. *Er mankeert hem niets als geld. Hij was zoo geregeld als een klok, hij mankeerde nooit.* — Missen. *Als hij naar T. gaat, is hij zat: dat mankeert niet. Hij mankeert nooit eene gelegenheid.* — Nalaten. *De complimenten aan uwen oom. — Ik zal niet mankeeren.* — Ziekelijk zijn. *Hij mankeert gedurig.* Ook schijnb. bedr. *Hij heeft nooit iets gemankeerd,* hij is nooit ziek geweest. — AFL. *Mankement,* z. o. lichaamsgebrek. — R., C., J.

MANKELIEK, bijv. Zwak van gezondheid. *Zij is altijd mankeliek geweest.* — Niet sterk. *Die kar is fel mankeliek, zij zal dooreenvallen. Dat huis wordt mankeliek.*

MANKEN, onz. zw. ww. Mank gaan. — R., C. — Zie *Wdb.*

MANNEKENPEK, z. m. De duivel, als men met kleine kinderen spreekt. *Laat me u wasschen, ge zijt zoo zwart als mannekenpek. Zijt braaf, of*

mannekenpek zal u komen halen. — Bij C. *Moontjepek.* Bij J. *Hanskenpek.* — S. B. *Pekmannekcn.*

MANSKEREL, z. m. Manspersoon.— C., J. - Zie *Wdb.*

MANSLIE (voor *mansliên*), z. mv. ook mansvolk. Manspersonen. Meerv. van mansmensch. — C. — Bij J. manne(n)volk.

MANSSTEM, z. v. Mannenstem. — C., J.

MANTIL (— ⏑), z. m. Lange kapmantel voor vrouwen. Hij heeft den vorm der *cloche* (z. d. w.), maar hij is van violette katoen gemaakt en ongevoederd, dus heel wat anders dan de Spaansche *mantille.*

MAREN, onz. zw. ww. Krieuwelcn en trekken van de jicht. *Als het regenachtig weer is, dan maart het in mijn beenen, dat ik er niet van slapen kan.* — R.

MAREN, onz. zw. ww. Aanhoudend vragen en lastig vallen. *Zij maart (mij) gedurig van naar de stad te gaan. Hij maart mijnen kop zot van een rijpeerd. — Heeft dat gemaar (dat maren) nu lang genoeg geduurd?* — R.

***MAREKATRIEN** (— ⏑ ⏑ ⏑), z. v. Vrouwennaam : Maria-Catharina.

***MARJAN** (— ⏑), z. v. Vrouwennaam : Maria-Anna. — R.

***MARKOEN**, z. m. Marculphus. *Van Sinte-Markoen hebben,* de klierziekte, het koningszeer hebben. — J. — Zie *Wdb.*

MARODE, z. v. Fr. *maraude,* maar met eene andere beteekenis, namelijk *zwier. Op marode gaan, op marode zijn.* S., J. — RUTTEN heet *marot* een « meisje, dat veel rondloopt ».

***MARSCH**, z. (m.) v.

MASEUR, z. v. Naam, waar men eene kloosterzuster mede aanspreekt. — Verkl. **maseurke.** — Eene aangetrouwde zuster heet ook *maseur,* gelijk een aangetrouwde broeder *momfree,* of *momfreer* heet. — R., C., J.

MASTEL (— ⏑), z. v. Rond plat koekje, in 't midden ingedrukt. In Holl. *beschel.* — C., J.

***MASTPRUIM**, z. v. Damastpruim. — C., J.

MATANT, z. v. Moei, tante. — R., J.

***MATER**, z. (v.) m. Moederkruid.

MAZURKA, z. m.

***MEDEGAAN**, onz. onr. ww. V. D. Dienen, gebruikt worden. *Dij broêk kain nog lank meegoën.* — Medevallen. *Da woêd* (woord) *en zal oêch ni meegoën. Da weêr goët den oost mee.* Aangehaald of gezongen worden. *Da woêd zal nog dek* (dikwijls) *meegoën. Da licke goët tegewoêdig alle kante mee.* — R., C.

MEDEGAAN. Een jaar na de Eerste Communie met de eerste-communiekinderen plechtig tot de H. Tafel naderen. *Zij heeft verleden jaar hare Eerste Communie gedaan, en dees jaar gaat ze mee.*

MEDEKEN (*meëdeke*), z. o. Klein in 't wit gekleed meisje met een bloemenkroontje en eenen sluier versierd, dat de processie opluistert of een bruidspaar vergezelt. Maagdeken. R., C. Bij J. **Mateken, meerdeken, meerteken.** — VAN BEERS zegt :

« Dan volgt er een rei van Meidekens, frissche gezichtjes,
Allen in 't wit, met een korfje in de hand, waar ze bloemen
[uit strooien. »

(*De Bestedeling.*)

Vandaar :

MEDEKENSPALM, z. m. Maagdenpalm. — J.

***MEDELIKKEN** (*meeläkke*), onz. sch. zw. ww. EIG. : Met anderen likken. *De klään kat mag be de groeëte ni meeläkke.* — FIG. : Een aandeel hebben. *Al es-t-er mär wije famile, hije zal toch och in 't erfdeel meeläkke. De goei läkke 't met de koë mee,* de goeden moeten het met de slechten bekoopen.

***MEDEPAARTEN** (*meepoate*), bed. en onz. zw. ww. BED. Een aandeel geven. *Kind, ge moëit oer brukkes* (broerkens) *en oer zusterkes meepoate.* — ONZ. Een aandeel hebben. *Hijen heet inne schoone vasten trek en hije poat nog mee in de wunst.* — S., C., J. — Zie *Wdb.*

***MEELZOETEKEN**, z. o. Madeliefje. — R. — C. *meizoet.*

***MEENENS**, bijw. Gemeend. *Hije schijnt het lache(n)s te zegge, ma(ar) neemt het mär määnc(n)s.* — C., J.

MEERL (uitspr. *meäl*), z. v. — VOLKSWIJSHEID : de meerl zingt :

Drink het uit
En tap nog een! — J.

MEERT, z. m. In Holl. *Maart.* — SPREUKEN : *Ge moet de(n) Meert eenen stoel zetten en zeggen : Welkom, Meert! anders neemt hij u mede.* (Doelt op het groot getal lieden, die in Meert sterven.) — *De eerste vrucht van de(n) Meert is een bedelaar in de zon.* R. — *Een droge Meert is geld weerd.* R., C., J. — MOLEMA zegt (art. **Meert**) : SPRW. : Meert dreug, Mai nat, Geft veul hooi en zoad zad. — *Meert moet twelf zomersche dagen leveren.*

Half-meert is het tijdstip dat meiden en knechten verhuisden. Vandaar : *Als u dat nog eens voorvalt, als ik dat nog eens ondervind,... is 't half-meert,* dan moet ge vertrekken.

MEERTSCH, bv. — Water, dat van Meertschen sneeuw voortkomt, wordt bewaard tegen de ontsteking der oogen. — J.

MEESTER, z. m. — ZEGSW. : *Die met een peerd uitgaat, gaat met zijnen meester uit.* — J.

MEESTERS(E) — ', z. v. Meesteres. — MOLEM. HFT., C., J.

***MEET** (scherpl. *e*), z. v. Groefje in 't achterste van den pijl, waarmee hij op de boogpees gezet wordt. *De meet van uwen pijl spant te fel; ge moogt uwe trens zoo dik niet maken.* Zie C., J., K. — Vandaar :

MEETEN, onz. zw. ww. Den pijl op de boogpees zetten. *Gij schiet altijd te kort* (uw pijl komt te laag in den doel); *gij moet wat lager meeten.* — J.

MEÊVAL, z. m. Voordeel, geluk, goede uitslag; van *meêvallen. Als ik wat meêval heb, kan ik op die koei tien stukken* (50 frank) *winnen.* — C., J. — Zie *Wdb.* op **meêvallen**.

MEI, z. m. — VOLKSW. *Mei koel en nat, veel koren in 't vat.* — Zie R., J. — Vergelijk MOLEMA op MEERT. — *Den eersten Mei heeft iedere vogel 'nen nest met 'en ei.* — J.

MEISCH, bv. *Meische regen,* malsche regen, gelijk er in Mei valt. *Meische kiekens.* — J.

MEISKEN, z. o. (uitspr. *maske*). — VOLKSVERKLARING van A(d) M(aiorem) D(ei) G(loriam) :

Alle maskes dansen geerne.
Alle mannen drinken geerne.

***MEKEN**, z. o. *Wdb. meetje.* Grootmoeder (niet *Doopmoeder,* gelijk KUIPERS zegt). — VOLKSGEBR. *Drijkoningen, ging men meken en peken* (grootvader) *met den teen trekken.* — Bij uitbreiding : oude vrouw. *Zij is nog maar veertig jaar oud, maar ze ziet er uit gelijk een meken.* — Moederken. *Meken van Rooi was honderd en drij jaar oud, toen zij stierf.* — Op afkeurende wijze zegt men *mee. Die leelijke ouwe mee!* — S., R., C. — AFL. *Mekensachtig.*

***MELEN** (*meële*), onz. zw. ww. Meelachtig voorkomen, eenen meelachtigen smaak krijgen, van aardappelen en vruchten gezegd. *Goei petätte meëlen, as ze gekokt zijn. Die peren melen te fel, er is geen zap* (sap) *in.* — Zie **Bloemen.**

MELKBEEST, z. v. Melkkoe. *Hij zit er warm in; hij heeft tegenwoordig drij werkpeerden en tien melkbeesten.* R., J.

MELKSTOEL, z. m., meer gebr. met den verkleinvorm *melkstulke.* Laag stoeltje, waar de melkster opzit om de koe te melken. — R., C.

MELKTEIL, z. v. Plat kegelvormig aarden vat, waar de melk ingegoten wordt om te roomen. R., C., J. — ZEGSW. : *Den duim vóór de teil houden,* gedeeltelijk afgeroomde of afgelaten (zie BIJDR. *Aflaten*) melk leveren.

MEM, z. v. Min, zoogmoeder, voedster. *Zij geeft de borst niet aan haar kind; zij heeft eene mem.*

***MENSING**, z. v. Melding. Fr. *mention. Ge en močit in oere brief doë gin mänsing van make.* — Teeken, voorteeken, apprensie (*apparence*). *Ich zijn ze al lank mu* (moede), *en ze en make nog gin mänsing van oan te goën.* — J. **Mentie.**

MERG, z. v. — SAMENST. Ossenmerg. *Wilt ge wat van die ossenmerg op een stukje brood?*

***MERGEL** (*mellger*), z. (v.) m. — R.

MERINOS, z. m. *Een kleed van fijnen merinos.* — C., J.

MERKETONS (— ⏑ –́), z. v. Gladde perzik, ook *brignool* (Fr. *brignole, brugnon*) geheeten.

MERTEKO (–́ ⏑ —), z. m. ook *metteko.* Kleine aap. Persoon die apenstreken verricht. *Kleine merteko! Wat een leelijke merteko!* — C.

MEST, z. o. — VRGL. : *Zoo nat als mest,* doornat. *De arme schapen waren zoo nat als mest!* — Ook, maar minder algemeen :

MESTNAT, bv. Zie **mest.** — J.

MESTPLAS, z. m. Zie BIJDR. — Plas, poel, waar aalt of gier in bijeenloopt.

***METSEN**, bed. zw. ww. Metselen. Bij V. D. en KUIPERS als verouderd opgegeven, hier algemeen gebruikt. Vandaar : *metser,* metselaar, *metserij,* metselwerk, *metserdiender,* metselaarsknecht, *metserscognac,* klare jenever, *metsersgerief, metserskoord, metsersknoop, metserstiel.* — C., J. — R. geeft alleen *metsersknoop,* knoop die niet losgaat, gelijk de metsers er maken; doch in heel oostelijk Brabant wordt *metselaar* niet gebruikt. — HFT.

METTEN, z. mv. — ZEGSW. : *Late metten,* het laat uitblijven. *Als hij naar de vergadering gaat, zijn 't altijd late metten.* — Zoo ook *korte metten.* — J.

MEŬLDER, MÖLDER. Molder, molenaar. — ZEGSW. *Met de meülders te bicchte gaan,* de

paaschbiecht tot den laatsten dag, tot Beloken Paschen, uitstellen. — J.

MEŬTTEN (*mötte*), z. m. Kalf. — C., J. — Ook een kind. *Een dikke, een gezonde meütte.*

MIEZER, bijv. en bijw. Ziekelijk, zwak, teer. *Hij ziet er maar miezer uit. Dat graan staat miezer.* — Bedrukt. *Een miezer gezicht. Ge ziet weer zoo miezer!* — R., C., J.

***MIKMAK,** z. m. Gekonkel. Fr. *micmac : pratique secrète dans un but blâmable.* Ook *gemikmak. Laat me gerust met dien mikmak. Met al dat gemikmak zal de zaak in 't water vallen.* — C.

MIKMAKKEN, bed. en onz. zw. ww. Konkelen. *Ge kunt niet weten, wat die onder malkanderen mikmakken. Ze doen niets dan mikmakken.*

***MILVER,** z. m. Molmworm. Algemeen in België, zie SCH. *De milver zit in dat meubel.* — Vandaar : *vermilverd hout.* — Plantluis. *De rozenknoppen zitten vol milvers.*

MIN, z. v. Kat. Dient vooral om de kat te roepen. *Min, min, min!* — C. — VERKL. *Mienke* (uitspr. *miengke*), *minneke.* — SAMENST. *Mienkepoes.* — J.

***MINDER,** telw. — ZEGSW. *E männcke minder.* Dood. *'t Stak na* ('t scheelde weinig), *och* (of) *hije was e männeke minder* (of hij was verongelukt). *Iemand e männeke minder make,* hem halsrechten, terechtstellen, vermoorden.

MINDEREN, onz. zw. ww. Missen, falen. *'t Kan niet minderen dat die menschen achteruitgaan, ze hangen alles aan hun gat. Hij blijft arm, maar hoe kan dat minderen? als hij vijf cents heeft, heeft hij voor tien cents dorst.*

*MINUUT, z. (v.) m. *Op eenen halven minuut.* — C.

MIS, z. v. Men onderscheidt ze in : *Hoogmis* of *zingende mis* en *kleine* of *lezende mis.*

MISPEL, z. v. — ZEGSW. : *Dat is geene rotte mispel weerd,* dat is niets weerd.

MISACHTEN, bed. sch. zw. ww. Minachten. *Gij moogt uwe ouders niet misachten.* (MECHELSCHE CATECH.) — C.

MISGEVEN, onz. en bed. onsch. st. ww. Verkeerd geven in het kaartspel. *'t Is misgeven, ik heb maar zes kaarten.* — C.

MISLEZER (⏑ – ⏑), z. m. Priester, die geene andere bediening uitoefent dan op eene bepaalde uur ergens de Mis te lezen. — C., J., HEREM.

MISLUKKEN, onz. onsch. zw. ww. Niet gelukken, niet slagen. *Met dat zoo te doen zult ge negen keeren op tien mislukken. Hij is drij keeren op nieuw dat meisje gaan vragen, en hij is iederen keer mislukt.* — C., J. — Evenzoo zou men, met eenen persoonsnaam als onderwerp, zeggen : *en den derden keer is hij gelukt.* Zie BIJDR. en R. op **gelukken.**

MISPIKKELEN, bed. onsch. zw. ww. Misdoen, misdrijven (waar 't kleinigheden geldt). *De kleine ziet er zoo beteuterd uit, hij heeft zeker weer iets mispikkeld.* — J.

MISSEN, bed. zw. w. Niet treffen. *Ik ben gegaan om hem af te halen, maar ik heb hem gemist. Als gij nog wat trakt* (toeft) *gaat gij uwen trein missen.* — C., J.

MISSIE, z. v. Zending. Reeks van sermoenen en godvruchtige oefeningen tot heropwekking van het geloof en bekeering der zondaren. *Bij gelegenheid van den jubilé van den Paus zal er eene missie zijn door den heelen wereld. Pater D. heeft wel honderd missies gepreekt.*

MISSIEKRUIS, z. o. Groot kruis, dat bij elke missie in 't midden van de kerk *geplant* (d. i. opgericht), en na 't sluiten der missie aan den wand der kerk opgehangen wordt. — C., J.

MISVERSTAAN, z. o. Misverstand. *Die heele zaak kwam voort uit een misverstaan.* — C., J.

MISWAS, z. m. — C. *Een boer moet tegen eenen miswas kunnen. Hij kan geen stroospier meer overbijten, met den eersten miswas is hij geruïneerd.*

MOEDERHUIS, z. o. Misschien wel naar het Fr. *maison-mère,* maar algemeen gebruikt voor moederklooster d. i. huis of klooster, waar andere kloosters, die denzelfden regel volgen, van afhangen. Vergelijk *moederland, moederloge.* — C., J.

MOEDERKLOOSTER, z. o. Moederhuis.

***MOEDIG** (uitspr. *moetig*), bijv. Fier. — C.

MOEITE, z. v. — ZEGSW. *Moeite doen,* pogingen aanwenden. *Moeite hebben,* last hebben. — C., Herem.

MOEL, z. v. Bak- of kneedtrog, moelie. — C.

***MOETEN**, zie BIJDR. — SPREEKW. *Močiten es enne kočn* (is een kwade) *duvel,* tot iets gedwongen zijn valt hard.

MOEZELZAK, z. m. Doedelzak, moezel. — R., C., J.

MOFFEL, z. v. « Voorwerp van bont, waarin men de handen bergt (vooral in gebruik bij vrouwen) ». Dat is de bepaling door KUIPERS gegeven bij *mof*, dat hier met die beteekenis niet gebruikt wordt. *En hare handen verborgen zich in een fraaie moffel.* (CONSC. *Wat e. M. l. k.*) — C., J., HEREM.

***MOL**, z. m. (Zie V. D.) — SAM. *Molhoop, mollegat, mollepijp, mollepoot.*

MOLENBAAN, z. m. Baan, weg, die naar den molen leidt. — Zie J. op **Meuleweg**.

MOLENVAT, z. o. Graanmaat van omtrent $\frac{1}{8}$ hectol. Twee molenvaten maken een *halster*. — S. B.

***MOLSTER**, z. o. Zie BIJDR. — Ook zekere zoutmaat. *Een molster zout kostte tien cents.* — K.

MOMENT, z. m. *Hij kwam op eenen slechten moment.* — J.

***MONDGANGIG** (*mondgängig*), bijv. Noch te heet, noch te koud, maar goed om geëten te worden. *De soep, de koffie is mondgangig.*

MONKEN, onz. zw. ww. Pruilen. S., C., J., HEREM.

MONTENAKEN. Gemeente van Limburg, arr. Hasselt. — ZEGSW. De christenen, die den 40daagschen vasten onderhouden, zien met genoegen den Zondag naderen en zeggen (met eene zinspeling op *mond*) : *Overmorgen, morgen is 't montenaken-kermis* (dan vasten we niet) (Thienen.)

***MOOK**, z. v. Eerste maag van een runddier of anderen herkauwen. — Als de mook der koeien, ten gevolge van eenig vergiftig voedsel, opzwelt, zegt men dat zij *oploopen* of *opgeloopen zijn*.

Om ze te genezen (te beletten dat zij *bersten*) moet men ze *steken* (d. i. door de *flank* heen een gat in de mook steken) en somtijds er zelfs het voeder uithalen. — K.

MOORD, z. v. *Te B. is en moë(r)d veurgevallen.* — N. B. Indien het mnl. was, zou men zeggen *enne moëd.* — J., C.

MOTTIG, bijv. en bijw. Vuil, walgelijk. *Een mottig wijf, een mottig huis, mottige manieren, mottig gekleed zijn.* — C., K., J., HEREM.

MUILBAASTJE (*muilbääske*, zie hooger *baast*). Muilkorf. Wissen korfje, dat men de koebeesten om de muil hangt, opdat zij niet zouden eten aan gras of graangewas, waar men ze moet doordrijven, — of dat men het kalf aanbindt, opdat het niet anders zou eten dan de melk, die men het toedient. — C. *muilkorf.*

MUNT (plant), z. m.

MUNTBOL, z. m. Bolleken van suiker met munt. — C., J.

MUGGENPIS, z. m. Fijne regen.

***MUNTIG**, bijv. Wordt van eene koe gezegd, die 't jaar nadat zij gekalfd heeft niet drachtig is, en voort gemolken wordt. *We goën dij koei muntig loëte en ze noë de winter oëp de wää* (de vetweide) *zette.* — R., C., HFT, K. — Voor *muntig* zegt men ook wel *leeg*, maar dit past zoowel op andere dieren als op de koe. — FIG.: *In muntige bös*, eene ledige beurs. Bij uitbreiding voegt men *muntig* ook als gez. bij persoonsnamen. *Heë es muntig. Ze hämmen hum*

muntig gemakt (*uitgemolken, gebeursd, uitgebeursd*), ze hebben hem al zijn geld afgewonnen.

MUSKUS, z. m. — FIG. : Beer, drek.

MUUDTE, z. v. Vermoeidheid. *Ik zou tehenc* (neer-) *vallen van de muudte.* — J. **Moedte.**

MUUS (uitspr. *Mucs*). Verkleinwoord van *Bartholomeus.*

MUZIEKMIS, z. v. Mis, onder welke gewoon muziek, geen Gregoriaansch, gezongen wordt.

N

NA, voorz. wordt gezegd voor **na** (*après*) gelijk voor **naar** (*vers*). 't Eerste klinkt *noë* en krijgt altijd eene zekeren klemtoon, *Noë één uur, noë de mes, noë 't lof, noë deën tijd, noë tien joër.* Het tweede is eenlettergrepig *nŏ,* veel korter en onbetoond. *Ze zijn nŏ de mes* (⏑ — ⏑ ⏑ —), *ze komen ninŏ de kerremes* (⏑ — ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑), *ze kome nŏ de kerremes* (⏑ — ⏑ ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑).

***NA** (nää), nina (ninää), tus. Slaap! — WIEGELIED :

Nää, nää (1), kinneke!
't Päppeke stoët in 't spinneke;
Nää, nää, kinnekewaboe!
Slopt en doet oer uëgskes toe!
Wilt het kinneke zwijge,
Dan zal het päppeke krijge.

Of ook :

As 't kinneke ni wil zwijge,
Dan zal het gi (geen) päppeke krijge.

Nää doen, nääkes doen, ninää doen, ninääkes doen, dodo doen, slapen (in de kindertaal). — C. *Ninnekindeken doen.* — R. *Nijnen.*

NAAD, z. m. — ZEGSW. :

Lange(n) draad,
Slechte naad.

---

(1) Var. : Ninää....
Do, do....

NAAIERSE (noë-es, ⏑ —), z. v. Naaister. — S. B., J.

***NABEET**, z. v. Gewoonlijk : het gras, dat nog na den toemaat (het nagras) groeit en door het vee *uitgeëten* wordt; somtijds, gelijk bij R., de toemaat zelf, wanneer hij niet afgemaaid, maar afgegraasd wordt.

NABIECHT, z. v. Kort formulier na de belijdenis om vergiffenis te vragen. Vergelijk *voorbiecht*. — R., C.

NACHT. — ZEGSW. *Bij nacht en ontijden. Doktoors en pastoors worden dikwijls bij nacht en ontijden uit hun bed gehaald.* — J.

***NACHTERNOEN** (*nachtenoen*), z. m. Eigenlijk **achternoen** (zie S.), met de *n* van 't lidw., die er steeds bijblijft. Elders vier-uren-boterham, in 't Fr. *goûter. 't Es al nachtenocntijd.* — Voor *namiddag* zegt men *achte(r)noen. Ich zal te achtenoen kome.*

NACHTKOT, z. o. Kroeg, die 's nachts (voor de nachtbrakers of nachtraven) openblijft. — R., C.

***NADATUM** (– ⏑ ⏑). Nadien, daarna, naderhand. *Nadatum heb ik hem niet meer gezien. Hij zeide, dat hij geen roo(de) duit meer op zak had, en eene uur nadatum trakteerde hij alwie drinken wou. Korts nadatum zat hij achter de gringels* (grendels). — R., C.

***NADERGAAN**, onz. sch. onz. ww. Binnengaan, aanloopen. *We zullen* **in den Hert** *eens nadergaan. Terwijl ik toch op den Dries was, ging ik bij Cie eens nader.* — R.

***NADERKOMEN** (*noëderkome*), onz. sch. onz. ww. Bij gelegenheid binnenkomen. *As de gij inne kiër noë 't stad komt, komt dan ins noëder.* — R.

NAGEVEN, bed. sch. st. ww., is niet, of zeer zelden « van iets beschuldigen » (KUIPERS), maar meestal in eenen goeden zin : veronderstellen, gaan zoeken, van iets verdenken. *Ge zoudt onzen armen onderwijzer niet nagegeven hebben, dat hij Grieksch en Latijn kende zoo goed als een pastoor. Zoo een miezer manneken, en 't heeft een stem 'lijk een klok! Wie zou hem dat nageven?* — Zie R. en C. — Bij J. **Naargeven.**

***NAGROMMEN** (*noëgroëmme*), bed. sch. zw. ww. Achternagrauwen. *Wa(t) zit ge doë inne minsch altijd noë te groëmme?* — HEREM.

***NAKWIDDEREN** (*noëkwidderc*), bed. sch. zw. ww. Naloopen. *Ich en wil ni hämme da de gij mich allenthenes noëkwiddert.*

NANAAM, z. m. Toenaam, schimpnaam. — R.

NAPOLEON, z. m. Goudstuk van 20 frank. — C. De prijs der peerden werd gewoonlijk in *napoleons* uitgedrukt. *Hoeveel looft ge dat veulen? — Twintig napoleons.* — De prijs der koeien en vette verkens, in *stukken* (d. i. stukken van 5 fr.). *Voor twintig stukken kocht ge in mijnen jongen tijd eene volle koe.* De prijs der kleine verkens (loopers, biggen), en der schapen, in franks. — De boerenknechts wonnen per jaar van 30 tot 40 *stukken,* de meiden, van 30 tot 40 *gulden* en twee voorschooten.

NAT, z. o. — *Kort nat,* sterke drank. *Hij houdt veel van het kort nat.* — R., C., J.

***NEDDE**, z. m. Dauw. — R. heeft **nette**, en **netten** voor *dauwen.* Wij gebruiken het ww. alleen als deelw. *'t Was dezen morgen fel geneđ.*

*NEEN (*nië*), bijw. en z. m. — ZEGSW. *Ginne joa vör inne nië zegge.*

*NEGENHOEKEN (⏑ ⌣ — ⌣), onz. zw. ww. Spel op een vierkant, dat door twee gekruiste lijnen in vier gelijke vierkanten verdeeld is. — Zie de beschrijving van dat spel bij C. *In plaats van hun werk te maken hebben zij genegenhoekt.* — KUIPERS **negenstekken.**

NEGENMANNEKENSLINT, z. o. Smal lint, dat een negenmanneken (duit) de el kostte. — C.

NEGENSTE, z. o. Eene devotie van negen dagen ter eere van eenen heilige. (Fr. *neuvaine,* in onze wdb. vertaald door *novene, negendaagsch gebed.*) — Een negenste doen, onderhouden. *Wij zullen een negenste doen ter eere van de H. Luitgardis tot bekeering van de taalbedervers.* — Het *negenste* wordt gewoonlijk met eenen *bedêweg* (bedevaart) naar de plaats waar de Heilige *rust,* begonnen of gesloten.

NEGENURENDIENST, z. m. Lijkdienst, uitvaart, die te negen uren gedaan wordt.

NEGENURENLIJK, z. o. — Zie **lijk.** C., J.

NEGENURENMIS, z. v. Mis die, 't zij des zondags, 't zij alle dagen, geregeld te negen uren begint. *Hij ging gewoonlijk naar de negenurenmis.* — De missen, die op andere uren vastgesteld zijn, heeten de *vijf, zes... twaalf-, half zes-, half zeven,... half twaalf-, half elfmis.* — J.

NEGENWEEKSCHE PATAT. Zeer vroege aardappel. — C. — R. **negenweek-patat.**

NERE, z. m. Dorschvloer. Fr. *aire.* — R., S., K. HEREM. Hij wordt gemaakt met eene dikke laag

leemgrond, die natgemaakt en goed doorkneed, daarna met de *plakspaan* (zie BIJDR.) effen gestreken, en met den heiblok vastgestampt wordt. Dat heet men *eenen nere leggen.* Den dorschvloer omhakken en vernieuwen heet : *eenen nere herleggen.*

De vloer van vele huizen was en is nu nog op dezelfde wijze gelegd. Vandaar waarschijnlijk de uitdr. door C. aangehaald : *hij mag geenen voet meer op mijnen nere zetten,* d. w. z. in mijn huis of over mijnen dorpel. Wij zeggen : *hij mag geenen voet meer op mijnen heiëd zetten,* en wij spreken *heiëd* uit alsof het *haard* beteekende. 't Is misschien eene verbastering van *nere,* door KIL. ook *aere, ere* geheeten.

NEST, z. m. — ZEGSW. *Nesten zoeken,* moeilijkheden zoeken, twist zoeken. *Als hij eene druppel opheeft, zoekt hij met Jan en alleman nesten. Hij wou mij weer komen nesten zoeken, maar ik ben mijnen gang gegaan* (heengegaan). — Waarschijnlijk verwant met het Fr. : *chercher noise.*

***NET** (breiwerk), z. o. — ZEGSW. : *De nette bediënsloë,* de netten bijeenslaan, zich vereenigen om voor gezamenlijke rekening te handelen. *Ge loëpt doë zoowel as ich läk i verlorebroeëd; as we ons nette bediënsloege, weëre we alle twee gehollepe.* (Gij loopt daar zoowel als ik gelijk een verlorenkost; als we onze netten bijeensloegen waren we alle twee geholpen. Of wel : Gij zijt jonge dochter (of weduwe) en ik ben ook ongehuwd; indien wij samen trouwden waren we beiden gered.) — AANM. Men zegt ook : de tenten bijeenslaan. Zie BIJDR. op *bijeenslaan.*

NETELEN, bed. zw. ww. ook wed. Branden, prikken

met netelen. *Vanwaar komen al die brobbelen* (zie BIJDR.) *op uwe handen? — Ik heb mij genetteld. — Waarom blijft ge niet van de netelen af? — Jan van schoper Pro's Peeke* (Peerken van Jan van Pieter den schaper) *had mij gezegd dat ze deze maand niet netelden.* — HEREM.

NETTEN, bed. zw. ww. — Brood netten. Bruin (rogge-) brood, nadat het *afgeduwd* is en eer het in den oven gaat, met warm water, koffie, melk bestrijken. — Het tarwebrood met melk of eiwit bestrijken heet *zalven,* in 't Fr. *dorer.* – R., C.

***NEUS,** z. m. ZEGSW. *Van zijnen neus maken,* veel beslag maken. — *Iemand neus en oeëren afeëte,* al opeten wat iemand heeft; hem arm eten. — *Oere neus en es ginne kapstäk, alles moëit er ni oanhange,* gij moet niet alles weten. — *Neëves, länst* (langs) *oeren neus deur,* ik lach u wat uit. — *'t Verken es deur den neus geboo(r)d,* de zaak is heimelijk geklonken. — *Zijn neus is nog niet gezolderd,* hij is nog te jong om te snuiven.

Iemand iets op zijnen neus hangen, het hem op zijn brood geven. — *Iemand de prang op den neus zetten,* hem dwingen. — *Iemand in den neus hebben,* hem verdenken. — *Iets in den neus hebben,* er zich aan verwachten. — *Zijnen neus nagaan,* slenteren zonder doel; wordt ook gezegd, wanneer iemand vraagt :

Moeë goëd-der hene? (Waar gaat gij naartoe?)
Antw. Noë (*naar*) scherpe schene
Mijnen neus noë;
Wil-de-gij den droëd droë?

Hier is *na* met *naaien* verwisseld, die allebei *noë* uitgesproken worden. — Zie verder J.

NEUTER, bijv. Stil, koes. *Als ge u niet neuter houdt, krijgt ge van den heezeleëren* (van de hazelaren stok). — C.

NICHT, z. v. — SPOTRIJMPJE :

Nicht,
Zijt-der al gebicht?
— Joa, kezijn,
In 't sakestijn.

***NIET**, z. (o.) m. — C., J. *Voor 'nen niet laat hij zijn lip hangen.*

***NIEUW** (*nief*), z. o. — ZEGSW. : *Iemand in 't nief steëke, zette,* iemand eene volledige nieuwe kleeding bezorgen. — HEREM.

NIEUWJAARSMAAND, z. v. Januari.

Behalve Januari hebben slechts twee andere maanden eenen bijzonderen naam. *Februari* heet ook de *klein maand* (z. d. w.) en *Augustus* heet *Oogstmaand.*

Slechts drij namen van maanden worden met een bepaald geslacht verbonden. Meert, April en Mei zijn mannelijk, als in

'Nen druëge Meiet
Es geld weiëd.

We hebben dees jaar eenen slechten April gehad. — 't Is den heelen Mei nat en koud geweest. — Dat is niet erg, want het spreekwoord zegt :

Mei koel en nat
Veel koren in 't vat.

NIJG, bijw. Hard, fel. *De dienstboden moeten daar nijg werken, maar ze krijgen goeden inslag. Het zal te nacht nijg vriezen.* — S., R., C., J.

NIKKEL, z. m. Nikkelen geldstuk. — C., J.

***NISTELEN**, onz. zw. ww. In omloop zijn van geheimzinnige geruchten; *reuzelen.* Zie dit w. in de BIJDR.

NOEN, z. m. — ZEGSW. *Kunnen onthouden van twelf uren tot hoog noen,* een zeer kort geheugen hebben; bij MOL. *Van twalf uur an dc middag.* — J.

NOENENT (TE), bijw. uitdr. Dezen middag. *Ik zal daar tc noenent eens van spreken.* — R., C., J.

NOG, bijw. Ten minste. *Hadt ge mij daar nog over gesproken! Kon hij daar nog maar iets anders bijdoen om wat geld te verdienen. Als ge mij dat nog gezegd had eer ik vertrok.* — N. B. Nog heeft hier volstrekt geenen klemtoon. — R., C., J.

NORK, ORK, z. m. Koppige, moffige, onhandelbare mensch. *Ge moet bij dien nork niet gaan om iets te vragen.* — Bij R. **Ork**, bij C. **Nork, hörk.** K. **Norch.**

***NOTS** (*nöts*), z. m. Blokwagen. Van *heurst, curst, curts, öts* met de toevoeging der *n* van 't lidw.

NUCHTERMAN, z. m. Geringe koopman, die met den kruiwagen of de hondskar over 't land rijdt om nuchtere kalveren te koopen. — R.

NUMERO, z. m. Nommer. *Ik weet wel, dat hij in die straat woont, maar ik ken zijnen numero niet.* — C., J.

O

O, z. v. — ZEGSW. : *Eene O in cijfer zijn,* niets te zeggen hebben. — R., C.

OFFER, z. m. De tijd, onmiddellijk volgende op de offerande in eenen lijkdienst, en waarop de geloovigen ten offere gaan. *Gij zult u moeten spoeden, als gij nog vóór den offer wilt in de kerk zijn. Vele menschen gaan maar naar den lijkdienst voor de oog van de familie, en na den offer gaan zij uit.*

Ten offere gaan is, in eenen lijkdienst, aan de offerande de pateen gaan kussen tot teeken van verzoening met den overledene, en al of niet een stuk geld offeren.

Het geld, dat bij het ten offere gaan op de schotel gelegd wordt. *Dat is nog eene van die oude rijke families; de pastoor zal vandaag eenen schoonen offer hebben.*

Het geld dat in de offerblokken komt. *De dieven zijn te nacht in de kerk gebroken en ze hebben al den offer gestolen.* — R., C.

OKSELGEER, z. v. Okselstuk, geer in de mouw van een hemd.

OLF, z. m. Oorlof, verlof in de school. *Donderdag namiddag is 't olf.* — Zie HFT. op **Oorlof.**

OLIE is mann. in de Heilige Olie = het H. Oliesel. *Hij ligt onder zijne kerke-rechten; gisteren avond*

heeft hij den Heiligen Olie gehad. — R., C. — AANM. De olijfolie heet hier *fijnen olie;* de gezuiverde lampolie, *quinquet-olie;* de gewone lampolie, *smout.* — *Smout,* voor vet, smeer, reuzel, is hier onbekend.

OM, voorz. en bijw., wordt hier schier niet gebezigd. *Om de zon* is *rond de zon, — om de tafel, rond de tafel, — om Paschen, rond Paschen, — om zeven uur, te zeven uren, — om de twee uren, alle twee uren (eenen lepel), beurt om beurt, toer op toer, — vandaag om geld en morgen om niet, vandaag voor geld en morgen voor niet, — vier om een dubbeltje, vier voor twee knabben, — hij geeft er niets om, hij geeft er niets voor, — om iets treuren, tristig zijn voor iets, — om iets lachen, met iets lachen, — om bestwil, voor 't beste, — om mijnentwil, voor mijnentwil* (doch *om Godswil*), *vragen, bidden, smeeken, werken, vechten om, vragen... voor, — om iemand roepen, op iemand roepen* of *iemand roepen, — om den dokter sturen, den doktoor doen halen* of *iemand naar den doktoor sturen, — om de grap, voor de grap, — om 't hardst schreeuwen, voor 't hardste schreeuwen, — eten om te leven, eten voor te leven, — geschikt om te studeeren, bekwaam voor te studeeren, — geen brood om te eten, geen brood (voor) te eten, — te onnoozel om van te spreken, te onnoozel voor van te spreken, — tijd om uit te gaan, tijd voor uit te gaan.* — N. B. *Voor* klinkt dan altijd *vör* en is toonloos.

De tijd is om, de tijd is voorbij, door, — de wind is om, de wind is gedraaid. — Wij zeggen *omendomrollen, -vallen, -stooten....*

***OM** (*um*), bijv. en bijw. Waar er van snijtuigen spraak

is, beteekent *um,* dat de snede omgekruld is. *De snee van da mäs es um. Doë en es gi stoël genoëg in da mäs : de snee goëd* (gaat) *um. Da zijn mich roar nölle* (naalden)! *de poëint goid iëder um as te breëke.* — Ook in Antw., Brab., Kempen. Zie SCH.

Vandaar de volgende samenstellingen, die het omgaan (omkrullen) der snede beteekenen ten gevolge der werking door den stam uitgedrukt.

Omdouwen (*umdoa*). *Ge zult de snee van da mäs nog umdoa* (zie R. op **Nog**).

Omfiggelen. *De snee van een pennemes op een potlood umfiggelen.*

Omgaan. *Ge moogt met dat mes geen hout snijden, de snee zou umgaan.* — C.

Omkappen. *De snee van een' pik op kääs* (keien) *en steenen umkappen. Voorzichtig voor de steenen, och ge kapt het bijl hiëlegans um.*

Omkrijgen. *Ge zult de snee van 't broodmes op da hout wel umkrijgen.*

Omschaven. *Die leergast schaaft al de schaven um.*

Omslijpen. *Vörzichtig, dat de gij de schoas* (scheermes) *ni um en slijpt.*

Omsnijden. *Da broeëd es zoeë hät* (hard) *va köst* (korst), *dat-de-gij 't mäs ter oëp umsnijdt.*

Omsteken. *Vörzichtig vör de wöttele* (wortelen), *och ge stekt de schöp* (schup) *um.*

Omtaffelen. *Schid* (schei) *doë uit met da pennemes; ge taffelt de snee um.*

Omvallen. *De snee van eenen beitel laten umvallen.*

Omwerken. *Ge zult zoeë lank met da mes bezig zijn, totdat-de-gij de hiël snee umgewerkt het* (hebt).

Omzagen (*umzeëge*). *Past oëp de nagels, och ge zeëgt al de taan* (tanden) *um.*

OMDABBEN, bed. sch. zw. ww. Al dabbende bederven, schenden. *De hennen hebben het ajuinbed omgedabd.* — Doen vallen. *De honden hebben mijn lauricrboomken omgedabd.* — C.

OMDOEN, bed. sch. onr. ww. Omploegen, omspitten. *Ge moet dat land omdoen, of het zal niet drogen.* — S., C., J. — *Wdb.* : gewest.

OMGAAN, onz. sch. onr. ww. Uit den weg gaan. *Als ge niet omgaat, rijd ik u omver.* — FIG. *Ik moet voor niemand niet omgaan,* niemand heeft iets op mij te zeggen. — C., J.

OMHALEN, bed. sch. zw. ww. Overhalen, van gedacht doen veranderen. *Met eene pint bier kan ik hem omhalen.* — R. — *Wdb.* : alleen in Vl. België gebruikelijk.

OMME, tus. Bevel, om koeien te doen terzijde gaan. Zie BIJDR. op *Homme.* — S. B., R., C.

OMRIJDEN, bed. sch. st. ww. Omploegen. — R., C. — *Wdb.*

OMVALLEN, onz. sch. st. ww. Van meening veranderen. *Als hij er profijt in ziet, zal hij wel omvallen.* — C.

OMZIEN, onz. sch. onr. ww. Komen waar men verwacht wordt. Gemeenlijk in eenen ontkennenden zin. *Onze werkman ziet weer niet om; hij is zeker gisteren op rabot geweest. Zou onze beenhouwer met zijn vleesch weer niet omzien? Hij had het mij zóó beloofd!* — C.

[3]**ONBEGREPENDERMATE** (*onbegrependermoëte*), bijw. Zonder gewaarborgde grootte. *De goeiere* (goederen) *van ons kerk wodden* (werden) *in den*

Franschen tijd vör elf boeinder (bunder), *onbegrepender moëte, verkocht, en 't weërc-t-er* (en er waren er) *wel twintig.*

ONDER, voorz. en bijw. — De aanmerking van R. en C. dat de uitdrukkingen : *ten onder* of *ten onderc, onder den man komen, onder hun,* door het *Wdb.* verouderd geheeten, in 't Haspengouw en de provincie Antwerpen nog springlevend zijn, geld ook van onze streek. — J.

ONDER DEN MAN GAAN. Wordt gezegd van een werkpeerd, dat als rijpeerd dient of dienen kan. *Het gaat zoowel onder den man als in de chees.*

ONDERDAAN (⏑ ⏑ —), bijv., onveranderlijk. Verschillend, te onderscheiden. *Werken en werken is onderdaan,* 't een werk is 't ander niet, Fr. *il y a travailler et travailler.* RUTTEN geeft : « *Muziek en muziek is onderdaan* », d. i. : Er is veel verschil tusschen muziek, of alle muziek is niet schoon. — K., S. B. — Zie L.

ONDERDABBEN, bed. sch. zw. ww. Al dabbende bedekken en beschadigen. *Mijn salade kwam schoon uit, maar de hennen hebben hem ondergedabd.* — C.

ONDERDUIMS (— ⏑ —), bijw. Onder den duim, in 't geheim. *Onderduims tegenwerken, schade doen.* — S. B., C., J. — *Wdb. :* gewest.

ONDERGEVEN, wed. sch. st. ww. Zich onderwerpen. *Zou ik mij voor u niet moeten ondergeven! Kinderen moeten zich voor hunne ouders ondergeven. Als de kerk gesproken had, gaf hij zich onder.* — R., C.

ONDERHAAG, ONDERHAGE, z. m. Aardveil, hondsdraf. Bij C. ook *onderhaaf.* — J.

*ONDERHALVENDUIM (klemt. op *hal*), z. m. Berd van anderhalven duim dikte. *Wa(t) kost dijen onderhalvenduim?*

ONDERHOUDEN, bed. sch. onr. ww. Beletten op te staan. *Gij hebt mij ondergelegd* (zie BIJDR.), *maar toch niet onder kunnen houden* (niet ondergehouden), *niet waar?* — R., J. — Zie *Wdb.*

ONDERSPREKEN, bed. onsch. st. ww. Afspreken, bespreken. *Eene maand te voren waren alle plaatsen ondersproken.* — Bestellen. *Ik heb maar twee jonge honden meer, en ze zijn alle twee ondersproken, de eene aan mijn broer, de andere aan mijn zwager.* — *Ik heb mijn provisie patatten ondersproken bij den vader van ons meid.* — R. — Zie HFT. *Opheldering en.* — *Wdb.*: thans nog in Zuidn.

ONDERTUSSCHEN, bijw. Nu en dan. *Ik zie hem ondertusschen nog al eens.* — R., C., J.

ONDERTROUW, z. m. Huwelijksbeloften voor den pastoor afgelegd. — *Ondertrouw doen,* ondertrouwen. — HFT. — Het *Wdb.* spreekt van die « godsdienstige plechtigheid » in Rusland.

ONDERVERHUREN, bed. sch. zw. ww. Voortverhuren. *Ik zal u mijn huis verhuren op voorwaarde dat gij niet onderverhuurt.* — R., J.

ONDERWEGE(N), bw. Onderweg. — C., J. — Zie *Wdb.*

ONDERWONEN, bed. onsch. zw. ww. Zorgeloos bewonen, zelfs beschadigen, van een huis, eene kamer gezegd. *Ze hebben mijn huis zoodanig onderwoond, dat ik er groote onkosten zal aan hebben, eer ik het weer verhuurd krijg. Die kamer is heel onderwoond.* — J.

*ONNOOZEL (*onnuëzel*), bijw. Komt voor in : *Onnoozel-expres,* in den schijn zonder moedwil. *Iemand onnoozel expres op zijne voeten trappen.*

ONNUTTIG (uitspr. *onnöttig*), bijv. en bijw. Vuil, walgelijk, slordig. *Een onnuttig wijf, een onnuttig huishouden, onnuttigen klap vertellen, onnuttig gekleed zijn.*

ONNUTTIGAARD (*onnöttigoad*), z. m. Vuile, walgelijke, onzedige mensch. — C.

ONNUTTIGHEID (*onnöttighed*), z. v. Vuilheid, onzindelijkheid. — R., C. — SPREEKW. *Onnuttigheid is geene heiligheid.*

ONPATIENSIG, bijv. Ongeduldig. — K., R., C., J. — *Wdb. :* thans verouderd.

ONPLICHTIG, bijv. Onschuldig. *Als ik onplichtig ben, wil ik niet gestraft worden.* — C., J. — *Wdb.* alleen in Zuid-N.

*ONS (gewicht, 16de deel van het pond, ongeveer 30 grammen), z. (o.) v. — R., C.

ONS HEER. God. *Ons Heer zal hem straffen.* J. — De H. Communie. *Te Ons Heer gaan,* communiceeren. *De pastoor heeft hem dezen morgen Ons Heer gebracht. Ons Heer gaat uit,* men gaat iemand berechten. — HFT., op **ons.** — C.

*ONSTERK, bijv. Weinig in getal. *We zijn wat onsterk van volk,* wij komen werkvolk te kort. *We zijn te onsterk om te kruisjassen.* — Zie R. op *sterk.* — *Wdb. :* thans nagenoeg veroud.

*ONTBEURZEN (*ontbözze*), bed. zw. ww. Te betalen hebben. *Gij zult daar niets moeten voor ontbeurzen.* — Ook in Br., zie S. — *Wdb. :* In Z.-N.

ONTHERLAVETSEN (klemt op *her*), bed. zw. ww. Ontredderen, bederven. *Hij heeft gedurig aan zijne horloge zitten frutselen* (futselen), *en nu is zij gheel ontherlavetst.* — R. — Bij C. **ontherlewijd, ontheilewijd, onthellewet** enz. Zie ald.

ONTVREËN, ONTVRIJDEN. Zie **Vreën.**

***ONVERZAAFD**, bijv. Onversaagd. *'t Es innen rechten Hans onverzaafd. Hans onverzaafd sloeg ter zeven in iëne slag.* — Bij DE BO : **onversaafd.**

O(NZE)-L(IEVE)-V(ROUW) HALFOOGST. Maria Hemelvaart. — S., R., C., J.

O.-L.-V. HALFVASTEN. O.-L.-V. Boodschap (25 Meert). — R.

ONZE-VADER, z. m. C. *Hij kende nog* (d. i. zelfs) *zijnen Onzen-Vader niet meer. Nog eenen Onzen-Vader voor Jan-oom zaliger.* — N. B. *Vader-ons,* z. m. wordt ook gebruikt, doch veel minder.

OOG, z. v. *Ik zie dat op de oog,* zonder meten. C., S. B. ZEGSW. *Zooveel als in mijne oogen steekt,* niets. R., C. — *Uit der oogen uit der herten.* C. — *Geen goei* (goede) *oog in iemand* (*in iets*) *hebben,* denken dat het er verkeerd zal mee uitkomen. R., C., J. — *Ziender oogen,* op eene in de oog vallende wijze. *De zieke vervalt ziender oogen.* R., C. — Men zegt in 't Hageland niet *in 't oog houden, op 't oog zien,* gelijk het *Wdb.* meent, maar *in de oog houden, op de oog zien.*

Oog beteekent ook schoon uitzicht. *Die winkel heeft geene oog.* C.

OOGENBLIK, z. m. — C., J. — Zie *Wdb.*

OOGSTGAFFEL, z. v. Gaffel met langen steel. — R.

OORD, z. o. Muntstukje, het vierde van eenen stuiver. *Een Brabantsch, een Luiksch oord.* — ZEGSW. : *Oorden hebben, van oorden weten, met de oorden zitten,* geld hebben, rijk zijn. — Op de botermerkten werd vroeger (en wordt misschien nu nog) regelmatig met oorden gerekend. De boter ging *vijf en een oord* (vijf stuivers en een oord), *vijf min een oord,* in den winter echter tot *elf en een oord* (eenen frank). — R., C. — Zie *Wdb.*

OP. Zie *Eene kortswijlige Verhandeling over het partikel.* « **Op** », door mij voorgelezen in de Kon. Vl. Academie. Verslagen en Mededeelingen, Augustus 1898. — *Wijn op flesschen. De baan op Diest. Op slag van twaalf uren. Op 'nen omzien. Op een twee drij. Op zijn renten leven. Op de letter spreken. Op water en brood. Op verre na niet. De voerman op Diest. Dag op dag* (juist). *Op sterven liggen. Op springen zijn. Op eene week. Het op de borst hebben. Op zijn :* 1° uit het bed, 2° verbruikt, 3° geruïneerd. — Zie J.

***OPBUCHELEN**, onz. sch. zw. ww., van *buchelen* (zie d. w.) en *op.* Met bochels omhoogkomen, uitdijgen. *Ze make de grunighäd* (groenten) *oëp de mät* (merkt) *nat, en dan buchelt ze op.*

OPCEESEN, onz. sch. zw. ww. Loopen gaan. — C., J.

OPDABBEN, bed. sch. zw. ww. Al dabbende beschadigen, al dabbende uit den grond halen. *Met naar 'nen mol te snuffelen, heeft de hond mijn heel bloemperk opgedabd, — al mijne tulpen opgedabd.* — C.

OPDOEN, bed. sch. onr. ww. Verkwisten, verteren. *(Ge)lijk* (zoodra, naarmate) *hij wat krijgt, doet hij het op. Hij doet het achter de pik op,* naar-

mate dat hij het wint, verteert hij het. *Hij heeft van den heelen kermis geenen cent opgedaan.* — Zie BIJDR.

OPENDOP (*op-ende-op*), bw. Geheel, volkomen. *Hij is opendop zijn vader.* Bij MOL. *'t Is ōpendōp zien voader.*

***OPENIGHEID**, z. v. Openheid. Dit woord heet in 't *Wdb.* verouderd. In 't Hageland wordt het nog dagelijks gebruikt in de bet. van : *open plek, opening.* Van gewassen, die te dicht opeenstaan, zegt men : *Ze en hemme gin openighäd genoëg, ze en kŏünnen hun ni uitcënsprää.* — C., J.

OPENPITSEN, bed. sch. zw. ww. Al pitsende doen opengaan. — J.

***OPENSPREIDEN**, wed. zw. ww. Zie **Openwerpen.**

***OPENWERPEN**, wed. sch. st. ww. Wordt van jong graangewas gezegd, waarvan de stam bij den grond scheuten werpt en alzoo breede struiken vormt. *Dat koren* (die rogge) *staat wel dun, maar als we eenen goeden opgang* (lente, zie BIJDR.) *hebben, kan het hem* (*zich*) *nog openwerpen.* — Men zegt in denzelfden zin *openleggen, openspreiden.*

OPERA, zangspel, of theater waar dit gespeeld wordt, z. m. — J.

OPGAAN, onz. sch. onr. ww. Voor zijn lot soldaat worden. *Hij was al tweemaal afgekeurd, en toen is hij toch moeten opgaan. Hij is voor eenen anderen moeten opgaan. Ik ga niet op, ik ben eenige zoon.* — C.

OPHAREN, bed. sch. zw. ww. meest in den vorm van lijdend deelw. gebruikt. Door den guren wind ruw worden (van de handen, het aangezicht, het vel in 't algemeen gezegd. *Mijne handen zijn opgehaard* of ook wel, minder goed : *opgehaard van den wind,* dewijl *haar* = bijtende wind. *De bijtende koû heeft mijne wangen opgehaard.* — Zie bij K. **Haeren.**

OPLEG, z. m. Hetgeen men meer betaalt dan de overeenkomst. *Voor eene halve uur, die hij meer gewerkt had, vroeg hij eenen frank opleg.* — C, J. — *Zuidnederlandsch* volgens het *Wdb.*

OPLEGGEN, bed. sch. zw. ww. Inleggen, inmaken, van groenten of vruchten gezegd. *Snijboontjes, witte koolen opleggen. Hoe legt ge die kriekskens op?* — **Opgelegd**, bijv. *Ik ben voor geen opgelegd goed.* — S., R., C., J. — *Wdb. : Zuidn.*

OPMOFFELEN, bed. sch. zw. ww. Al moffelende, verdoken, opeten. *Nooit zal zij haar broerkens of zusterkens laten meedeelen; zij moffelt alles alleen op.* — C. — Zie *Wdb.*

OPNEEMVOD, z. v. — Zie *Wdb.* Opnemen, A, I, 2, C. — Vod, dweil, waar de natte vloer mee gedweild wordt. — C. — Het *Wdb.* geeft *opnemen* als tot de algemeene taal behoorende; *opneemvod, opneemdoek* heet het Zuidnederlandsch.

***OPROER**, z. (o.) m. — R., J.

OPSLEENEN, bed. sch. zw. ww. De onderste takken van de boomen wegnemen om den stam langer te maken. *Gij laat te veel hout aan die boomen, ge moet ze wat opsleenen.* Zie BIJDR. op *Sleenen.* — Bij C. en S. B. *Opsleunen.*

OPSPETEN, bed. sch. zw. ww. Opspelden, met spelden opschorsen. *Spect uw kleed wat op.* — Wijsmaken, opbinden (zie BIJDR.), op de mouw speten (spelden). *Die Trien laat zich alles opspeten. Ze hebben u weer wat opgespeet.*

***OPSTEEK**, z. m. Het opsteken van boter. — Zie **Opsteken**. — *Ik verkoop geene boter meer, ik moet voor mijnen eigen opsteek zorgen. De opsteek van boter begint rond Sinte-Nijs* (8sten October).

***OPSTEKEN**, bed. sch. st. ww. Boter inzouten. *Ik moet een kroegsken boter opsteken voor mijne matant van Brussel.* — R. — *Wdb. Gewest.*

— *Iemand voedsel willen opsteken*, hem dringend pramen om te eten. *Doë zouë ze 't inne minsch va veur en van achter willen oëpsteëke!* — R.

— Heimelijk vluchten. *Als het spel in gang was, stak hij op.* — R., C., J. — *Wdb. Zuidn.*

— *Met een meisje opsteken*, ze schaken. *Toen hij zag, dat hij ze niet krijgen kon, is hij er mee opgesteken.* — R., C., J.

OPSTEL, z. m. — R., C., J.

OPTREKKEN, onz. sch. st. ww. Heengaan, er van door trekken. Naar het leger gaan. *Hij is gisteren opgetrokken.* (Zie **Opgaan**.) *Trek maar op, we hebben u hier niet noodig.* — Grootbrengen, opbrengen, opvoeden ook *groottrekken. Hij heeft al zijne kinderen braaf opgetrokken* (*grootgetrokken*). AANM. *Opvoeden* wordt hier niet gebruikt. — R., C., J.

OPVRIJEN, OPKARESSEEREN (zie BIJDR. **karesseeren**), bed. sch. zw. ww. Toevallig met een meisje kennis maken en haar de ooren volblazen,

lui conter fleurette, gelijk de Franschen zeggen. — C.

OPZAAIEN, bed. sch. zw. ww. Bezaaien, met het bijdenkbeeld, dat de grond gereedgemaakt is. *Ik moet nog een half bunder opzaaien, dan heb ik gedaan.* — C.

OPZOEKEN, bed. sch. onr. ww. Lastig vallen om geweld te kunnen plegen. *Dat is al twee maanden, dat die deugniet mij opzoekt.* — R.

ORDINARIS, bijw. Gewoonlijk. *Ordinaris vindt ge hem rond vijf uren t'huis.* — K., R., C.

***ORGEL**, z. o. en m. — R. m. en o. — J. v.

ORK. Zie **Nork.**

OS, z. m. — SPRW. *De os is vet,* zegt men, als er in dezelfde plaats twee lichten branden. — R., C. — Zie **kalven.**

OSSEBOER, z. m. Boer, die in plaats van een peerd eenen of meer ossen gebruikt. — R. — C. heeft *Osseboerderij*, boerderij, waar men in plaats van een peerd eenen os houdt.

OSSEKNIEËN. Binnenwaarts gekeerde knieën. Een mensch die osseknieën heeft, is daarom niet *scheefbeenig* gelijk de woordenboeken meenen. — C. — Bij J. *kalverknieën.*

OUDEMAN (*aëman,* ⏑ ⏑ —). *Van den aëman hebben,* zich niet ontwikkelen, klein en krotsig (zie *krots,* BIJDR.) blijven, van kinderen gezegd. *Dat kind heeft van den oudeman.* — Spottenderwijze ook van veldvruchten gezegd, die verkrotst zijn (zie *verkrodden, verkrotsen,* BIJDR. en R.). *Die terf heeft van den aëman.* — R., C., J.

OUTAAR, z. m. — R., C., J. — ZEGSW. *Die den outaar bedient, moet van den outaar leven,* men moet de geestelijken en kerkbedienden het brood uit den mond niet zien.

OVEN (uitspr. *hoven*), z. m. — Om kinderen te paaien, die mede op reis willen gaan, zegt men hun : *Als de oven rijdt, moogt gij den deksel* (zie *ovendeksel,* BIJDR.) *dragen.* R. — Men zegt ook. *Als de gaar* (zie BIJDR.) *rijdt, moogt gij er op zitten.*

OVER (*euver*), voorz. Geleden. *Over eene uur, over twee dagen, over drij weken over zes jaren : dat heb ik al over zestig jaren door heel onze streek hooren zeggen.* Wat de Hollander door *over een uur, over twee dagen* enz. verstaat, drukken wij uit door : *binnen eene uur, binnen twee dagen* enz. — S, R., C., J., HFT. Zie L.

***OVER** (*euver*), bijw. — ZEGSW. *Doë en kain ich ni euver, — doë en kain ich ni van euver, — doë en kain ich bij me bot verstand ni van euver,* dat kan ik niet begrijpen. — C., J.

OVERANDER, bijv. In Holland *om den anderen,* telkens eene eenheid overspringende. *Overanderen dag krijgt hij de koorts. De doktoor komt hem overanderen dag bezoeken. Wij gaan overandere week naar de merkt. Die boom draagt maar overander jaar.* K., R., C., J.

OVERBIJTEN, bed. sch. st. ww. — ZEGSW. *Hij kan geen stroospier meer overbijten,* hij is gansch onvermogend, hij bezit niets meer.

OVERBLINKEN, bed. onsch. st. ww. Opblinken. Eene tweede maal blinken. *Mijne schoenen zijn dof geworden van lang te staan; gij moest ze nog eens overblinken.* — C.

OVERBREKEN, bed. sch. st. ww. In twee stukken breken. *Ik brak zijnen stok in twee stukken over. Breek dien stok eens over, als gij kunt.* Men zegt daarvoor ook *overmoetsbreken.* Zie BIJDR. en L. — *Eenen stok doorbreken* beteekent hier *hem al brekende doen splijten.* — C.

OVERENDOVER (*over ende over*), voorz. en bijw. *Hij viel overendover mij.* 't Is eene versterking van *over.* — R., C.

***OVERENDWEER** (*over ende weer*), bijw. Naar ergens toe en terug. *Ich gein inne kiër no* (naar) *Tienen, ma mär effen euverendwier.* — Zie ook S. — R., C., J.

OVERHAND, bijw. Beurtelings, overhands.

OVERKOMEN, onz. onsch. onr. ww. Goed overeenkomen met iemand, met iemand in vrede leven, malkander verstaan. *Die twee overkomen niet* (*goed*). *Zij kunnen met elkander goed overkomen.* — R., C., K. — Zie L.

OVERLEEREN, bed. onsch. zw. ww. Overlezen met het inzicht om van buiten te leeren. *Hij heeft zijne les al eene halve uur lang overleerd, en hij kan ze nog niet.* — C.

OVERLEGGEN, bed. onsch. zw. ww. (Een versleten ijzeren voorwerp) vernieuwen met er een stuk op te smeden. *De smid overlegt schuppen, bijlen, ploegkouters en ploegschelpen.* — R.

OVERLEST (— ⏑ –), bijw. Onlangs. *Ik* **heb** *hem overlest tegengekomen.* — C., S. B., J.

OVERLEZEN, bed. onsch. st. ww. Belezen in den zin van : eene bezweeringformule over iets lezen. *Ge moet uw kind laten overlezen, het heeft van Ste-Cornelis* (eene zenuwziekte). — C., HFT.

OVERNUUSCH, bijw. Overschuinsch (Fr. *obliquement*). *Een vierkant stuk stof, overnuusch doorgesneden, geeft twee geeren.* — C. zegt ook : *Overnuusch over 't veld loopen.* Hier zeggen wij : *Te griest over 't veld.* Zie BIJDR. op *Griest.* — S., C. Bij J. **overnoes.**

OVERPEIZEN, bed. en onz. onsch. zw. ww. Overpeinzen. — C., HFT.

OVERRUG (– ⏑ ⏓), bijw. Achterover. *Hij viel overrug. Hij tuimelde overrug van de kar af.* – C.

OVERSCHRIJVEN, bed. sch. st. ww. Schriftelijk bij de overheid aanklagen. *Als onze veldwachter niet beter oppast, zullen we hen overschrijven.* Veelal onderduims. *De eene of de andere valscherik moet mij overgeschreven hebben.* — R., C.

OVERSNUFFELEN, bed. onsch. zw. ww. Al snuffelend onderzoeken. *De honden werden gewaar, dat ik wild aangeroerd had; ze hebben mij heel oversnuffeld.* — S., C.

OVERTELLIG (⏓ ⏑ — ⏑), bijv. Te veel, tot last en daarom niet meer geteld of geacht. *Zoolang die oude man genoeg inbracht, ging alles goed genoeg, maar nu dat hij niet meer werken kan, is hij overtellig.* — R., C. — Zie L.

OVERZIEN, bed. onsch. onr. ww. Vluchtig overlezen, om te leeren; nazien om te verbeteren. *Ik moet mijne les nog eens overzien* (zie **overlezen**). *Wilt ge die drukproef nog eens overzien?* (nalezen). — C., J. — Van iemand, die (tegen verwachting) zonder werken begint te leven, zegt men : *Hij heeft zijn fortuin overzien* (en gevonden dat hij genoeg had).

P

PAANHUIS, z. o. Brouwerij. — HFT. en HEREM. **Panhuis.**

PAAP, z. m. Was 50 jaar geleden in gebruik in de samenstelling : *Veldpaap,* dat beter is dan *krijgsaalmoezenier.* — RAADSEL :

Groene muren,
Witte geburen,
Zwarte papen,
Die in 't kapelleken slapen?

De appel : Groene schel, wit vleesch, zwarte kernen. — J.

PACHTERIJ, z. v. Boerderij, pachthoeve. R., HEREM. — Landbouw. *Sedert verleden jaar doen zij geene pachterij meer,* ... drijven zij geenen landbouw meer.

PACHTERSE (— ⏑ ⏑), *pachtes,* z. v. Pachtersvrouw, titel dien men aan eene boerin geeft. — R., C, J., HEREM.

PAD, z. v. Kleine persoon. *Is me dat nu een pad van eene vrouw, een paddeken van een vrouwken.* R. — *Paddeken* is ook een troetelnaam, door de moeder aan haar kind gegeven.

***PADDEGEDREK**, z. o. Kikkerrit, kikvorschenschot. *De gracht is vol paddegedrek.* — Bij C. en S. B. **paddengerak**, gelijk bij KIL. — J. **paddengerek.**

PADDEVERGIF, z. o. Iets dat zeer slecht of walgelijk smaakt. *Dat is geen bier, dat is paddevergif.* — C.

PAF STAAN. Verbaasd staan. *Hij stond paf als hij dat hoorde.* — S., C., J., HEREM.

***PAFFEN**, onz. zw. ww. Lustig met gulzige trekken rooken. *Hije zit doë te paffe, dat den roeëk rond zijne kop vliegt.* — HEREM.

PAG, z. v. Tuier, in den grond geheide paal, die eenen halven meter uitsteekt. — R. *Hij heeft paggen in 't hol van den gracht laten slaan, dat de koeien er zouden uitblijven. De paggen in de vijvers dienen om de nachtelijke visschers te verschalken. Hij sloeg eene pag in den grond en tuierde de geit daaraan vast.*

PAGADDER, z. m. Kleine jongen. *Hij was nog een pagadder (een kleine pagadder) als zijn vader hem leerde jenever drinken.* — Als *slecht mensch* is het woord hier niet in gebruik. — R.

PAKBAAR, bijv., ook **VANGBAAR**. Kunnende aangehouden, gepakt worden. *Al die eenen pastoor in hun huis verstaken, waren pakbaar.* — R., C., J.

PAKKOORD, z. v. Koord om iets in te pakken. — C. HEREM.

PALUL (— ˘), z. m. Snul, lap. Deze laatste beteekenis heeft het vooral in *zatte palul.* — R., C., J.

PAND, z. altijd m. Gedeelte van een stuk akkergrond. In vochtige streken worden de panden rond, in droge, plat gelegd. *Een pand van tien voren* (zie AANSCHEUT). *Een pand patatten, een pand klaveren.* — R., C. — Ook pand van een vrouwenkleed of vrouwenrok. C., J. — Zie **Bende.**

PANNEGAT SLAAN. Ketelmuziek maken vóór het huis van eenen weduwenaar of eene weduwe, die hertrouwen met eene jonge dochter of eenen jongman. — Bij R. **pannegatten.**

***PANTOFFEL,** z. (v.) m. — R., C., J.

***PAPIERENOOT** (*pampiereneut*), z. v. Zeer gezochte soort van okkernoot met lichte schelp.

***PAPAPLU,** z. (v.) m. — R., C., J.

***PARASOL,** z. (v.) m. — C., J.

***PARET** (— ⏑), z. v. Part. — ZEGSW. *Zijn paretje spelen,* zijne kuren uitwerken. — R., C., J.

PARETEEREN (— ⏑ ⏑ ⏑), onz. zw. ww. In 't oog springen. *Die stof is te stil, zij pareteert niet. Pareteeren* wordt in eenen goeden, *briesen* (z. d. w.), in eenen min goeden zin gebruikt. — R. schrijft *parteeren.* — Zou het niet van Fr. *paraître* komen?

***PARMENTIG,** bw. Duidelijk. *Ik heb hem parmentig gezien.* — C. **parmantelijk.** J. **parmentelijk.**

***PATERNOSTER,** z. (o.) m. — R., C., J.

***PATRIJS,** z. (m.) v. — R., C., J.

PATROON (scherpl. *oo*), z. m. Vies (wonderlijk) man. *Dat is me een patroon! Zoek er mij zoo nog eenen!*

PATROONEEREN, bed. zw. ww. Op eene vreemde, onbevallige wijze opschikken. *Zij kan hare kinderen toch zoo aardig patrooneeren. Zij was weer gepatrooneerd vandaag!* — Zie **Aanstooten.** — R., S. B.

PATROS, z. v. In 't Luiksch **botresse.** Vrouw, die met eene hot op den rug van Luik kwam met

allerlei winkelwaren, eieren en boter opkocht en allerlei boodschappen voor het landvolk deed.

't Is de patros, die uit de koolkuil van Luik de kindjes meêbrengt. — Zie BIJDR. — Bij R. ook **botros.**

PEER, z. v. Klets, slag. *Geef hem een peer, als hij u niet gerust laat.* — *Peer* is fatsoenlijk, *muilpeer* niet. — S., R., C., J.

***PEERD,** z. o. (Zie BIJDR.) — ZEGSW. *Het dikste peäd de stal uit!* bij 't kaartsp. voor : de beste kaart uitgespeeld! — *De koorts hebben* (*krijgen*) *gelijk een peerd.*

PEERDEKEN, z. o. Teerling met een stukje spek, uit eenen boterham gesneden. *Kom eens hier, Janneken, vader geeft u een peerdeken.* — Zie R. en C.

PEERDSKRIB, z. v. Krib voor een of meer peerden. — C.

***PEERDSNOOT** (*peädsneut*), z. v. Zeer dikke soort van okkernoot, bij C. ook *meulekensnoot.* — R. geeft **peerdenoot.**

PEERDSOOG, z. v. Schertsend : een vijffrankstuk. — C. — *Als ik hard gewerkt had, kreeg ik 's Zondags van vader eene peerdsoog.*

PEERDSPIKEUR, z. m. Veeaarts. — R.

PEERDSREEP, z. m. Ruif voor een of meer peerden. — C.

PEERDSTAND, z. m. RIJMSPREUK :

Vrouwliêhan (elders *-haan* voor *handen*)
En peerdstan (» *-taan* » *tanden*)
Mogen nooit stilstön (*stilstanden, stilstaan*).

D. w. z. Men mag eene vrouw nooit zien ledig zitten. — R.

PEES (zachtl. *e*), z. v. Band, koord, waardoor het rad van het spinnewiel met de klos in gemeenschap wordt gesteld; meestal een gedraaide schaaps- of kattendarm. — Ook de koord van den boog, de *boogpees*. S., J. HEREM.

PEES (scherpl. *ee*), z. v. In het bruitspel (een kaartspel) : heer of vrouw van dezelfde kleur. *Hertenpees, of de pees van herten.* Als men den heer van eene pees uitspeelt moet men zeggen : *pees!* en als men daarna de vrouw daarvan speelt, zegt men : *het stuk van mijn pees.* — Heer en vrouw van troef heet *belletpees.* — S., R., C., J., HEREM.

PEIZEN, bed. en onz. zw. ww. Peinzen, nadenken. *Ik peis daar op iets. — Ik had het gepeisd.* — K., S., R., C., J., HEREM.

PEKEN, z. o. Grootvader. (Zie **Meken.**) *Peken Claes, peken Van der Linden.* — Bij uitbreiding noemt men *peken* eenen *ouden man,* die ook niet tot onze familie behoort, gelijk men hem elders *oom* heet. — *Peken* is nog een inwoner van een oude-mannen- of *pekenshuis.* — *Peken* beteekent nog eenen versleten mensch. *Hij is nog geen vijftig jaar, en hij is al een heel peken.* — AFLEID. : *Pekensachtig. Er pekensachtig uitzien.* — SAM. : *Pekenshuis.* — Om streng te zijn of te minachten zegt men *pee. Een gierige pee. Blijf van mij, leelijke oude pee!* — S., R., C., J.

PEKKING, z. v. Vracht slagen. *Iederen keer dat hij zoo eene beestigheid uitzet, moest hij eene goede pekking krijgen.* — C., S. B., J.

***PELERIN**, z. (v.) m. Schoudermanteltje, vrouwenkleedsel. — C. Fr. *pèlerine.*

PERMETEEREN (Fr. *permettre*), bed. zw. ww. Toelaten. *Ge moet dat niet permeteeren! — 't Is niet gepermeteerd, 't is ongepermeteerd!* 't is schande! — HEREM. **permitteeren.**

PERS (*päs*), z. v. Perzik. Mv. *perzen* (*päzzen*). — SAM. : *Perzebloem, perzekern, perzesteen, perzeboom. Wijnpers,* mv. *wijnperzen.* — C., S. B.

PERZELAAR (*päzzelær*), z. m. Perzikboom. — S. B.

***PEST**, z. (v.) m. — VERG. : *Stinke läk inne päst.* — J. — Zie S. op **Stinken.**

PETER, z. m. Ook kleine jongen waar men peter of meter van is. *Ik heb mijn peterken een speeldingske meegebracht.* — Zoo ook is **peet** een klein meisje.

PETERSELIE (*peetersil*), z. m. — R.

***PETTEM**, z. m. Hondsgras. — SAM. *Pettemboer,* die in zijnen mageren grond meer puin- of hondsgras wint dan vruchten. — R.

PEUZELWERK, z. o. Een gerecht, dat men al peuzelende (traagzaam en met kleine beetjes) eet. *Nu heb ik nog als peuzelwerk een dozijn pijpelingen* (z. d. w.). — C. — Zie J. **peuzeling.**

PIEPEL, z. m. Pepel, vlinder. — Bij C. *Fiepeling* en *pepel.* HEREM. *picpel.* — Men zegt : *piepelen vangen* voor kwakjes, druppels, drinken.

PIEPELZOT, bijv. Stapelzot. *Als 't zoo voortgaat, wordt hij nog piepelzot.* — R.

PIERING, z. m. Pier, regenworm. — ZEGSW. *De pieringen grinsen op hem,* hij heeft niet lang meer te leven. — Zie BIJDR.

PIET, z. m. Hengst, die niet volkomen gerezen is. (Zie BIJDR. op **Rijzen.**) — R., C., S. B., J.

PIET, z. v. In 't kinderspel : plaats, grens. *Ge moet op uwe piet blijven. Niet van de piet af!* — R.

PIET, bijv. Stil, koes. *Houd u maar piet. Hij bleef zoo piet als een muisje.* — R., J.

PIJP, z. v. — FIG. Bed. *Hij steekt tot tien uren in zijne pijp.* — R., C., J. — SAM. : *Konijnenpijp.*

PIJPELING, z. m. Weideleeuwerik en andere kleine trekvogels, die in 't najaar gevangen worden. — S., R, C., J.

PIK, z. v. Handzeis, waar men, met ééne hand, het graan mede neerkapt, en niet neerstrijkt, gelijk met de zeizen. Fr. *fauchon,* en niet *faucille.* — K., R., C., J., HEREM.

PIKKELBEEN, z. o. Misvormd been. *Ga uit mijnen baan met uwe pikkelbeenen.* — C., J.

PIKKELBEENEN, onz. zw. ww. Gebrekkig gaan of loopen. *Hij pikkelbeende wat af om ons te volgen!* — C., J. — Zie BIJDR. op **Pikkelen.**

***PIKKEN**, bed. zw. ww. (Zie V. D.). Stelen. Algem. in België. — Zie Sch. — R., C., J.

***PIMPELEN**, onz. zw. ww. Loensch zien. De oogen zenuwachtig open- en toedoen. Pinkoogen. — R., C.

PIN, z. v. Staaf, nagel, stekel, staaf, waar een draaitol op draait. — ZEGSW. *Voor de pinnen komen,* te voorschijn komen. *Kom eens voor de pinnen met*

uwen brief (toon hem eens). Voor 't gerecht komen. *Betalen zal hij, of ik zal hem doen voor de pinnen komen.* — R., C.

PIN, z. v. Gierige mensch. *'t Is een pin! Hij zou op 'nen cent doodvallen! Die gierige pin!* — R., C. — Men zegt ook **Pingat.** Zie BIJDR.

PIOETER, z. m. Luis, in de kindertaal. Doorgaans onder den verkleinvorm *pioeterken.* — R.

PIS, z. m. — R., C., J.

PISBEZIENER, z. m. Piskijker. — *De boeren luisteren nog altijd liever naar den pisbeziener als naar den doktoor.* — R., C.

PISKOUS, z. v. Jong meisje. *Alweer een piskous! zei de vader, toen de verwares hem zijn vierde dochtertje op de handen leide.* Dochters. *Wat wil ik met al die piskousen aanvangen!* — R.

PISTOOL (vuurwapen), z. o. — C., J. Fr. *pistolet.* — *Pistolen dragen.* Zeer grootsch, zeer hooveerdig zijn. *Hij draagt pistolen,* onderverstaan : *om dood te schieten die hoovecrdiger zijn dan hij.* R. — Zie C.

Op 't pistool zitten. Gedurende eene voorloopige gevangenis op eigen kosten zijn eten en drinken van buiten laten komen. Fr. *pistole.* — C. — Geldwaarde : *Tien frank.* Minder en minder in gebruik.

***PIT**, z. m. Feestkleed voor mannen. Ook wel *pitteleer* (⏑ ⏑ —), van 't Fr. *pet-en-l'air.* — Zie R., J. en C. — SYN. *Kazak, scheer, zwaluwsteert.*

PITSKEN, z. o. Weinigje, priesje. *Een pitsken zout.* — Zie BIJDR. op **Pitsen.** — S., R., C., J.

PLAASTER, z. m. Gips. — R., C., J.

PLAAT, z. v. — ZEGSW. *De plaat poetsen*, loopen gaan. — J.

***PLADIJS**, z. (v.) m. *Hij heeft oogen 'lijk 'ne pladijs.*

PLANK, z. v. Plant, plat. *De plank van den voet.* — S., C., J.

PLATAF, bijw. Vlakaf, rechtuit. *Plataf de waarheid zeggen.* — R., C., J.

PLATBROEK, z. v. Laffe, karakterlooze mensch. *Uw zwager! Hij is verveerd van zijnen eigen lommer! 't Is een platbroek!* — AFL. *Platbroekerij*, bloohertigheid. — S., R., C., J.

PLATLUIS, z. v. Insect. — SAM. *Platluizenzalf.* VOLKSRIJMPJE :

Mijnheer de(n) apotheker,
Platluizen hed-der (hebt ge) zeker?
Voor twee cens en half
Platluizenzalf.

PLATLUIS, z. v. Halve cent, centiem. — R.

***PLAVEI**, z. (v.) m. — R., C., J.

***PLEIN**, z. (o.) v. — R., C.

***PLICE**, z. m. Verkort uit *Sulpicius*. (Diest.)

PLICHTIG, bijv. Schuldig. — C., J. — Zie **onplichtig.**

PLOEGLIJN, z. v. Lijn of koord, waar men de ploegpeerden mee leidt.

PLUIM, z. v. — ZEGSW. *Op pluimen van zes voet slapen*, op stroo slapen. — R., C., J. — VGL. *lange haver*, BIJDR.

PLUIMBORSTEL, z. m. Pluimbezem (KUIPERS), vederstoffer, vederbezempje (HERM.). — S., C., J.

***POEDER** (*poeier*), z. o. — ZEGSW. : *Doë en es gi poeier oëp de pan,* daar is gebrek.

POEDEREN (*poeieren*), bed. zw. ww. Afpreugelen. *Hij meende daar gaan den baas te spelen, maar ze hebben hem gepoeierd!* (ook : *ze hebben hem eene poeiering gegeven.*) — Ophoogen op eenen koopdag. — R.

POELENIER, z. m. Poelier. — SAM. *Poeleniers-winkel.* — S., R., J.

POEST, z. m. Stronk van eenen afgekapten heester of van afgekapt schaarhout. *Pas op! ge zoudt over die poesten kunnen vallen!* — Zie BIJDR. op **Knab.** en S. B. op **Puust.**

POETS, z. v., ook *Kwapoets, poetsjaar* (R. *poetsaar*). Plager uit kortswijl, een jongen, die niemand of niets kan gerust laten.

POETSEN, bed. zw. ww. Zie **Plaat.**

***POF** (*poëf*), z. m. Geld. *Hije zou da huis wel gekocht hämme, ma hije en ha ginne poëf.* — Troef, goede kaarten. — *Op de poëf koopen,* op krediet.

POLIEREN, bed. zw. ww. Polijsten. — C., J.

POLITIEK, z. o. — R., C., J.

POLKA, z. m. — R., C., J. — *Hij danste den eersten polka met mejuffer N.* — Uit het POLKALIED :

Jufvrouw, wil-de gij den polka danse?
Nee, menheer, ik en kan *hem* niet.

POLLEVIE, z. m. R., C. — In Holl. *Pollevij*, v.

POLSEN, onz. zw. ww. Door moos en moeras suk-

kelen. *Hij polste tot over zijne enkels door de moos, tot aan zijne knieën door 't water. Goede baan of slechte baan, hij polst er maar door.* — S., C., J.

***POMP**, z. v. Draaislot, spanjolet.

PONK, z. m. Geld. *Daar zit ponk. Hij zal nict trouwen, of hij moct er eene kunnen krijgen, die ponk heeft.* — S., J., HEREM. Zie S. B. op **Geldponk**. — Bij MOL. **Pong**.

POOK (zachtl. *o*), z. v. Korte dikke persoon. *'t Is maar eene pook van een mannecken. Die jongen grocit niet, hij zal cene pook blijven.* — Vergoedend zegt men : *een pooksken*, streng : *cene pookpens.* — R.

***POOR** (zachtl. *o*), z. m. Prei. — Ook in Limb., zie SCH. — R., C. — SAM. : *Poorbed, poorlesch* (preiblad, zie BIJDR. : *Lesch*), *poorland* (land om prei in te zaaien), *poorpens* (zie BIJDR.), *poorsoep, poorzaad.*

POOS, z. v. Zie de *Wdb.* — Het woord drukt eene bepaalde tijdruimte uit in : *cene poos akkeren, eene poos mesten. Kunt ge voor mij nict eenige poozen zaaivoren? Hij maakt lange poozen, zijne peerdekens hebben den tijd niet om te malen.* In den landbouw drukt poos de tijdruimte uit, gedurende dewelke men met een peerd of een span peerden, zonder uit te spannen, arbeidt. De gewone poos duurt van tusschen vijf-zes uren tot elf, of van één uur-half twee tot vijf uren-half zes.

De poozen luiden. Als iemand overleden is, worden er drijmaal daags, 's morgens, 's middags en 's avonds (in sommige dorpen door de geburen) drij poozen geluid; elke poos duurt ± tien minuten. — R.

*POOTJE, z. o. Voeteuvel. *Hij zit drij maanden op een jaar met het pootje.*

POOTKRUID, z. o. FIG. : Kruid van gele penen. SCHERTSEND : Arbeid, handenarbeid. *Wat gebruikt gij toch om uwe stoof, uwe ketels zoo schoon te doen blinken? Pootkruid.* — R. — Vergelijk : *duimkruid.*

POOTSCHERF, z. m. — FIG. Ongeld. A tot B. : *Ge moest dat huis koopen.* — B. *Ja! En waarmee zou ik het betalen, met pootscherven?* — Zie S. B. op **Potscherf.** — Deze laatste vorm is misschien meer in gebruik; doch wij hechten aan *pootscherf* de bet. van ronde, die van eene poot (gele pee) wordt afgesneden en dus eenigszins op een goudstuk gelijkt. B. zou aan A. ook hebben kunnen antwoorden : *Ja! de pooten zijn dees jaar goed geslukt!* — Wat *scherf* betreft, dat beteekent niet alleen *stuk vaatwerk,* maar *stuk* in 't algemeen. Zie BIJDR. op **Scherven.**

POOTZWART, bijv. SCHERTSEND : ros. *Zij heeft pootzwart haar, zij is pootzwart, zoo ros als eene poot.* — R.

*POST, z. (v.) m. Posterij, brievenpost. — R., C., J.

POST, z. m. Stronk, in den grond gebleven wortel. — R.

Op zijnen post zijn, nauwkeurig zijne plicht vervullen, stipt op tijd en plaats zich ergens bevinden.

Eenen post pakken, eene straf, eene berisping krijgen, er tegen vliegen. *Laat hem t'huis komen, hij zal 'nen post pakken.* Wegloopen. *Ge hadt hem moeten zien eenen post pakken!* — C., S. B.

***POTAGEMANNEKEN**, z. o. Kleine persoon, vooral jongsken, met een bijdenkbeeld van geringheid.

POTFLESCH, z. v. Dikke flesch van eenen pot (1,861 lit.) of twee pinten inhoud. S., C., J.

***POT-HIER-EN-DAAR**! Bastaardvloek. — Even-eens :

Potverdekke.
***Potverdekschotel.**
***Potverdekseld.**
***Potverdoĕmme.**
***Potverhier-en-daar.**
***Potvermille.**
***Potvermillemoĕike.**
***Potvermoĕike.**
***Potvermoĕits.**
***Potvernonde.**
***Potvernondekeu** enz. enz.

PRAKSEN, z. mv. Guitenstreken, ook looze streken. *Hij zit vol praksen* of *prakses.* — R.

PRAT, z. m. Van *pratten* = pruilen. *Den prat hebben,* lang aan een stuk pruilen. — Men zegt ook : *het weer heeft den prat,* het weet niet of het wil goed of slecht worden; *de stoof heeft den prat,* ze wil niet trekken. — R.

PREE, z. m. Zakgeld dat knapen geregeld krijgen. *Als hij 's morgens zijnen pree krijgt, heeft hij 's noenens geene duit meer.* Ook als zij reeds medewerken. *Hij krijgt alle zondagen eenen frank voor zijnen pree.* — Bij uitbreiding : soldij, dag- en weekloon, maandgeld, jaarwedde. *Hij wint eenen goeden pree. De pree is verminderd. Als hij zijnen pree getrokken heeft, gaat hij drij dagen*

op de lappen. — SAM.: *Vreedag,* betaaldag. — S., R., C., J.

***PRENKELEN,** bed. zw. ww. Freq. van *prangen.* Hetzelfde als **prangelen,** afpersen, afdingen. Zie BIJDR. — S., C., J. op **prangelen.**

PRESENT (uitspr. *prezänt*), bijv. Bij zijne zinnen, nuchter. *Als hij tien pinten gedronken heeft, is hij zoo present als ik of gij.* — R., C., J.

PRIESTERPRUIM, z. v. Kleine ronde gele pruim. — R.

PRIESTERSSTOF, z. v. Zwarte blinkende stof, waar lichte priestertogen van gemaakt worden. *Hij had 'nen jas aan van priestersstof.* — C.

***PRIEZEKEU** (— ⏑ –), z. m. Nauwkeurige, preciese, met een bijdenkbeeld van overdrijving. *Zoeë 'ne priezekeu! 't en es ni gauw noë zijn goesting.*

PRIJKEL, o. Gevaar. *Daar en is geen prijkel bij, dat hij van geven zal doodvallen. Als ge hem langer borgt, lijdt gij groot prijkel van zeleven niets meer te krijgen. Ge moet geen prijkelen zoeken, liefhebben.* — AFL. *Prijkeleus* (— ⏑ –). — C., J. — *Wdb.* **Perijkel, perikel, perijkeleus, periculeus.**

PRIJS, z. m. — ZEGSW. *Daar zijn de prijzen nog van te geven,* dat staat nog te zien, dat is niet zeker. *Of hij met dees rijke vrouw beter zal zijn als met zijne eerste, die niets had, daar zijn de prijzen nog van te geven.* — R., C., J.

PRITPRAAT, z. m. Praatjes, flauwe praat, rimram. — R. — Bij C. en J. **Prietpraat.**

PRIZEKANT (uitspr. *prizzekant*), z. m. Meikever, meuleneer, meulder, biezap, preekheer, in 't Waalsch *princair*. — R. **Prezekant.**

PRO, z. m. Petrus. — R.

***PROBATIE**, z. v. Proef. *Ich goën hie inne kiër, vör in proboase, bloëmkuële zette.* — C., J.

PROCESSIE. z. v. — ZEGSW. *Zatte processe,* dronkemansfeest. — C.

***PROCESSIEGANG**, z. m. Gang der processie, langzame gang. FIG. *De processegank doen, de processegank goën,* van de eene herberg naar de andere (van 't een kapelleken naar 't ander) gaan.

PROCESSIEJAS, z. m. « Beste jas, die de buitenman enkel op plechtige feestdagen aantrekt, b. v. als de processie uitgaat ». — R., C.

***PROCESSIESGEWIJS**, bijw. In stoet, stoetsgewijze, gelijk eene processie. *De eerstecommunickinderen komen in de school bijeen; daar gaan de geestelijken ze afhalen, en zoo trekken ze processiesgewijs naar de kerk.*

***PROCESSIETOER**, z. m. Omgang der processie.

***PROCESSIEWEG**, z. m. Weg, langs welken de processie gaat.

***PROEFHAPKEN**, z. o. Hapken van iets om het te proeven. Zie *Proefbeetje,* BIJDR.

***PROEFKLONTJE**, z. o. Klontje boter, dat, als een staal, naast de te koop gestelde boter in den merktkorf ligt, en waar de koopers mogen van proeven.

PROFEET, z. m. Iemand, die met bedaard- en zeker-

heid spreekt, bijna een *neuswijs*. (Zie **Profijtelijk**) — S. B., C.

PROFESSEN, bed. zw. ww. Na den proeftijd als lid eener congregatie, eener kloosterorde opnemen. *Onze pastoor zal morgen bij de Zusterkens der armen zijne eigen zuster professen.*

Komt meer voor in den lijdenden vorm. *Mijne dochter werd te Rome geprofest,* zij sprak er hare plechtige beloften uit. *Zij is nog niet geprofest.* — S., C., J.

PROFESSING, z. v. Professie. *Morgen zijn er bij de Paterkens twee professingen.*

***PROFIJT**, z. o. — SPREEKW. *Enne solfersták in vicre klieven en e gelas bier in iënen kir uitdrinke : dad es 't profijt van 't huishouve.*

***PROFIJTELIJK, PROFIJTIG**, bijv. en bijw. (zie V. D. en Sch. — Die alles om 't meeste profijt weet aan te leggen. *Een profijtelijke* (*profijtige*) *mensch.* — *Profijtelijk gaan,* voorzichtig gaan om zich niet te bevuilen, — ook : met fijne gemaakte stappekens gaan. — *Profijtig eten, klappen,* voorzichtig eten, klappen. — Zie C. en J.

***PROMOVEEREN**, bed. zw. ww. Pramen. *Hijen en zou da ni gedoën hämme, ha ze hum zoeë hät ni gepromoveed,* hij zou dat niet gedaan hebben, hadden ze hem zoo hard niet gepraamd.

PRONT, bijv. en bijw. Van menschen gezegd: schoon, welgemaakt. *Een pronte jongen, een pront meisje, pronte kinderen.* Net. *Zij was wat pront met haar nieuw kleed!* — Pront. *Pront gekleed,* net. — *Hij is pront zijn vader,* juist. *Hij kwam pront aan,* juist, zooeven. — S., R., C., J.

PROTOKOL, z. m. « Vitter, neuswijs, betweter ». R. *Als ge met dien protokol te doen hebt, dan kan het nog al lang duren. 't Is een brave mensch, maar hij speelt zoo een beetje den protokol.* — C.

PROTOKOLLEN, praktijken, streken. *Dat zijn maar protokollen. Dat heeft nu lang genoeg geduurd met die protokollen.* — Bij R. **geprotocol**.

PROTOKOLLEN, onz. zw. ww. Den protokol spelen, zwarigheden zoeken, waar er geene zijn. *Ge moet daar niet langer over protokollen, 't kan toch niet helpen. — Gij hebt hier niets te protokollen.* — R., C.

AANM. Beide woorden zijn waarschijnlijk in zwang gekomen in de jaren 1832-39, toen er gedurig spraak was van de beraadslagingen of protocollen over de aangelegenheden van België en Holland tusschen de afgeveerdigden der Mogendheden, te Londen vereenigd.

***PROUSEN**, onz. zw. ww. Proesten. *Ze prouste va lache.*

***PROVISIE**, z. v. (V. D.) *Bij provisie, me(t) provisie,* met dat al, intusschen. *Joa, joa! loëter betoale! Dad es allemoël goed; ma bij provisie zit ich nou zonder gäld.* — SPREEKW. *Bij provisie locëpe de ganze bärrevoëits.* Met al dat is het nu zoo en niet anders. — R., C.

PRUISISCH, bijv. en bijw. Ruzie, kermis, hora. *'t Zag er pruisisch uit, toen hij t'huis kwam. Het gaat daar maar pruisisch,* er is dikwijls ruzie. — S., C., J.

PRUTS, zie BIJDR. *prits,* kleine hoeveelheid.

PUL, z. v. Jonge hen. *Onder mijne vijftien kiekens*

zijn tien hanen en maar vijf pullekens. K., R. — FIG. Jonge dochter. *Eene lieve pul.* — *Eene pul zijn,* vreesachtig zijn. — *Pul zijn,* overwonnen zijn. — SAM. *Pullenei,* ei van eene pul, kleiner dan eene gewone hennenei. — C.

PUMPELEN, onz. zw. ww. Pimpelen, drinken.

***PUNCH** (*poĕins*), z. (v.) m.

PUTSTEEN, z. m. Groote platte rechtstaande steen, die het voorste van den putrand uitmaakt. — R.

R

RAAK, z. m. Zie BIJDR. — ZEGSW. *Op den raak schieten, werpen,* schieten, werpen gelijk het lukt. — Zie **Geraak**. — R., C.

RAAL, bijv. Raar, Fr. *rare.* — S., J.

RAAP, z. v. FIG. Ouderwetsch zakuurwerk. – R., C., J.

RAAPBOTER, z. v. Boter van koeien, die veel rapen eten. *De raapboter is min of meer sterk, en minder weerd dan de spurrieboter.* — C.

RAAPSMOUT, z. o. Olie uit raapzaad geslagen. — C. HER.

***RAASTIG**, bijv. en bijw. Razend. *Een raastige hond. Hij was raastig van colere.* — Uitermate. *'t Was dezen winter raastig koud. Hij kan raastig liegen.* Zoo ook : *'t Is raastig schoon.* — R. — Bij C. *Raasdig, geraasdig.*

RAD VAN Ste-KATRIEN, z. o. Huidziekte, die zich vertoont in den vorm van eene steeds aangroeiende ronde ontsteking. — R.

RAKELEN, bed. en onz. zw. ww. Met den rakelstok, het rakelijzer de gloeiende houtskool in den oven omroeren om hem overal gelijk te heeten. — C. — Met stokken of steenen naar noten of andere vruchten gooien. *Hoor ze weer eens onder de noten rakelen!* — Slaan met eenen stok. *Als ze u niet gerust laten, moet ge er maar eens onder rakelen.*

*RAMAS (— ⏑), z. m. Uitschot. — In denzelfden zin wordt *ramenant* (— ⏑ ⏑), *boëcht, böcht, bucht* gebruikt. *Boëcht, böcht, bucht* wordt gezegd van allerlei dingen, van dieren en van personen; *ramas* en *ramenant* (C.), bijzonder van zaken. — *Hijen hee mich doë inne ramas van fruit geschikt* (gezonden)! *Da wijf kokt inne ramas van al den duvel ondereen.* — Fr. *ramas* of *ramassis.*

*RAMENETS, RAMENATS, z. v. Ramenas. — S., C., J.

RAMETIEK, bijv. Vochtig, ziltig, rheumatiek veroorzakende. *Rametieke muren, een rametiek huis.* — C. — R. *Romatick.* — K., S., J.

RAMMEL, z. m. Kinderspeelding, klater. — C.

RAMMEL, z. v. Rammelaarster, babbelaarster. *Als ik die rammel tegenkom, ga ik altijd een straatje om.* — C., J.

RAMMEL, z. m. Pak slagen, rammeling, dit laatste altijd met, het eerste, een verzamelw., zonder lidw. *Als ge ons durft achternakomen, krijgt ge rammel.* — C. — Komt van

RAMMELEN, bed. zw. ww. Aframmelen, slaan.

RAMMELKONT, z. v. Babbelkont, rammelkous. — C.

RAMOER, z. o. Rumoer. — C. *ramult.* — J. **ramoelte** en **ramoer.**

RANDUINEN, onz. zw. ww. Buitenshuis zijn, op marode gaan. *Als zij maar randuinen kan, dan leeft ze.* K. — SAM. Rondranduinen. — Zie S. en de bemerking bij C. — RUTTEN geeft « **Ran-**

duin, z. v. Rondloopster. *Wat eene randuin is die Mie!* »

RAP, z. m. Roof eener wonde. *Zij had eenen rap op hare knie, die heeft zij er afgekrabd.* — Roof op huiduitslag. *Zij heeft haar gezicht vol rappen.* S., C., J. — Wij kennen het niet met de bet. van *schurft.*

RAPEN, bed. zw. ww. Betrappen, krijgen. *Eenen kou rapen. Eene ziekte rapen.* — FIG. *Iets rapen, iets oprapen,* van een meisje gezegd : bedrogen worden, tot schande komen. — R., C.

***RASCHAAF**, z. v. Korte schaaf. — Bij J. **reeschaaf, keischaaf** (?).

RASPAIL (met de Fr. uitspr. van *ail,* — ˙), z. o. — R. schrijft *raspal,* C. *rapalie;* de woordenboeken, *rapalje.* Deze leiden *rapalje* af van *rap,* schurft (?). — Hoe 't zij, de beteekenis van *raspail* is hier : schuim, samenraapsel van volk, en verder : hoop kleinkindervolk. *Jaag dat raspail van de deur, van den dorpel weg, er kan niemand uit of in.* — C. geeft ook **Raskedepeu**, J. **raskepeu**, waarschijnlijk van *race de gueux,* dat hier ook gehoord wordt.

RAT, z. v. — FIG. Vlug, slim kind. *'t Is eene rat, eene eerste rat, eene rat van een kind.* — S. B., C., J. — ZEGSW. : *Van de ratten gepoetst* of *geneukt zijn,* slim, verstandig zijn.

RATELS, z. mv. Amarant, hanekam. Eene plantenfamilie, een onkruid. — C.

RATTENVANGER, z. m. Soort van kleine hond, die zeer geschikt is om ratten te vangen. R., C. — Man, die het land afliep om de gelegen van

ratten te zuiveren. — FIG. Vreemdeling van kaal en gemeen uitzicht. *Wat een rattevänger is dat.*

RATTESTEERT, z. m. Paardesteert, waar het haar uitgevallen is.

REAAL, bijv. en bijw. Mild, vrijgevig, royaal. *Hij is veel te reaal met zijn geld. Ge wordt daar heel reaal ontvangen.* — R., C., J.

RECHT, bijv. — ZEGSW. : *Recht op recht gaan,* recht aan, zonder eenen omweg te maken. *Langs deze straat gaat gij recht op recht naar Oplinter.* — C., J.

***RECHTE**, z. m. Oprechte inhoud, ware toedracht. *Ge en koĕint er den răchte ni van wiĕte,* ge kunt het fijn der zaak niet weten. *Ge kočint van hum ginnen răchte wiĕte,* hij kan (of hij wil) de zaak niet duidelijk te kennen geven. — Bij R. : *Van iets geenen (den) rechte (niet) weten,* er het fijne (niet) van weten.

RECHTUIT, bijv. Rechtzinnig, openhertig. *Ge moet rechtuit zijn met hem.* — K., R., J.

REDDEL (*răddel*), z. v. Babbelaarster. *Als die reddel begint, weet ze van geen uitscheiden.* BIJDR. **raddel.**

REDDEL, z. m. Gebabbel. Ge moet naar dien *reddel (dat gereddel) niet luisteren.* — R.

REDDELEN, bed. en onz. zw. ww. Rad, uit den adem babbelen. *Ik weet niet meer, wat hij hier is komen reddelen.* — R. — AFL. : *Reddelaar, reddelachtig, gereddel.* Zie hooger *reddel.* — SAM. : *Reddelkont.*

REDE, z. v. — ZEGSW. *In de rede,* redelijk, tamelijk, middelmatig. *Is hij groot of klein, rijk of arm,*

gekeerd of ongekeerd enz.? — Zoo in de rede. Hoe gaat het nu met uwe gezondheid? Zoo in de rede; daar en is niet veel stoëffens op. — S., R., C., J.

REDEWIL (OM), voegw. uitdr. Omdat. *Hij stond niet in het testament, om redewil dat hij zijn paart al voorop gehad had.*

***REEN** (*riën*), z. m. Zie S. Grens, grenspaal tusschen twee eigendommen, Fr. *limite,* zeggen enkele woordenboeken, die het woord *reen,* doch als verouderd, opgeven. — *Een muur, eene haag in den reen,* gemeenschappelijke muur of haag; in 't Fr. *un mur mitoyen, une haie mitoyenne.* Een boom, een struik kan *in den reen* staan; eene beek, eene straat *in den reen* loopen. — SAM. : *Reengenoot* (regenoot, ⏑ ⏑ —), z. d. w.; *reensteen,* paalsteen, steen, die eenen eigendom bepaalt, die tusschen twee eigendommen in den reen staat; *reenvoor,* voor (gewoonlijk wat dieper dan die tusschen twee bedden) tusschen twee aan elkander reenende stukken grond. — Zie R. en HFT., K. — HEREM., die *reen* als verouderd opgeeft, zegt dat het mv. *renen* is. R. geeft ook *renen.* Hier hoort men duidelijk de scherpl. *ce.*

***REENEN** (*riënen*), onz. zw. ww. Grenzen, belenden. *Zijne wcide reent aan mijn land.* Somtijds met eenen persoon als onderw. *Ik reen langs twee zijden aan zijnen grond.* — R., HFT, K. — SAM.: *Afreenen,* versterking van *reenen. Zijn goed reent juist af waar de zandstreek begint.*

REENGENOOT (*regenoot*), z. m. Eigenaar van een goed dat aan eenen bepaalden eigendom reent. *De landmeter heeft de reengenooten bijeengeroepen.* — K., S., R., C.

*REENGENOOTE (*regenote*, ⏑ ⏑ — ⏑), voorz. Tegen reenende, grenzende aan. *Ich häm doë e stök land regenote de stroët; doë goën ich in huis oëp zette,* ik heb daar een stuk land, dat aan de straat paalt; daar ga ik een huis op zetten.

REEP, z. m. Hoepel. — ZEGSW. : *Een heilig vat met verdoemde reepen,* iemand, die zoo goed niet is als hij schijnt, dikwijls verschoonenderwijze. HFT. — LIEDJE :

Ziet den boer maar waaien!
Voor vijf centiemen eenen reep in den rok;
Ziet den boer maar waaien!
De boter slaat weer op.

AFL. *Reepen* (kinderspel), met den reep spelen, hoepelen. J. — SAM. : *Reepenrok,* hoepelrok. *Reepentijd,* voorjaar, als men met den reep speelt, hoepeltijd.

REEPSTOK, z. m. Stokje, waarmede men den reep voortdrijft. — *Reepstokken,* reephout.

REESTER, z. m. Strijkbord van den ploeg. Bij R. *rooster* bij C. *rister.*

REGELEN, bed. zw. ww. Langs eenen regel of liniaal op een papier lijnen trekken. *Wilt gij mijn papier eens regelen?* — AFL. : *Regel,* liniaal. SAM. : *Regelpen* (zelden meer gehoord), potlood, *afregelen,* regelen of tot het einde toe regelen. S., C., J.

*REGISTER, z. (o.) m. — S., R., C., J.

REKKEN, wed. zw. ww. Zich spoeden, zijn uiterste best doen om er te komen. *Jan kan tien minuten weg zijn; als ge u rekt, kunt ge hem nog inhalen.*

De eerste maanden had ik wat den luicrik gespeeld; maar toen heb ik mij gerekt, en op 't laatste examen was ik de anderen altemaal voor. Aanmoedigend zegt men : *Rekt u!* — R., J. — HFT.

RENT, z. v. *Wdb.* — ZEGSW. *Op zijne renten leven.* — R., HER.

REPLEMENT, RIPLEMENT, z. o. Berisping. Fr. *Réprimande.* — R. *Replimcnt.* C. Replement, ramplement. — S. B., J.

RESOLUUT (*rezoluut*), bijv. Niet het Fr. *hardi, arrêté,* maar mild, vrijgevig, reaal. *Ge kunt aan hem zien, als hij goede zaken gedaan heeft : dan is hij fel resoluut. Hebt ge een erfdeel getrokken, dat gij zoo resoluut zijt.* — K., S., R., C., J.

***REUBRAND**, z. m. Haardijzer, brandijzer, vuurijzer, ook *brandel,* maar dat heet in de Holl. woordenb. Zuidnederlandsch. — R. — In het LIED van *Jan mijnen man* komt :

Jan mijnen man zou ruiter wezen,
Kon hij geraken aan een peerd.
Hij nam den reubrand uit den heerd,
Toen had Jan mijnen man een peerd.

Zie ook S. en R.

REUKERWT, z. v. Fr. *pois de senteur.* — J.

REUTS (uitspr. *röts*), z. m. Perzikkruid, waterpeper, een onkruid. — S. B. retse, rits, ritse, rotse.

RIEKEN. — ZEGSW. *Ik kan hem niet ricken,* d. i. dulden, lijden. — *Aan iets niet kunnen ricken,* er niet bij kunnen vergeleken worden. — S. B., C., J. — Ruiken is hier onbekend.

***RIJFEL** of **REIFEL** (uitspr. *rääfel*), z. m. Kaarten om te *rijfelen.* Z. d. w.

***RIJFELEN** of **REIFELEN** (uitspr. *rääfclen*), onz. zw. ww. Twee of drie kaarten, die *den blinde* uitmaken, verwisselen tegen twee, die men wil kwijt zijn. Ook in het smousjasspel : eene kaart van den stok afnemen na iederen slag. — R. — Losgaan van draden, *rafclen*. — Woelend wrijven met het lichaam. *Kočinde-gij oer kleëre ni kapot krijgc, da-de-gij doë zocë zit te rääfcle?* K. — AFL. : *Rijfelaar, gerijfel, verrijfelen,* in slechten toestand brengen. *Klecderen, stroo verrijfelen.* — SAM. : *Afrijfclen,* door rijfelen doen naar beneden komen. *Dc kingerc rääfcle dije gracht hiëlegans af. Doorrijfclen, kapot-, vaneenrijfelen. Kliëre deurrääfele. Uitrijfelen,* uitrafelen. — Zie S. op **rijfelen**. — R., C., die *rafclen* en *rijfclen* geeft.

RIJM, z. o. Gelijkheid van klanken. — ZEGSW. *Op rijm sprekcn, schrijven* d. i. in verzen of rijmen. — J.

RIJMEN, onz. zw. ww. Rijpen, een weinig vriezen. *Als het begint te rijmen, wordt het fruit voor goed rijp.* — R., C., J., HER.

RIJS, z. m. Rijst. — K., S., R., C., J.

***RIJS**, z. o. als verzamelwoord, v. als zaaknaam. *'t Sap komt al in 't rijs. Dij* (die) *rijs en dögt* (deugt) *ni, ze močit veul grutter* (grooter) *zijn.* — *Erwtrijs* is ook vr.

RIJSARGE, z. v. **RIJSARGEKE**. Wollen sarge, die men op den rug van het peerd riemt als men het zonder zadel berijdt.

***RIJSTPAP** (*rijspap*), z. v. Rijstepap. — ZEGSW. : *As 't te buite rijspap reëgelt* (regent), *me zijne lepel in*

huis zitte, eene kans verkijken. Aan kinderen zegt men : *In den hemel eten we rijspap met zilveren lepelkens.*

***RIJZEN**, bed. zw. ww. Rijzers (rijshout) aan de erwten steken. *Dij eäte zijn al groeët genoëg vör te rijzen. Zijn uwe erwten nu nog niet gerijsd?* — S., R., C., J. — C. geeft *gerezen.*

RINKRANKEN, bed. en onz. zw. ww. Op geheimzinnige wijze over iets spreken. Het gebruik van dat ww. is beperkt. *Daar wordt zoo van alles over gerinkrankt. Ik heb daar zoo al (zoo al iets) over hooren rinkranken.* — R. geeft **Rinkkranken** en **krinkkranken.**

***RINT**, z. v. Rent. — *Op zijne rinten leven. Eene horloge is eene rint.* — Zie J. op **rent.** — SAM. : *Ringmeester,* rentmeester.

RIP, tus. Weg. *Ik liet het gajool eenen oogenblik open, en rip! mijn vogelken was gaan vliegen.* — Vandaar als gezegde : gevlucht. *De dief was rip.* — Gestolen. *Hij meende gaan geld uit zijnen spaarpot te halen, maar de spaarpot was rip.* — Schertsend : overleden. *Binnen eenige jaren blijft er niemand van ons meer over, dan zijn we allemaal rip.* Dit laatste van de gekende formule R. I. P., *requiescat in pace* dat ook gelezen wordt : *recht in 't putje.* — R., C.

RIPPEN, bed. zw. ww. Stelen. *Laat uwen stok daar niet staan, ze zouden hem kunnen rippen. Ze hebben mijnen nieuwen pennesteel geript.* — K.

***RISKATIE** (*riskoase*), z. v., van Fr. *risquer.* Waagspel. *Den därde kiër hätgrään zoë es in riskoase, och ge moëit stoëm hät meste.* Voor den derden

keer hardgraan zaaien (op denzelfden grond) is gevaarlijk, of ge moet overvloedig mesten. — R., C.

RITSKIVIE, tus. Weg, ontsnapt. *Ritskivie! en hij was weg!* — Ook bijv. *Hij was ritskivie.* — Ook zelfst. *Ritskivie spelen,* wegloopen. — Verwant met *Ritsen,* zie BIJDR. en R.

ROBBEDOBDOB (*rŏbbedoĕbdoĕb*), tus. Klanknabootsing van het roffelen van den trommel in den KINDERDEUN :

Robbedobdob! Mijn man is komen (gekomen)
» Wat heeft hij gebrocht?
» Een zak vol spellen (dennenspelden).
» Wat zullen ze gellen (gelden)?
» Eenen stuiver 't pond.
» Ze zijn verkocht.

ROEKEDEKOE, tus. Het geluid van den duiver.

Roekedekoe!
De slag is nog toe! — Zie J.

ROEKEDEKOEËN, onz. zw. ww. In de woordenboeken *roekoeken,* eene min juiste nabootsing. — AFL. : het *geroekedekoe,* het geroekoek. — Bescheiden pogingen aanwenden om met een meisje te mogen verkeeren. *Hij kan het niet afstrijden, dat hij Mieken N. geerne ziet; ik heb hem al lang zien roekedekoeën.*

ROEP, z. m. Huwelijksafkondiging in de kerk. *Zullen vergaderen in den houwelijken* (*sic,* in plaats van *huwelijkschen*) *staat N. en N. Eerste* (*tweede, derde*) *roep. Indien iemand een beletsel weet, is hij verplicht het ons bekend te maken. — Met éénen roep, met twee roepen trouwen. — Zij*

krijgen Zondag hunnen eersten roep. Zij had al twee roepen gehad, en zij heeft nog geroft. (Zie *roffen*). R., C., HFT., HER.

ROEPEN, bed. st. ww. Afroepen, het huwelijk van op den predikstoel aankondigen. *De pastoor heeft hen niet willen roepen; hij moest eerst inlichtingen nemen. — Zij worden Zondag geroepen.*

***ROER** (*ruur*), z. v. Lokvogel; stang, waar de lokvogel opzit.

***ROESEL**, z. m. Roest (van metalen).

***ROESELEN**, onz. zw. ww. Roesten. AANM. Men zegt meer **verroeselen**.

ROESELPLEK, z. v. Roestvlek.

ROESELSTEEN, z. m. IJzersteen. *De St-Sulpiciuskerk (te Diest) is met roeselsteen gebouwd.*

ROEZEMOEZEN, onz. zw. ww. Een dof gerucht maken, gelijk van ratten in eenen korentas, eenen haas in de klaveren, een konijn in de struiken. *Ik hoorde iets roezemoezen.* 't Is wat meer dan *ritselen,* maar op verre na niet « razen, drukte maken », gelijk de woordenboeken het omschrijven. — C. — Rinkranken (z. d. w.). *Ik had daar al hooren over roezemoezen, maar ik gaf daar geen geloof aan.*

ROF (*roĕf*), z. m. Ruk. *Met eenen rof trok het peerd zijne ketting over.* — R,

ROF (*roĕf*), bijw. Rap. *Hij liep rof de deur uit.* — S., J.

***ROFFEN** (*roĕffe*), zie BIJDR. — Zich terugtrekken. *Hije mände be da maske te troa, ma hijen hee geroĕft,* hij meende met dat meisken te trouwen, maar hij heeft zich teruggetrokken. — R.

ROM, z. v. Stut op karren en wagens. — R. — *Wdb.* rong. Bij HER. ook **rom**.

ROMBLOK, z. m. Dwarshout dat de rommen draagt. — R.

ROMMELKOT, z. o. Rommelkamer. — C.

ROND, voorz. Omtrent, omstreeks. *Hij is van ergens (ieverans) rond Tienen. Rond nieuwjaar of dien tijd zal ik u eens komen bezoeken. Hij moet rond de veertig (jaar oud) zijn. Ik heb rond de honderd frank betaald.* — R., C., J., HFT.

RONDCEEZEN, onz. sch. zw. ww. Rondrijden, rondloopen. — R., C., J.

RONDDRAGEN, bed. sch. st. w. Omdragen. — S., R., J.

RONDE, z. v. Rondte, rond, cirkel, omtrek. *Zij maakten (teekenden) eene groote ronde. Vijf uren in de ronde. — Eene ronde betalen,* d. i. zooveel glazen als er personen in 't gezelschap zijn. — K. R., C., J.

RONDKOMEN, onz. sch. onr. ww. Omkomen, genoeg hebben. *Hij kan met zijn klein tractement niet rondkomen. — Rondkomen met,* rondventen. *Ze komen rond met aardbeziën.* — J.

ROODSELEN, bed. zw. ww. (De vloersteenen) met *roodsel* rood maken. R., C. — Zie BIJDR. op **rooden**.

ROOT (zachtl. *e*), z. v. Zie BIJDR. — *Op root,* op rij. ZEGSW. *Op root, 'lijk die van Bets* (Geet-Bets) *vechten. — Te root,* na elkander. *Hij sloeg hem twee keeren te root omver.*

ROTELINGS, bijw. Te root, achtereen, op de rij. *Ze hebben opzoekingen gedaan rotelings in al de huizen, zonder één over te slaan. Twaalf glazen*

bier, die daar gereed getapt stonden, kon hij rotelings uitdrinken op den tijd dat de klok twaalf uren sloeg. — S. — Zie BIJDR., R. en J. op **roteka.**

'RUG, z. m. Zie BIJDR. — *Licht te (op den) rug, zwoër te (op den) rug,* van eene kar of eenen kruiwagen gezegd, die zoo geladen is, dat de vracht te weinig of te veel drukt op den rug van man of peerd, die ze moeten vervoeren. — R., C.

RUIG, z. o. Schurft. *Die hond heeft het ruig.* Gemeen volk, janhagel. *Alle ruig komt daar bijeen. Ge moet van hem afblijven, 't is maar een ruig; 't is een eerste ruig!* — Bijv. *Hij houdt zich op met al wat ruig en rappig is.* — R., C. — In de *woordenb. ruit.* Vandaar *ruitezalf* hier (en ook in sommige *woordenb. ruiterszalf*), aldus geheeten, omdat zij o. a. dient om de luizen (ook *ruiters* genoemd) te vernietigen.

RUIGAARD, z. m. Grove, ruwe, vuile kerel. — C.

RUIVEN (uitspr. *rouven*), onz. zw. ww. Ruien, muiten, « het haar of de vederen verliezen, ontbladeren, sprekende van menschen, dieren, vogelen en bloemen ». K., S., R., C., J. HER. — *Ons hennen hebben nog niet geruifd. Ge ruift weer fel, uw heele kraag ligt altijd vol witte pellekens. De rozen ruifden al.* — R. — SAM. : *Ruiftijd.* C., J.

RUPSEN, onz. zw. ww. Rispen, oprispen, opgeven van de maag. — Ook *rupselen, ruspelen* (zie BIJDR.). — FIG. *Van iets rupsen, ruspelen* of *rupselen,* met bedekte woorden van iets spreken. — K., R.

RUSTEN, onz. zw. ww. Aan(ge)roepen worden, de patroon zijn, vereerd worden. *Te Neerlinter rust* (d. i. *rusten de relikwieën van*) *St-Foilaan* (uitgespr. *Foliaan*), *patroon tegen het speen.* — R., C.

S

SAAI, z. m. Sajet (m.), wollen brei- of stopgaren. — C., J.

SACRAMENT (*sakkerment*), z. o. Schertsend : vrouw, echtgenoote. *Ge moet uw sacrament t'huis laten, we gaan onder ons jongens.* — C.

***SAFFRAAN**, z. (v.) m. — R., C., J.

SAKE(R)STIJN, z. o. Sacristij. S., R., C., J. — Zie **Nicht.**

SAKKER, tus. Bastaardvloek. — Zie C.

SAKKEREN, onz. zw. ww. Vloeken. *Als een van zijne knechts iets misgedaan heeft, kan hij leelijk sakkeren.* S., D., C., J. — AFL.: *Gesakker. Wij hooren zijn gesakker nog niet meer.* — SAM. *Afsakkeren. Hij heeft weer wat afgesakkerd.* — *Aangesakkerd komen,* al vloekende naderkomen. — *Doorgesakkerd komen,* al vloekende voorbijkomen.

***SALPETER**, z. (o.) m. — R., C., J.

***SALVEEREN**, bed. zw. ww. Redden, Fr. *sauver. Dat heet hum gesalveed.* — « *....zochten insgelyks ook hemzelven al t'samen te saulveeren met der vlucht...* » VL. RIJMCHRONIKE, LOQUELA, 1887, bl. 78. — R.

***SAMOIS** (*samoeë*), siamois, z. (v.) m. — J.

SANGER, bv. en bw. Paarsch. — R. Heeft gemeenschap met het Fr. *sanguin.*

SANTEBOETIEK, m. Boel, Fr. *sainte boutique, bataclan,* te onderscheiden van *santenkraam. Hij heeft den heelen santeboetiek kapotgeslagen, de deur uit gesmeten.* — C., MOL.

SARGIE (*sarze, sazze, sas*), vr. Beddedeken. *Eene wollen, eene katoenen sargie.* — FIG. *Onder zijn sargie(s) kruipen,* slapen gaan. Zie HFT. *Aanhangsel. — Onder de groene sargie liggen, steken,* in 't graf liggen.

SATIJN, z. m. R., C., J. — Stof. *Dat is van den allerbesten satijn.* — Draad. *Met dien satijn kan ik niet naaien, hij stroffelt altijd op* (hij stropt altijd. Zie BIJDR. **stroppen**.)

SAUS, z. v. — FIG. : Berisping. *Ge zult eene saus* (*uwe saus, eene felle saus*) *krijgen, als gij t'huis komt.* — Bij C. *saus krijgen,* bij HER. *van de saus geven. — Dat is saus naar 't pannecken,* de eene deugt zoo min als de andere. — R., J.

SAVEE (⏑ —), z. m. Zeker kruid, salie, Fr. *sauge.* — C. **Savie.**

SAVEE (— ⏑), z. m. Praat. *Flauwe savee,* flauwe praat. — S., R., C., J.

SCHAB, z. v. Arduinschilfer. *Die schabben zijn gevaarlijk voor de voeten van de peerden.* — R.

SCHAMPEEREN, onz. zw. ww. Ontsnappen, Fr. *échapper. Ze moesten altemaal loten, niemand kon schampeeren. Al die binnen wil, moet betalen, wij laten niemand schampeeren. Als hij* (*de zieke*) *den negenden dag kan doorkrijgen, dan is hij geschampeerd.* – C. geeft ook *schappeeren.*

SCHANDELIZEEREN, bed. zw. ww. Schenden,

verkreuken. *Mijne gordijntjes waren zoo net geplooid en gij komt ze schandelizeeren. Ge hebt mijn heel haar geschandelizeerd.* — R., C.

SCHAPULIER (*schapelier*), z. m. Scapulier. Strook stof, van eene onderscheiden kleur, die de kloosterlingen boven hun habijt over borst en rug dragen. — Twee lapjes gewijde stof met linten aan elkander gehecht, die de geloovigen over de schouders dragen, en een ordekleed verbeeldende. De schapulier van O.-L.-Vrouw van den Karmelusberg. — C.

SCHEEF, bijv. en bijw. — ZEGSW. Verstoord. *Iemand scheef bezien. Een scheef antwoord.* — Niet in orde. *'t Zit scheef. Dat zal daar scheef uitkomen.* — C., HER.

SCHEEMES, z. o. Mes, dat in eene scheede gedragen werd, dat niet toevouwde. *Eertijds droegen vele menschen een scheemes op zak.* — C.

SCHEER, z. v. Schaar. — FIG. Schraapzuchtige, houvastige (z. d. w.) vrouw. — Pit, z. d. w. — R.

***SCHERF**, z. m. — ZEGSW. *Voor de scherven staan, instaan,* Fr. *payer les pots cassés. Hij heeft het spel in gang gezet, nu staat hij voor de scherven, nu staat hij in voor de scherven.*

***SCHIJMELEN**, onz. zw. ww. Schemeren. *Mijne oeëgen schijmele va flate* (van flauwte). K., D., C. **schemelen**.

***SCHIJMELING**, z. v. Schemering (der oogen). — Elders **schemeling**.

SCHIJN, z. m. Glans. *Een kleed met eenen groenen schijn.* — Schaduw, beeld. *Ik zag zijnen schijn op den muur.* — C., J.

*SCHILLEN, wed. onz. en onp. ww. Schelen. — Algemeen in België, zie S. « *Zoo 't offer gaf den geest, wat kon het Rome schillen.* DE KONINCK, *Menschd.*, II, bl. 66, v. 2. — AANM. Bij plaatsen wordt het st. als wed. ww. gebruikt : *schol, heeft geschollen.* — Verschillen. *Het schol weinig of hij viel in 't water. — 't Schol (hem) geen haar of hij tuimelde in 't water.* — Haperen. *Waaraan mag het schillen, dat hij niet benoemd wordt.* — K., D., R., C., HFT. J., HER.

SCHOB, z. v. Wagenhuis, wagenschuur. *Als 't regende, speelden wij onder de schob.* — SAM. *Karschob, wagenschob.* — Zie HER.

SCHOEB, z. v. Houten schop met langen steel om graan of aardappelen om te zetten of op te scheppen. — C.

SCHOEN. Zie BIJDR. — ZEGSW. *Ik zou mijnen voet in zijnen schoen niet willen steken,* ik zou niet in zijne plaats willen zijn. — R., J.

SCHOEP (*schoëp*), z. v. Breede, omgebogen ijzeren schop om kolen, zand, vuilnis op te scheppen.

*SCHOKKANEN, z. mv. Beleedigende verwijtingen, van het Fr. *chicane. Wa hedder mich hie kome schokoane te geëve?* waarom moet ge mij hier komen beleedigen? — AFL. *Schokkeneeren,* Fr. *chicaner,* bitter berispen. — Bij C. *Schokeeren.*

SCHOL (visch), z. m. — R. — Bij C. m. en v.

SCHOL, z. v. Schijf droog geworden kleiaarde. Zie ook S. en HER.

SCHOMMELKOT, z. o. Bij C. en ook bij HER. *schommelhuis.* Plaats waar het grofste, vuilste huiswerk verricht wordt, *Achter de keuken is nog een schommelkot.*

SCHOONIGHEID, z. v. Schoonheid, het schoone *Zij moet op hare schoonigheid nie stoëffen. Gij hadt van dien besteek niet mocten hippen; nu is al de schoonigheid er van af.* — C., J.

***SCHORPIOEN**, z. (m.) o. — FIG.: Boos wijf. *Hijen es bij e rächt schorpioen getrouwd. Zoeë i schorpioen van i wijf!*

SCHOTSCH, bijv. en bijw. Zonderling, vreemd, aardig, aanstootelijk. *Een schotsche vent. Schotsch aangestooten zijn. Schotsche manieren. Een schotsch antwoord.* Kluchtig, snaaks. *Een schotsch liêken.* K., S., C., J. Zie HER.

SCHOUW, z. v. Schoorsteen. Overal. — SAM. *Schouwberd, schouwkleed, schouwpijp, schouwplaat, schouwplank* (ook *tinneberd*), *schouwspiegel, schouwstuk, schouwveger.* — D., C., J. HER.

SCHRABOELIE (— ⏑ ⏑), verz. v. Bij R. en C. *Schrabhoelie,* met den klemt. op de tweede lettergreep; bij J. *Schrabilie, schamhoelie.* In 't Waalsch **scrabies**. Sintels.

SCHRAFEL, z. v. Schraapzuchtige vrouw. — C.

SCHRANS, z. v. Stuk grond met breede grachten omringd, vrijplaats, schans. — C.

***SCHRAP**, bijv. en bijw. Schreep, schrepel, schraal, in geldgebrek, in bekrompen omstandigheden. — S. — *Hij ook zat schrap.* DAVID, *Vad. Hist.*, X, 37. — D., C., J., HER.

SCHRAP, bijv. en bijw. Krap, klein, eng, beklemd. en vandaar : nauwelijks. *Een schrappe schoen. Wij zullen maar schrap toekomen met onze provisie.* — C., J.

SCHREEFSCHIETEN, onz. st. sch. ww. Spel. M een schijf (een geldstuk) naar eene in den grou getrokken lijn (schreef) schieten (werpen). Z BIJDR. op **oor** en op **dam**; zie mede R. op **dar** — C. *Schreefken schieten.*

***SCHREEUW** (*schriëf*), z. v. Schreeuwster.

***SCHREEUWBAKKES** (*schriëfbakkes*), z. o. Kind, d veel schreeuwt of krijt. — R., C. HER. *schreeu bck.*

***SCHREEUWMUIL**, zie schreeuwbakkes. — R. J. *schreemuil.*

SCHRIJFGERIEF, z. o. Schrijfbehoeften, schri gerei. J. — Zie BIJDR. en R. op **Gerief.**

SCHROBBING, UITSCHROBBING, z. v. Fe berisping. — R., C., HER.

SCHUD, z. v. Deugniet, schurk. — R., C. — HE *schudde.*

SCHUDDING, z. v. Klopping, aframmeling. — — Bij HER. *réprimande.*

***SCHUDGAFFEL, SCHUDVORK**, z. v. Hout vork om in de schuur het graan uit gedorsch stroo te schudden. -- K. R.

SCHUIFKEN, z. v. Schuifje van den biechtsto — ZEGSW. *Het schuifken krijgen*, geene absolut krijgen (het schuifken zien toegaan, zonder d de biechtvader de absolutie gegeven heeft). *L schuifken geven*, zonder absolutie doorzenden. R., C., J.

SCHUIM, z. m. — R., C.

SCHUP, z. v. Schop, werktuig en voetschop. — — Zie bij R. en C. het verschil tusschen *sch*

en *schop. Honger hebben, dat men zou door eene schup bijten,* zeer grooten honger hebben. — SAM. *Grichtschup,* de gewone schup; *distelschup(ken),* klein schupken aan eenen langen steel, waar men distels mee uitsteekt — is ook een wandelschupken voor den bejaarden pachter; *schepersschup(ken),* « gootvormig schupken met eenen haak » (R.) en eenen langen steel; *schupsteel.* — K., D., C., J. — Zie **schoeb** en **schoep.**

SCHUPPEN, bed. zw. ww. Schoppen. — K., S., D., C., J. — AANM. Men zegt *met iets geschupt zijn,* doch meer *met iets geschoĕpt zijn* voor: met iets bedrogen zijn.

SCHUPSTOEL, z. m. Schopstoel. Alleen gebruikt in *Op eenen schupstoel zitten,* in eenen onzekeren, onaangenamen toestand verkeeren. — K., S., C., J. Bij HER. **schopstoel.**

SCHUURNERE, z. m. Dorschvloer, deel. — Zie **nere.** — C. **Schureneren.**

SECOND, zestigste deel van de minuut, z. m. — C., J.

SEES, z. v. Licht tweewielig rijtuig, sjees. — S., C. — J. *cees* en *seeze.* — SAM. *Seeskap, seespeerd.* — Fr. *chaise.*

SEEZEN, onz. zw. ww. Vluchten gaan. *Ge hadt hem moeten zien, hoe hij seesde, toen hij ons gewaar werd. Hij ging seezen.* — R., C., J. — SAM. : *wegseezen.*

SEL, z. v. Stam van den boom van aan den grond tot aan de eerste takken. — R. *Die boom is hoog van sel.*

SERMOON (scherpl. *o*), z. o. Predikatie, preek, sermoen. — C.

SERVET, z. v. — R., C., J.

***SIEBOTS**, z. m. Zeer kleine tijdruimte. *'t Zal oĕp inne siebots gereed zijn.* — BIJW. Plots. *Hije bleef siebots stoën.* — Aanstonds. *Ich en kain da zocë sicbots ni doen.* — Algemeen. Zie S., die **siebot** schrijft evenals K. en C. — HFT. geeft **siebot** en **siebots**. — Zie BIJDR. en R. op **bots**. — Bij J. *hotsebots.*

SIKSE, z. v. Wip om water te putten. — C. - R. geeft **sits**. — K.

***SINGEL**, z. m. Daad van singelen. *Hije sloeg oĕp mijne stäk, dat het inne singel in mijn hand gaf.*

***SINGELEN**, onz. zw. ww. Tuiten (in de ooren). *Ze speelden zoo hard en zoo valsch, dat mijne ooren er van singelden.* — C. — Tintelen. *Als we eene uur lang sneeuwballen gemaakt hadden, dan singelden onze vingeren, dat we grezen van de pijn.* — S., R., C., J.

SINT-ALIAAN. Zie **Klooster.**

SINT-ANDRIES, z. m. Vervaldag der landhuur, den 30sten November. *Sint-Andries is een lcelijkc tijd voor de boeren.* — BIJDR. *Sint-Andries wordt hij zijn land kwijt.*

SINTE-HUIBRECHTSBROOD, z. o. Brood, dat op St-Hubertusdag (3den November) in de kerken gewijd, en door menschen en dieren genut wordt om bevrijd te blijven van de razernij. — C., J., HFT.

SINTE-MARKOEN, z. o. Koningszeer. *Hij heeft het Sinte-Markoen* of *Hij heeft van Sinte-Markoen. Zijn hals is vol naden van 't Sinte-Markoen.* — R., C.

SJAAL, omslagdoek, shawl, m. — R., C., J.

SJAGGEN, zie **Zjaggen.**

SJANFOETER (*zjanfoeter*), z. m. Deugniet. — C. — Zie J.

SJANKELEN, onz. zw. ww. Met moeite voortgaan, voortsukkelen. *Zijne beenen willen niet meer, en toch sjankelt hij altijd aan achter en voor. — Zoo oud als hij is, sjankelt hij nog alle dagen naar den Dries.* — AFL.: *Sjankclachtig, gesjankel.* — SAM.: *Doorsjankelen, meesjankelen, na-, achternasjankelen, rondsjankelen, terugsjankelen, voortsjankelen, wegsjankelen.* — KIL. **Sanckelen,** j. **suckelen,** *titubare, cespitare,* gal. *chanceler.* AANM. Men zegt ook *tjankelen.*

SJIRPEN, onz. zw. ww. Tjilpen, van vogels, vooral van musschen gezegd. Ook wel *schirpen.* — AFL.: *Gesjirp, geschirp, sjirper, schirper.* — R., C., J.

SJOUW, zie **Zjouw.** Zie ook R. en J. op **sjouwen.**

***SLAAF,** z. (m.) v. VERG. *Werreke läk in slaaf,* overmatig werken. R., J. — Zie C.

SLAAPMUTSKEN. — FIG. Borreltje eer men slapen gaat. *Hij moet alle avonden zijn slaapmutsken hebben.* — S., D., C., J.

SLAGMOLDER (*slagmölder*), z. m. Olieslager. — C.

SLAGMOLEN (*slagmeulen*), z. m. Olieslagerij. *De graanmolen, de slagmolen en de bookmolen draaiden met helzefde rad.*

SLAMEUR (— ⏑), z. o. Beslommering. — S., D., C., J., HFT. — Zie KIL. op **slammeren.** — HER. **slameur,** verwijst naar **slommer.**

SLECHT, bw. Moeilijk, bezwaarlijk. *Dat huis zal slecht eenen kooper vinden.* — Heft.

SLECHTGEZIND, bijv. Knorrig. *Hij is slechtgezind opgestaan.*

SLEENER, z. m. De man die sleent of sleunt.

SLEENSEL, z. o. Hetzelfde als *sleen*, afgehouwen takken van waaiboomen. *Hij is naar de weide gereden om eene vracht sleensel* (*sleen*) *te halen.* — R. — S., C., J. **sleunsel.**

Aanm. De woordenboeken heeten *sleenen, sleunen* een provincialismus en vervangen het door *snoeien.* Dat is mis. *Sleenen* is *élaguer, émonder,* dik hout uit wei- of woudboomen kappen; *snoeien* is *tailler,* leiboomen, pyramieden en sierplanten van de overvloedige takken en twijgen ontmaken. 't Eerste is een zeer zware, het tweede een lichte arbeid; voor 't eerste gebruikt men *kleddersporen* (klimsporen) en een *sleenmes* of *sleenbijl,* voor het tweede een *snoeimes.*

SLEIPEN (*slääpen*), bed. zw. ww. Met eene omgekeerde, dikwijls met takken doorvlochten egge den grond effen maken. — R., Heft. — Zie J. op **slepende eg.**

SLETIG, bijv. Wat doet verslijten. *Steenachtige grond is sletig voor de schoenen.* — R., C., J.

SLIEPER, z. m. Geslepen mensch. *Ge kunt hem niet betrouwen, 't is een slieper.* — Het vr. is **Slieperse.** Zie S. B. — Bij Mol. **Sliepert.**

***SLIJM**, z. (o.) m. — R., C.

SLINKEPOOT, z. v. Linkerpoot. — K., S., R., C., J.

SLIP (*slup*), z. v. Insnede. *Eene slip in de oor. Eene*

slip in den neus van 't verken. R., C. — *Eene slip in eene pen,* insnede, Fr. *entaille.* — *De slip van eenen rok* is de kleine opening, die blijft, als de roksband toegemaakt wordt. — AFL. : 1° *Slippen* (*sluppen,* eene pen), eene slip in de pen maken; ook : 2° de slip verwijden en de pen onbruikbaar maken. — SAM. *Doorslippen* (*deursluppen*), hetzelfde als *slippen* 2°. Zie BIJDR.

SLOESTER (*sloëster*), z. v. Bolster der noot. — De woordenboeken, die het opgeven, heeten het gewestelijk; maar voor ons, die *bolster* niet kennen, is dit woord dan ook gewestelijk. — V. D. heet *sloester* verouderd, « wat gaar niet geldt (zegt R.) voor Haspengouw, Hageland en Klein Brabant, waar **bolster** gansch onbekend is. » Volgens C. is het woord ook in gebruik in de provincie Antwerpen, en KIL. en POMEY geven *sloester, snoester* op als *notenbolster,* evenals een oude *Dict. Ger. Lat.-Gal.* — Daarbij geven zij ook *bolster* als : *coutil de lict, stroobedde, vlockbedde.* — Ook bij K., C. en J. — JAN VAN RUUSBROEC schreef in het Boec der VII Trappen : *Die ghierighe kiest die sloesterc vore die keerne, en die scale voor den doder.* — ZEGSW. *Door zijne sloesters vallen,* niets meer aanhebben dan versleten kleederen.

SLOESTEREN, bed. zw. ww. De sloester afdoen. Door al de hooger genoemde schrijvers werd dit woord opgeteekend. KIL. kende ook *bolsteren,* maar verwees daarbij naar *sloesteren.* **Ontbolsteren** gaf hij echter niet; hij wist waarom.

SLOFKEN (*slufken*) **STEKEN, SLOFKEN JAGEN.** SPEL. Al de spelers zitten vlak op den

vloer in eenen kring, met de voeten naar 't midden gekeerd en laten met de handen eenen slof onder hunne beenen doorschuiven, dien een der spelers (die *er aan* is) moet trachten te bemachtigen. Terwijl hij, tusschen twee spelers neergebogen, er naar zoekt, krijgt hij menigmaal van eenen derden eenen slag van den slof op de billen, tot groot vermaak van heel het gezelschap. De speler, bij wien het slofken gevat wordt, is zelf *er aan,* en de eerste neemt zijne plaats in. — R. zegt : « algemeen gekend ook in 't Hag. en gansch Brabant. »

***SLUITEN,** onz. st. ww. Vast worden, van grond gezegd. *Dïje grond leet* (ligt) *te bol; 't zou moëite goed reëgele, dan zou-t-er ewa sluiten.*

***SLUP,** z. v. Zie *slip.* — Kleine waterafleiding. — R.

***SLUPPEN,** bed. zw. ww. Zie *slippen. Ge en moogt zoeë hät oëp oer pän ni doä* (duwen, douwen), *och ge zult ze nog sluppen* (d. i. : doen splijten).

SMAAL (*smoäl*), bijv. Smal van magerheid. *Hij moet daar niet met zijne vingeren in 't vet zitten, want hij ziet er bra(af) smaal uit. Hij is zick geweest, maar ge zoudt hem niet meer kennen, zoo smaal dat hij er uitziet.* — *Kaal en smaal.* — K. — Zie *Eenige Volksuitdrukkingen verdedigd en aanbevolen* (bl. 20), voorlezing in de Academie in 1890.

SMED, z. m. Smid. — K., S., D., R., C, J.

SMET (*è*), z. v. Slaglijn, smetlijn, bij ons ook *smetdraad* (C.) en *smetkoord.*

***SMETSCH** (*smäts*), bijv. Ongezouten. *Dat eëten es veul te smäts.*

« Dit te smets, dat te sout,
Dit te heet, dat te kout.... » — (?)

Algemeen, zie S.

***SMOUT** (*smaat*), z. o. Olie. Algemeen in België. Zie S. — Ook bij HER. Schertsend zegt men van een gat in een kleedingstuk : *Met den oëved* (avond) *es 't in smaatplàk en met den dag es 't e gat.* — SAM. : *Sloorsmout, raapsmout, heulsmout, smoutstoop.* — R., C. **De vier uitersten van Landen :**

Het bedstroo verbranden, (bij gebrek aan brandstof)
Den smaatstoop schaën (schouden)...

Wie kent de twee andere?

SNIJMES, z. o. Haalmes. Werktuig voor timmerlieden. Mes met twee houten toppen. — R., C.

'S NOENENS, bijw. 's Middags. — Overal.

SNUIFSCHEPPER, z. m. Schertsend voor : klaphoed. Fr. *claque.*

SNUTTEN. Snuiten. Zie BIJDR. — AFL. *Snutter, keerssnutter,* snuiter. — R., C.

SODA, z. m. — C.

SOFA, z. m. — C., J.

SOLDATENSJATS, z. v. Lichtekooi, die met het leger medeloopt. — C.

SOLFER, z. m. Sulfer. — K., R., C., J.

SOLFERBLOEM, z. v. Zwavelbloem. — D., J.

SOLFEREN, onz. zw. ww. Sulferen. *Het vuur solfert. Dat zijn geene goede kolen, ze solferen te fel.*

SOLFERSTEK, z. m. Zwavelstok. — ZEGSW. : *Eenen solferstek in vieren klieven en eene pint bier in*

eenen keer uitdrinken : het profijt in kleine dingen zoeken en de groote verwaarloozen. — S., C., J., HFT.

SOMTEMETS, bijw. Somtijds. — HFT.

SOMTEWIJLEN, bijw. Somtijds. — C.

SOP, SJOP, z. m. Top van eenen boom. Niet verouderd. — K., S., R., C., J.

SOPBRU, z. m. Sopbroeder, manspersoon die zich veel met de keuken bezighoudt, keukenpiet.

SOPPEN, SJOPPEN, bed. zw. ww. Den top van eenen boom of eene plant uitsnijden. Het haar knippen. — R., S. B.

SOUPER, SOUPÉ, z. m. Avondmaal. — C. en overal. *Ze hebben gespeeld voor eenen goeden souper.* — Eveneens *dîner, diné* en *déjeuner, déjeuné.* — 't Is overigens natuurlijk dat een vreemd woord zijn oorspronkelijk geslacht behoude.

SPAANSCH, bijv. Gestoord. *Een spaansch gezicht.* Bijw. *Spaansch kijken.* — Zie R. — MOL. **spans kieken.**

SPAANSCHE TARWE (*Sp. terf*), z. v. Turksch koren, Turksche tarwe, maïs. — S., D., C., J.

SPATKNIE, z. v. gewoonlijk in 't meerv. Spattige knie. *Dat peerd heeft spatknieën.* — Somtijds toegepast op menschen. Zie BIJDR. **Spatbeen.**

SPEELDING, z. o. Voorwerp om mede te spelen. Fr. *un jouet. Speelgoed* beteekent *speeldingen* en is een verzamelwoord. *Ik heb mijnen peter* (z. d. w.) *een speelding medegebracht. Hij is nog*

te klein voor eene zakhorloge te dragen; dat is een speelding voor hem. — Zie R. en C.

SPEKBRAAI, z. m. Schijf, snede pek, ook als 't nog niet gebraden is. — Met Vastenavond kreeg de garde (veldwachter) in elk pachthof eenen spekbraai of vastenavondbraai. — *Een braai spek* is eene snede spek in de pan gebraden. — Zie R. en C.

SPELTERNIEUW, bijv. Speldernieuw, splinternieuw, spiksplinternieuw, spikspeldernieuw, fonkelnieuw. — K.

SPENEN, onz. zw. ww. Zich tot vrucht zetten. *Het is te nat, de keezen* (kersen) *kunnen niet spenen. De appelen waren gelukkig al gespeend, toen het gevrozen heeft.* — C.

SPIJS, z. v. Moes van vruchten. Neem wat spijs op uwen boterham. — Marmelade voor vlaaien : *vlaaispijs, appelspijs, peerespijs, pruimespijs, — krickmoes;* minder verzorgd echter heet deze laatste *krickespijs.* — Zie R. en C.

***SPIL,** z. v. Spits (van eenen toren), naald. — SAM. : *Torenspil.*

SPOOR, z. o. Deurduim. *Die deur draait op sporen.* — S., D., R., J.

SPOORPAN, z. v. Uitgehold plaatje, waar het deurspoor in draait. — D., C., J.

SPREEUW, z. v. — R., C., J.

***SPROOT,** z. v. Sport. — K., R.

SPURRIEBOTER, z. v. Boter, die in 't najaar gemaakt wordt, als de koeien spurrie eten. Zij gaat voor de beste door. K., HET. — Vgl. **raapboter.**

STAANDE HORLOGE. Wandklok in eene staande houten kas. — Bij MOL. *Staande klok, stoulklok.*

STAM, z. m. — ZEGSW. *Boomen op stam verkoopen,* d. i. terwijl ze nog staan te wassen. J., MOL. — *Op stam,* wordt niet gezegd van zwakkere gewassen; men verkoopt graan, klaveren *op stok.* Zie BIJDR. en R. op **Stok.**

STAP, z. m. — ZEGSW. : *Op stap gaan,* in Holl., naar 't schijnt, *In den pas gaan;* Fr. *aller au pas.* — J.

STATIE, z. v. Spoorhalle, in Holl. *Station.* — S., C., J. — SAM. : *Statiegebouw, statieplein, staticoverste* en *onderstatieoverste* — niet **statie-onderoverste,** gelijk dat, tot vermaak van de gapers, in onze staties ten toon hangt! Of maakt men ook

van bataljonsoverste — bataljonsonderoverste?
» burge(r)meester — burge(r)ondermeester?
» boekhouder — boekonderhouder?
» landvoogd — landondervoogd?
» stadhouder — stadonderhouder?
» voorzitter — vooronderzitter?

Als men *statieonderoverste* schrijven moet, dan schrijft men ook weldra : *bootsonderman, borstonderrok, buiksonderziekte, havenondermeester, hoofdonderman, stuuronderman, hoponderman, slagonderader, kaaksonderbeen, vraagonderstuk, schatondermeester, jagerondermeester,* en in plaats van *onderhoogbootsman : hoogonderbootsman* of *hoogbootsonderman!*

Statie is ook bidplaats. *De staties van het H. Lijden,* de plaatsen te Jeruzalem, die ons eene bijzonderheid van het Lijden des Zaligmakers herinneren. Vandaar de beteekenis : verbeelding

van een deel van den lijdensweg des Zaligmakers. *De veertien staties van den kruisweg. De staties bidden,* den kruisweg doen. — C.

STEEKSALAAD, z. m. Salade, die dicht gezaaid en jong uitgetrokken of uitgestoken wordt. — R.

STEENFLIER, z. v. Steenviool, muurbloem.

STEENKAPPER, z. m. Steenhouwer. — C., J.

STEENPEER, z. v. Peer, waar steentjes in zijn. — C., J.

STEERT (van bier), z. m. Het laatste van 't vat. *Ik drink dien steert niet.* — R., C., J. — SAM. : *Steertbier.*

STEKEN, bed. st. ww. *Eenen balk steken,* zie BIJDR. en C. — Vandaar : *Dat huis, die kamer is te laag, te hoog gesteken* (gestoken), de balk en bijgevolg de zoldering ligt te laag of te hoog. — R.

***STEKER**, z. m. Persoon, die tijdens den aardappeloogst de aardappelen uit den grond steekt. *Maandag gaan we aan ons patatten* (beginnen wij ze uit te doen) *met vier stekers en acht rapers.*

STEKSKEN, z. o. Luciferken, strijkhoutje. *Eene doos stekskens.* C., J. — SAM. : *Stekskensdoos, stekskensfabriek, stekskenspot.*

STERK (uitspr. *stèrk*), z. m. Pap, die de wevers gebruiken om hun doek vastheid te geven. — Ook *sterkpap.*

STERKBORSTEL (uitspr. *stèr*), z. m. Borstel, waar de wever het garen mede *sterkt.* — C., J.

STERKEN (uitspr. *stèr*), bed. zw. ww. De schering met *sterk* bestrijken. — S., C., J.

STERLINGS (*stäärclings*), bijv. Strak, met starren stijven blik. *Iemand sterlings bezien, bekicken.* — C., J.

STERVEN, onz. st. ww. — ZEGSW. *Sterven van eene ziekte.* C., J. — *Haar meken is van spinnen gestorven,* zegt men van iemand die niet goed spint. — *Mijn peken is van haspelen* (of iets anders) *gestorven,* ik haspel... niet geerne. — *Hij zal van werken niet sterven,* hij werkt niet veel.

STIEBEL, bijv. Dronken. — C.

STIELDOENER, z. m. Ambachtsman.

STIJFSEL (*stijsel*), z. o. — R., J.

STIJVERIK, z. m. Stijve mensch. — S., D., R., C., J.

STIP, z. v. Gril. *Als hij zijne stip* (*zijne stippen*) *krijgt, dan is er niets met hem aan te vangen.* — *Als hij dat in zijne stip krijgt, gaat hij somwijlen veertien dagen op gang.* — R. — BIJDR.

STIPPELMERKT, z. v. — ZEGSW. *Stippelmerkt maken,* moeilijkheden, uitvluchten zoeken. *We zijn zoo overeengekomen, ge moet nu geen stippelmerkt beginnen te maken.* — R.

STOELKENSZETTER, z. m. J. Man, die in de kerk de stoelen zet en het

STOELKENSGELD omhaalt. — AANM. In plaats van *stoeltjeszetster* (C.) zegt men *stoeltjesvrouw.*

STOFVOD (*stöbvod*), z. v. Vod om het stof van de meubels weg te nemen. — C., J.

STOK (*stek*), z. m. — ZEGSW. *Helsch vuur op een steksken,* zeer licht geraakt, zeer opvliegend. *Spreek hem daar niet over aan, want dan is hij* (*gelijk*) *helsch vuur op een steksken.* — Bij R. : *Gelijk*

vuur op een stoksken zijn. — Wat C. *stokhaver* heet, is hier *lange haver.* — In dezelfde orde van gedachten zegt men *pluimen van zeven voet* voor *stroo. Hij slaapt op pluimen van zeven voet.*

STOLLESTEEREN, onz. zw. ww. Op bedekte wijze naar iets vragen, inlichtingen over iets vragen. *Ik zal daar eens hene* (naar) *stollesteeren.* — R. — Zou het betrekking hebben met *solliciter?*

STOOF, z. v. Kachel. Algemeen in België. – SAM. : *Jachtstoof, kapstoof, keukenstoof, stoofborstel, stoofbuis,* (FIG. hooge hoed), *stoofdeksel,* m., *stoofhaak, stoofkrabber, stoofmaker, stoofpot, stoofring.* — Zie S., D., C., J., HER.

STOOT, z. m. Tusschenpoos. *Het regent bij stooten. De wind waaide met zijn stooten zoo fel, dat....* — R.

STOOTKAR, z. m. Handrijtuig met twee wielen. — C., J. — Eveneens **stootwagen.**

STOUWEN, bed. zw. ww. Drijven, voortdrijven, aanjagen, opstoken, -stuwen. *De verkens stouwen. Hij was overal om 't werkvolk te stouwen, aan te stouwen,* aan te wakkeren. *Hij is goed om kwaad, om ruzie te stouwen, om er twee tegen elkander te stouwen.* — K., C., HFT., J.

STOUWER, z. m. Drijver (voor eigen rekening). *Verkensstouwer, verkenskoetser* (z. d. w.). — Opstoker, aanhitser. *'t Is een eerste stouwer; als hij er twee tegen malkanderen aan kan hussen* (hitsen), *dan leeft hij.* — POMEY : **Stouwer.** *Adactor, impulsor, propulsor.*

STRAAM, z. v. Striem. *De stramen stonden op zijnen rug van de slagen, die hij gehad heeft.* — C.

STRAATLAWEIT, z. o. Gerucht, geschreeuw, gekijf op straat. — C.

***STREEPEN** (*striëpe*), bed. zw. ww. Zie BIJDR. — Stroopen; wegnemen met tusschen de vingeren door te trekken. *Klaverzoëd striëpe.* Meest gebruikt in de samenstelling *afstriëpe. Ich zag hum mär altijd haver afstriëpe en in zijn täsch steëke. — Iemand de broëk afstriëpe,* iemand de broek aftrekken en hem op de bloote billen slaan. — R., C.

STRIJK, z. m. Het strijken. *Ik ben aan mijnen strijk. De strijk duurde eene heele week.* — Goed, dat gestreken moet worden of gestreken is. *Ik heb mijnen strijk laten uitdragen. Hebben ze den strijk al t'huis gebracht?* — C., J.

STRIJKERSE (*strijkäs*, ⏑ —), z. v. Strijkster. — C.

STRIJKSARGE, z. v. Strijkdeken. (Zie *sargie*). — C., J.

STRIJKVOD, z. v. Strijklap. — Opeengenaaide lappen om het strijkijzer vast te nemen, handvatsel. Dat tuig is tegenwoordig van leder en heet dan ook *strijkleer.* — C., J.

STRING, z. v. *Stringen* zijn *ijzeren* kettingen, waar de peerden karren, wagens, landbouwtuig mede voorttrekken. Koetsen en prachtrijtuigen worden getrokken met *strengen*, d. i. *touwen.* — Zie verder BIJDR. op *streng.* — K., J.

STRING, bijv. Streng. — SPR. : *Stringe heeren regeeren niet lang.* — J.

STRINGEN, z. mv. Droes, eene paardenziekte, ook *het snot* geheeten. — R. spelt *strengen* evenals C. — S. geeft *stringel.*

STROLLEN, onz. zw. ww. Wateren, pissen. — In

de *Wdbb. stroelen, struilen,* met stralen stroomen. Bij K. *struylen, strullen, streylen;* reddere urinam; bij MOL. **strullen.**

STRONTBEEST, z. v. Strontkever. — C., J.

STRONTBIE, z. v. Mestbie. — C., J.

STRUNKELEN, onz. zw. ww. Stronkelen, strompelen. — C.

STUIKEN, onz. zw. ww. Zie BIJDR. — Met het hoofd eerst ergens afvallen. *Van eenen boom, een dak stuiken; in eene kuil stuiken.* S., D., R., J. — SAM. *Achteroverstuiken, neerstuiken, voorooverstuiken.*

STUIVER, z. m. — SPR. *Iedere stuiver brengt zijne gierigheid meê,* hoe meer geld men verzamelt, hoe meer men er zich aan hecht. J. — *Een vieze stuiver,* een drollige vent. R.

STUK, z. o. Vijf frank. *Van een verkocht peerd moet de knecht een stuk drinkgeld hebben.* — Zie **Napoleon.** — C.

***STUK,** z. o. Scheldwoord voor eenen vrouwelijken persoon. *Du lillek stuk!* — R., C.

SULKER, z. m. Zurkel. — C.

SUPIET, z. v. Zwezerik. Meest in 't meervoud gebruikt. *Hersens en supieten van 't verken worden te zamen gestoofd.* — R., C., HFT., MOL. **suppieten.** J. **sipieten.**

T

*__TAAL__ (*toal*), z. v. ZEGSW. *Ter toal zijn, wel ter toal zijn,* wel bespraakt zijn. *Da masken is ter toal! Inne koeëpman moĕit wel ter toal zijn.* — *Iemand taal en antwoord geven,* hem antwoorden. — STEM. *Ik heb vandaag zijne taal nog niet gehoord.* — R., C. *Taal (n)och teeken geven!* onbeweeglijk, voor dood, liggen. — S., D., C., J.

__TABOURET__, z. m. — J.

*__TAFFELDERIJ__, z. v. Getaffel, gesukkel, gestrompel, gedartel. (Zie BIJDR. op *taffelen*). *As de gij dij taffelderij toch oanziet!*

__TAFFELKONT__, z. v. Taffelaarster. (Zie BIJDR. op *taffelen.*) — C.

*__TAKHOUT__, z. o. Hout, voortkomende van takken. *De klään kloĕmpe wodde deurdebot* (meestal) *van takhout gemakt.*

__TAMBOEREN__, ook wel __TAMBAZJOEREN__, onz. zw. ww. Al kloppende en slaande groot gedruisch, groot leven maken. *Hoor ze weer eens tamboeren! Hij tamboerde op de deur vör* (om) *ze doen uit haar herren te vliegen.* — S., D., C., J.

__TAND__, z. m. — ZEGSW. *Haar op de tanden hebben,* zich durven verdedigen, niet bang zijn. *Iemand eenen tand trekken,* iemand gerechtelijk doen boeten. *Hij heeft mij al dikwijls in mijne rapen gezeten, zonder dat ik mij dat liet aangaan; maar*

dezen keer zal ik hem eenen tand trekken! — Ook : bedriegen. *Hij meende er goedkoop van af te zijn, maar ze hebben hem eenen fellen tand getrokken.* — *Van den tand af zijn, van den tand geraken* (vooral van meisjes gezegd), te oud zijn of worden om te trouwen. — *Lange tanden,* eggige, sleeuwe tanden. *Van zuur fruit te eten krijgt ge lange tanden.* — *Met lange tanden eten,* met weerzin, zonder lust eten. — Zie D., R., C. en J.

TANG, tuss. Slag van den hamer van een uurwerk op de klok. *Tang, tang! Twee uren!*

TAP, z. m. Afstand, eind wegs. Komt waarschijnlijk van het Fr. *étape. We hebben nog eenen goeden tap te doen. Van hier tot B. is nog een felle tap.* — C., J.

TARIEF, z. m. — R., C., J.

***TE**, voorz. Om de uren aan te duiden, voegt men *ten,* nooit *te* of *om* vóór de getallen. *Ten een uur, ten twee uren* enz. *Ten vier uren halfvervijf,* tusschen vier uren en halfvijf. *Ten halfvervijf vijf uren,* tusschen halfvijf en vijf uren.

« *Te* komt vóór twee infinitieven, als de eerste kan veranderd worden in den lijdenden vorm » zegt R. *Te grabbelen werpen, te drogen hangen, te wasschen dragen, te weeken leggen, te strijken geven, te huren zetten, te repareeren brengen, te drinken schenken.* — Ook zoo bij C.

In verkorte zinnen met de hulpwerkw. van wijze *kunnen, mogen, moeten, willen, laten* en de daarmede gelijkgestelde *hooren, voelen, zien, doen....* komt *te* niet vóór het hulpw., maar voor het ww. : .... *om u kunnen te helpen, mogen te zien, moeten te verliezen.... doen te sporren.*

TE DEUM, z. m. — C. *Naar den* **Te Deum** *gaan. Er worden tien* **Veni Creators** *gezongen tegen eenen* **Te Deum**, de menschen zijn vlijtiger om te vragen dan om te bedanken. — Zie **Agnus Deï**. — C., J.

TEEKENDOEK, z. m. « Stramijn of gazen weefsel om er met de naald op te teekenen. » S., C., J. — Ook zulk een doek, waar de *a-b-c* en de cijfers in 't groot op gestikt zijn als model voor de leerlingen.

TEEKENKATOEN, z. m. Gekleurde katoenen draad om linnen en stoffen te merken. — C.

TEEKENNAALD, z. v. Naald om linnen en stoffen te merken. — C., J.

TEEN, z. m. Vinger van den voet. — SPR. : *Met zijn teenen spelen tot vermaak van zijn vessemen* (verzenen), wordt gezegd, als men of als iemand volstrekt niets te doen heeft. *Wat gaan we nu doen? Met ons teenen spelen tot vermaak van ons vessemen.* — C. — *Iemand op zijnen teen trappen,* hem misnoegen. *'t Is een goede mensch, maar ge moogt hem niet op zijnen teen trappen. Hij is gauw op zijnen teen getrapt,* licht geraakt. — C., J.

Op zijn teenen staan, zijn uiterste best doen. *Vör* (om) *da(t) na te doen zult ge mogen op uw teenen staan.* — C. — Zie **Meken**.

TEGAARSCHIETEN, onz. sch. st. ww. Schiften, runnen, van melk gezegd, die op het vuur wordt gezet. Dat gebeurt, vooral in den zomer, als de melk niet versch is of anders ook, als versche met oude melk gemengeld wordt, of als de pot, waar ze in gekookt wordt, zuur is. — Zie R.

TEGEN, voorz. en bijw. Aan : *tegen de straat wonen.* — Jegens : *hij was onbeleefd tegen mij.* — In vergelijking met : *hij is maar een dwerg tegen zijn' broer. Die eieren zijn tien centiemen weerd tegen die van A. vijf.* — Omstreeks den tijd : *hij zal komen tegen dat wij 't verken dood doen.* — Afkeerig van : *Ik heb te N. zooveel fruit geëten, dat ik het heel tegen ben.* — Zie C.

***TEGENBONHEUR**, z. o. Tegenslag, tegenspoed. *Tegenbonheur in de koaten* (kaarten) *hämme. Hijen hee tegenbonheur in zijn kingere.*

TEGENDANK, z. m. Tegenzin. *Al wat ge met tegendank doet is moeilijk.* — C.

***TEGENGOESTING**, z. v. Tegenzin, afkeer. *Hijen hee in felle tegengoesting va stokvisch,* hij heeft eenen sterken afkeer van stokvisch. — AANM. Men zegt ook, doch minder algemeen : *disgoesting.* — S., C., J.

TEGENKRIJGEN, bed. sch. st. ww. Tot vijand krijgen, maken. *Als ge hem niet verzoekt, zult ge hem tegenkrijgen.*

TEL (uitspr. *tăl*), z. m. Telgang. — ZEGSW. *Iemand eenen tel leeren,* iemand om aangedaan ongelijk doen boeten. — Zie R. — Zie ook BIJDR. onder *Gang.*

TEL (uitspr. *tèl*), z. m. Waarde, schatting. — ZEGSW. : *Van geenen tel zijn,* hetzelfde als het Holl. *niet in tel zijn,* weinig geacht worden. — S., D., C., J.

TELEFON, z. m. Telefoon. — C.

TELEGRAF, z. m. Telegraaf. — R., C.

TELEGRAM, z. m. — R., C., J.

TELLEN (uitspr. *tällen*), onz. zw. ww. Den telgang gaan (van een peerd gezegd). *Dat peerd telt en draaft even gemakkelijk.* — KIL. (Zie **Lijst.**)

TEMPEESTEN, onz. zw. ww. Razen, tieren, bulderen, groot geweld maken. Ook figuurl. *Als de wind 's nachts buldert en tempeest, dat heet een dievenweêr. Hij was gisteren avond weer aan het tempeesten, dat vrouw en kinderen d' deur uit liepen.* — C., J.

TEMPEL, z. m. Groote rattenval, waar ook wel muizen in gevangen worden. — Zie ook R. en C.

TEMPEREN, bed. zw. ww. Mengen, klutsen, van meel gezegd. *Ge moet de tarwebloem goed temperen, en als ge ze in de kokende melk giet, zonder ophouden roeren, anders is de pap geklonterd.* — R. Zie S., D. en J. op **temper.**

TENG, TING, z. v. Tijding, bericht. *Ik heb in langen tijd geene teng meer van hem gehad. Ik heb teng gekregen, dat de kolen aangekomen zijn. Ik zal u teng doen.* — R., C., HFT.

TERF, z. v. Tarwe. — SAM. *Terfgrond,* grond die geschikt is om tarwe voort te brengen. — C. ZEGSW. Als iemand met de handen op den rug voorbijgaat, zegt men : *Die heeft nog oude terf te koop,* d. w. z. *die leeft in welstand.*

TERMENTIJN, z. m. Terpentijn. — J.

TERMIJN, z. m. *Hij betaalt op termijn. Hij is mij nog eenen termijn schuldig.* — R., C., J.

TERUGWETEN, bed. sch. onr. ww. Achter iets komen wat gezegd is geworden. *Als hij van zeleven moet terugweten, wat gij allemaal van hem*

uitgebracht hebt, dan zou ik niet geerne in uwe plaats zijn. — R., C.

TEUDDEREN (*töddere*). Denkbeeldige (?) plaats. SPR. *Hij komt van Teudderen.* Spottenderwijze zegt men : *Hij komt van Teudderen!* om te kennen te geven, dat iemand niet op de hoogte van eenen besproken toestand is. — Zie R.

TE WENSCH, TE WIL. Zie BIJDR. op **wensch.** — R., C.

THEMA, z. m. — R., C., J.

THOMAS, z. m. — SPR. *Ongeloovige Thomas!* zegt men tot of van iemand, die het nieuws, dat verteld wordt, niet gelooven wil. — C., J.

't Is Sint-Thomas voor iemand, als hij 's avonds niet binnen kan. *Ik mag niet te laat uitblijven, anders is 't t'huis Sint-Thomas.* Deze spreekwijze komt voort van het oud gebruik, dat nog in zwang is, van op St-Thomasdag (21 December) vader en moeder, den schoolmeester, zelfs den pastoor *te buiten te sluiten,* tot zij toestaan wat hun gevraagd wordt. — R., HFT.

TIENTJE, z. o. Een Onze Vader met tienmaal den Weesgegroet, gevolgd van eenen Glorie zij den Vader; het vijfde deel van een Rozenhoedje. *Vijftien tientjes maken eenen Rozenkrans uit.* — C., J.

TIEN-URELIJK, z. o. Lijkdienst te tien uren. — C. — Zie **achturemis.**

TIEN-UREMIS, z. v. Mis, die te tien uren gelezen of gezongen wordt. — C.

TIJ(D)GENOEG, z. m. Zorgelooze mensch, een die

zich niet spoeden kan. *Zie dien tijgenoeg daar eens gaan, kom ik vandaag niet, dan kom ik morgen.* — SPR. : *Tijgenoeg laat zijn koren in 't veld,* uitstellen is dikwijls schadelijk. — R., C., J.

TIJDPASSEERING, z. v. Tijdverdrijf. — C. *Tijdpassatie.*

TIJDVERLET, z. o. Tijdverlies, verlet. *Gij moet u spoeden en te Vranckxes* (bij Vranckx) *niet binnengaan; dat is maar tijdverlet.* — S., D., C., J.

TIJK, z. m. — R., C.

TIJMUS, TIJMES, z. m. Thijm. — D., C., J.

TIK, z. m. Steek, drijtoot (zie BIJDR.), priesterhoed. — C.

TIK, z. v. Hen, in de kindertaal. Verkl. *Tiksken. De tikskens voederen. — Tik! tik! tik!* roep op de hennen. — S., C., J.

***TIKKEL**, z. m. Stipje, puntje, spatje. — D., C., J.

***TIKKELEN**, onz. zw. ww. Hetzelfde als *tippelen.* Zie dat w. — S., D., C., J.

TIKTAK, TIKTEK, z. m. Geregeld gerucht, als van een uurwerk of een werktuig. — C. — Zie D. en J. op **tikketakken, tiktakken.** — LIEDJE :

Wever, wever tiktektek
Sloeg zijn vrouw met den bessemstek.

TIKTEKKEN, onz. zw. ww. Geregeld geluid van eene horloge of van eenen slinger. — R. — AFL. *Getiktek,* het tiktakken.

TILBURY, z. m. — C., J.

TIMMEREN, bed. en onz. zw. ww. Nest maken, van vogels gezeid. *Van in Februari zijn de*

musschen aan 't timmeren. De musschen timmeren hunnen nest in den hoed van den vogelschrik. — S., R., C., HFT.

TING, z. v. Tiende, eene belasting van vroegeren tijd. Nog overgebleven in : *Er wordt al veel (zooveel) verteld, waar koster of pastoor geen ting van en heeft,* d. w. z. : waar ge niet kunt of moogt op voortgaan. — **Ting** ook wel voor *teng, tijding.* — R.

TINGELING, TINGELINGELING, tus. Bootst het geklingel van de bel na. — Ook **klingeling** zie *Wdb.* — C., J.

TINGTANG, z. en tus. Bimbam eener kleine klok. — C.

TINGTANGEN, onz. zw. ww. Bombammen. — C. KINDERSP. : Het keuterijzer (zie BIJDR.) aan een touwtje tusschen de tanden houden, en met toegestopte ooren het tegen den vloer of de meubelen laten bengelen om klokkenklanken te hooren. — KIL., D., C.

***TIPPELEN**, onz. zw. ww. Van *tippel* (zie BIJDR.), vlekje. Lichtjes beschimmelen. *Dij witte vloa* (vlade) *begint al te tippelen.* — AANM. Men zegt ook **tikkelen**.

TJANKELEN (*tsjankelen*), onz. zw. ww. Zie *sjankelen.* — R.

TJING-TJING (*tsjing-tsjing*), z. m. Slecht vioolmuziek, gesjonk (zie BIJDR. op **sjonken**). *Als ge dien tjing-tjing zoo uren en uren aan een stuk moet hooren, ge zoudt loopen gaan!* — R.

TJIP, TJIEP (*tsjïp, tsjïep*), tus. Lokwoord voor kiekentjes; ook voor hennen, ofschoon men voor deze meer *tik* gebruikt. (Zie BIJDR.) — R., C.

TJIRPEN (*tsjirpen*), zie *Sjirpen*. — S., C., J.

TJOEG (*tsjoĕg*), tus. Om eene zog te roepen. — R.

TJONKEN (*tsjoĕnken*). Zie BIJDR. sjonken. — R., C.

TOEBAK, z. m. Tabak. FIG. Pak slaag. *Hij kreeg toebak, als hij t'huis kwam.* — D., C., J

TOEBAKKEN, bed. zw. ww. Slaag geven. — C. — AFL. : *Toebakking*, ranseling. — SAM. : *Aftoebakken*, afranselen.

TOEBEHOORTEN (*toebehuëte*), z. mv. Toebehooren, datgene wat bij iets behoort. *Geleverd eene broek, maaksel en toebehoorten, 20 fr.* — D., C., J. — R. *toebehoorsel.*

***TOEBEHOORTSEL** (*toebehuëtsel*), z. o., meest in 't mv. : *toebehuëtsels*. Bijhoorigheid; hetgeen tot iets behoort. *In huis boa es nog niks, ma de toebehuëtsels!*

TOEKNOPPEN, bed. zw. ww. Toeknoopen. — C., J.

TOEPITSEN, bed. zw. ww. Toenijpen. *Iemand de keel toepitsen.* — Toedoen. *Als ge dat niet geerne ziet, moet ge uwe oogen maar toepitsen.* — R.

TOER, z. m. Wijl. *Ik ben nog al eenen toer gebleven. Het liep een heel toerken aan, eer hij terugkwam.* — Wandeling. *Willen wij nog een toerken doen?* — Lastig werk. *Het geschrift van N. ontcijferen, dat is een toer!* — Breedte van eenen vrouwenrok. *Er is te veel toer in dat kleed.* — D., R., C., J.

TOERT, z. v. Fijn gebak. Deeg van het fijnste meel met melk beslagen, vijf, zesmaal uiteengetruld

(gerold) en geboterd. Eéne schijf, in de pan gelegd, wordt met pruimenspijs of kriekmoes gevuld, en met eene andere schijf overdekt, terwijl de *taart* niet overdekt wordt en minder kostelijk is. — Zie ook K., S., C. en J. — BIJDR. **Toet**, gelijk het woord veelal uitgesproken wordt.

TOESPETEN, bed. sch. zw. ww. Toespelden. *Spect die scheur wat toe, tot ge t'huis komt.* — C., J.

TOESPIJS, z. v. volgens de *Wdb.* : « spijs die bij eene andere gegeten wordt; — bijgerecht ». Wat dient om op het brood te breien : boter, uitgebraden vet van spek of hesp, kaas. — Bij R. ook **Breisel.**

TOET, z. v. Horen van gerolde schors of uitgeheuld hout om te *toeten.* Bij C. **toeter.**

TOEVIJZEN, bed. sch. zw. ww. Toeschroeven. — C.

TOEVLIEGEN, onz. sch. st. ww. Toeschietend aanranden. *Op eens vloog de hond op hem toe.* — Met den wind toeslaan. *De venster vloog toe en twee ruiten kapot!* — BEDR. : Tegen iemand uitvallen. *Ze kan iemand somtijds venijnig toevliegen!* — R., C.

TOEWIJTEN, bed. sch. st. ww. Wijten, te laste leggen. *Want* (indien) *de menschen hem niet meer bezien, dat moet hij aan zijne koppigheid toewijten.* — S., C., J.

TOEZICHTER, TOEZIENER, z. m. Toeziende voogd. — C.

TOM, z. v. Tumulus. Ieder kent *de drij tommen* tusschen Thienen en Hakendover. — RUTTEN merkt terecht aan « dat de omzetting van *tom,*

d. i. **mot**, juist hetzelfde beteekent ». Te Neerlinter is de *Motpoel*, d. i. een poel met eene *tom* in 't midden.

TOMBOLA, loterij. Dat inheemsch geworden woord is mannelijk. — C., J.

TONG, z. v. — ZEGSW. : *Eene scherpe tong hebben* (*eene tong hebben gelijk een mes, een serpent*), eene kwade tong hebben, heftig, bitsig, boos, lasterend spreken. — *Op zijne tong niet gevallen zijn*, naar zijne antwoorden niet moeten zoeken. — *Zijne tong verloren hebben*, wordt gezegd van bloode kinderen en monkende menschen, die niet durven of willen spreken. — *Iemand bij zijn tong pakken*, hem voor het gerecht doen rekenschap geven van wat hij gezeid heeft. — *Op de tong rijden*, met of zonder reden het voorwerp zijn van de gesprekken, in eenen slechten zin, wel te verstaan. — *Zijne tong op iets uitsteken*, iets niet geerne eten. — Zie S., R., C. en J.

TOOI, z. v. Teef, wijfjeshond. — R.

TOU. Zoo spreekt men aan de kanten van Orsmaal, over de Geet, *toe* uit. *Toubinden, toudoen* enz.; *doet de deur tou*. — Zie MOL.

TRAAN (vischolie), z. m. — S., D., R., C., J.

TRAAN (oogvocht), z. v. — S., D., R., C., J.

TRAFIEK (— ⏑), z. o. Zware arbeid. *Hij kon het daar niet uithouden, het trafiek was te groot. Hij kon niet meer tegen het trafiek*. — C. — AANM. Met de beteekenis van *handel* is *trafiek* hier onbekend.

TRAKKEN, onz. zw. ww. Toeven. *Wij mogen niet lang meer trakken, of wij brengen den avond*

t'huis. — Zie BIJDR. op **Traneeren.** — R., C. — AFL. : *Trakker,* iemand, die alle kanten hangen blijft. — *Getrak,* daad van *trakken. Ik ben uw getrak moe, ik ga alleen naar huis. — Zich vertrakken,* te lang ergens blijven talmen.

TRAM, z. m. — R., C.

***TRAP,** z. (v.) m. ook in den zin van verzameling van treden. — R., C., J.

TRAPGEVEL, z. m. Spitse voor- of zijdegevel, die met trappen oploopt. — S., D., R., C., J.

***TRAVELLIG** (*travällig*), bijv. Dartel, gramstorig, lastig. (Tienen.) — Elders **karwellig,** z. d. w. in de BIJDR.

TREFFELIJK, bijv. en bijw. Deftig, achtbaar, eerlijk. *Een treffelijk mensch, eene treffelijke familie, een treffelijk gedrag, zich treffelijk gedragen.* — S., D., C., J.

TREITEN, TREITEREN, bed. zw. ww. Plagen, kwellen. — C. *treteren.*

TREITER, z. m. Plager. — C. *treter.*

TREITERIJ, z. v. Plagerij, gekwel. — C. *tretcrij.*

TREKBEEN, z. o. Been, dat korter is dan het ander, en al of niet stijf. *Hij heeft een trekbeen.* — De persoon, die een trekbeen heeft. — S., C., J.

TREKBEENEN, onz. zw. ww. Gaan gelijk iemand, die een trekbeen heeft. — Ook : Slepend gaan ten gevolge van vermoeienis. — S., C., J.

TREKGAT, z. o. Plaats (gewoonlijk langsheen een hoog gebouw), waar de tocht heviger is. — C.

TREKHOND, z. m. Hond, die eenen kruiwagen of de hondskar trekt. — S., R., C., J.

TREKKEN, bed. en onz. st. ww. — Lichtteekenen. *Een portret trekken. Wil ik u in die houding eens trekken?* — Onz. *Sommige menschen trekken moeilijk.* — *Trekken (op iemand —)* = op iemand gelijken. HFT. — Oud liedje :

> Ziet, dat kind trekt op zijn vaêr :
> Scheeve beenen, scheeve beenen,
> Ziet, dat kind trekt op zijn vaêr :
> Scheeve beenen en ros van haar.

Het lang trekken, het kort trekken, talmen, zich spoeden. *Hij trekt het lang met zijne verkeering. Gij moet het zoo lang niet trekken met uwe voordracht. We zullen daar eens binnengaan, maar we mocten het kort trekken. Trek het maar kort met uwe les.* — Overal.

TREKKOT, z. o. Woning, waar veel trek of tocht is. *Ik weet niet, hoe gij in dat trekkot wilt blijven wonen.*

TREKMUTS, z. v. Witte vrouwenmuts met pijpjes. — *Oude trekmuts*, oude vrouw. — S., R., C., J.

TREKPLAASTER, z. v. Trekpleister. — S., R., C., J. — FIG. Persoon, die gemakkelijk blijft pleisteren, vertoeven. *Zoo'n trekplaaster hebt ge van uw leven niet gezien; als hij zit, dan zit hij.*

TREKSLOT, z. v. Springslot, slot dat bij het toetrekken van de deur toespringt. — C.

TRENEN, onz. zw. ww. (Fr. *drainer*). Lekken, doorzijpelen. *Het vat treent. Het water treent door den muur. De wonde treent,* draagt, ettert. — S., R., C, J.

TRES, z. v. Haarvlecht, Fr. *tresse*. *Zij heeft een tresken haar van hare dochter bewaard.* — Nekvlecht. *Zij draagt eene valsche tres.* — Zie C.

TREZEL, z. m. Graanzeef, in de Woordenb. *treuzel, trijzel.* VERCOULLIE, *Etymol. Wdb. der Ned. T.* zegt bij *trijzel* : « Oorsprong onbekend ». — R. — KIL. geeft *trijsel;* maar hij geeft *tresen* voor zijgen van vloeistoffen. — R. — C. **trezee.**

TREZELEN, bed. zw. ww. Graan ziften en zuiveren met den trezel, trijzelen, treuzelen.

TRIMESTER, z. m. — R., C., J.

TROEF, z. m. Zie BIJDR. — Lust, moed. *Sinds hij getrouwd is, is hij al zijnen troef kwijt, steekt er geenen troef meer in hem.* — ZEGSW. *Armoê is daar troef,* armoede heeft daar de bovenhand, heerscht daar. — S., R., C., J.

TROGGELEN (hier en daar **TROCHELEN**), onz. zw. ww. Beteekent niet *dricgen,* maar : slordig naaien of stoppen. *Zij heeft nooit leeren naaien; zij kan niets dan wat troggelen.* — AFL. : *Getroggel, troggelaar, troggelerse.* — R. — Bij C. **Trossen.** Zie BIJDR. op **Truggelen.**

TROON van een bed (scherpl. *o*), z. m. Bedhemel. — C.

TROUWAKT, z. m. Huwelijksakt. — R.

TROUWBRIEF, z. m. Huwelijksakt. — C.

TROUWBOEKSKEN, z. o. (Van lateren datum.) Boekje, dat na de voltrekking van het burgerlijk huwelijk aan de echtelingen wordt afgeleverd als bewijs van hunne wettelijke verbintenis. — S., C., J.

TROUWEN, onz. zw. ww. Zie BIJDR. — ZEGSW. *Ongetrouwd is onbedrogen.* — SAM. *Betrouwen*, door trouwen bekomen. Zie **Bewerken.**

TRUFFELEN, onz. z.v. ww. Heimelijk verschacheren, gewoonlijk van kinderen en in eenen afkeurenden zin gezegd. *Hij moet altijd truffelen.* C. **Tuitelen.** — AFL.: *Truffelaar, truffelachtig, truffelrij, getruffel, vertruffelen: Hij heeft zijn moeders bril vertruffeld voor eene pijp.* — SAM.: *Aftruffelen*, door fraai praten bekomen. — R. — Bij C. is dat **truggelen.**

TRUI, verkorting van Gertrudis. Sukkel; 't is wat toegeeflijker dan *Trien* (z. d. w.), maar wordt alleen van vrouwen gezegd. — Om nog meer te verzachten zegt men *Truiken.*

TRUNK, TRUNKBOOM, TRUNKBOL, z. m. Tronk, afgeknotte boomstam, die voort blijft groeien en die alle drie vier jaren getrunkt, d. i. gesleend wordt. *Die trunken zijn heel voos en hol geworden; zij hebben niet meer dan de buitenste schors.* — SAM.: *Wilgentrunk, esschen-, kanada-trunken.*

TRUNK, z. m. Takhout van eenen trunk voortkomende.

TRUNKEN, bed. zw. ww. Opgaande boomen op eene hoogte van 2 of 2 1/2 meters afkappen om ze als trunken of trunkbollen te laten voortgroeien. *Ge moet die kanada's trunken, zij doen te veel schade aan uw land.* De takken (van eenen trunkbol) afkappen. — *Die wielingen* (wilgen) *moeten getrunkt worden.* — *Als gij al dien trunk daar nog wat laat liggen, zal hij beenen krijgen,* zal hij gestolen worden. — R.

TRUT. Zie BIJDR. op **Troet.** — SPOTTENDE ZEGSW. : *Truiken trut heeft rot gebrud* (gebroeid).

TUIMELAAR, z. m. Tuimeling. *Eenen tuimelaar maken,* om-end-om vallen. — D., C.

TUL, z. m. Fijn weefsel, gelijk kant, tule. - R., C.

TURELURE, z. m. Gezaag, vervelend gesprek. *Is 't weeral van dien turelure?* — R. C. **Turlut.**

TURELUREN, onz. zw. ww. Lunderen, zich ophouden. *Ge moet daar niet blijven turelureu.* — R. — Op fluit of klarinet spelen, tierelieren. *Ze turelureu aan mijne ooren, dat ik er doof van word.* C. **Turlutten.** — ZELFST. *Houd op met dat turelureu.* Ook : *houd op met dat geturelunr.* — R.

TUSSCHEN, vz. — ZEGSW. : *Tusschen dit en eene week,* binnen de week. *Tusschen dit en veertien dagen zult ge uw geld hebben.* — *Tusschen de twee,* in de rede (zie **Rede**), tamelijk. *Is de oogst goed gelukt? Zoo tusschen de twee.* — *Tusschen alles uitblijven, zich tusschen alles uithouden,* zich met niets bemoeien. — *Er tusschen zitten,* in 't nauw zijn, zich in moeilijkheden bevinden. *Met den misluk van 't graan zitten de boeren er leelijk tusschen.* — Zie R., C. en J. — *Tusschen dien twee(ën),* intusscher. — HFT.

TUUS (uitspr. *tuës*), z. m. EIGENL. Mattheus. FIG. : Sul, onnoozelaar, dommerik. *Hij gaat daar lijk een tuus, lijk tuëzes os.* — R.

TWEE, telw. — ZEGSW. : *Met twee woorden spreken, met twee woorden antwoorden,* den persoon, dien men aanspreekt of aan wien men antwoordt, met zijnen naam of titel noemen. B. v., als het

kind op eene vraag van zijnen vader kortaf *ja* af *neen* antwoordt, dan zal de moeder zeggen : *Ja, hondje!* (*neen, hondje!*) *Ge moet altijd met twee woorden spreken en zeggen : Ja, vader* (*neen, vader*). — R., C., J.

In twee woorden, in 't kort, in weinig woorden. *Ik zal u dat eens in twee woorden zeggen : daar is iemand van onzen twee, die het mis voorheeft, maar 't en ben ik niet.*

U

UIEREN, onz. zw. ww. Eenen dikken uier krijgen (van hoornvee gezegd), ook *bij den uier komen* zie BIJDR. op **Uier**). *Wilt ge uwe koe verkoopen? Neen, ze begint eerst te uieren; ik verkoop ze maar, als ze bij den uier is.* — R., C.

UIL, z. m. Zie **jaar**.

UIT, vz. en bw. — ZEGSW. *Uit den rouwe*, zonder veel zorg. *Ik heb me zoo maar uit den rouwe geborsteld.* — Zie BIJDR. op **Rouw** alsook op **Heel** (*uit den heele*).

— *Uit zijn.* Op 't einde van zijn spel gekomen zijn, de noodige punten gewonnen, de noodige voorwaarden volbracht hebben. *Ik ben uit. Ik houd mij uit.*

— *Er uit zijn,* een goed nommer getrokken hebben in de militieloting, tegenovergestelde van *er in zijn. Mijn zoon heeft n° 145, hij is er uit, hij is er in, hij is een twijfelaar.* Ook van het nommer zelf. *145 is er dit jaar uit.*

— *Uit iets kunnen,* iets verstaan, lezen, ontcijferen kunnen. *Niemand kan daar uit, uit wat zij vertelt, schrijft. Ik kan niet uit dat geschrift. Kunt gij uit die rekening?*

— *Ergens niet uit kunnen,* er niet buiten kunnen, gehouden zijn tot iets. *Ik moet naar die bruiloft gaan, daar kan ik niet uit.*

— *Er aan uit kunnen,* er niet aan toege-

ven, er niet op verliezen. *Als ik dat stuk land voor vijftig frank niet kan huren, dan kan ik er niet aan uit.* — Zie R., J en C. op **Uit.**

UITBLOEMEN (*uitbloëmen*), als verl. dw. gebruikt. Uitbloeien. *De kinderen zouden het fruit eten, eer het uitgebloemd is.* — S., C., J.

UITBORTELEN (uitspr. *uitbottelen*), onz. sch. zw. ww. Al woelende ergens uitkomen, gewoonlijk met den vorm van 't verl. deelw. *Het volk kwam de kerk, de herberg, de kamer uitgebotteld.* — C. — R. geeft **Uitboddelen.** — K., D. — Zie HER.

UITBRADDELEN, UITBRODDELEN, bed. sch. zw. ww. Uitbrabbelen. Onkieschen praat vertellen. *Hij kan iets uitbraddelen! Hij heeft daar weer wat uitgebraddeld!* — R. *Uitbroddelen.*

UITBREKEN, onz. sch. st. ww. Openbreken, openspringen, opengaan (van eenen zweer, een gezwel gezegd). De bloedzweer is te nacht uitgebroken. — K. — Plagend zegt men tot iemand, die brand, uitloop, zweren krijgt : *Het kwaad moet iewers uitbreken* of *dat zijn de kripses* (z. d. w.), *die uitbreken.*

***UITBRENGEN,** bed. sch. onr. ww. Voor gevolg hebben. *Wat zal dat uitbringe?* wat zal daaruit voortkomen? *Da bringt va zeleëve niks goëids uit.*

UITBUITEN, bed. sch. zw. ww., met eenen persoon als voorwerp. Melken, snuiten. — Zie de bemerking bij R.

UITDABBEN, bed. sch. zw. ww. Al dabbende uithalen. *Onze hond heeft eenen nest muizen uitgedabd.* — S., C.

UITDOEN, bed. sch. onr. ww. Zie BIJDR. — Eindigen. *Eertijds moesten de dienstboden hun jaar uitdoen, voluitdoen. Hij was voor eenen anderen moeten optrekken (opgaan), maar hij heeft toch zijnen tijd niet uitgedaan.* D., R., C., J. — FIG. *Uitkleeden*, alles ontnemen, in de onmogelijkheid stellen om zijne zaken voort te doen. *Die man was goed in zijnen doen, maar zijn zoon heeft hem heel uitgedaan met het paart van zijne moeder te vragen. Die rijke nork doet zijne pachters een voor een uit.* — Zie **Uitpachteren.**

UITEEN, bijv. Ontwricht. *Hij heeft zijnen arm, zijne knie uiteen, uiteengevallen, uiteengekregen.*

UITEENBREIEN, bed. sch. zw. ww. In dunne laag over iets uitbreiden, van weeke lichamen, b. v. boter of vet enz. gezegd. *De boter goed uiteenbreien.* — C. — In denzelfden zin :

UITEENSTRIJKEN, UITEENSMEREN. — C.

UITGELEGD, bijv. Zie BIJDR. op **Uitleggen**, ten einde toe leggen. — *Eene uitgelegde hen*, die geene eieren meer legt. — K — Zie S., D., R. op **uitleggen.**

UITGEKINDERD, bijv. (Vrouw), die geene kinderen meer krijgt. — Zie **Lijst.**

UITGLITSEN, onz. sch. zw. ww. Uitglijden, uitglibberen. *Hij glitste over eene appelschel uit.*

UITGOMMEN, bed. sch. zw. ww. Met vederhars (elastieken gom) uitwrijven. — C.

UITGRIJZEN, bed. sch. st. ww. Uitweenen. *Laat haar eens goed uitgrijzen, dat zal haar verlichten.* — Ook wederk. : *Grijs u maar eens goed uit.* — C.

UITGRITSELEN, bed. sch. zw. ww. Met den gritsel (de rijf) uitroeien. — C. — Zie BIJDR.

UITHALEN, bed. sch. zw. ww. Ontnestelen. *Eenen vogel uithalen. Hommelen uithalen.*

UITHANGEN, bed. sch. st. ww. Vertoonen. — ZEGSW. : *Den Jan uithangen,* beslag maken. — Zie R. op **Jan**. — C.

UITHASPELEN, wed. sch. zw. ww. Ontslaan, bevrijden (eigenlijk geen samengest. ww.). *Hij erfde van zijne oûders niets dan schuld, hij trouwde met eene vrouw die niets had dan hare tien vingers, en toch heeft hij er hem uitgehaspeld.* — R.

UITHEULEN, bed. sch. zw. ww. Uithollen. — C., R., J.

UITJASSEN (ook *uitsjassen*), bed. sch. zw. ww. Uitjagen. *Hij meende daar te komen verkeeren, maar ze hebben hem uitgejast.* — C., J.

UITKLOPPEN, bed. sch. zw. ww. Krijgsk. Gewapenderhand uitjagen (eene oneig. samenst.). *De Franschen waren in Brugge genesteld, maar ze werden er uitgeklopt.*

UITKRIJGEN, bed. sch. st. ww. Ledig krijgen, uitgeëten of uitgedronken krijgen. *De jongen kon zijnen telloor rijstpap niet uitkrijgen. Hij krijgt zijne soep niet uit. Ik kan al dat bier (zoo'n groot glas bier) niet uitkrijgen.* — S., D., R., C., J.

UITKUISCHEN (*uitkössen*), bed. sch. zw. ww. Reinigen, schoonmaken, kuischen. *Potten, ketels, eene kamer uitkuischen.* — Uiteten, uitdrinken. *Hij heeft zijnen telloor zuiver uitgekuischt. We zullen die flesch maar voort uitkuischen.* — Met geweld

doen ontruimen. *Op een twee drij hadden de gendarmen de herberg uitgekuischt* (ook *leeggekuischt*). — S., D., C., J.

UITLAPPEN, bed. sch. zw. ww. Leêgdrinken. *Ge zoudt pleizier hebben van hem zijne pint uit zien te lappen.* — S., D., R., C., J.

UITLEGGEN, onz. sch. zw. ww. Beleefde vorm voor *fluimen. Hij (de zicke) verslapt fel, hij kan niet meer uitleggen.* — K.

UITLEIPEN, onz. en bed. sch. zw. ww. Uitrekken. *Die stof leipt fel uit, is fel uitgeleipt. Ge moet uwen sjerp zoo niet uitleipen.* — C.

UITLICHTEN, bed. sch. zw. ww. Eenen stervende bijstaan met hem eene brandende gewijde keers in de hand te houden, de gebeden der stervenden te lezen en heilzame gedachten in hem op te wekken. *Ze kwamen mij roepen om onzen gebuur uit te lichten.* — S., D., R., C., J., HFT. — Ook bij BAL.

UITMAGEREN, bed. sch. zw. ww. Uitputten, van grond gezegd. *Ge magert dat land zoodanig uit, dat het niets meer weerd is. Ge hebt er nu al drij jaar in gezaaid zonder mesten; die grond is heel uitgemagerd.* — *De beeten mageren den grond uit.* — C.

UIT MEER, bijv. uitdr. gelijk *uit zooveel.* Ruim meer, ruim zooveel. *V. heeft uit meer schapen dan C.* — R.

UITNEMEND, bijw. en bijv. Ongemeen. *Uitnemend heet, koud, sterk enz. 't Is een uitnemende bekwame doktoor. Een uitnemende doktoor.* — C.

UITPACHTEREN, bed. sch. zw. ww. Uitdoen (z. d. w.). *Hij heeft dien mensch gedurig geld geleend en hem heelegansch uitgepachterd.* — *N. is wijd* (zie BIJDR) *uitgepachterd.* — R.

UITPAKKEN, onz. sch. zw. ww. Er uit komen, in de oog vallen. *Zij pakt uit met haar nieuw kleed.* — Zie BIJDR. — S., C., R., J.

UITPIKKEN, bed. sch. zw. ww. Uitkippen, uitkiezen. *Hij pikte vijf zes van de schoonste kickens uit het brudsel* (broedsel) *en liet ons de rest.* — Zie HER.

UITPITSEN, bed. sch. zw. ww. Uitnijpen met de nagels. *Ge moet de toppen van de labboonen uitpitsen, of ze komen vol milvers.* — S., C., J.

UITPOLSEN, bed. sch. zw. ww. Polsen, uithooren, uitvragen, zie BIJDR. op **Uitpolen**. *Hij polst de kinderen uit om te weten wat er t'huis omgaat.* — C.

UITRIJFELEN of **UITREIFELEN** (uitspr. *uiträäfelen*). Uitrafelen. — C.

UITRIJZEN, onz. sch. st. ww. Vallen, van graan of zaad uit de aren of zaadhuisjes. *De terf was zoo krikkel* (z. BIJDR.) *droog, dat ze uitrees.* — C.

UITROEPEN, bed. sch. st. ww. Uit het huis roepen, doen buiten komen. *Waar is kleine Jan? Ze zijn hem komen uitroepen om bloemen te gaan plukken. Als ge wilt meegaan, ik zal u komen uitroepen.* — AANM. *Uitroepen* is niet te verwarren met *te buiten roepen*, d. i. uitdagen om buiten te gaan vechten. — S., C., R., J.

UITSCHREEUWEN, bed. sch. zw. ww. Uitschelden. *Ik ben bang van haar te gaan manen, want*

in plaats van te betalen schreeuwt zij de menschen uit. — S, C.

UITSCHROBBEN, bed. sch. zw. ww. Al schrobbende reinigen. *Ge moet die kuip uitschrobben eer gij ze gebruikt.* HER. — FIG. : Eene strenge berisping geven. *Laat hem maar t'huiskomen, ik zal hem uitschrobben.* — AFL. *Uitschrobbing,* strenge berisping. — Men zegt ook *uitschuring.*

UITSEEZEN, onz. sch. zw. ww. Uitritten, zie BIJDR. op **uitritsen**, zonder toelating het huis verlaten om te gaan bratsen (zie BIJDR. op **bratsen**). — C., J.

***UITSLAAN** (*uitsloë*). Zie V. D. en BIJDR. — Wegslaan van tusschen iets anders. *Inne muur uitsloë,* eenen binnenmuur in een gebouw wegbreken. — Lichtekens vriezen. *'t En hee te nacht ni veul gevroze, ma 't hee toch e bekken uitgeslage.* — Meer dan *uitslagen* heet *korsten* (köste); sterker vriezen heet *bakken.* — R., C.

***UITSLAG**, z. m. Zeer lichte vorst. — C.

UITSLEENEN, bed. sch. zw. ww. De overtollige takken van eenen boom al sleenende (zie **sleenen**) wegnemen. *Er staat te veel hout op die boomen, ge moet ze doen uitsleenen.* — C. : **uitsleunen.**

UITSLIDDEREN, onz. sch. zw. ww. Uitslibberen, uitglijden, uitritsen (zie BIJDR.) *Hij slidderde op eene appelschel uit, en zijnen arm uiteen.* — S., C., J.

UITSLOKKEN, bed. sch. zw. ww. Slokkend uiteten. — C., J.

UITSMOREN, bed. sch. zw. ww. Uitrooken, ledig-

rooken. *Als ge uwe pijp schoon wilt doorrooken, moet ge ze nooit heel uitsmoren.* — S., D., R., C., J.

UITSMULLEN, bed. sch. zw. ww. Smullende uiteten. — Ook **Uitsmiggelen.** — C., J.

UITSPELEN, bed. sch. zw. ww. Met de gauwte uitdoen. *Hij speelde zijnen kiel uit en sprong het kind achterna. Hij speelde zijne klompen uit en ritskivie* (z. d. w.)! *de boer kost hem achternazien.* — C., J.

UITSPOELEN, bed. sch. zw. ww. — ZEGSW. Van heel slap bier zegt men : *Dat is water, waar de brouwer zijnen voorschoot in uitgespoeld heeft.*

UITSTAAN, z. o. Zaken. *Ik heb geen uitstaans met hem,* ik heb geene zaken, niets gemeens met hem. *Daar heeft hij geen uitstaans mee.* — C., J.

UITSTRIJKEN, bed. sch. st. ww. Doen wachten, te leur stellen (met kleederen *die* moeten gemaakt worden). *N. heeft mij al twee maanden de maat genomen voor een paar schoenen, en ik kan ze maar niet gemaakt krijgen; van week tot week strijkt hij mij uit.* — Zie HFT. en HER.

UITSUKKELEN, onz. sch. zw. ww. Al sukkelend naar buiten gaan. *Als hare beenen maar willen, sukkelt ze uit.* — C., J.

UITTREKKEN, bed. sch. st. ww. Uithalen, ontnestelen. *Al de vogels* (*vogelnesten*), *die hij vond, trok hij uit.* — Zie BIJDR. S., R., C., J.

UITTRENEN, onz. sch. zw. ww. Uitzijpelen. *Het bier treent langs den tap uit.* — Zie **Trenen.** — Bij C. **Uitdrenen** en **uittrenen.**

UITTROUWEN, onz. sch. zw. ww. Een huis, eenen

dienst verlaten, omdat men trouwt. *Mie heeft nooit ergens anders gewoond (gediend); zij is daar uitgetrouwd.* — S., C., J. — VERG. **introuwen**, zie BIJDR.

UITTRULLEN, bed. en onz. sch. zw. ww. Uitrollen. *De marmel is de deur uitgetruld. Ik trul hem uit.* — C.

UITVAL, z. m. Uitslag. — R., C., J., HER.

UITVERKOOP, z. m. Uitroep (zie BIJDR.), uitverkooping, gedwongen of niet. *Er is in de stad geen uitverkoop, of zij gaat er naarloc. Die meubels komen van eenen uitverkoop.* — C.

UITVERVEN, bed. sch. zw. ww. Doen verdwijnen met verf over te strijken. *We hebben vier lagen moeten zetten om die groote zwarte letters uit te verven.* — J. — Zie **Uitwitten.**

UITVIJZEN, bed. sch. zw. ww. Uitschroeven. — C., J.

UITVOOZEN, bed. sch. zw. ww. Door stemming uit een wetgevend lichaam of eene andere vergadering verwijderen. *Hij was in den gemeenteraad, maar bij de laatste kiezing hebben ze hem (werd hij) uitgevoosd.* — R. (Ook **afvoozen**)

***UITWERKEN** (zie BIJDR.). — Onz. Met geweld naar buiten dringen. *'t Portoël stond zoeë vol as inne pänsketel, en toch wou ter* (wilde hij) *uitwerken. Het waiter komt deur de muur uitgewerkt.* — Bedr. Met geweld loswerken. *De koei hee(ft) heuren horen uitgewerkt.*

UITWINTEREN, bed. sch. zw. ww. Den winter door goed verzorgen. *Onze beesten zijn goed uitgewinterd.* Ook voor personen, die den winter goed doorgestaan hebben. *Hij is goed uitgewin-*

terd. — AANM. Men zegt ook *doorwinteren.* — S., D., R., J.

UITWITTEN, bed. sch. zw. ww. Al wittende doen verdwijnen. *Een opschrift uitwitten. Er stond eerst* **Uitspanning,** *maar ze hebben dat uitgewit en* **Auberge** *in de plaats gezet : dat is voornaam!* — C. — **Uitverven.**

UITZET (huwelijksgift), z. m. — S., D., C., J.

UITZETTEN, bed. sch. zw. ww. Verrichten. *Ik kän met dien knecht niets uitzetten,* hij kan mij niet dienen. — Uitrichten, met eene afkeurende beteekenis. *Gij hebt weer wat uitgezet, ik zie het op uw gezicht.* — Zie HFT. — R.

UIT ZOOVEEL, bijv. Ruim zooveel. — R. *Hij had veel schapen, maar zijn broer had er uit zooveel.*

UITZWADDEREN. Zie BIJDR. op **Zwadderen.** — C.

UNIFORM, z. m. — C., J.

UUR, z. v. — ZEGSW. *Weten wat uur het is,* eene straf te verwachten hebben. *Laat hem t'huis-komen, hij zal weten wat uur het is!* — *Zijne uur hebben,* van eenen razenden hond (of mensch) gezegd : eenen onweerstaanbaren trek gevoelen om te bijten. — FIG. Zijne kuur hebben, onhandelbaar zijn. *Als hij zijne uur heeft, moet ge hem maar gerust laten.* — Biduur op den dag der gedurige aanbidding of het veertig-uurgebed. *Welke uur hebt gij gekozen? Van twaalf tot een.* — Een vroolijke gast, aan wien men zegt dat het zoo of zoo laat is, en tijd om naar huis te gaan, zal antwoorden : *De uur is voor de zotten gemaakt,* en er al of niet bijvoegen : *de wijzen weten hunnen tijd.* — Zie R., J. en C.

V

VALIES (reiszak, mantelzak), z. v. — S., C., J.

VALLEN. Zie BIJDR. — SPR. *Alles is mogelijk, behalve omhoogvallen.* — R., C. — BEDR. *Eenen slag, eenen fellen slag vallen.* — R.

VALSCHARIS (⏑ ⏑), z. m. Valschaard. R.

VAN, vz. — Voor de volgende uitdrukkingen :

Als ik van u was, — van te voren, — van alle, — van langerhand, — van over lang, — eene heks van een wijf, zie C. en J.

Voor het gebruik van dat voorz. bij :
bedroefd, blijde, gebrek, klagen, beschaamd, sterven, verwonderd, (verveerd), voorkomen;

bij den lijdenden vorm als :
geerne gezien (bemind) *worden, — achtervolgd worden, — bekeven worden, — gestraft worden, — gelukgewenscht worden, — (geprezen worden, afgespionneerd worden, — met vingers gewezen worden enz.),* zie R. — *Ik mag dat niet doen van vader, hij mag niet van zijne moeder,* vader, moeder laten dat niet toe, hebben dat verboden.

VANDAAG, bw. *Vandaag of morgen,* binnen min of meer korten tijd. *Gij durft dat meisje niet aanspreken, die gij geerne ziet en die u ook niet ongenegen is, en vandaag of morgen* (ook *hier of morgen*) *komt er een vreemdeling en die gaat er mee weg.* — R. — *Kom ik vandaag niet, dan kom ik morgen,* op zeven gemakken. *Ziet*

ge hem daar staan werken, den lenstekant (zie **langs-den-kant**)! *kom ik vandaag niet, dan kom ik morgen!* — C., J.

VANEIGENS (*vanääges*), bw. Vanzelf. *Dat spreekt vaneigens.* — C., J.

VANHER, bw. Opnieuw. *Hij is vanher beginnen te werken.* — R., C. — Bij J. **Vanheer.**

VAPEUR, z. m. Spoortrein. *Hij vertrok met den vapeur. Kan ik den vapeur nog hebben? De vapeur is voorbij.* — C., J. (Werd in 't begin van den spoortreindienst veel gebruikt, maar is nu reeds verouderd). — SAM. : *Vapeurstekskens,* luciferkens.

***VAREN,** zie BIJDR. — ZEGSW. : *Hije en wist ni, moes dat ter gevoare was,* hij stond gansch verslagen.

VASTENAVOND (uitspr. *vesteloëved*), z. m. K., C., J. — ZEGSW. : *Vastenavond jagen,* met vastenavond vrienden gaan bezoeken, of uitgaan, of in 't algemeen buitenshuis vermaak zoeken.

***VASTENAVONDBRAAI,** z. m. Vastenavondbrade, verkensvleesch, dat, volgens een oud gebruik, de veldwachter met vastenavond bij alle begoede ingezetenen mocht gaan halen. *Gillam is daar voor zijnen vastenavondbraai.*

VASTHEBBEN, bed. sch. onr. ww. Bedrogen, gefopt hebben. *Ze hebben hem leelijk vastgehad met dat peerd; in plaats van zes jaar is het tien jaar oud.* — C. Bij J. **Vastein.** — Vergelijk **Vastnemen;** zie BIJDR.

VASTSPETEN, bed. sch. zw. ww. Vastspelden. — S., R., C., J.

VAT, z. o. — ZEGSW. : *Een heilig vat met verdoemde reepen.* Iemand, die zich zeer godvruchtig aanstelt, maar in den grond niet deugt, een schijnheilige. — C.

***VAVEUS** (— ⏑), bw. Van te voren. *Hije wist dat drij weĕke vaveus.*

VEERSKALF, z. o. Wijfjeskalf, jonge veers. — S., D., C. — Bij J. **Veerzekalf.**

VEERSKENSMERKT, z. v. — Als men onverwacht in een huis veel jonge dochters vergaderd vindt, zegt men om te lachen : *'t Is hier gelijk* (zou men zeggen) *veerskensmerkt!* — R., C.

VEERTIEN, tw. — ZEGSW. *Zijn veertien dagen geven,* aankondigen, dat men maar veertien dagen meer in eenen dienst zal blijven; knecht of meid den dienst opzeggen, hun aankondigen, dat ze na veertien dagen moeten vertrekken. — *Zijne veertien dagen doen,* zijnen dienst opgezegd hebben en nog de gebruikelijke veertien dagen blijven dienen. — D., C., J.

VELDWEG, z. m. Weg door 't veld. — R., C. — BIJDR. *veldbaan.*

VELLING, z. v. Velg, elk der stukken, die den buitenrand van een rad vormen. — S., R., C., J. MOL.

VENDEL, VEENDEL, VAANDEL, z. o.— ZEGSW.: *Het (zijn) veendel steekt uit,* het hemd steekt langs achter door de broek (van een knaapje). *Met vliegende veendel,* in het hemd. *Hij liep in zijn vliegende veendel de straat op.* — S., J.

VENERABEL, z. o. Remonstrantie, of ook kunst-

vaas, waarin de H. Hostie ter aanbidding wordt uitgesteld, Hoogweerdig. — R., C.

VENI CREATOR (aanroeping van den H. Geest), z. m. *We zullen eenen Veni Creator bidden* (*zingen*), *dat de franskiljons zouden klaar zien.*

VERALT(E)REEREN, bed. en onz. zw. ww. Ook *alt(e)reeren.* Ontstellen, verschrikken, verschieten. *Hij veraltreerde heel* (*hij was heel veraltreerd*), *als hij mij zag binnenkomen.* — S, D., C., J.

VERARMOED, bv. Uitwendige teekens van armoede vertoonende. *Die mensch ziet er verarmoed uit. Zijn koeikens zijn verarmoed. Op dat land is in geen drij jaar niets meer te winnen, 't is te verarmoed.* — S., D., R., C., J.

VERBABBEREERING, z. v. Verbazing, ontstelteuis. Zie BIJDR. op **verbabbereeren** en K. op **verbavereeren.** *In zijne verbabberecring wilde hij langs de deur van 't kleerschap naar buiten loopen.*

VERBASTERDEEREN, onz. zw. ww. Ontaarden, verbasteren, verloopen. *Als ge allerlei zaden in denzelfden hof kweekt, verbasterdeeren ze gemakkelijk. Een verbasterdeerde jachthond.* — C., J.

***VERBRANDEN** (*verbrannen*), bed. en onz. zw. ww. — AANM. : *Verbranne, verhäste, versnörke, versnappe,* duiden in dalende reeks de werking van het vuur op kleederen aan. *Versnappen* is eventjes door 't vuur lijden; *versnörke* (versnerken) is zoo door 't vuur geraakt worden, dat de vooruitstekende vezeltjes zengen; *verhäste* (verhersten, verharsten) is verzengen, verschroeien, en *verbranne* (verbranden) is door 't vuur verteerd worden.

VERDEFENDEEREN, bed. en wed. zw. ww. Verdedigen. *Ik zal hem verdefendeeren, al ging ik hier niet leeftig uit. Ge hebt immers een tong in uwen mond? verdefendeer u dan!* — C., J.

VERDESTERWEEREN, DESTERWEEREN, bed. zw. ww. Verwoesten, zwaar beschadigen, vernielen. *Daar zijn kwaaddoeners gekomen, die hebben den heelen boogaard verdesterweerd. Hennen in den hof verdesterweeren alles.* — S., C., J. — Bij R. Verdestelweeren. — Bij MOL. Verdisterwijen.

VERDOBBELEEREN, DOBBELEEREN, bed. zw. ww. Verdubbelen. *Als ge moeder haar goesting wilt doen en haar niet tegenspreekt, zal ik uwe daghuur verdobbeleeren.* — K., C., J.

VERDOEMENIS, z. v. Grove uitdr. voor *lijf. Iemand op zijn verdoemenis stampen.* — C., J.

***VERDOORNEN** (*verdeuënə*), bed. zw. ww. Met doornen omringen. *Boeëme verdeuëne*, doornen, meestal bramen, rond jonge boomen binden om ze te beschutten.

VERDRAAID, bv. Dwaas, min of meer gek, half gebakken. *Ge moet dat van hem niet kwalijk nemen, hij is wat verdraaid.* — R., C., J.

VERDROGEN (scherpl. *o*), onz. zw. ww. Ophouden van melk geven. *De wei is zoo dor, dat de koeien er in verdrogen. Eene koei, die bij kalf is, moet men laten verdrogen.* — BIJV. : *Eene verdroogde koei.* — C.

VERDUFT (*verdoĕft*), bv. en bw. Duf. *Een verdufte reuk* of *smaak. Verduft rieken* of *smaken.* — C.

VERDULDIG, bv. en bw. Geduldig. — ZEGSW. *Papier is verduldig*, er wordt allerlei dwaasheid geschre-

ven en gedrukt. — K., C., J. — AFL. *Verduldigheid,* geduld. — C.

VERDUREN, onz. zw. ww. Door tijd en vochtigheid vergaan (zie BIJDR.), verstikken (z. d. w.). *Die plaaien* (zie BIJDR.) *zien er nog gaaf uit, maar ze zijn heel verduurd. Dat laken is verduurd; God weet hoe lang dat in den winkel gesteken heeft!* — S., C., J.

***VERERFD,** lijd. deelw. uit *erven* en *ver,* verwisseling van toestand beteekenend. Door erfenis toegevallen. *Dij gociere weëre vrugger van Jannekens Jan, ma nou zijn ze vererfd, ich en wieët niet deur weë,* die goederen hoorden vroeger aan Jannekens Jan toe, maar nu zijn ze vererfd, ik weet niet door wie. — C.

***VERFLODDEREN,** bed. zw. ww. Uit *flodderen* en *ver,* in slechten toestand brengen. *Klicëre verfloddere,* kleederen verfrommelen. — R. — Bij C. **Verfroddelen, verfrokkelen, verfronkelen, verfrullen.**

VERFRONSELEN, bed. zw. ww. Verfrommelen. — C., BAL.

***VERGRAUWEN** (*vergra*), onz. zw. ww. Grauw worden (door slecht wasschen). *Dij klicëre zijn zoeë na vergraad, da de gij ter ginne grond ni mië en kočint oan krijge,* die kleederen zijn zoodanig vergrauwd, dat men er met wasschen geenen grond (geene natuurlijke kleur) meer kan aan krijgen. — Zie J.

VERGRONDEN. Zie **Vergrauwen.** *Die Trien kent niets van wasschen; zij heeft al mijne lakens vergrond. Die zakdoeken zijn vergrond, zij zullen moeilijk wit wasschen.* — R., C.

*VERHANGEN, bijv. Zeer verslingerd. *Hijen es verhangen noë dijë brannewijn. Da koatspele! hijen es ter hene verhange.* — S., R., C. J.

*VERHAREN (*verhoare*), onz. zw. ww. Ruw worden van het vel, vooral ten gevolge van koude. *Me gezicht es hielegans verhoad van dije vuilen oëster-sche wind. De va* (vouwen) *van oer biëne ver-hare.* K., S., C., J. — Zie **Opharen.**

VERHERSTEN (*verhästen*), bed. zw. ww. Zie **Hersten** en **Verbranden** — C.

VERHITST, bv. Verhit, ongesteld door den plotselingen overgang van heet tot koud. *Zij had eene halve uur voor den heeten oven gestaan, en zonder iets om te doen is zij in den kouden wind gekomen; nu heeft zij de klets weg : zij is verhitst.* — R., C. HFT, HER. — Vandaar :

VERHITSTHEID, z. v. Verhitheid. *Zij heeft eene verhitstheid gekregen.*

VERHOOGEN, onz. zw. ww. In eene hoogere klas overgaan. *Mijn kleine is met Paschen eene klas verhoogd.* — C. — Tot eene hoogere betrekking komen. *Hij was eerst maar simpele schrijver, maar sedert drij vier jaar is hij gedurig verhoogd.* — BEDR. Opslaan, vermeerderen van prijs, van dag-huur, van jaarwedde. *Zijn baas heeft zijne daghuur verhoogd.*

*VERHOOIEN (*verhoë*), bed. zw. ww. Verward dooreenwerpen, in wanorde brengen. *Zied inne kicër, moes dat de gij da bed verhoeëd het,* zie eens, hoe gij dat bed verhooid hebt. — R., C.

*VERHOTEREN, bed. zw. ww. Uit *hoteren,* zie BIJDR. en *ver,* in slechten toestand brengen.

Door hoteren, hotsen verslijten, uiteenschokken. *Dij käär begint te verhoteren. Inne verhoterde stoel.*

VERHUIS, z. m. Het verhuizen, de verhuizing. *Mijn verhuis heeft mij drijhonderd frank gekost. Ik heb hem zijnen verhuis helpen doen.* — C., J.

VERHUIZEN, onz. zw. ww. — SPRW. : *Drij keeren verhuizen is ééns afbranden.* — C. — Bedr. *Hij moet niets meer verhuizen dan zijnen wijn.* — C., J.

***VERKEN**, z. o. Varken. — ZEGSW. : *Veul geschreef en lötter* (luttel) *wol, zei de duivel en hij schoor het verken.* C. — *Ge zodt er de verke bij* (mede) *stroeë* (ook *straë*), er is overvloed van... *Doë zijn tegewoëdig zoeëveul onderwijzeresse, da' ge er de verke zodt bij stroeë.* R. — *Ich was slecht oangespanne bij* (met) *dië vent; hije schoor de schoëpe en ich de verke,* hij nam al het profijt en ik kon er staan op te zien. R. — *Veel pensen maken van een klein verken,* veel beslag maken voor eene geringe zaak. R. — VERG. *Zoeë rächt as 'ne varrekessteät,* krom. — RAADSEL : *Hoeveel krunkels* (kronkels, krullen) *zijn er in eenc' rechte verkenssteät?* (Antw. : *Geenc;* rechte = *echte* en *niet kromme.*) — SAM. : *Verkenskooi,* varkenskot.

VERKENSHEERD (*värkesheët*), z. m. Verkenshoeder, — Scheldnaam. — R. Zie BIJDR. op **Heët.**

VERKENSKOETER, z. m. Verkenshoeder. — Zie *koeter.*

VERKENSKOETSER, z. m. Met minachting gezeid van eenen verkenskoopman. — K.

VERKENSPATATTEN, z. mv. Gemeene aardap-

pelen van groote opbrengst, waar men de verkens mee voedert. — S., C., J.

VERKENSSLACHTER, z. m. Persoon, die bij de boeren de verkens gaat *dood doen*. Niet te verwarren met *verkensbeenhouwer*. — Zie C.

VERKET, FERKET (— ·), z. o. Tafelvork. — R., C., J.

VERKILLEN (*verkellen*), onz. zw. ww. Verkleumen. *Hij heeft me daar vóór de deur een kwartier staan doorzagen, dat ik er heel verkeld van ben.* — Killig worden, van grond gezegd. *Die grond is verkeld met in den winter blak te staan.* — AFL.: *Verkildheid.* Verkleumdheid. — R., C., J., HFT.

VERKOOPEN, bed. onr. ww. — ZEGSW. *Verraden en verkoopen* (*iemand-*), veel slimmer, verstandiger zijn. *De oudste is groot en sterk, maar zijn broer zou hem verraden en verkoopen.*

VERKROEZELEN, onz. zw. ww. Omkrullen, van de bladeren gezegd. *De milvers komen aan de rozelaars, de blâren beginnen te verkroezelen.* — C.

VERKWEZELEN, bed. zw. ww. Kwezelachtig maken of kwezelachtig worden. *Ze hebben dat meisken verkwezeld. Dat meisje is heel verkwezeld.*

VERMASSACREEREN, bed. zw. ww. Ombrengen, vermoorden, verdelgen. — R., C.

VERNEGLIGEEREN (*verneggelezeeren*), bed. zw. ww. Veronachtzamen, verwaarloozen. — C.

VERNEUKERIJ, z. v. Bedrog, fopperij.

VERNIS, z. m. — C., J.

VEROVEREN, bed. zw. ww. Rijker worden. *Die menschen hebben op tien jaar veel verovcrd.* — Ook zonder voorwerp : *Zij veroveren alle jaren meer.* — Zie C. op **Vereuveren.**

VERPASSEN, bed. zw. ww. Voor iemand bestemmen. *Ik kan nog twee jonge honden missen, maar ze zijn alle twee verpast. Hij heeft twee dochters getrouwd, en de derde is ook al verpast.* — C.

VERPITSEN, wed. zw. ww. Boos worden van ongeduld. *Als ge hun met handen en voeten zegt, dat ze in hun ongeluk loopen, en ze en willen niet luisteren, ge zoudt u verpitsen.* — R.

VERPROCEDEEREN, bed. zw. ww. Door procedeeren kwijt worden. *Nadat zij duizenden verprocedeerd hadden, werd het proces uitgewezen; de eene verloor en de andere won niets.* — C.

VERRIJFELEN, bed. zw. ww. Door rijfelen (z. d. w.) in wanorde brengen. *Blijf van dat bed, gij gaat het verrijfelen.* — R.

VERROESELEN, onz. zw. ww. Verroesten. — R. — Bij C. *Verroesteren.* (Zie **Roesel.**)

VERSCHILLEN, onz. zw. ww. Schelen, schillen (z. d. w.), aangaan. *Wanneer zullen we naar N. gaan? — 't Kan mij niet (weinig) verschillen, ik ben alle dagen vrij.* — C., HFT. die ook **verschillig** voor *verschillend* geeft.

VERSJACHELEN, bed. zw. ww. Verschacheren, heimelijk en met verlies verkoopen of verruilen. Zie BIJDR. op **Versjammelen.** *Die jongen versjacheld al wat hij kan vastkrijgen. Hij heeft zijne schoone vischlijn versjacheld voor eene pijp.* — C., J.

***VERSLAKKEREN**, onz. zw. ww. Verslensen, verwelken. *Zied inne kiër, woes da vocier doë verslakkerd es. Ge moogt dij klaveren in de zon ni loëte ligge, och ze verslakkere säffes.*

***VERSLUIEREN**, onz. zw. ww. Verslensen. *Zied inne kiër, woes dij biële doë versluierd ligge : 't zal dondere.* — K., C. — Bij R. *Versleuren.*

VERSMACHTEN, onz. zw. ww. Zie **wieg.**

VERSTAAN (zich — uit), wed. onr. ww. Wijs worden. *Ik versta mij uit dien hoetel niet. Ik heb mij zelevcn* (nooit) *uit die menschen niet kunnen verstaan : ze winnen veel geld, ge ziet ze niets vertcren, en toch veroveren ze niet.* — R., D., C., J.

VERSTEEK, z., alleen gebruikt in de uitdr. *in versteek zijn,* verborgen zitten, van de onbeëedigde priesters gezeid, die in den Franschen tijd vervolgd werden; somtijds ook van deserteurs in hetzelfde tijdstip. *Onze pastoor was in versteek bij mijn peken zaliger.* — R., C. **In 't versteek.** — HFT. geeft : *Zich in 't versteek houden,* zich schuil houden.

VERSTERVEN, onz. st. ww. Verwelken, verslakkeren, van groen veevoeder gezegd. « *Laat sappige beeteblaren wat versterven, vooraleer ze aan de koeien te geven.* » R. — C., J.

***VERSTIKKEN**, onz. zw. ww. Door vochtigheid bederven. *Dij boëkc zullen in dij vochtige plak hielegans(ch) verstikke. Verstikt hout. Verstikte kliëre.* — C., J.

***VERTURLUTTEN**, bed. zw. ww. Verbeuzelen, verkwisten. V. D. geeft **vertureluren** als verouderd, gewestelijk op. *Zijnen tijd verturlutten.*

Zijn kans verturlutten (verkijken). — C. — Bij R. en ook hier **Vertureluren** : « *Hij zal zijn heel fortuin vertureluren.* » — CORN. geeft ook **Vertierelieren**, J., **vertierclieten.**

***VERWAAIEN**, bed. zw. ww. Door den wind laten verdrijven. — ZEGSW. : *Zijn voesten laten verwaaien,* rondslenteren.

***VERWERZELEN** (*verwäzzele*), bed. zw. ww. (zie **Werzelen**). Door werzelen in slechten toestand brengen. *Da kind verwäzzelt zijn kliëren. Zied inne kiër, woes da ze da stroeë verwäzzeld hämme. Heur hoër es hiël verwäzzeld.* — R., C.

VERWINNEBROOD, z. o. Sneden wittebrood of beschuiten, met een mengsel van melk, geklopte (geklutste) eieren en suiker overgoten en dan in de pan gebakken. — S., R. — K. **Verwendtbrood**, *ghe-wendt-brood.*

VERZEKEREN, bed. zw. ww. Een pas geboren kind te huis, zonder ceremonie, doopen, als er gevaar van sterven is of als het plechtig doopsel uit wordt gesteld. *De vrievrouw* (vroedvrouw) *heeft het kind verzekerd. Onze pastoor had niet geerne, dat de kinderen verzekerd werden.* — S., D., R., C., J.

VERZIELEGAT. Zie **Viziergat.**

VERZIEN, z. o. Mik, mikknop, vizier. *Hij schiet al af wat hij op zijn verzien krijgt.* — R.

VERZJEREN (zware *e*). Zie BIJDR. Lichtveerdig verkwisten. *Zijn geld, zijn fortuin verzjeren.* — Zie **Zwaluw.** — C., J.

VERZUIVEREN, bed. en wed. zw. ww. Verschoo-

nen door wasschen, reinigen, zuiver linnen aan te trekken. *Een klein kind moet dikwijls verzuiverd worden. Ge moet u dikwijls verzuiveren. Ik moet naar huis gaan, ik heb niets bij mij om mij te verzuiveren.* — AFL. : *Verzuivering.* — R., C.

VESSEM, z. m. Hiel. *Ik heb eene blein op mijnen vessem.* — FIG. : *Iemand achter zijn vessemen zitten,* hem vervolgen. — *De vessem van eene kous.* C. — ZEGSW. : *Met zijn teenen spelen tot vermaak van zijn vessemen,* volstrekt niets doen. — KIL. *Verssen, verssene, hiele.* — De *Wdb.* kennen nog in zekere gevallen het mv. *verzenen.*

VET, z. o. — ZEGSW. : *Met zijn vet niet overladen zijn,* mager zijn. *Van zijn eigen vet leven, gelijk de das,* van zijn inkomen leven. *Met de vingers in 't vet zitten,* een erfdeel, een onverwacht profijt doen. — *Een verken op 't vet leggen,* het beginnen te vetten. Zie BIJDR. op *vetkot.* — R., C.

***VET,** bijv. (Zie BIJDR.) — VERG. : *Zoeë vet, dat de gij hum* (ze, 't) *uit ze* (heur, ze) *väl zodt schödde.* — ZEGSW. : *Den os es vet,* er is overvloed, iron. gezegd, als er meer licht brandt dan noodig is. — *Het vet hebben,* veel te verteren hebben. *Het zit vet,* er is veel ten beste. — R., C. — Zie **Donderdag.**

VETPLEK, z. v. Vetvlek. — S., C., J.

VETTER, z. m. Persoon, die (vooral op de weide, vetweide) hoornvee vet, vetweider. *Die lange droogte heeft de vetters veel schade gedaan.* — R.

VEULENSMERRIE, z. v. Merrie, die een veulen heeft. Merrie, die vooral bestemd is om veulens te kweeken. *Ge moogt die veulensmerrie zoo*

hard niet laten werken. Hij heeft drij werkpeerden en eene veulensmerrie. — R.

VIER, tw. — ZEGSW.: *Er maar vier en eenen korintenkoek hebben,* zijn volle verstand niet hebben. — R., C. Bij J. *vier en 'nen bezenkoek.*

VIERBOK, z. m. Tros van vier (noten of andere vruchten). — SCH. B.

VIERDEL (uitspr. *viëdel*), z. o. Het vierde van een halster. — Zes en twintig eieren. — R. — AANM. Een vierendeel van een pond, van eene el, heet *virendeel* of *virdeel.*

VIES, bv. Vermakelijk, plezierig, kluchtig. *Een vies man, een vieze kerel, snaak. Eene vieze historie, klucht.* — ZELFSTN. *'t Is 'ne vieze, als hij begint. Ons waschvrouw is een vieze, ge zoudt er mee lachen, al hadt ge de dood op uw lippen.* — R., C. — Zie HFT.

VIJF, tw. ZEGSW. : *Ze alle vijf niet hebben,* half gek zijn. *De vijf geboden,* zie **Gebod.** *Veel vijven en zessen,* veel nuttelooze uitleg, woorden. *Ze zou iemand horendul maken met heur schoonvader van dit en heur schoonmoeder van dat en veel vijven en zessen, waar ge toch niet kunt uit wijs worden.* — *Vijf cent voor 'nen stuiver geven,* te duur betalen. — Zie D., R., J. en C. — ZELFST. Scheur in den vorm van rechthoek, klink. R.

VIJFOOG, z. v. Kaart met vijf oogen. Vergel. tienoog, negenoog, achtoog, zevenoog enz. — FIG. Snul. *'t Is een vijfoog. Daar staan, daar zitten gelijk een vijfoog.*

VIJS, z. v. schroef. — ZEGSW.: *Eene vijs los hebben,*

niet wel bij zijn verstand zijn. *Als N. geene vijs los heeft, dan ken ik het niet.* — Ook : *Er is bij hem eene vijs los.* — K., S., D., R., C., J.

VIS, z. o. Bunzing. (Bij HER. **Fis.**) — KIL. S., D., R., HFT., J.

VISCH, z. altijd m. — C., J.

VITRIOOL, z. m. — R., C., J.

VITS, z. v. Zie BIJDR. en R. op **Vitsgeerd**.

VITSROEDE, z. v. Roede dienende om te vitsen (bij KIL. *vitselen*). Zie **Lijst**. — R. — Bij KIL. *Vitse, vitsel, vitsroede, bandroede.*

VIZIERGAT, VERZIELEGAT, MAZIEREGAT, z. o. Maziergat. K. Zie **Lijst**. — Bij C. **Veuster, vuister, zielekot**. Zie BIJDR. **Zielegat**.

***VLAANDERAAR** (*Vlaindereër*), z. m. Inboorling van Vlaanderen. Het Hagelandsch volk bezigt thans het woord *Vlaming* in den zin van iemand, die het Vlaamsch voor moedertaal heeft. — C.

VLAG, z. v. Schutsel van stroo tusschen vitsgeerden of latten gebonden, dat de steenbakkers gebruiken. — S., D., R. — Bij C. **Vlaag**.

VLAKAF, bw. Ronduit, rechtuit, rechtaf, effenaf. *Ik antwoordde hem vlakaf, dat ik het niet zou doen. Hij zeide vlakaf, dat N. hem bedrogen had.* — R., C., J.

VLAS, z. o. — Het bv. is *vlessen. Vlessen lijnwaad.* — Het « RAADSEL OP HET VLAS », door CORN. opgegeven, luidt hier als volgt :

Als ik was jong en schoon,
Droeg ik een blauwe kroon;
Als ik was oud en stijf,
Kreeg ik slagen op mijn lijf;

Als ik de slagen niet meer kon verdragen,
Werd ik van prinsen en graven gedragen;
En als ik nievers nie(t) meer veur en docht,
Werd ik van de kinderen naar school gebrocht.

VLEESCHUIER, z. m. Dikke, maar gevleesde koeienuier, in tegenstelling van *melkuier*. — R., C.

VLIEGEN, onz. st. ww., zie BIJDR. – *Door de wereld vliegen,* (schijnbaar) zonder moeite leven. *De eene vliegt door de wereld en de andere kruipt er door.* — R., C.

VLIEM, z. v. In Holl. *vlijm,* lancet. *Mijn mes snijdt gelijk een vliem.* K., S., D., J. — C. **Vlim.** — KIL. *Vlieme.* AFL. **Vliemen, vlijmen.**

VLIES, z. v. *Hij heeft en* (voor *eene*) *dikke vlies op zijne oog.* — C.

VLIET, z. v. — C.

VLOO, z. v., zie BIJDR. — ZEGSW. : *Ge wordt niet harder gebeten als van uwe eigen vlooien,* de grootste moeilijkheden komen u dikwijls van nabestaanden. — C.

VLUGGEN, onz. zw. ww. Van jonge vogels gezeid : Volop pluimen krijgen, vlug worden. *Over eene week waren ze paddebloot; gisteren hadden ze nog stoppelveêren, en nu zijn ze al aan 't vluggen.* — Van hoenders en ander gevogelte : zich op eene zonnige plaats met gestruifde pluimen in het stof bakeren. *De hennen liggen vóór de schuur te vluggen.* — Van eene dochter : zich ontwikkelen, vrouw worden. — Zie **Lijst.** — R., C., KIL.

VLUGGERIJ, z. v. Snakerij, guiterij, deugnieterij. *Daar steekt in dien jongen niets dan vluggerij. De vluggerij kiekt* (kijkt) *uit zijne oogen. — De gaar openzetten en de beesten de wei laten uitloopen, dat is vluggerij.* — R., C.

VLUGSEL, z. o. Het omhulsel der stoppelveêren, dat onder den vorm van witte pellekens afvalt, naarmate de vogelkens vluggen. — C. — Wordt lachenderwijze ook gezegd van de pellekens, die van ons hoofd vallen.

VLUMMENDE, bw. van versterking bij *vol. Vlummende vol,* boordevol. — Zie R. op **Vlietende** en **Zwemmendevol.**

VOETSEL (uitspr. *vötsel*), z. m. Ook *zok.* Baaien schoeisel voor den voet alleen, dat men over de kous aantrekt, wanneer men klompen of holleblokken draagt. — Zie BIJDR. op **Vötsel.** — R. — Zie MOL. op **vötels, vötlingen.**

VOGEL, z. m., zie BIJDR. — ZEGSW. : *Een vogel voor de kat zijn,* niet meer kunnen genezen. — *De vogelkens die zoo vroeg zingen worden van de kat gepakt,* zegt men tot kinderen, die te vroeg luidruchtig zijn. — *Meenen, dat men den vogel afgeschoten heeft,* dat men iets voornaams verricht heeft. — R., C., J.

***VOGELWEI**, z. en bv. Braak, onbebouwd. *Die grond is vogelwei. Hij laat zijn land vogelwei liggen.* — R., C., MOL.

VOLGEN, onz. zw. ww. Kaartsp. Kleur bekennen. *Als ge in 't mitsenspel volgen moet, moogt ge niet (af)koopen.* — S., D., R., C., J.

VOLK, z. o. Soldaten, leger. *Naar 't volk gaan,* ook

opgaan, naar het leger vertrekken, soldaat worden. Zoo ook bij HFT. — VRGL.: *Voctvolk, peerdenvolk.*

VOOI, VOO, z. v. Wijfje van het konijn. — S., R., C., J.

VOOL (scherpl. *oo*), z. m. Kanten sluier vóór het gelaat; groote neteldoeken of krippen sluier. — S., C., J.

VOORBIECHT (*veurbicht*), z. v. Verklaring van rechtzinnige schuldbekentenis, die de biecht voorafgaat. — S., D., C., J.

VOOR-DEN-NOEN, z. m. Voornoen, voormiddag. *De voor-den-noen is beter om te werken als de achternoen. — Zij zou al veel aframmelen op eenen voor-den-noen,* zij is zeer praatziek. — R., C.

VOORGAANS, bw. Voorgaandelijk, voorheen. *Voor gaans kwam hij nog al eens hier, maar sedert dat hij getrouwd is, zien we hem met geene oogen meer.* — R. Bij J. **veurgaande.**

VOORGERAKEN, bed. sch. zw. ww. Voorkomen, vooruitloopen. *Hij ging gelijk een peerd om mij voor te geraken, maar 't was hem langs zijnen neus. Als gij niet beter leert, dan zal uw neefken, die twee jaar jonger is, u nog voorgeraken.* — D., R., C., J.

VOOR GOED of **VOORGOED,** bw. Om te winnen, hetzij geld, knikkers, noten.... *Als ge niet voor goed wilt spelen, dan speel ik niet.* Vergelijk **voor kwaad.** — Voor altijd. *Hij is voorgoed vertrokken.* — S., J., R. — Zie BIJDR. op **Goed.**

***VOORKEUR,** z. (v.) m. — C., J.

VOOR KWAAD of **VOORKWAAD**, bw. Om niets, voor het plezier. *Voor kwaad spelen.* — R.

VOORPEERD, z. o. Peerd, dat dient om iemand voor te spannen. (Zie **Voorspannen**.) *Om met een koffer kolen te Ans op te geraken, moesten we altijd twee voorpeerden nemen.*

VOORSCHOOT (*vösschoĉt*), z. m. — *Den blauwen voorschoot uitsteken,* feest vieren. — Voorgevel van een huis. — C., J.

VOORSPANNEN, bed. sch. zw. ww. — *Iemand voorspannen :* iemand, wiens kar of wagen te zwaar geladen is om door eenen modderachtigen weg of eene bergstraat op te varen, uit den nood helpen met hem voor korten tijd een peerd te leenen.

Vóór den tijd der ijzeren wegen stonden er langs de golvende steenwegen afspanningen, die er op ingericht waren om (mits betaling) de voerlieden voor te spannen. De peerden, voor dezen dienst gebruikt, heetten *voorpeerden.* — Zie C.

VOORSTEL (*vcurstel*), z. m. — R., C., J.

VOORTGAAN (*voĉtsgoën* op iemand), onz. sch. onr. ww. Steunen, staat maken op. *Kan ik op die bclofte voortgaan? Ge kunt op dien menseh niet voortgaan.* — D., R., C., J.

VOORTLEENEN (*voĉtsleenen*), bed. sch. zw. ww. Wat men zelf geleend heeft aan iemand anders te leen geven. *Toen ik hem mijnen regenscherm liet terugvragen, had hij hem voortgeleend.* — C., J.

VOORTVERHUREN (*voĉtsverhuren*), bed. sch. zw. ww. Onderverhuren, wat men zelf huurt, aan iemand anders verhuren. *Ik zal u mijn land aan*

denzelfden prijs laten, maar ik wil niet meer hebben, dat ge er nog iets van voortverhuurt. — R., C.

VOORVAL (*veurval*), z. m. — R., C., J.

VOORVEL, z. o. Schootsvel, lederen voorschoot, gelijk de smeden er dragen. — R., C.

VOOZEN, onz. zw. ww. Stemmen, zijne stem uitbrengen. *Hij is naar Leuven gaan voozen.* — ZEGSW. : *Iets te voozen, niets te voozen hebben,* iets, niets te zeggen, in te brengen hebben. — Zie S., C., J. — Bij R. **Vozen**.

VORMPEET, z. v. Peet, meter, die een meisje tot het Vormsel leidt. — R., C.

VORMPETER, z. m. Peter, die eenen jongen tot het Vormsel leidt. — R., C.

VOS, bv. Voskleurig. Een vos peerd. *Span de vosse merrie in.* K., S., R., C., J.

***VOUW** (*va*), z. v. (V. D.) — Knieboog. *Da kind es verhoad* (verhaard) *in de va van zijn biëne.*

VREE, z. m. Muur, heg, tuin of gracht, die eene weide of een land van een ander afsluit. *Eenen vree planten, zetten, maken. Die twee geburen hebben ruzie om eenen vree.* — K., R. Zie **Lijst** en C.

VREËN, bed. zw. ww. Vreden, vrijden, door eenen vree afsluiten. *Hij vreedde zijne weide zoo goed hij kon, en toch zaten de koeien van zijnen buurman er altijd in.* K., R. Zie **Lijst**. — AFL. : *Ontvreën, ontvrijden :* den *vree* wegnemen of beschadigen. *Als de gemeente dien gracht toemaakt, dan is mijne weide ontvreed.*

VREEWISCH, VREEWESCH, z. m. Zie BIJDR. op **Wes.** Wisch, langwerpig bundeltje stroo, dat langs den weg in de oog vallend in eenen akker geplant wordt, tot teeken dat de voederhalers (z. d. w. in BIJDR.) daar moeten afblijven. — C.

***VREEZEN** (*vriëze*), zie BIJDR. — ZEGSW. : *Oëch doeëd vriëze,* dood benauwd zijn. *Ich vriës mich doeëd, dat het goit te loët zijn.*

***VREILGAT** (*vräälgat*), z. o. Persoon, die niet rustig zit, maar al zittende veel heen en weder beweegt. *Doe* (du) *iëste vräälgat, zit dan toch ewa stil!*

VRIEND. Zie **Gebuur.**

VRIEVROUW, z. v. Vroedvrouw.

***VROEG** (*vrug*), z. o. Het begin van den morgen, den avond, het jaargetijde. *Ge moeit in 't vrug van den dag komen, och ge en vingt hem ni mië t'huis. — Dijen es altijd in 't vrug van den oëved noë huis. — Dijen es vör 't vrug : hijen hee gedoen be zoë* (zaaien), *as inander koëlik* (kwalijk, nauwelijks) *begost es.*

VROEGERTIJDS, bw. Voortijds. Zie **Voorgaans.** — C., J.

VROT, bv. Rot. — R. — Vrotten = rotten.

VROUWLIÊMAAND, z. v. Februari. R. — Men placht, naar de volgorde van de huizen eener dorpsstraat, aan iedere huisvrouw eenen dag dier maand toe te schrijven, en volgens dat die vrouw zachtzinnig, bescheiden, praat- of twistziek was, voorspelde men goed of slecht weder, tegen dat zij *haren dag* zou hebben. — RAADSEL : *Wanneer klappen de vrouliê het minst? — In de*

vrouwliêmaand (omdat zij dan 2-3 dagen minder hebben om te klappen).

VUILEKOSTER, z. m. Kerkbediende, die allerlei arbeid (verschillend volgens de plaatsen) : schoonmaken, de stoeltjes zetten, de klok luiden, het kruis dragen enz. enz. te verrichten heeft. Fr. *bedeau.* — Bij R. **Vuilkoster**.

W

WAAIBOOM, z. m. In volle lucht vrij opgroeiende boom. — Schertsend, als iemand vraagt : *Van welk hout is dat meubel, die plank,* en men kan of wil het niet zeggen, dan antwoordt men : *Van waaiboomenhout.* — Inzonderheid een fruitboom in open lucht, in tegenstelling van *leiboom.* — S., D., R., C., J.

WAAIEN, onz. zw. ww. — VERG. : *Zoo rap als de blâren die waaien,* zeer rap. — C., J.

WAAL, z. m. — ZEGSW. : *Eenen Waal gekust hebben,* zweren om den mond hebben. — SPOTSPREUK : *Twelf Walen en één verken zijn dertien beesten.*

WAAL, bv. Waalsch. *De Walc dorpen, een Walc pachter,* doch meer *Waledorpen, Walepachter.* — Vergelijk : *boeremensch, boerebeest, boerebotterik.*

WALEBEEST, z. v. Spottend, voor Waal. — R., C.

WALENKWARTIER, z. o. Walenstreek. *Hij woont in 't walenkwartier.* — R., C.

WALENPROCESSIE, z. v. Processie uit een Waalsch dorp, die naar Scherpenheuvel gaat. — *In den zomer kwamen er bij ons dikwijls walenprocessies door.*

WALENZON, z. v. Schertsend voor Maan. *Wij zullen wachten om naar huis te gaan, tot de walenzon opkomt.* — R.

WALM, z. m. — SPRW. *Op den walm liggen,* gelijkt zijn, — elders *over de aard' liggen.*

WAN, z. v. — Raadsel :

Een ding, ge kunt het met een wan overdekken,
En honderd duizend peerden kunnen 't niet vertrekken.

— Een put. — C.

WANDEL, z. m. — ZEGSW. : *In den wandel.* Gewoonlijk, in de volksspraak, onder 't volk. *Onze veldwachter droeg in de processie eenen sabel, maar in den wandel zegden wij daar een zeepmes tegen* (noemden wij dat een zeepmes). — R. — Ook *In de wandeling.* — R., C.

WANVOGEL, z. m. Te Rethy in de Kempen, spottende benaming van den kleermaker, omdat deze, wanneer hij in de huizen kwam werken, zijne plaats kreeg in de wan.

WAR (uitspr. *wär*), z. m. *Alles lag daar in den allergrootsten war.* — C.

***WASCHBESSEMKEN**, z. o. Bundelken fijn bessemrijs in 't midden met een houten reepelken saamgebonden. Het dient om keuken- en vooral om spindegerief te reinigen.

***WASSCHERS(E)** (*wassäs,* — ⏑ en ⏑ —), z. v. Waschvrouw. Ook in Br., zie SCH. — VERG. : *Klappen läk in wassäs,* onverstandig, in 't wilde spreken. — *'t Es in rechte wassäs,* die vrouw, die man klapt er maar op toe. — R., C.

WAT, WATTE, vr. vnw. Als een kind, dat iets niet verstaan heeft, er naar vraagt met *watte?* dan antwoordt de moeder : *De boeren zeggen : wat belieft u.* — Jongens antwoorden in dat

geval aan huns gelijke : *Watte! een schotel patatte voor uw tong te lappe!*

***WATER** (*waïter*), z. o. ZEGSW. *Ze waiter maken,* wateren, water loozen, R. — ook wel *waterzeeren.* — R.

WATERACHTIG, bv. *Iemands hert waterachtig maken,* hem naar iets doen verlangen. — R., C.

WATERDICHT, bv. Vooral ontkennender wijze gebruikt in : *niet waterdicht zijn,* zijn water niet kunnen houden. – C. — Komt reeds voor in een oud lied :

Den eenen heeft geen goed gezicht,
Den andren is niet waterdicht.

WATERHINNEKEN, z. o. Waterhoen. — Ook het *Schrijverken* van GUIDO GEZELLE.

WATERRIJM, z. m. Bevrozen dauw. *Het wordt koud; er lag dezen morgen al waterrijm op de klaveren.* — R., C.

WATERRIJMEN, onz. zw. ww. Lichtjes rijmen of rijpen. *Het heeft te nacht* (verleden nacht) *gewaterrijmd.* — R., C.

WATERSLAG, z. m. Mollige klokkende klank voortgebracht door den nachtegaal, die hem misschien geleerd heeft in de bosschen, waar het water, dat uit eenen rotsblok dringt, droppelend in een bekken valt. — Op eene met water gevulde fluit kan men den waterslag nabootsen. — C.

WATERVOOR, z. v. Diepe voor, dwars door eenen akker, om er het water af te leiden, zijp. *Ge moet de watervoren van uw land openhouden, openmaken.* — R., KIL. **Lijst.**

WATERZOO (*waterzooi*), z. v. FIG. : Mengelmoes.

WATIG, bv. Wild, onbesuisd, mal. Uitgelaten, dartel, woest (Thienen). *Een watig kind, een watige jongen, kerel.* — R. — Zie K. op **Waetigh, wettigh** en **Lijst**.

WEEF, z. v. Weduwe. C. — STRIKVRAAG : *Mag iemand met de zuster van zijn weef trouwen?* — Soort van magere groene kool. — R.

WEEK, z. v. — Om te lachen zegt men tot iemand, die voor den kost of voor geringen loon ergens werkt : *Hoeveel wint ge daar? alle gulden zes weken?*

WEEK, bv. Zwak, teer. — ZEGSW. Om te spotten met iemand, die tegen niets kan : *Weeke vogelkens hebben weeke bekskens,* en somtijds voegt men er nog bij : *en daarvoor heeten zij kwiksteertekens.*

WEERACHTIG (scherpl. *e*), bv. Van hout, planken gezegd : vol weeren. *Eene weerachtige plank. Dat hout is weerachtig.* — C.

***WEERAL** (*wijal, weal*), bw. Alweer. *Zijt de gij wijal doë!* — *Hije was wijal zat.* — C.

WEERDIJ, z. v. Waardij. — R. *Ik zou niemand, nog voor de weerdij van geen spel(d), willen te kort doen.*

WEERLICHT, z. m. Bliksem. *Er was zoo een felle weerlicht, dat ik er blind van werd.* — FIG. : *Stomme weerlicht,* elders *stomme bliksem, stomme donder.* — Djanter, duivel. *Loop naar den weerlicht.* — R., C. — AFL. : *Weerlichten,* bliksemen. — C. — Zie **Eilicht** en **Heilicht.**

WEES, z. altijd v. *Dat meisje is een wees, die jongen is een wees.* (Indien *wees* mann. was, zou men zeggen, *ene, 'ne wees.*) — *De wees zijn,* de bedrogene, de verstooteling zijn. — R., C. — *De kerk is een wees,* zegt men om te beteekenen, dat men aan de kerk eerder te veel dan te kort moet geven. — SAM.: *Weezenhuis, weezejongen, weeskind.*

WEESGEGROET, z. m. Engelsche groetenis. *Eenen weesgegroet bidden.* — De weerde van den tijd, die noodig is om eenen weesgegroet te bidden. *Wacht eenen weesgegroet. Hij kan geenen weesgegroet stilzitten.* — R., C.

***WEET** (*wiët*). Zie BIJDR. — ZEGSW. *Zijne wiët wiëte,* zijne overtuiging wegens eene zaak hebben, weten wat men te doen heeft. *Ich wiët mijne wiët. Gij moëit doëin oere wiët wiëte.*

WEG EN WEER. Heen en terug. *Een kaartje weg en weer naar Neerlinter.* — C.

WEGJASSEN, bed. zw. w. (ook *wegsjassen*). Wegjagen. (Zie **Jassen**.) — C.

WEGKEREN, bed. zw. ww. Al kerende verwijderen. *Ge moet hier niets meer komen zocken, de meid heeft alles weggekeerd.* — C.

WEGMAKEN, bed. zw. ww. Vermaken, bij testament aan anderen dan aan bloedverwanten wegschenken. *Zij hebben van hunnen oom niets geërfd, hij had alles weggemaakt; hij heeft alles weggemaakt aan zijne meid.* — Als de erfgenaam genoemd wordt, gebruikt men ook *maken* alleen. *Hij heeft alles aan zijne meid gemaakt.*

WEGVLIEGEN, onz. st. ww. Weggejaagd, om ern-

stige redenen uit eenen dienst gezonden worden. *Hij had daar tien jaren gewoond, en toen is hij er weggevlogen,* ook *de deur uit* (*met klank de deur uit*) *gevlogen, aan de deur gevlogen.* — C.

***WEIBEEST** (*wääbiëst*), z. v. Rund, dat op de weide loopt, vooral zulk een, dat op de weide gemest is geworden. — *Het geslacht vleesch van eene weibeest is geler van kleur dan dat van eene stalbeest.*

***WEIKEN** (*wääke*), bed. zw. ww. Weeken. Zie BIJDR. — ZEGSW. : *D'iën es sop en d'ander es gewäkt broeëd,* de eene ('t een) deugt zoo min als de andere ('t ander).

WEL, z. v. Rol, cilindervormige blok van hout, steen of ijzer om den akkergrond vast te leggen. — R., C. — SAMENST. : *Welvormig,* rolvormig.

WELHEBBEND, bv. Gegoed. — C.

WELLEN, bed. zw. ww. Met de wel over den akker, over de weide rollen om den grond vast te leggen. *Als de haver gezaaid is, wordt het land geweld. Na den winter moet men dikwijls het graan wellen, omdat de grond te locht* (licht) *geworden is.* — R., C.

WENSCHEN (het iemand –). Hem groeten om afscheid te nemen. *Gebuur, ik ga het u wenschen. De(n) vrede, tot morgen.*

WEPSCH, bv. Weepsch. — R., C., KIL.

WEREN, wdk. zw. ww. Zijn uiterste best doen. *Weert u! Om N. te staan* (om hem in den arbeid bij te blijven) *zult gij u mogen weren. Ik heb mij moeten weren om de eerste te zijn.* — C. — Staat reeds in enkele woordenb.

WERKDINGEN, z. mv. Werkkleederen. — C.

WERKEGAREN, z. o. Garen van werk gesponnen. — Zoo ook : *Werkelijnwaad, werkevoorschoot.* – C.

***WERKEN**, zie V. D. en BIJDR. — Iets met geweld doen. *Het volk stond očpiëngetast, en toch wilde hije ter deur werke,* met geweld er doorheen dringen. *De pläk was al vol volk, en doë wilde nog in' hiël bende inwerke,* binnendringen. — *Wat wilt de gij doë očpwerke?* wat wilt gij zooveel moeite doen om daar op te geraken? — *Hije wilde met geweld uitwerke, ma 't volk stond zoë vast očpeen, da hije ter ni deur en kost.* — *Dij koei heet heur hore(n)s tegen inne gracht uitgewerkt.* — VERG. : *Werke dat de zwais* (zwoord) *krakt,* met groote inspanning werken.

WERKENDAG, z. m. Werkdag. — *'s Werkendags,* op de werkdagen. — C.

WERKENDAGSCH, bv. Tot de werkdagen behoorende. *Werkendagsche kleêren.* — C. *Hij was op zijn werkendagsch,* hij had zijne werkendagsche kleêren aan.

WERKZUSTER, z. v. Leekezuster. — C.

***WERZEL** (*wäzzel*), z. m. Daad van werzelen : warrelen, harrewarren. *Het garen is in den werzel. Er was een felle werzel in de herberg.* — R., C. — Ook **gewerzel.**

***WERZELEN** (*wäzzele*), onz. zw. ww. Warrelen. — FIG. : harrewarren. — AFL. : *Wäzzel, gewäzzel, verwäzzele, wäzzelen, wäzzelächtig, wäzzeling, wäzzelderij, verwäzzele.* — Zie S. en K. — R., C.

***WERZELDERIJ**, z. v. Geharrewar. *Ze hämme ni gevochte; doe es mär i wa wäzzelderij gewëst.* — R.

*WERZELING, z. v. Daad van werzelen, harrewarren. *As ich de wäzzeling zag oankomen, zijn ich ter van deur gegoën.* — KIL.

*WERZELAAR, z. m. Iemand die werzelt : warrelt. *Wie heet er oëp de weëled nog zoeë inne wäzzeleer gezien! Van zeleëve ni stil.* — KIL.

WET, z. v. Gerecht, parket. *De wet van Leuven is afgekomen vör het lijk te onderzoeken.* — R., C.

WETEN, bed. onr. ww. — ZEGSW. : *Van iets niet weten,* tegen iets kunnen. *Wat is dat, zoo eens eene uur minder slapen! daar moet ge niet van weten.* — *God weet,* wie weet. *God weet zien we hem nog.*

WETENDHEID, z. v. van *wetend,* kundig, en *heid.* Kundigheid, wetenschap. Komt voor in onzen Catechismus : *Welke is de allerzaligste leering onder al de wetendheden der wereld?* — R. — K. **Wetenheid.**

WETENSCHAP, z. v. — ZEGSW. *Alles is maar eene wetenschap, en vlooien vangen is eene gauwigheid.* — Bij C. : *Alles is eene weet, maar* enz.

WEVENAAR (*weveneer*), z. m. Weduwenaar. - C.

WEVER, z. m. — Plaagrijmpje :

Wever, wever tik-tak-tek,
Sloeg zijn vrouw met den bessemstek.

— Kind, kleine jongen, die niet stil kan zitten. *'t Is een eerste wever, hij kan geenen minuut stilzitten.*

WEVEREN, bed, en onz. zw. ww. Weven. *Als hij werk heeft, wevert hij nog wat; maar de stiel is heel ten onder.* — R. — Ook *woelen. Zijt wat*

stil! wat zit ge daar te wevcren? — Zie **Werzelen** en BIJDR. op **Waffelen.**

WEWAAL, z. m. Wielewaal, wcduwaal. Bij C. *Wccwaal.* — ZEGSW. : De wewaal zingt :

Van Thienen op Leeuw!

WIEG, z. v. — ZEGSW. : *In de wieg niet versmacht zijn,* eenen hoogen ouderdom bereikt hebben. *Geen van al die broers is in de wieg versmacht; zij waren allemaal rond de negentig, toen zij stierven.*

***WIELING,** z. m. Wilg; in Holl. ook *Wielboom.* — AFL. *Wielingen,* bv., van wilgenhout. *Een wielingen boom. Wielingen klompen zijn licht en warm.*

***WIEWAAIEN** (*wiewoë*), onz. zw. ww. Heen en weer waaien. *Ziet dij bocëmen inne kiër wiewoë!*

WIJD, bv. Ver. *Een wijde baan, reis. Zoo wijd als ge zien kunt. Wijd van hier.* — C.

WIJDDE, z. v. Wijdte, afstand. — C.

***WIJDS** (*weds*), bw. *Va(n) weds,* van verre. SCH. — ZEGSW. *Ter va weds hene sloë, läk de blinne noë in ää* (er van wijds naar slaan gelijk de blinde naar een ei), er in 't wilde naar raden. — AANM. : Men zegt meer : *Va(n) vääs,* van verre.

***WIJDUIT,** bw. Verreweg. *N. is wijduit de rekste* (rijkste) *boer van tien uren in de ronde.*

WIJN. Zie **Kruin.**

WIJNSTEKER, z. m. Ambachtsman, die den wijn op flesschen trekt. — C.

WIJNSTOP, z. m. Kurk, overal even dik, om wijnflesschen te stoppen. De *bicrstop* is kegelvormig. — C.

WIJP, z. v. Gevlochten prop stroo om onder de dakpannen te steken. *Wijpen zijn goed tegen de nattigheid; maar zij zijn gevaarlijk, als er brand komt.* — S., R., K.

WIJSHEID, z. v. — SPRW. *De gierigheid bedriegt de wijsheid.* — *Iemand in zijne wijsheid laten*, hem niet verder inlichten.

WIJSMAKEN, bed. sch. zw. ww. — ZEGSW. *Iemand wijsmaken dat Zjuëzeken op eenen kersenboom woont.* — R., C.

WIJTEN, bed. st. ww. Te last leggen. *Iets op iemand wijten. Als gij later met de handen in 't haar zult zitten* (uw ongeluk zult betreuren), *moet gij 't op mij niet wijten; ik heb u in tijds verwittigd.*

WIJZEVROUW, z. v. Vroedvrouw. — R.

WIL Zie **Te wensch.**

WINNING, z. v. Eene groote of tamelijk groote hoeve, groote boerderij. *Hij woont op eene schoone winning. Eene winning van dertig peerden.* — Zie **Lijst.** — R. — Bij K. *Winne, winhof.*

***WINTERBRAND**, z. m. Voorraad van steenkolen voor den winter. *We hämmen onzen winterbrand al ingedoën.*

WINTERGRAAN, z. o. Zie **Hardgraan.** — R.

WITGOEDWINKEL, z. m. Winkel, waar *witgoed* (zie BIJDR.) verkocht wordt. — C.

WITTEBROOD, z. o. — SPR. *Zijn wittebroodje vóór*

eten, in zijne jonkheid goed en onbezorgd leven, en later moeilijk aan zijn brood komen. *Hij heeft zijn wittebroodje voor gegeten.* — R., C.

WITTIGHEID, z. v. Witheid. — C.

WOES EN WIJS, bw. uitdr. **WOES**, bw. Hoe en op wat manier. *'t Is al zoo lang geleden; ik kan niet meer zeggen, woes en wijs die zaak is afgeloopen.* — Bij R. **Wies en wijs**. — Oudtijds **wiedewijs**. Zie J.-F. HEREMANS, *Overblijfsels van den Instrumentaal in het Nederlandsch.*

WOLLE-VODDEKENS, z. mv. KOOKK. Fijngesneden jonge labboonen. *Wolle voddekens met verssche hesp, daar zou hij vingeren en duimen van lekken.*

WOLVERBLOEM, z. v. Zie BIJDR. **Wolsteert.** Wolkruid, wolbloem, koningskeers. — S. B.

WOLVERDARM, z. m. ZEGSW. *Eenen wolverdarm hebben,* nooit verzadigd zijn van eten. — Bij C. **Wolfsdarm.**

WONEN, onz. zw. ww. Nestelen, nesten, houden. *Ik wist in den boogaard eene kersmees* (z. d. w.) *wonen met negentien jongen. — Daar woonde een zwaluw vlak boven den aanvilt van onzen smid.*

***WOON** (*woeën*), z. (v.) m. Woning. — V. D. geeft het woord niet.

WOORD, z. o. — ZEGSW. : *Zijn woord eten,* zijn woord niet houden; *zijn woord niet eten,* zijn woord gestand doen. – *Met twee woorden spreken,* zie **Twee.** – C. — *Woorden hebben,* twisten, in twist zijn. — R., C.

WORM, z. m. ook **Dakplade**. Zie BIJDR. en R. Houten plaat die even onder het dak de stijlen van eenen houten of leemen muur verbindt. — K. **Worminghe, wormene.**

***WORMACHTIG** (*wörmächtig*), bv. *Wörmächtige grond,* grond, waar de vruchten (vooral het jong graan) gewoonlijk door de wormen vernield worden. — *Wörmächtig mest,* mest, dat wormen in den grond brengt.

***WREED** (*vriëd*), bv. en bw. Zie BIJDR. — Deerlijk. *Dij won(de) es vriëd vör te zien. 't Es vriëd, läk ze hum getrakteerd hebben,* 't is deerlijk, gelijk ze hem mishandeld hebben.

WUITEN, z. m. Dwaze, wilde jongen, meisje, mensch. Ook **wilde wuiten**. — Bij C. **Willewuiten.**

Z

ZAAD, z. altijd mann. behalve in : *Kwaad zaad strooien* (*koëd zoëd stroeë*). — Vischkuit. — **Zaadharing**, wijfjesharing, tegenover **milter** (*melter*), mannekensharing. — C.

ZAAIKLEED, z. o. Groote voorschoot om te zaaien. — D., R., C.

ZAAIVOREN, bed. en onz. zw. ww. Gereedakkeren om hardgraan te zaaien. *Tegen September beginnen ze te zaaivoren. Als ge tegen Zondag een bunder gezaaivoord hebt, moogt ge naar Bungen* (Budingen) *kermis gaan.* — R., C.

ZAAK, z. v. — Beteekent ook *geval. Is 't zake dat hij niet aanneemt, dan zult gij de keus hebben. Als 't zake was dat zijn oom zou komen te sterven...* — Zie HFT op **zaak**. — R., C., K.

ZAALRUG, z. m. Doorgebogen rug van een peerd. — R., C.

ZAAN, z. v. Room van melk, nu nog gelijk « oudtijds ». — R., K., C. — AFL. : *Zanen*, roomen. — SAM. *Afzanen*, afroomen; *zaankroeg*, steenen pot, waar men de zaan in verzamelt; *zaanvlaai*, vlaai, waarvan de spijs met zaan is bereid.

ZAGEMEEL, z. o. Zaagmeel, zaagsel. In Vl. **Zagemul**. Zie S. B.

ZAGERIJ, z. v. Gezanik. *Laat mij gerust met uw zagerij* (*met uw gezaag*).

***ZAK**, z. m. — ZEGSW. : *'t Es zak noë zoëd* ('t is zak naar zaad), de eene deugt zoo min als de andere. C. — *Pijn 't zak*, buikpijn bij een peerd, die gewoonlijk geneest door het te laten wandelen. Vandaar : *Eenen toer van pijn in 't zak doen*, tranten. — Als iemand zwaar op ons komt leunen, zegt men : *Als ik wil zakken dragen, ga ik in den molen wonen.* — R. — SAMENST. *Dikzak, haarzak* (z. d. w.), *gulszak, leugenzak* (SPRW. *Almanakken zijn ook leugenzakken*), *luiszak, papzak, penszak, platzak, vrotzak, waterzak* (waterpens en ook een soort sappige kers), *zoutzak.* — R.

ZAKKENGOED, z. o. Zakkenlinnen.

ZAKLOOPEN, onz. st. w. Met de voeten in eenen zak, die rond de lenden toegebonden is, om prijs loopen. *Ze gaan dezen achternoen zakloopen.* — Ook zelfst. *Het zakloopen begint te drij uren.* — R.

ZALF, z. v. — ZEGSW. *Daar is geen zalf aan te strijken*, hij luistert naar geenen goeden raad, daar is niets aan te doen. — C.

ZANEN. Roomen, afroomen.

ZANG. — ZEGSW. *Veel noten op zijnen zang hebben*, moeilijk te bevredigen zijn.

ZAP, z. o. Sap. *'t Is nog te vroeg veur fluiten te maken, er is nog geen zap in 't hout.* — C. — AFL. **Zapachtig.**

ZAT. — Zie **Processie.** — C.

ZATTIGHEID, z. v. Dronkenschap. *In zijne zattigheid nam hij den putsteen voor eenen stichel; hij schreidde* (niet *schreed*) *er over en verdronk.* — C.

ZAVELEN, bed. zw. ww. (Den vloer) met zavel (niet zand) bestrooien. *Als mijn huis schoon gewasschen en gezaveld is, komt hij met zijne vuile moosklompen binnen, zonder ze aan den strowesch af te vegen, die aan de deur ligt.* — R.

ZE, onb. vnw. Men. *Ze zeggen, dat de kolen gaan opslaan.* — R. op **Zij**. — C.

ZEBEDEUS, z. m. Snul. R., C. *Daar zitten gelijk 'ne Zebedeüs.* Aan zoo iemand vraagt men weleens, om zijne scherpzinnigheid op de proef te zetten : *Hoe heette de vader van de kinderen van Zebedeüs?*

ZECHELEN (*zächelen*), bed. zw. ww. Zegenen met allerlei bijgeloovige mommerijen. — BIJDR. **Zeggenen.** — Zie R.

ZEEN, z. m. Fijne schuim van bier, niet die er bovenop ligt, maar die aan het glas blijft kleven. *Als ge de(n) zeen zoo aan het glas ziet plakken, dat is een goed teeken!* — R. — KUIPERS geeft **zaan** : « oudt. : room en schuim van bier ».

ZEEP. ZEGSW. *Iemand scheren zonder zeep,* hem listig, heimelijk bedriegen. — C. — SAM. **Zeepkinneken**, zeepvaatje. — C.

ZEEPMES, z. o. IRON. : Sabel. *Als Gillam* (onze veldwachter) *zijn zeepmes aanhad, was hij zoo vol van zijn eigen, dat hij met niemand wilde spreken.* — R., C.

ZEEVER, z. m. Flauwe praat. *Hij kan wal zeever uitslaan! Dat is flauwe zeever wat ge daar vertelt.* — R., C. — Vocht tusschen de gewrichten, vooral van de knie. S.

ZEEVEREN, onz. zw. ww. Zeever vertellen. — R.

ZEGSWIJZEN. Zie BIJDR. INL. en ook R., 286-289.

***ZEISEM** (*zääsem*), z. v. Zeisen. — C.

ZEKER(E), z. m. of v. Profijtige, profeet, die langzaam en voornaam tracht te spreken. — R., C. — *Zeker*, bw. *Zeker spreken*, langzaam en voornaam spreken. — S., C.

***ZELVER**, bijv. voorn., wordt steeds voor *zelf* en dezes verbogen vormen gebruikt. — Zie R., C.

ZEMELEN, onz. zw. ww. « Langzaam en langwijlig spreken » zegt HŒUFFT. Het gelijkt op *semmelen, sammelen*, elders *sauwelen*. — C. Vandaar : **Zemelaar**. Zie BIJDR. en R. **Zemeltrien**. — KIL.

ZESTIEN-EN-HALVE, voor 16 stuivers 1/2. Anderhalve frank, ongeveer 70 cents. — R., C.

ZESBOK, z. m. Tres of bonke van zes vruchten, als noten, kersen. — Vergel. C. **Zeventroppel**.

ZETEL, z. m. Armstoel. — C., K.

ZETTEN, bed. zw. ww. — Bouwen. *Een huis zetten.* — Slijpen. *Den schaars op den oliesteen zetten.* — Drinken. *Er eene pint op zetten.* — C.

ZEVEN. — ZEGSW. *Drijmaal zeven zijn*, weten wat men te doen heeft. — C.

ZIEKVERLOF, z. o. Tijdelijk ontslag uit eenen dienst ter oorzake van ziekte. *Karel N. heeft in de*

kazerne den typhus gehad, en nu is hij thuis op ziekverlof. — Algemeen in België. Zie BIJDR., R., S. B.

ZIELENLOF, z. o. Lof tot lafenis der zielen. — C.

ZIELENOCTAAF, z. o. Achtdaagsche godsdienstoefeningen, die met Allerzielen aanvangen. — R., C.

ZIENBUIS, z. v. Verrekijker. C.

ZIJBEUK, z. v.

ZIJFLUIT voor *zijdefluit*, z. v. Dwarsfluit. — S. B.

ZIJG, z. v. Melkzeef. Gewoonlijk **zijgsken**. — C., K.

ZIJG, z. v. Tuig om te zijgen, vergiettest.

***ZIJN**, zelfst. ww. met *hebben* en *zijn*. Pres. *Ich zen* of *zijn, ge zet* of *zijt, hcë* of *hije es, we, wcë zen* of *zijn, ge, gij zet* of *zijt. ze, zij zen* of *zijn*. Imp. *Ich was, wcët, was, wecre, wcët, wecrc.* Perf. *Ich zen gewcëst... Ich häm gewcëst... Ha ich doë geweest, da en was ni veurgevalle.* — Zie verder R. en C. op **Zijn**.

ZIJN, z. o. Eigendom. *Hij stond op 't zijn.* — ZEGSW. *Hij is niet goed bij 't zijn*, niet goed bij zijn verstand. — C.

ZINGEN, bed. en onz. st. ww. — ZEGSW. *Ecne zingende mis*, eene gezongen mis. — C.

ZINK, z. m. — R., C.

ZITSEL, z. o. Zitting van eenen stoel. — R., S. B.

ZJEER, z. m. Brui. *Den zjecr van iets geven*, er zich niets van aantrekken, er den brui van geven. — R., C.

ZJEEREN (zware *e, zjäären*), onz. zw. ww. Vertrekken, zich wegmaken, in Holl. *scheren.* — R. VOLKSLIED :

Serviteur, ma petite mignonne!
Zjeert van hier, gij rotte Waal!...

— SAM. : *Wegzjeeren.*

ZJUNIENBOSCH. Soniënbosch, uitgestrekt woud ten Z. van Brussel. *Gaat naar Zjuniënbosch noten plukken!* Laat mij gerust.

ZJUZEMIEN, ZJUMIEN, z. v. Eene welriekende bloem, jasmijn. — SAM. *Zjuzemiencboomken, zjumieneboomken,* jasmijnboompje.

ZOCHT, bv. Zacht, lenig, mollig. *Zochte stof, een zocht tapijt.* — HFT, C.

***ZOEKEN** (*zuke*), bed. onr. ww., zie BIJDR. — *Het na zuke,* uiterst bezorgd zijn om niets te laten verloren gaan. *Hijen en es wel ni gierig, ma hije zukket* (zoekt het) *na.* — Onz. ww. *Na zuke,* het minste gebrek doen uitschijnen. — *In' goĕi ploeg en es ni gemäkkelijk vör te make : da zukt na,* eene goede ploeg is niet gemakkelijk om te maken; het minste gebrek aan een harer deelen maakt haar slecht. — *Waiter zukt na,* water vindt licht eene plaats om ergens door te dringen.

ZOEKEN, bed. onr. ww. Komt voor in *nesten zoeken,* twist zoeken, waarschijnlijk verwant met het Fr. : *chercher noise.*

ZOMER, z. m. De zomer beslaat bij den landman ruim de helft van 't jaar, de winter slechts een zesde deel. Ziehier hoe zijn jaar verdeeld is : Na den winter, met half Februari, begint het *voorjaar,* de *opgang;* begin April: de *voorzomer;*

half Mei, de **Zomer**; omtrent September : de *nazomer;* begin November, totdat hij niets meer uit het veld kan halen : het *najaar.*

ZOMERDINGEN. Zomerkleederen. — C.

ZON, z. v. — ZEGSW. : *Met de zon* (de kaarten geven keeren, draaien) : van 't oosten over 't zuiden en westen naar 't noorden. — *Tegen de zon :* van 't oosten over 't noorden enz. *Gij geeft tegen de zon.* — MOL., C.

ZONNESLAG, z. m. Zonnesteek. — C.

ZOT, bv. Verzot. *Zot naar iemand, iets zijn. Hij was zot naar labboonen. Zij is* (*zoo*) *zot* (*als eene deur*) *naar heuren kozijn.* — R.

ZOT, z. o. *Het zot in den kop hebben, krijgen,* minziek zijn of worden. — R.

ZOTHUIS, z. v. Krankzinnigengesticht. — C.

ZOTSPEL, z. v. Spel van gekken. *Dat is daar een zotspel.* — C.

ZUIVER, bv. Pluis. *Hij is niet zuiver, als iemand hem kwaad maakt.* — R.

ZWAARWAGEN, z. m. Vrachtwagen. — R.

ZWADDERVAT, z. o. Rolvat, boterkern. — R., C.

ZWAK, bijv. Vlug, rap. — D., R. C.

ZWAM z. m. — R.

ZWAS (*zwais*), z. v. Zwoord, spekzwoord. Bij R. ZWATS. FIG. : *Iemand over zijn zwas geven,* hem preugelen. — C.

ZWEER (etterbuil), z. m. — R.

ZWELVER, z. m. Zwaluw. — VOLKSWETENSCHAP : De zwaluw, als hij in de lente wederkeert, zegt : *Als ik wegging, als ik wegging, stak alles vol* (namelijk schuren en schelften); *als ik terugkwam is alles vertjie-tjie-tjie* (waarschijnlijk : *verzjeerd*).

ZWIELEN, onz. en bed. zw. ww. Lichtekens stoven. *Roodekool-salaa moet wat zwielen. Gezwielde roodekool.*

ZWIK, z. m. Zwier, beslag, wind. *'t Is daar groote zwik met klein fortuin.* — R. S. B. — **Op zwik**, op zwier, vooral van vrouwen gezegd. *Zij gaat (zij is weer) op zwik.* — Bij MOL. SWAT.

ZWOU of **ZWOUW**, z. v. Ovenpaal, ovenschop.